

GAD

GENÇLİK | araştırmaları d e r g i s i

JOURNAL OF YOUTH RESEARCHES

Modern Toplumda
Ahlâk ve Gençlik

SAYI |
11 | Yıl:5 Cilt:5

GENÇLİK ARAŞTIRMALARI DERGİSİ / JOURNAL OF YOUTH RESEARCHES

Cilt/Volume: 5 • Sayı/Number: 1 (11) Nisan/April 2017

ISSN 2147-8473

Gençlik Araştırmaları Dergisi uluslararası hakemli bir dergidir. Yayımlanan makalelerin sorumluluğu yazarına/yazarlarına aittir.

Journal of Youth Researches is the official peer-reviewed, international journal of the Ministry of Youth and Sports of Turkish Republic. Authors bear responsibility for the content of their published articles.

T.C. Gençlik ve Spor Bakanlığı ve Gençlik Araştırmaları Dergisi Adına İmtiyaz Sahibi/Owner
Huzeyfe Yılmaz

Genel Koordinatör/General Coordinator
F. Cemal Sofuoğlu

Yazı İşleri Müdürü/General Publication Director
Suat Tayfun Topak

Baş Editör/Editor-in-Chief
Prof. Dr. E. Didem Evcı Kiraz

Yardımcı Editör/Co-Editor
Doç. Dr. Serdal Öğüt, Arş. Gör. Alper Kartal

İngilizce Editörü/English Language Editor
Dr. Emel Kökpınar Kaya

Yayın Kurulu/International Editorial Board*
Abdullah Topcuoğlu (Selçuk Üniversitesi)
Akif Emre

Aylin Görgün Baran (Hacettepe Üniversitesi)

Besim Fatih Dellaloğlu (Sakarya Üniversitesi)

Ertan Özensel (Selçuk Üniversitesi)

Eugene Kennedy (Louisiana State University)

Hakan Dulkadiroğlu (Gençlik ve Spor Bakanlığı)

İnsan Sezal (TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi)

İsmail Coşkun (İstanbul Üniversitesi)

Kadir Canatan (İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi)

Mazhar Bağlı (Nevşehir Hacı Bektaş Üniversitesi)

Mehmet Akif Aydın (İstanbul Medipol Üniversitesi)

Mehmet Eskin (Adnan Menderes Üniversitesi)

Süleyman Seyfi Öğün

Şeref Ateş (Sakarya Üniversitesi)

Yasin Aktay (TBMM)

***İsme göre alfabetik sırada/In alphabetical order by name**

Hakem Kurulu/Board of Reviewing Editors*

Ahmet Taşğın (Necmettin Erbakan Üniversitesi), Alev Erkilet, Ali Fuat Arıcı (Yıldız Teknik Üniversitesi), Aydın Aktay (Sakarya Üniversitesi), Bedrettin Kesgin (Yalova Üniversitesi), Birsen Şahin (Hacettepe Üniversitesi), Bülent Uçar (Universität Osnabrück), Cevriye Demir Güneş (Gazi Üniversitesi), Coşkun Taştan (Polis Akademisi), Erdoğan Erbay (Atatürk Üniversitesi), Esra Burcu Sağlam (Hacettepe Üniversitesi), Fahri Çakı (Balıkesir Üniversitesi), Faruk Taşçı (İstanbul Üniversitesi), Hakan Poyraz (Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi), Halil Ekşi (Marmara Üniversitesi), Hamza Çakır (Erciyes Üniversitesi), Hasan Bozgeyikli (Erciyes Üniversitesi), Hatem Ete, Hayati Beşirli (Gazi Üniversitesi), Hüseyin Pala (RTÜK), İnci Erdem Artan (Marmara Üniversitesi), İsmail Barış (Üsküdar Üniversitesi), Mahmut Hakkı Akın (Necmettin Erbakan Üniversitesi), Mehmet Akif Özer (Gazi Üniversitesi), Mehmet Dinçer Bilgin (Adnan Menderes Üniversitesi), Menderes Kabadayı (Ondokuz Mayıs Üniversitesi), Mete Çamdereli (İstanbul Ticaret Üniversitesi), Metin Pişkin (Ankara Üniversitesi), Muhammet Esat Altıntaş (Erciyes Üniversitesi), Muhammet Murat Özkul (Balıkesir Üniversitesi), Murat Şentuna (Adnan Menderes Üniversitesi), Murat Şentürk (İstanbul Üniversitesi), Murat Topbaş (Karadeniz Teknik Üniversitesi), Mustafa Altunoğlu (Anadolu Üniversitesi), Mustafa Orçan (Yıldırım Beyazıt Üniversitesi), Mustafa Otrar (Marmara Üniversitesi), Mustafa Tekin (İstanbul Üniversitesi), Mutlu Türkmen (Bartın Üniversitesi), M. Fatih Aysan (İstanbul Şehir Üniversitesi), Orçun İmga (Polis Akademisi), Ömay Çokluk Bökeoğlu (Ankara Üniversitesi), Ömer Faruk Ocakoğlu (Kırklareli Üniversitesi), Ömer Muhammet Soysal (Louisiana State University), Özlem Yaşar Uğurlu (Gaziantep Üniversitesi) Ramazan Gözen (Marmara Üniversitesi), Ridvan Canım (Trakya Üniversitesi), S. Barbaros Yalçın (Necmettin Erbakan Üniversitesi), Seçil Özkan (Gazi Üniversitesi), Selahattin Güven (ASPB), Sıtkı Yıldız (Kırıkkale Üniversitesi), Susran Erkan Eroğlu (Selçuk Üniversitesi), Mehmet Tayfun Amman (Sakarya Üniversitesi), Ali Tayfun Atay (Okan Üniversitesi), Tevfik Erdem (Gazi Üniversitesi), Tuba Kancı Doğan (Yıldırım Beyazıt Üniversitesi), Vefa Taşdelen (Yıldız Teknik Üniversitesi), Vehbi Bayhan (İnönü Üniversitesi), Yakup Bilgili (Florida State College), Yaşar Uğurlu (RTÜK), Zekeriya Mızırak (Necmettin Erbakan Üniversitesi)

*İsme göre alfabetik sırada/In alphabetical order by name

Akademik İçerik Danışmanlığı/Content Advisor

Alban Tanıtım Ltd. Şti.

Tunalı Hilmi Cad. Büklüm Sokak No: 45/3 Kavaklıdere/Ankara Tel: 0.312 430 13 15

e-mail: alban@albantanim.com.tr web: www.albantanim.com.tr

Koordinatör/Coordinator: S. Bahar Alban

Tasarım ve Uygulama/Graphic Design: Alban Tanıtım Ltd. Şti.

Tashih/Proofreading: S. Bahar Alban

Baskı Öncesi Hazırlık/Prepress: Alban Tanıtım Ltd. Şti.

Kapak Fotoğrafı: pixabay.com

Yayın Türü/Type of Publication Yerel Süreli Yayın

Yayın Periyodu/Publishing Period

Dört ayda bir (Nisan, Ağustos ve Aralık aylarında) yayımlanır/Three times a year (April, August & December)

Baskı ve Cilt/Press

Hermes Ofset Ltd. Şti.

Büyük Sanayi 1. Cadde No: 105 İskitler / ANKARA

Ankara - Nisan 2017

İletişim/Correspondence

T.C. Gençlik ve Spor Bakanlığı Eğitim, Kültür ve Araştırma Genel Müdürlüğü Örnek Mahallesi, Oruç Reis Caddesi No:13 Altındağ, Ankara Telefon: +90 (312) 596-6000 Web: <http://genclikarastirmalari.gsb.gov.tr>

İçindekiler *Table of Contents*

MAKALELER ARTICLES

Sosyal Dışlanma ve Genç Suçluluğu <i>Social Exclusion and Youth Delinquency</i> Dr. Senem Aslan	05 29
Ailelerde Nesiller Arası Normatif Dayanışma: Gençlik Üzerine Bir Araştırma <i>Intergenerational Normative Solidarity in Turkish Families: A Research on the Youth</i> Prof. Dr. Oya Hazer & Dr. M. Serhat Öztürk	37 53
The Impact of War and Conflict in Worsening the Problems of Middle Eastern Youngsters: A Proposal for Future Social Policies <i>Ortadoğu Gençlerinin Sorunlarının Kötüleşmesinde Savaş ve Çatışmanın Etkisi: Gelecek Sosyal Politikalar İçin Bir Öneri</i> Dr. Yaser Snoubar & Salisu Musah	63 64
Modern Toplumda Ahlâk ve Gençlik <i>Ethics and Youth in Modern Society</i> Prof. Dr. Ejder Okumuş	79 94
University-Based Social Work Intervention with International Students: Using a Multicultural Approach <i>Çok Kültürlü Yaklaşımı Kullanılarak Uluslararası Öğrenciler ile Üniversite Tabanlı Sosyal Hizmet Müdahalesi</i> Dr. Yaser Snoubar	101 102
Okula Aidiyet ve İhtiyaç Doyumu Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi <i>The Examination of the Relationships Between Belonging to School and the Need Satisfaction</i> Doç. Dr. Ali Eryılmaz & Uzm. Psk. Fatma Altınsoy	111 119
Türkiye’de Gençlerin Uyuşturucu ile Mücadele Politikaları Hakkında Düşünceleri <i>The Thoughts of the Youth in Turkey on Drug-fighting Policies</i> Prof. Dr. Önder Kutlu & Yrd. Doç. Dr. Erhan Örselli & Öğr. Gör. Veysel Babahanoğlu	125 150
Hemşirelikte Doktora Eğitimini Sürdüren Öğrencilerin Doktora Eğitimine Yönelik Görüşleri <i>An Analysis on the Opinions of Nursing Students About Their Doctoral Education</i> Yrd. Doç. Dr. Mehtap Kızılkaya & Yrd. Doç. Dr. Hatice Öner	159 170
Yazarlara Notlar <i>Notes for Contributors</i>	176 178

Copyright © 2017 T.C. Gençlik ve Spor Bakanlığı
<http://genclikarastirmalari.gsb.gov.tr/>
 Gençlik Araştırmaları Dergisi • Nisan 2017 • 5(1) • 5-28

ISSN 2147-8473
Başvuru | 03 Mart 2017
Kabul | 10 Nisan 2017

Sosyal Dışlanma ve Genç Suçluluğu*

Senem Aslan**

Öz

Sosyal dışlanma bir takım eşitsizlikler ve dezavantajlar sonucunda bireyin dışlanmasına neden olacak maddi ve manevi yoksunluk içinde bulunması, haklarını koruyacak kurumlardan veya sosyal destekten uzak olması durumunda ortaya çıkan dinamik bir süreci ifade etmektedir. Son yıllarda özellikle batı Avrupa ülkelerinde sıkça kullanılan bu kavram dışlanmanın sadece ekonomik görünümüne değil aynı zamanda bireysel ve toplumsal görünümüne dikkat çekmektedir.

Toplumda birçok kişi dışlanma riski ile karşı karşıyadır. Bunlar arasında engellileri, kadınları, yoksulları, hastaları ve suçluları saymak mümkündür. Bireysel veya yapısal nedenlerden dolayı ortaya çıkan suç davranışı dışlanmanın hem bir nedeni hem de bir sonucu olabilmektedir. Suç ile ilgili kaynaklara bakıldığında suç davranışının özellikle genç bireyler arasında sıklıkla görüldüğü dikkat çekmektedir.

Bu çalışmada bireyin yaşamında önemli bir evre olan gençlik dönemindeki suç davranışı ile sosyal dışlanma ilişkisi ele alınmaktadır. Bu kapsamda gerçekleştirilen saha çalışması Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü'nün Denetimli Serbestlik ve Yardım Hizmetleri Merkezlerinde denetimli serbestlik hizmetinden yararlanan gençler üzerinde gerçekleştirilmiştir. Araştırma İstanbul ve Ankara olmak üzere iki büyük şehirdeki Denetimli Serbestlik İl Müdürlüklerinde tamamlanmıştır. Nitel ve nicel araştırma tekniklerinin bir arada kullanıldığı saha çalışmasında 234 kişiye "Sosyal Dışlanma Ölçeği" uygulanmış olup 18 kişi ile derinlemesine görüşmeler yapılarak nicel araştırma sonuçlarını destekleyen verilere ulaşılmıştır. Çalışmada elde edilen sonuçlar genç suçluluğunu açıklamada sosyal dışlanmanın önemli bir faktör olduğunu ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: Gençlik, Suç, Sosyal Dışlanma.

* Bu Makale, yazarın "Sosyal Dışlanma Bağlamında Genç Suçluluğu" adlı doktora tezinden üretilmiştir.

** Dr., Gençlik ve Spor Bakanlığı, Eğitim, Kültür ve Araştırma Genel Müdürlüğü, Gençlik ve Spor Uzmanı, senem.aslan@gsb.gov.tr

Giriş

Literatürde gençlik kavramının tanımı üzerine ortak bir uzlaşa bulunmamakla birlikte kavrama ilişkin biyolojik, psikolojik, sosyolojik, demografik tanımlamalar mevcuttur (Gür v.d., 2012, s.15). Şöyle ki, bazı tanımlamalar gençliğin yaşamın bir dönemi/evresi bağlamında şekillenirken diğer taraftan yaş grubunu temel alan tanımlamalarda söz konusudur. Genel bir tanıma göre gençlik bireyin, zihinsel, ruhsal ve fiziksel gelişim alanlarında olgunlaşarak çocukluktan yetişkinliğe geçiş süreçlerini kapsamaktadır. Aynı zamanda kişinin kendi ayakları üzerinde durabildiği, sorumluluk üstlenerek özerk bir birey haline gelme dönemidir (Yentürk v.d., 2008, s. 4). Gençlik bir geçiş süreci olmasının yanı sıra bireyin kişiliğinin oluşmaya başladığı önemli bir evredir. Kavram daha çok toplumların sosyo-kültürel, siyasal, ekonomik kodlarına bağlı olarak şekillenmektedir (Gür v.d., 2012:15).

Bireysel yönden gençlik dönemi kişiliğin oluştuğu ve bireyin toplumsallaştığı dönemdir. Çocuklukla yetişkinlik arasında yer alan bu dönem tüm yaşama biçim verecek olan psiko-biyolojik toplumsal şekillenme ve gelişme çağıdır. Bu dönemde eğitim ve öğretim süreci bireyin biçimlenmesinde önemli işlevlere sahiptir. Bu çağda bireyler kolaylıkla yönlendirilebilmektedir. Bir toplumun belirli ve sağlıklı bir gençlik politikası yoksa bu toplumda her zaman toplumsal çalkantılar meydana gelebilir (Armağan v.d., 2004, s. 6).

Gençlik toplumdaki değişimin önemli unsurlarını inşa eden toplumsal bir kesimdir. Bu nedenle onların gelişimi üzerinde özenle durulması gereken bir konudur. Gençlerin sahip oldukları potansiyelleri toplumun refah gelişimi adına pozitif yönde kullanılması sağlanmalı bu dönemde karşılaşılabilecekleri toplumsal ve bireysel problemler (uyuşturucu bağımlılığı, işsizlik, yetersiz eğitim, dışlanma ve suç gibi) ile mücadele edilmesi gerekmektedir. Gençleri anlama ve onlarla sağlıklı iletişim kurma, karşılaştıkları sorunlara etkin çözümler geliştirebilmelerine yardımcı olmada ve gençlerin olumsuz davranışlara yönelimini engelleme hususunda oldukça önemlidir. Onları tanımak, psiko sosyal gelişimlerini olumlu yönde etkilemek ve onları anlamak toplumların kalkınması adına önemlidir.

Gençlerin suç işlemeleri ve bunun arkasında yatan toplumsal ve bireysel nedenler gençlik sorunlarından bir tanesidir. Çocukluk dönemini takip eden gençlik döneminde bireyin suça yönelmesi veya riskli davranışlarda bulunması farklı değişkenler çerçevesinde ele alınması gereken önemli bir sosyal problemdir. Demirbaş'a göre genç suçluluğunun psiko sosyal nedenleri daha yakından incelenmeli özellikle aile, aile ilişkileri, okul ve meslek durumu gibi gençlerin suç davranışına yönelmelerinde etkili olabilecek mekanizmalar üzerinde durulmalıdır (Demirbaş, 2001, s. 54-5).

Suç davranışının önemli ölçüde 15-25 yaş aralığındaki bireyler tarafından gerçekleştirilmesi kriminolojide genç suçluluğuna olan önemi arttırmıştır (Walklate, 2003: 23). Suçlulukta yaş faktörüne dikkat çeken Soyaslan genç kişileri 15-25 yaş gurubu olarak tanımlayarak suç davranışına yönelimde yaşın bireysel ve çevreden kaynaklanan diğer faktörleri kolaylaştırıcı etkisi olduğuna dikkat çekmektedir (Soyaslan, 1998,s. 80).

Günümüzde genç bireyler toplumda aile, okul, iş arasındaki geçişlerde ve kurdukları sosyal ilişkilerde bir takım zorluklarla karşılaşabilmekte ve bu zorluklarla mücadele içerisinde bulunmaktadır. Bu durumda gencin sağlıklı bir sosyalizasyon sürecinde bulunması suç davranışına olan eğilimin önlenmesi adına önem taşımaktadır. Bu noktada gencin ailesi ile kurduğu ilişkinin özellikleri dikkat çekmektedir.

Gençlerin suç davranışına yönelmeleri ile ilgili olarak yapılan araştırmalar, yoğun şekilde suç işleyen ya da ağır suçlar işlemiş gençler arasında ciddi sosyal problemleri, aile ve okul yaşamlarında ciddi zorluklarla karşı karşıya olanların varlığını ortaya koymuştur. Yani bu tip gençler veya çocukların, işlemiş oldukları suçları, çocuk suçluluğunun normalliği varsayımı dışında, psikolojik, sosyal ya da başka nedenlere dayanan eksikliklerle açıklamak daha tutarlı görünmektedir (Toprak, 2014, s. 321). Gençlerin suç davranışına olan eğilimleri sadece belli başlı karakteristik özellikleri çerçevesinde açıklamak mümkün değildir. Gençlerin suç davranışında bulunmalarında etkili olan faktörlerin üzerinde durmak genç suçluluğunu anlamada ve suçlulukla mücadele etmede önem taşımaktadır.

19. yüzyılda tüm dünyada yaşanan gelişmelerle birlikte önemli bir sosyal sorun haline gelen suç olgusu ile ilgili bilimsel çalışmaların da hız kazandığı görülmektedir. Suç bilimi olarak tanımlanan kriminoloji suç olgusuna etki eden biyolojik, psikolojik, sosyolojik, ekolojik ve diğer faktörleri ve sebepleri araştırarak suçun oluşumu ve önlenmesi ile ilgili çalışmaları içeren bir bilim dalıdır (Dolu, 2010, s. 40).

Suç ile ilgili ilk teoriler genelde suçu tek bir nedenle örneğin atipik vücut yapısı, genetik anormallikler, akıl hastalığı, fiziksel anormallikler ve yoksullukla açıklamaya çalışırken daha sonra geliştirilen teorilerde suçun çok nedenli bir sosyal olgu olarak açıklandığı görülmektedir (İçli, 1993, s. 8).

1920'li ve 1930'lu yıllarda "Çağdaş Kriminoloji" ortaya çıkmaya başlamıştır. Bu dönemde suçu açıklamaya yönelik iki temel görüş meydana gelmiştir. İlk görüş, Sigmund Freud'un teorilerinin etkisiyle suçu bireyin ruh yapısında var olan gerilim ve çatışmaların sembolik bir ifade tarzı olarak ele alırken ikinci görüş ise sosyologların etkisiyle suçu bireylerin içinde yaşadığı ortamla açıklama yoluna gitmiştir (Bal, 2003, s. 165). 20. yüzyılın kriminolojisi daha çok sosyolojik olarak tanımlanmaktadır. Bu dönemde suçun sosyal boyutlarının daha çok önem kazandığı görülmektedir.

Travis Hirschi çocuk suçluluğunun sosyal kontrol teorisini geliştirerek temel kavramın bireyin topluma bağlantısı olduğunu ifade etmiştir. Hirschi bireyin topluma bağlılığı zayıfladığı ölçüde suçluluk olasılığının artacağını belirterek topluma bağlılıkta birbirleriyle ilişkili dört unsuru açıklamaktadır. Bu bağlar şunlardır (Hirschi, 1966, s. 16-34'den aktaran: İçli T. 2004)

Bağlılık (attachment); bireyin özellikle ebeveynlerine, arkadaşlarına bağlılığı arttıkça onun toplumun beklentilerine uygun davranması olasılığı artmaktadır.

Taahhüt (committment); Bir birey uzun vadeli amaçlara ulaşmak veya başarı elde etmek için yasal faaliyetleri daha fazla keşfettikçe onun uyum olasılığı artar.

Katılım (involvement); birey yasal faaliyetlere harcadığı zaman ve enerji arttıkça onun topluma uyum olasılığı artar.

İnanç; Bir kişi toplumun normlarının ahlaki geçerliliğine bağlandıkça uyum olasılığı artar.

T. Hirschi'nin 1969 yılında yayınladığı "Çocuk Suçluluğunun Nedenleri" adlı eserinde suçlu birey ve toplum arasındaki bağların zayıflaması veya kopmasının bir sonucu olarak ele almış ve bu bağların neler olduğunu tartışmıştır. Bu bağlar Hirschi'nin teorisine göre bireyleri topluma sıkı sıkı bağlayarak bireyi toplumsal normlar ve beklentiler çizgisinde tutarlar. Bu bağların zayıflaması veya kopması bireyin suç işlemesine sebep olmaktadır (Dolu, 2010, s. 269).

Çocuk veya gencin toplumdaki normatif kurallara uygun davranan kişilere karşı bir bağlılık içinde bulunması önemlidir. Bunun nedeni çocuk veya gencin bu kişilerin görüşlerine önem vererek onlarla olan ilişkilerinin zarar görmemesi adına suç davranışından uzaklaşacağı düşüncesidir. Bireylerin özellikle ergenlik ve gençlik çaığında toplumdaki diğer kişilere olan bağlılıkları önem taşımaktadır. Birey bu dönemde ailelerinin gözetiminden uzaklaşarak sosyalleşmesini sürdürür bu noktada gencin ebeveyne olan bağlılığının güçlü olup olmaması suç davranışına olan eğilimini etkilemektedir. Eğer bağ güçlü ise genç suç davranışından uzak kalacaktır (Ünal, 2008, s. 57).

T. Hirschi Sosyal Bağ Teorisi ile bireylerin suç davranışında bulunmalarını önleyen dört temel unsur oluşturmuştur. Hirschi'ye göre bu unsurlarda ortaya çıkabilecek zayıflık ile bireyin suç davranışına eğilimi meydana gelebilir. Bu teori kapsamında suç davranışını engellemenin yolu bireyin toplumsal bağlarını oluşturmak veya kuvvetlendirmektir.

Sosyal Dışlanma ve Genç Suçluluğu

Sosyal dışlanma kavramının ilk olarak 1970'li yıllarda Fransa'da kullanıldığı görülmektedir. Avrupa'da doğup gelişen bir kavram olan sosyal dışlanma kavramının 1990'lı yıllardan itibaren tüm dünyada kullanımı artmıştır (Bombongan 2008, Sapançalı: 2005a, Çakır: 2002).

Sosyal dışlanma yeni bir terim olmakla birlikte içeriği ve kapsadığı konular yakından incelendiğinde kavramın çok da yeni olmadığı anlaşılmaktadır. Sosyal dışlanma yoksulluk, işsizlik, sosyal koruma, eşitsizlik, ayrımcılık gibi temel sosyal politika konularını kapsaması ve bunlarla ilişkili olması nedeniyle ekonomik, sosyal, siyasal tartışmaların önemli bir kavramı haline gelmiştir. Sosyal dışlanma ve karşıtı olan sosyal bütünleşmeyi ifade eden sosyal içerme ile (social inclusion) özellikle endüstrileşmiş ülkelerin sınıf yapısını etkileyen değişimler nedeniyle eşitsizliğin çözümlenmesi ve etkilerinin azaltılması konusunda sıklıkla kullanılan kavramlardan olmuştur (Sapançalı, 2005, s. 52).

Dışlanma terimini ilk kullanan, daha sonraları Chirac Hükümeti döneminde Sosyal İşlerden sorumlu devlet bakanı olarak görev yapan Rene Lenoir'dir. Lenoir, 1974 yılında "Les Exclus: Un Français sur dix" (Dışlanmışlar: On Fransızdan Biri) isimli kitabı yayınlanmıştır. Bu kitapta dışlanmışları ekonomik büyümenin sonuçlarından yararlanmayan kişiler olarak belirtmiş ve dışlanmışların sadece yoksul kişiler olmadığını bunun yanında çok farklı grupları içerdiğini ve o dönemde Fransız nüfusunun yüzde onunun çeşitli biçimlerde zihinsel ve fiziksel engellileri, intihar eğilimli insanlar, çok yaşlı, başı boş istismar edilen çocuklar, madde bağımlıları, tek ebeveynli aileler, sorunlu hane halkları, marjinal kişiler, a-sosyal ve diğer sosyal uyumsuz kişiler ve suçlular olmak üzere aynı zamanda bu kişilerin sosyal koruma kapsamı dışında kalan sosyal gruplar olduğunu ifade etmiştir (Sapancalı, 2005a, s. 13).

1990'lı yıllarda Avrupa Birliği içinde işsizlik oranlarındaki artış, artan uluslararası göç ve refah devletinin gerilemesi gibi görülen sosyal sorunlar kavrama olan ilgiyi arttırmıştır. Sosyal dışlanmanın çok çeşitli boyutta olması, bu durumun da sosyal parçalanma tehlikesi ve sosyal patlama korkusunu arttırması, ayrıca dışlanmaya neden olan mekanizmaların karmaşıklığı sebebiyle çözüm yollarının geliştirilmesinin son derece güç olması, dışlanmayı günümüzde Avrupa Birliği'nin en önemli sosyal politika tartışmalarının odağına taşımıştır (Sapancalı, 2005b, s. 52).

Sosyal dışlanma kavramı bireylerin toplumsal yaşamdan uzaklaşacak düzeyde maddi ve manevi yoksunluk içinde olmaları haklarını ve yaşamlarını koruyacak kurumlardan ve sosyal destekten uzak olma anlamı taşımaktadır. Sosyal dışlanmayı ortaya çıkaran unsurlar; ekonomik dışlanma, sosyal ilişkilerin zayıflaması ve sosyal destek yoksunluğu ile kurumsal dışlanma şeklinde ele alınmaktadır. Sosyal dışlanma; toplumla bireyin sosyal bütünleşmesini sağlayan sosyal, ekonomik, politik ve kültürel sistemlerin tümünden, kısmen ya da tamamen yoksun olma dinamik sürecini ifade etmektedir (Çakır, 2002, s. 84).

Sosyal dışlanmanın birçok tanımı dışlanmanın sadece maddi kaynaklardan yoksun olma durumu olmadığını aynı zamanda bazı kişi ve grupların toplum içerisinde marjinalleştirilmesi sürecini ifade ettiğini vurgulamaktadır. Bu tanımlar kişi ve grupların sadece gelirden ve çoğunluğun sahip olduğu yaşam standartlarından yoksun oldukları için dışlanmışlıklarından değil aynı zamanda onların fırsatlardan, seçimlerden ve yaşamlarındaki değişikliklerden dolayı dışlanmışlıkları üzerinde durmaktadır (Millar, 2007, s. 2).

Sosyal dışlanma terimi bir insanın işsizlik, zayıf beceriler, düşük gelir, ayrımcılık, yoksul konutta yaşama, yüksek suç oranı, sağlık durumunun kötü olması ve ailenin dağılması gibi birbiriyle bağlantılı problemlerin bir araya gelmesi sonucunda ne yaşayabileceğinin kısaca karşılığıdır (Chris ve Marian, 2007, s. 140).

Sosyal dışlanma tanımlamaları ele alındığında birçok tanım kavramın çok boyutluluğuna vurgu yapmakla birlikte sosyal, ekonomik ve politik yaşam alanlarına bireylerin katılımlarının azlığına veya yetersizliğine değinmektedir. Bazı tanımlamalar ise özellikle sosyal

haklar, geçim kaynakları ve maddi boyut taşımayan konular üzerinde durmaktadır. Sosyal dışlanmanın neden olduğu yapısal ve kültürel faktörler arasında kesin bir ayırım yapmakta olan açıklamalarda; yapısal faktörler iş gücü piyasası, yerleşim gibi maddi boyutlara vurgu yaparken kültürel açıklamalar ise bireysel seçimlere ve sosyalizasyon sürecine dikkat çekmektedir (Boyd ve Kirrily, 2010, s. 245).

Avrupa ülkelerinde kullanılan sosyal dışlanma terimi ABD’de yaygın bir kullanıma sahip değildir. ABD’de dışlanmış gruplar “altsınıf” (underclass) kavramıyla ifade edilmektedir. Altsınıf kavramı yoksulluktan çok kronik yasa dışılık, uyuşturucu kullanımı, evlilik dışı çocuklar, çalışmama ve okul başarısızlığını anlatmaktadır. Altsınıf kesimler psiko-patolojik ve kültürel kast içine hapsedilen ve sosyal yardımların kısılmasına gerekçe oluşturmak ve hedef tahtası haline getirilen altsınıf kesimler ABD’nin sosyal dışlanmışları olarak kabul edilmektedir (Sapançalı, 2005a, s. 19). Ülkelerin farklı sosyo- kültürel yapılarına göre sosyal dışlanma kavramının kullanımı farklılık gösterdiği görülmektedir.

AB’de kullanımı yaygın olan sosyal dışlanma kavramı belirli bir şekilde farklı nüfusların toplumla bütünleşme problemleri çerçevesinde kullanılmaktadır. Sosyal yaşamdan bağımsız olan ve bu bağımsızlıklarının yoksullukla açıklandığı bir alt sınıfın doğması siyasi söylemlerin odak noktası haline gelmiştir. Sosyal dışlanma gelir yoksulluğu ile açıklanmasının yanı sıra değişen aile yaşamları, kamusal davranışları, toplumsal katılımları, bireysel davranışları ve siyasi katılımları kısaca kültürel olmanın yanı sıra ekonomik dönüşüm unsurları temelinde ele alınmaktadır. Yoksulluktan sosyal dışlanmaya yönelik kavramsal değişiklik sadece yoksulluğun açıklamasını sunmamakta aynı zamanda sorunun kendisini daha karmaşık hale getirmektedir. Böylece kavram sadece paranın olmayışı değil fakat potansiyel olarak olmaması, yoksul bir biçimde barınma, sağlıksız yaşam, eğitimde başarısızlık, suç işleme veya suç mağduru olma, uyuşturucu madde kullanımı vb. tüm bunlar sadece yoksulluğun sonuçları değil aynı zamanda her biri kendi içinde bir sosyal problemdir. Bununla birlikte farklı sosyal gruplarda ve statülerde bulunan insanlar bu problemleri bütünüyle farklı biçimlerde deneyimlemektedirler (Gough v.d. 2006, s.1).

Sosyal dışlanma kavramının karşısı olarak sosyal bütünleşme kavramının kullanımı ile ilgili bir takım görüşler bulunmaktadır. Sosyal dışlanma, sosyal bütünleşmenin her zaman tam olarak gerçekleşmediği böylece toplumsal düzenin bazı grupları dışında bırakabilecek şekilde katmanlı bir görünümü olabileceğine işaret etmektedir. Sosyal bütünleşmenin karşısı olarak ele alındığında dışlanma bireyin toplumla bütünleşmesini sağlayan ve bireyin kendi geleceğini oluşturmasında fırsatların tam olarak erişimini engelleyen temel gereksinimlerden yoksun kalması, toplumla olan bağlarının kopması, sivil, siyasal, ekonomik ve sosyal yurttaşlık haklarından yoksun olma durum ve süreçleri olarak tanımlanmaktadır (Sapançalı, 2005a, s. 53). Burchardt, Le Grand ve Piachaud sosyal dışlanma tanımını şu şekilde yapmaktadır. “Kişinin yaşadığı toplumda

toplumsal aktivitelere katılamaması sosyal dışlanmadır.” (Bombongan, 2008: 42). Bu tanım sosyal dışlanmanın karşıtı olarak birleşme (integration) veya kapsama (inclusion) olduğunu değil bunun yerine katılım (participation) olduğunu vurgulamaktadır.

Bombongan’a göre insanların üzerindeki etkisiyle ilgili olarak sosyal dışlanma, sosyal bağların kopmasıyla ilişkili olduğu kadar; normlara uygun etkinlikler, kurumlar ve ekonomik ilerleme anlamında, grupların topluma aktif bir biçimde katılabilirliklerini içeren sosyal ilişkiler çizgisinde yorumlanır. Daha geniş bir toplumsallık ölçeğinde sosyal dışlanma yurttaşlık haklarının inkâr edilmesiyle ilişkilidir. Ancak topluluk seviyesinde sosyal dışlanma, sosyal sermayenin bozulması hasar görmesi olarak görülür. Sosyal dışlanma sadece toplumun normal işleyişi için gerekli olan sosyal sistemde (ekonomik, politik, kültürel) bir çökme olduğunda gerçekleşmemektedir (Bombongan ,2008, s. 42).

Avrupa Birliği Sosyal Dışlanma Hakkında Ortak Rapor’da (EU Joint Report on Social Exclusion) sosyal dışlanma ve yoksulluk “bireylerin ekonomik, sosyal ve sivil hayata tam katılımlarının engellenme durumu ve/veya bireylerin ulaşabildikleri gelirlerin ya da diğer kaynakların (kişisel, ailesel, sosyal ve kültürel) yetersizliği yüzünden, içinde yaşadıkları toplum tarafından “olması gereken” olarak kabul edilen hayat standartlarından ve yaşam kalitesinden yoksun yaşamaları” olarak tanımlanmıştır (Burchardt v.d., 2002, s. 4).

Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı ise sosyal dışlanmayı temel sivil ve sosyal hakların tanınmaması (örneğin yeterli ve gerekli sağlık hizmetine, eğitime ve ekonomik olmayan diğer refah formlarına ulaşım), ve bu hakların tanınması durumunda hakların elde edilmesi yönünde gerekli olan hukuki sistemin eksikliği ya da işlevsizliği olarak tanımlamaktadır (Burchardt v.d., 2002, s. 4).

Sosyal dışlanmanın meydana gelmesinde bir dizi temel sosyal gösterge veya risk faktörü mevcuttur. Bu risk faktörleri sosyal içirme olasılığı üzerinde olumsuz etkiler göstermektedirler. Düşük gelir, vasıfsız işgücü, olumsuz sağlık koşulları, göç, düşük eğitim seviyesi, cinsiyet eşitsizliği, ayrımcılık ve ırkçılık, yaşlılık, boşanma, uyuşturucu madde ve alkol bağımlılığı bunlardan bazılarıdır (European Commission Joint Report on Social Inclusion 2002, s. 10).

Sosyal dışlanmanın temel nedenleri ile ilgili farklı görüşler bulunmaktadır. Bruchardt (Burchardt v.d., 2002:3) literatürdeki bu belirgin görüş ayrılığına sahip olan düşünceleri şu şekilde sıralamaktadır: İlk görüş; bireysel davranışların ve ahlaki değerlerin temel rol oynadığını savunmaktadır. İkincisi kurumların ve sistemlerin rolleri üzerinde durmaktadır. Son olarak üçüncüsü ise ayrımcılık ve haklardan yoksun olma konularının sosyal dışlanmanın temel nedeni olduğunu ileri sürmektedir.

Sosyal dışlanmanın göstergeleri olarak işsizlik, gelir seviyesinin düşük olması, düşük eğitim düzeyi, yalnızlık, psikolojik rahatsızlıklar, engellilik ve diğer fiziksel sağlık problemleri, kalabalık evler, kötü yaşam koşulları, suç ve şiddet unsurlarının varlığı,

politik aktivitelerin dışında kalma, yaşanan mekânın özellikleri, sosyal bütünleşmenin dışında kalma ekonomik istikrarsızlık olarak sayılabilmektedir (Larsson ve Halleröd B., 2009, s. 55).

Sosyal dışlanma ve suç çok yönlü bir ilişkiye sahiptir. Sadece ekonomik katılım yoksunluğunu kapsamayan aynı zamanda sosyal ve politik ilişkileri de içeren sosyal dışlanmaya maruz kalmış kişiler her yaşta olmak üzere ceza adalet sisteminde yer aldıkları görülmektedir (Hale ve FitzGerald, 2007, s. 142).

Hale ve FitzGerald, *Social Exclusion and Crime* (Hale ve FitzGerald, 2007, s. 142) “Sosyal Dışlanma ve Suç” adlı çalışmalarında sosyal dışlanma ve suç arasındaki ilişkiyi üç farklı yönden ele almışlardır. Bunlar işgücü piyasasının rolü, tüketici olarak ekonomik katılım ve ceza adalet sisteminin etkisi şeklinde sıralanmaktadır.

İşgücü piyasasının sosyal dışlanma ve suç üzerinde önemli etkileri olduğunu belirten Hale ve FitzGerald işgücü piyasasından dışlanan ve ekonomik olarak marjinalleşen bireylerde suç davranışında artış eğiliminin görüldüğüne dikkat çekmektedirler. Hale ve FitzGerald bireyin tüketim toplumuna katılımında ise günümüzde özellikle teknoloji alanındaki yeniliklerin gençler tarafından yoğun tüketiminin söz konusu olduğunu bu nedenle de firmaların gençlere yönelik ticari kampanyalar yürüterek gençleri hızlı bir tüketime yönlendirdiklerini gençlerin de ekonomik olarak karşılayamadıkları durumlarda toplumdan dışlanmamak adına suç davranışını bir çözüm olarak gördüklerini tespit etmişlerdir. Bu noktada son yıllarda genç suçlular arasında hızla artan cep telefonu hırsızlığını örnek olarak göstermektedirler. Ceza adalet sisteminin dışlanma üzerindeki etkisi ise şu şekilde açıklanmıştır. Sistem tarafından cezalandırılan birey hapisaneye girerek etiketlenmekte veya potansiyel dışlanmış olma özelliği taşıyabilmektedir (Hale ve FitzGerald, 2007, s. 142).

Young ve Matthews’e göre genç suçluluğu birbirine bağlı birçok problem ile birlikte ortaya çıktığı düşünülse de bunları kontrol eksikliği ve gençlerin sosyalizasyon süreci olmak üzere iki farklı biçimde ele almak mümkündür. Öncelikle iyi bir şekilde çocuk yetiştirememeye, yetersiz eğitim (okuldan uzaklaşma, devam etmeme gibi), sosyal dışlanma, alkol ve uyuşturucu bağımlılığı gibi durumlar sonucunda gençler arasında suça eğilimin görülmesi söz konusu olabilmektedir (Young ve Roger, 2011, s. 9).

MacDonald bireyin geçiş dönemi olarak ele aldığı gençlik çağında etkili olan kurumlara, düzenlemelere ve politikalara dikkat çekerek bunların gençlik dönemini yapılandırdıklarını vurgulamaktadır. MacDonald’a göre bunlar arasında bulunan aile, eğitim, barınma, istihdam ve adalet sistemi gibi yapıların son yıllarda uğradıkları bir takım değişiklikler gençliğin geçiş dönemini olumsuz yönde etkileyebilmekte böylece gençlik döneminin daha riskli, daha güvensiz hale gelmesini ve hali hazırda dezavantajlı olan gençlerin sosyal dışlanmış olma eğilimlerini arttırmaktadır (Macdonald, 1997, s. 186). Williamson H.; MacDonald gibi gençliği bir geçiş dönemi olarak tanımlamakta erken bir dönemde okulu bırakmanın, meslek edinme hazırlıkları içerisinde bulunmamanın ve bunun sonrasında iş gücü piya-

sasından marjinalleşmenin veya sadece düşük ücretli, kısa süreli işlerde çalışmanın genç bireylerin savunmasız bir duruma gelmesine yol açan bir takım risklerle karşı karşıya kalmasına neden olduğunu vurgulamaktadır (Williamson, 2007, s. 24).

Kayıt altına alınan suçlar en yaygın olarak genç erkek nüfusu üzerinde yoğunlaşmaktadır. Gençlik, suç ve alt sınıflar arasındaki ilişkiler literatürde sıkça ele alınmaktadır. Yaş faktörü dışlanma ve suç arasındaki önemli bir bağı göstermektedir. Birçok araştırma gençlikten iş, evlilik ve babalık anlamında yetişkinliğe geçişte suç davranışını gerçekleştirme kararından vazgeçmenin önemine dikkat çekmektedir (Foster, 2000, s. 320). Yetişkinlikte bireyin sahip olması beklenen kazanımlar ile suç davranışı sonrasında ortaya çıkabilecek dışlanma riski konusunda yetişkinlerin genç bireylere göre suç eyleminden uzak durmaları söz konusu olabilmektedir.

Suç davranışını açıklamada sosyal dışlanma önemli bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Özellikle genç yaşta işlenen suçları açıklamada bireyin maddi veya maddi olmayan olanaklardan kısmen veya tamamen yoksun olma durumu olarak tanımlanan sosyal dışlanma suç davranışının gerçekleşmesinde etkisi olabilecek risk faktörleri arasında bulunmaktadır. Çocukluktan yetişkinliğe geçiş döneminde bireyin karşılaşılabileceği yapısal ve bireysel sorunlara çözüm üretememesi durumunda kişinin sosyal dışlanmaya maruz kalması suç davranışına yönelmesini kolaylaştırıcı etkileri söz konusu olabilmektedir. Bunun yanı sıra suç davranışını gerçekleştiren gencin suç davranışı sonrasında toplumda suçlu olarak etiketlenmeleri bireyin toplumsal bütünleşmesinde bir engel teşkil edebilmektedir.

Bu çalışmada genç suçluların sosyal dışlanmaya maruz kalıp kalmadıklarını tespit etmek amacıyla Jehoel-Gijsbers ve Vrooman tarafından geliştirilen “Sosyal Dışlanma Ölçeği” kullanılmıştır. Bu ölçekte sosyal dışlanmanın boyutları maddi yoksunluk, sosyal haklar, sosyal katılım ve kültürel entegrasyon olmak üzere dört farklı şekilde ele alınmaktadır. Jehoel-Gijsbers ve Vrooman tarafından belirlenen sosyal dışlanmanın alt boyutları ve genç suçluluğu ile ilişkileri:

Maddi Yoksunluk

Gençlerin içinde bulunduğu işgücü piyasasındaki değişimler onların sosyal dışlanmaya maruz kalabilmelerinde önemli etkileri olabilmektedir. İşgücü piyasasının doğası aynı zamanda suçlu gençlerin şekillenmesinde de etkilidir (Stephenson M., 2006, s. 47) İşsizlik ve suç arasındaki ilişkiyi birçok çalışma ele almaktadır (Craine,1997, s. 150).

Bireyin sosyalizasyon sürecinde en önemli aktörlerden biri olan aile ve ailenin sahip olduğu ekonomik durum, çocukluk dönemi ve sonrasında takip eden gençlik döneminde bireyin suçlu davranışa yönelmesinde etkili olabilmektedir.

Machin S. “Childhood Disadvantage and Intergenerational Transmissions of Economic Status” (Çocukluk Dezavantajlılığı ve Kuşaklararası Ekonomik Statünün Geçişi) adlı ma-

kalesinde ebeveynlerin sosyal ve ekonomik statülerinin bireylerin sosyal ve ekonomik statülerinin şekillendirilmesindeki etkilerini araştırmış ve çocukluk yıllarında yaşanan dezavantajların yetişkinlik döneminde de devam ettiği ve bu dezavantajların sıklıkla gelecek nesillere aktarıldığını ortaya konmuştur. Machin S. bireyin büyüme çağında düşük gelirli ebeveyne sahip olmasının iş gücü piyasasında başarı kazanmakta güçlü bir dezavantaj olduğu gibi işsizlik ve suç davranışına katılım gibi faktörlere etkisinin de söz konusu olabileceği belirtilmiştir (Machin, 1998, s. 17-21).

Sosyal dışlanmanın maddi boyutu; gelir yoksulluğu ve ailelerin çocuklarına sundukları maddi varlıklara ulaşmalarındaki kapasite ile ilişkilidir (Morris v.d., 2009, s. 19). Bu nedenle gencin maddi yoksunluğunu aynı zamanda ailelerin maddi varlıkları ile ilişkilendirmek mümkündür. Maddi yoksunluk gencin sosyal dışlanmaya maruz kalmasında ve suç davranışına yönelmesinde etkili olabilecek önemli faktörlerden biri olarak ele alınabilir.

Sosyal Haklara Ulaşma

Sosyal dışlanma kavramının genel olarak yapılan tanımı ele alındığında bireyin sosyal haklara ulaşmasındaki yetersizlik veya yoksunluğa vurgu yapıldığı görülmektedir. Sosyal haklar bu noktada sosyal dışlanmanın önemli bileşenleri arasında bulunmaktadır (Gough v.d., 2006, s. 76).

Sosyal haklara erişememe veya tamamen yoksun olma sosyal dışlanma kavramının önemli unsurlarından birini oluşturmaktadır. Byrne D. bireyin içinde bulunduğu toplumda sosyal ve ekonomik fırsatlara katılımının sınırlı olması veya katılımın bulunmadığı durumlarda sosyal dışlanmanın ortaya çıkmasında önemli etkileri olduğunu vurgulamaktadır (David, 1999, s. 2).

Genç suçluluğunda sosyal dışlanma faktörünün etkisini belirlemede önemli bir boyut olan sosyal haklar; Jehoel-Gijsbers ve Vrooman tarafından kurumlardan veya yardımlardan yararlanabilme ile uygun ve güvenli çevrede yaşama olmak üzere iki ayrı başlık altında ele alınmaktadır (Gerda v.d., 2007, s. 32).

Kurumlardan veya Yardımlardan Yararlanabilme

Bireylerin, ailelerin veya grupların sosyal dışlanmaya maruz kalmalarının belirlenmesinde temel hizmetlere olan erişimi önemlidir. Pierson J. temel hizmetler kapsamında bireylerin çeşitli ihtiyaçlarına yönelik olarak hane içi ve hane dışındaki özel ve kamusal özellikteki hizmetleri ele almaktadır. Hane içi hizmetlerde elektrik, su gibi bireylerin ihtiyaç duyduğu her tür hane içi hizmeti kapsarken hane dışı hizmetler ise ulaşım, doktor ve hastane v.b. olanakları kapsamaktadır. Düşük sosyo ekonomik olanaklara sahip veya dezavantajlı bölgelerde hane içi ve dışı hizmetlere ulaşmada bireyler sıklıkla engellerle karşılaşmaktadırlar (Pierson, 2001, s. 15).

Bireyin içinde bulunduğu toplumda yaşamını sürdürmede destek olan sağlık, beslenme, eğitim gibi kurumsal hizmetlerden yeteri kadar faydalanamama veya erişememe sosyal olarak dışlanma sonucunu beraberinde getirebilmektedir (Saith, 2001, s. 7). Sosyal dışlanmanın meydana gelmesiyle sosyal veya fiziksel olarak savunmasız (vulnerability) çocuk veya gençlerde suç davranışına veya anti sosyal davranışlara yönelme söz konusu olabilmektedir (Kane, 2011, s. 98). Buradan hareketle gencin suç davranışına yönelmesinde içerisinde yaşadığı toplum tarafından sunulan hizmetlerin gence ulaşılabilirliği önemli bir faktör olarak ele alınmaktadır.

Uygun ve Güvenli Çevrede Yaşama

Konum, ekonomik yapı ve konut tipi yoksulluğun mekânsal dağılımının ölçülmesinde önemli göstergeler arasındadır. Genel olarak, düşük sosyo-ekonomik seviyedeki bireyler devlet desteğinin yetersiz olduğu mekânlarda yoğun olarak yaşamlarını sürdürmektedirler (Lupton ve Power, 2002, s. 119).

Macdonald ve Marsh'a göre sosyal dışlanma yoksul bölgelerde yaşayan gençlerin karşılaştıkları birçok sosyal ve ekonomik zorlukları tanımlamada yaygın hale gelmiş bir kavramdır (Macdonald ve Marsh, 2001, s. 385).

Hale ve FitzGerald, ceza adalet istatistiklerinin; sosyo ekonomik statü veya yaşanan çevre verilerinde daha çok dezavantajlı grupların; dezavantajlı ve yüksek suç oranlarının bulunduğu bölgelerde yaşamlarını sürdürme eğilimi gösterdiğini ayrıca sosyal dışlanmanın suç davranışının meydana gelmesinde etkili olduğu gibi suç mağdurlarının ortaya çıkmasında da önemli bir değişken olduğunu belirtmektedirler. Bunun yanı sıra uygun ve güvenli olmayan yoksul bölgelerde yaşayan ve hali hazırda sosyal olarak dışlanmış bireylerin yüksek oranda suç mağduru olma olasılığına sahip olduğunu böylece suç davranışının sosyal dışlanma deneyiminin suç mağduru olma olasılığını da beraberinde getirebildiğini vurgulamaktadırlar (Hale ve FitzGerald, 2007, s. 139).

Ekonomik alanda yaşanan dışlanma, dezavantajlı yaşam alanlarında yoksul konutlaşmayı, düşük geliri ve yetersiz hizmetleri beraberinde getirebilmektedir (Ken Peattie, 2007, s. 180). Bireylerin sosyal normlardan sapan davranışlar sergilemeye eğilimli olmasında genellikle bulunulan çevrenin koşullarının da etkili olduğu düşünülmektedir. Büyük kentlerde bireylerin sosyo ekonomik özelliklerine göre yaşadıkları mekânların ayrışması ve yoksul kişilerin kent yaşamından dışlanarak bu alanlarda normlardan sapma gösteren çevreler edinmelerinde suça olan eğilimi arttırmaktadır (Gough, 2006, s. 35).

Kent ve suç arasındaki ilişkiyi çöküntü alanları boyutunda ele alan Gökulu çöküntü alanlarının kentin bir bölgesinin fiziki imkânlar açısından yetersiz olması sonucunda bireylerin yaşam kalitelerine olan olumsuz etkileri üzerinde durmaktadır. Gökulu çöküntü alanlarının aynı zamanda sosyal dışlanmayı ve damgalamayı kapsayan mekânlar olduğunu bu alanlarda yaşayan dışlanmış bireylerin ekonomik açıdan yoksun, toplumsal açıdan dam-

galanmış ve suç davranışına eğilimlerinin olduğunu vurgulamaktadır (Gökulu, 2010, s. 223). Gölbaşı'da çöküntü bölgeleri ve dışlanma ilişkisine dikkat çekerek toplumda bu tür bölgelere karşı geliştirilen mekânsal etiketlenmenin sonucunda ortaya çıkan ayrımcı davranışların bu bölgelerde yaşanan sorunların katlanmasını beraberinde getirdiğine dikkat çekmektedir (Gölbaşı, 2008, s. 112). Böylece yaşanan çevrenin özellikleri suç davranışını açıklamada kullanılan önemli bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır.

Sosyal Katılımcılık

Sosyal dışlanma sadece gelir ve tüketim sorunları üzerine odaklanmayarak yaşamı iyileştirecek olanaklardan kısmen veya tamamen yoksun olma durumunu ele almaktadır (Sapancalı, 2005/3, s. 57). Bu nedenle, sosyal dışlanmanın belirlenmesinde sosyal katılımcılık ve katılımın seviyesi önemli değişkenler arasında bulunmaktadır.

Sosyal dışlanma bireylerin toplumun bütününe katılımını sağlayan sosyal, ekonomik ve politik kaynaklardan mahrum bırakılma süreci olarak tanımlanmaktadır. Bu süreç öncelik olarak yoksulluk ve düşük gelire ele alınmaktadır fakat ayrımcılık, düşük eğitim düzeyi, kötü çevre koşulları bu süreci destekleyen önemli unsurlardır. Bu süreç boyunca bireyler hayatlarının belli bir süresinde kurumlardan ve servislerden, sosyal ağlardan ve toplumun büyük çoğunluğunun sahip olduğu gelişim fırsatlarından mahrum kalmaları söz konusu olmaktadır (Pierson, 2001, s. 7).

Sosyal katılımcılık toplumun geneli tarafından katılımın olduğu aktivitelere katılım olarak tanımlandığı gibi daha belirli bir şekilde "kurumlara" katılım veya "ekonomik büyümeye veya ilerlemeye" katılım şeklinde tanımlanmaktadır (Farrington , 2002, s. 4).

Bireylerde toplumun genel yaşamına (mainstream life of society) katılımın gerçekleşmediği durumlarda dışlanma gerçekleşmesi sonucunda yoksulluk, suç davranışı ve ailenin dağılımı gibi eğilimlerin ortaya çıkması söz konusu olabilmektedir (Levitas,2007, s. 20). Sosyal katılımdan yoksunluk bireyin suç davranışına yönelimini kolaylaştırmakta olup suçluluk ve sosyal dışlanma ilişkisini anlamada önemli bir özellik olarak ele alınmaktadır.

Kültürel/Normatif Bütünleşme

Jehoel-Gijsbers ve Vrooman çok boyutlu bir olgu olan sosyal dışlanma kavramının kültürel/kurallarla bütünleşme boyutunu açıklarken toplumda uyulması gereken baskın değerlere ve normlara olan bağlılığa odaklanmaktadır. Söz konusu değerler ve normlar toplumun geneli tarafından kabul edilen kuralları kapsamaktadır. Toplumdaki her birey bu kurallara uymak zorundadır aksi takdirde yasal bir yaptırım ile karşılaşması söz konusu olabilmektedir. Bunun yanı sıra toplumda yazısız kurallar mevcuttur ve birey bu kurallara uymadığı takdirde olumsuz toplumsal yaptırımlarla karşılaşması olasıdır (Gijsbers ve Vrooman, 2007, s. 20). Olumsuz yaptırımlarla karşılaşan bireyin sosyal dışlanmaya maruz kalma olasılığı artmakta böylece dışlanmanın ortaya çıkmasında bu alt boyut önem kazanmaktadır.

Metodoloji

Saha çalışmasında nicel ve nitel olmak üzere iki araştırma yöntemi kullanılmıştır. “Sosyal Dışlanma Ölçeği”nin kullanıldığı nicel araştırma yönteminin evrenini Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü İstanbul Denetimli Serbestlik Müdürlüğündeki 2013 yılında takip ve denetimi yapılan 22.956 kişi oluşturmaktadır. Saha çalışmasında genç suçluların sosyal dışlanma durumlarını ortaya koyma amacına uygun olarak araştırma örneklemini oluşturmak için yaş kotası belirlenmiştir. Yapılan literatür çalışmasında Türkiye’deki genç yaş aralığı Gençlik ve Spor Bakanlığı tarafından hazırlanarak ve 27/1/2013 tarihli ve 28541 sayılı Resmi Gazete de yayımlanarak yürürlüğe giren Ulusal Gençlik ve Spor Politikası Belgesinde 14-29 yaş olarak kabul edildiği görülmüştür (Ulusal Gençlik ve Spor Politikası Belgesi, 2013, s. 1).

Bu kapsamda araştırmaya 18-30 yaş aralığındaki genç suçlular kota örnekleme yoluyla çalışmaya dahil edilmiştir. Yaş sınırının 18’den başlamasının nedeni ise TCK’da 18 yaşından küçük herkesin çocuk olarak kabul edilmesi (Akbulut, 2013, s. 546) ve ayrı ceza hükümlerine tabi olmaları sebebiyle 18 yaş altındaki bireyler örneklem dışında tutulmuş ve üst yaş sınırı ise 30 olarak kabul edilmiştir.

Saha çalışmasının gerçekleştirildiği Denetimli Serbestlik Müdürlüklerinden hizmet alan kişilerin sosyo demografik özelliklerine ait istatistik verilerin bulunmaması ve her bir dosyaya tek tek bakmak suretiyle yaş dağılımının tespit edilmesinin mümkün olmaması nedeniyle 18-30 yaş aralığına ait tam örneklem sayısı tespit edilememiştir.

Örnekleme sayısı belirlenirken kullanılan ölçme aracından hareket edilerek ölçekte bulunan değişken sayısının en az 5 katına ulaşılması gerekmektedir (Alpar, 2013, s. 94). Buradan hareketle saha çalışmasının nicel araştırma kısmında 35 maddeden oluşan “Sosyal Dışlanma Ölçeği” kullanılarak 18-30 yaş aralığında 234 genç suçluya ulaşılmıştır.

Saha çalışmasında nicel araştırmadan ortaya çıkan sonuçları güçlendirmek adına derinlemesine görüşme ile elde edilen nitel verilere ihtiyaç görülmüştür. Derinlemesine görüşmeler zaman ve maliyet faktörleri göz önünde bulundurularak Ankara Denetimli Serbestlik Müdürlüğünde gerçekleştirilmiştir. Niteliksel araştırmada Ankara Denetimli Serbestlik Müdürlüğünde 2014 yılı itibarı ile 18.823 kişi yararlanmaktadır. Derinlemesine görüşmeler araştırmanın amacına yönelik olarak niceliksel araştırma yönteminde belirlenen yaş aralığında bulunan bireyler ile gerçekleştirilmiş olup görüşmecilerden elde edilen veriler benzer nitelikler taşıma özelliği gösterdiğinde görüşmeler sonlandırılmıştır. Böylece 18-30 yaş aralığında bulunan 18 genç suçlu ile derinlemesine görüşmeler yapılmıştır.

“Sosyal Dışlanma Ölçeği” nin birinci bölümünde örneklemin sosyo demografik özelliklerini belirlemek amacıyla yaş, cinsiyet, eğitim durumu, medeni hal, iş ve aylık geliri ile ilgili olmak üzere altı soru yer almaktadır. İkinci bölümü 5’li likert tipinde otuz beş maddeden oluşan ölçekte yer alan her bir madde “hiçbir zaman” ve “her zaman” arasında değişmektedir. Ölçekte her bir boyut için elde edilen yüksek değerler, sosyal dışlanma düzeyinin

yüksek olduğunu göstermektedir. Başka bir deyişle yüksek değerler maddi yoksunluğun yüksek olduğunu, kurumlardan ve yardımlardan yararlanılmadığını, uygun ev ve güvenli çevre koşullarına sahip olunmadığını, sosyal katılımıcılığın düşük olduğunu ve kültürel entegrasyon ve normlara uymanın başarılmadığını göstermektedir.

Jehoel-Gijsbers ve Vrooman sosyal dışlanma kavramını iki temel boyutta ele almaktadırlar. Birinci boyut ile iki dağılım yönü belirlenmektedir: Maddi (gelirler ve mallar) ve maddi olmayanlar (sosyal haklar gibi). İkinci boyut da aynı şekilde iki yönü belirlemektedir: Sosyal ilişkilere ve bağlara işaret eden sosyal bütünleşme ile değerlere ve normlara işaret eden kültürel bütünleşme.

Yukarıdaki iki temel boyuttan hareketle geliştirdikleri “Sosyal Dışlanma ölçeği” nde maddi yoksunluk, sosyal haklara ulaşma, sosyal katılımıcılık ve kültürel entegrasyon olmak üzere toplam dört boyut bulunmaktadır. Aşağıdaki tabloda bu boyutlar ve boyutların tanımı ele alınmaktadır (Bayram ve Sam, 2010, s. 84). Ölçekte sosyal haklara ulaşma iki alt boyutta ele alınmıştır. Birincisi sosyal haklar bağlamında kurumlardan ve yardımlarda faydalanabilmeyi kapsarken, ikinci alt boyut ise güvenli ev ve güvenli çevreden faydalanabilmeyi kapsamaktadır.

Tablo 1. Sosyal Dışlanma Ölçeğinin Boyutları ve Tanımları

Sosyal Dışlanma Ölçeği	Tanımı
I. Boyut: Maddi Yoksunluk	Zorunlu ödemelerin güçlüğüyle yapılması, maddi durum hakkında endişelenme, beslenme, giyim, barınma gibi temel gereksinimlerin yeterince karşılanamaması.
II. Boyut A: Sosyal Haklar-Kurum ve Yardımlardan Yararlanma	Bireylerin yararına olacak uygulamalardan haklarının verilmemesi. Başka bir deyişle kamu kurumlarından ve yardımlarından faydalanılmaması.
II. Boyut B: Sosyal Haklar-Uygun ev ve Güvenli Çevre	Yaşanılan çevrenin gürültülü ve kirli olması, çevrede sürekli olaylar çıkması, komşuluk ilişkilerinin iyi olmaması, kişinin kendini güvende hissetmemesi, uygun ev ve güvenli çevre koşullarına sahip olunmaması.
III. Boyut: Sosyal Katılımıcılık	Kişinin kendisini toplumdan dışlanmış hissetmesi, sosyal ilişki kurabileceği kişi sayısının çok az olması, sırlarını paylaşabileceği arkadaşlarının olmaması ya da çok az olması, kişinin arkadaşlarından çok az sosyal destek görmesi ve diğer insanlarla olan ilişkilerinde sorun yaşamaması.
IV. Boyut: Kültürel Entegrasyon, Normlara Uyma	Kişinin arkadaşlarının yararına olacaksa yalancı şahitlik yapması, yakalanmadığı sürece kanunları çiğnemesi, ücretli olarak çalışanların veya işsizlik parası alanların ek bir işte çalışmalarını uygun bulması ve başkalarının emekli veya sigorta karnelerini kullanarak ücretsiz muayene olunmasını veya ilaç alınmasını uygun karşılamaması.

Kaynak: Bayram N., Sam N., Yaşam Tatmini ve Sosyal Dışlanma, Ekim, 2010, Cilt: 12, sayı:4, sayfa: 79-92, s. 84

Jehoel-Gijsbers ve Vrooman sosyal dışlanma ile ilgili olarak geliştirdikleri kavramsal modelin gelişiminde üç temel düşüncüyü dikkate almışlardır. Bunlar (Gijsbers ve Vrooman, 2007, s. 18):

Sosyal dışlanma ekonomik-yapısal ve sosyo kültürel yaşamı ilgilendiren çok boyutlu bir kavramdır. Teorik olarak maddi yoksunluk, sosyal haklara yetersiz erişim, eksik sosyal katılım ve kültürel olarak bütünleşememeyi içermektedir.

Sosyal dışlanmış olma (durumun karakteristiği) özellikleri ve sosyal dışlanmayı (süreç) artırma olasılığı olan risk faktörleri arasındaki ayrımın yapılması.

Risk faktörleri mikro düzeyde bireysel, mezo düzeyde resmi veya resmi olmayan organizasyonlarda, makro düzeyde ise devlet veya toplum gibi genel yapılarda etkileri görülebilmektedir.

Risk faktörleri ve sosyal dışlanma durumunun özellikleri arasındaki temel ayrım dört boyut içerisinde tanımlanan “eksiklikler” temelinde sosyal dışlanmanın gelişim derecesi belirlenebilmektedir. Örneğin birey düşük gelire sahip olmakla sosyal olarak dışlanmış değildir fakat temel ihtiyaçlarını karşılamakta, problemleri çözmede zorlanmalar gibi maddi yoksunluk içerisindedir. Düşük gelire sahip olmak gibi bir durum sosyal dışlanmanın bir göstergesi olamaz ancak sosyal dışlanmanın bir risk faktörü olarak kabul edilebilir (Gijsbers ve Vrooman, 2007, s. 18).

Araştırmanın nitel kısmında denetimli serbestlikten yararlanan 18 suçlu genç birey üzerinde gerçekleştirilen görüşmelerde örneklemin sosyo demografik özelliklerinin bilgisi ile sosyal dışlanmışlıkları ve suç davranışı arasındaki ilişkiler ele alınmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formunda görüşmenin amaçları doğrultusunda örneklemin sosyo demografik özellikleri, sosyal dışlanma süreçleri ve suç davranışı ile ilgili deneyimlerine yönelik sorular yöneltilmiştir.

Saha çalışmasının ilk bölümü olan “Sosyal Dışlanma Ölçeği” Denetimli serbestlikten yararlanan 234 kişiye uygulanmıştır. Veriler IBM SPSS Statistics 22 programına aktarılarak istatistiksel analizler yapılmıştır. Çalışma verileri değerlendirilirken kategorik değişkenler için frekans dağılımları, sürekli değişkenler için ise tanımlayıcı istatistikler (ort.±ss) verilmiştir.

Derinlemesine gerçekleşen görüşmelerin araştırma verilerinin çözümlenmesinde betimsel analiz kullanılmıştır. Betimsel analiz; elde edilen verilerin daha önceden belirlenen temalara göre özetlenip yorumlandığı, görüşülen bireylerin görüşlerinin çarpıcı biçimde yansıtmak amacıyla sık sık doğrudan alıntılarının kullanıldığı analiz tekniğidir (Yıldırım ve Şimşek, 2003, s. 42).

Bulgular

İki farklı yöntemle gerçekleştirilen saha araştırmasının bulguları bu başlık altında değerlendirilecektir. “Sosyal Dışlanma Ölçeği” ile elde edilen bulgulara yer verilecek daha sonra

Denetimli Serbestlikten yararlanan 18 kişi ile gerçekleştirilen derinlemesine görüşmelerden elde edilen sonuçlar incelenecektir.

Sosyal Dışlanma Ölçeği toplam 234 kişiye uygulanmış olup cinsiyet dağılımına incelendiğinde büyük çoğunluğun erkek olduğu görülmektedir. Cinsiyet ve suç ilişkisi ele alındığında genel olarak kadınların suç eyleminde bulunma oranlarının erkeklere göre daha düşük olduğu kriminoloji literatüründe kabul edilen bir görüştür. İçli'nin (İçli, 2004: 1) de belirttiği üzere suç genel olarak bir erkek davranışıdır. Araştırma bulgularında da görüldüğü gibi hükümlülerin %97,9'u erkek olup sadece %2,1'i kadındır.

Ölçeği cevaplayan suçlu veya suça bulaşmış kişilerin yaş dağılımı incelendiğinde 24 yaş ve altı ile 25-29 yaş aralığında kişilerin 30 yaş üzerine göre daha yoğun olduğu görülmektedir. İçli'nin (İçli T., 2004, s.325) de vurguladığı üzere suç biliminde; nüfusun suça katılım oranı adolesan ve ilk yetişkinlik dönemlerinde en üst seviyeye ulaşır, daha sonra yaşla birlikte düşme eğilimi göstermektedir. Gerçekleştirilen saha çalışmasında da benzer bir eğilim saptanarak suç işlemiş veya suça bulaşmış kişilerin yaş dağılımlarının adolesan ve ilk yetişkinlik dönemlerinde yoğunlaştığı görülmektedir.

Nicel araştırmaya katılanların %18,2'si ilkokul mezunu iken %38,5'i ortaokul, %28,6'sı lise, %14,7'si ise üniversite mezunudur. Eğitim durumu ve suç arasındaki ilişki birçok araştırmaya konu olmuştur.

Suç davranışını açıklamada önemli bir değişken olan eğitim, beyaz yaka suçları dışında birçok suçlunun düşük eğitim seviyesine sahip olduğu araştırmalara konu edilmektedir. Alınan eğitim sayesinde bireyler karşılaştıkları problemleri çözmede şiddet yerine daha barışçıl çözümler geliştirebilmekte, kişisel tatminle birlikte daha yüksek gelir ve statü elde edeceği işler bulma imkânına sahip olmaktadır. Bu nedenle yüksek eğitim seviyesine sahip kişilerin suç davranışında bulunmaları, eğitim seviyesi düşük olanlara göre daha düşük bir olasılığa sahiptir (Kızmaz, 2004, s. 292). Birçok çalışma, suçsuzlara göre suçluların daha az eğitilmiş bir geçmişe sahip olduğunu gösterir. Suçluların eğitim durumları iyi değildir ve erken yaşlarda okullarını terk etmeye meyillidirler. Eğitimin suç üzerindeki etkisini inceleyen çalışmaların geneli bireylerin eğitim seviyelerindeki yükselmenin, bireylerin yetenek ve becerilerini artırdığını, böylece yasal işlerden kazançlarının arttığını ve yasadışı faaliyetlerin fırsat maliyetinin yükseldiğini vurgulamaktadır (Yıldırım ve Öcal, 2001, s. 9). Bu nicel araştırmada da görüldüğü gibi örneklemin sadece %14,7 si üniversite mezunu olduğunu belirtirken %38, 5'i eğitim durumunuz nedir sorusuna ortaokul olarak cevap vermiştir. Herhangi bir şekilde suç davranışına bulaşmış örneklemin eğitim seviyesinin yüksek olmadığı görülmektedir.

Nicel araştırmaya katılanların %21, 9'u evli iken %78, 1'i ise bekârdır. Örneklemin büyük bir çoğunluğunun genç yetişkinlik döneminde bulunmasına rağmen bekar olmaları dikkat çekmektedir. TÜİK Evlenme ve Boşanma İstatistikleri 2014 verilerine göre erkeklerde ortalama evlenme yaşı 26,9 iken kadınlarda bu yaş 23,7 dir (TÜİK Evlenme ve Boşanma

İstatistikleri, 2014). Araştırmaya katılan örneklemin yaş dağılımı incelendiğinde 25-29 yaş aralığında %49,8 oranla hemen hemen yarısının yoğunlaştığı görülmeye rağmen Türkiye evlenme yaşı verilerinin aksine örneklemin (%97,9'u erkek olduğu göz önünde bulundurulur) büyük oranda bekar olduğu görülmektedir. Bu durum suç işlemiş bireylerin evlilik kurumundan dışlanmış olabileceklerini akla getirmektedir.

Yapılan araştırmalar ve istatistikler genel olarak, evlilerin en az suç işlediklerini sonra dul-ların ve daha sonra da bekârların geldiğini, boşanmışların ise en yüksek suçluluk oranına sahip olduklarını göstermektedir. Dönmezer; evlilik yaşamının sosyal eğilimleri güçlendir-mek üzere suçluluğu önleyici etkisi olduğunu vurgulamaktadır (Dönmezer, 1994, s. 334). Medeni durum ve suç arasındaki ilişki ele alınacak olursa evliliğin yalnız başına bireyi suç davranışından uzak tutucu işlevi olduğu söylenemez ancak bireyin sosyal hayata bağlı-lığını kuvvetlendirici bir etkisi olduğu ve bu etki sonucunda yasal olmayan davranışlardan kaçınmasını gerektirecek bir faktör olarak ele almak mümkündür. Yapılan araştırmada elde edilen bulgularda da görüldüğü gibi bekâr bireylerin suç davranışına olan eğilimleri evli bireylerden daha yüksektir.

Gelir seviyesi veya gelir dağılımı suç ile ilgili yapılan araştırmalarda kullanılan en yaygın ekonomik göstergelerdir. Bireylerin gelir durumundaki iyileşme, suç işlemenin fırsat ma-liyetini artıracığından suçu azaltıcı etki yaratacaktır. Farklı bir ifadeyle, düşük gelir suç işleme eğilimini yükseltebilir (Cömertler ve Kar, 2007, s. 37). Örneklemin gelir ve mes-lek grupları ele alındığında görüşülenlerin %58,6'sı ücretli çalışan iken %29, 7'si kendi hesabına çalışan, %11, 7'si ise diğer meslek gruplarından olduğu tespit edilmiştir. Aylık ortalama gelire bakıldığında ise araştırmaya katılanların %16,6'sının aylık ortalama net geliri 1000 TL'nin altında iken %37,2'sinin 1000-1499 TL aralığında, %29,1'inin 1500-2000 TL aralığında ve %17'sinin aylık ortalama net geliri ise 2000 TL'nin üzerinde olduğu anlaşılmıştır. Sonuç olarak araştırmaya katılanların aylık gelir dağılımlarının düşük ve orta seviyede yoğunlaştığı görülmektedir.

Eğitim ve öğretimin yararlarına erişimin sadece kendi içerisinde faydaları bulunmamaktadı-r aynı zamanda bireyin iş bulabilme şansını da yükseltmesi bakımından önemlidir. Son yıllarda suç davranışı üzerinde yapılan araştırmalarda okuldan dışlanma, akademik başa-rısızlık ve işsizlik arasındaki ilişkilerin kullanımı yaygın olarak görülmektedir. Bunlar ara-sında bireysel özelliklerle birlikte işsizliğin suç davranışı eğilimi ile ilgisi olduğu uzun süreli işsizliğin özellikle genç erkekler arasında yüksek oranda suç, düzensizlik ve mutsuzluğu sürdürdüğü yapılan araştırmalarda tespit edilmiştir (Finer ve Nellis, 1998, s. 110).

Örneklemin eğitim durumu ele alındığında %56,7'si ilkokul ve ortaokul olarak belirtmiş olup %43,3'ü ise lise ve üniversite olarak belirtmiştir. Örneklemin düşük eğitim seviyesin-de yoğunlaştığı görülmektedir. Eğitim durumunun iş bulabilme şansını yükseltmesi baki-mından önemli bir değişken olduğu göz önünde bulundurulduğunda düşük eğitim seviye-si beraberinde gelen ekonomik yoksunluk bireylerin sosyal dışlanmalarına veya dışlanmış olma ihtimalinin kuvvetlenmesinde önemli bir rol almaktadır. Elde edilen bulgularda da

düşük eğitim seviyesine sahip kişilerin maddi yoksunluk alt boyutunda lise ve üniversite mezunlarına göre daha yüksek düzeyde dışlandıklarını göstermektedir.

Sosyal Haklar II (Uygun ev ve Güvenli çevre) alt başlığında ise ilkokul mezunlarının lise ve üniversite mezunlarına göre uygun ev ve güvenli çevre alt boyutunda ölçülen dışlanma düzeyleri daha yüksektir. Sosyal Haklar-Uygun ev ve Güvenli çevre alt boyutunda yaşanan çevrenin gürültülü ve kirli olması, çevrede sürekli olaylar çıkması, komşuluk ilişkilerinin iyi olmaması, kişinin kendini güvende hissetmemesi, uygun ev ve güvenli çevre koşullarına sahip olunmaması konularında sorular yöneltilmiştir. Bu sorular çerçevesinde ilkokul mezunu genç suçluların uygun ev ve güvenli çevre alt boyutunda ortaokul, lise ve üniversite mezunlarına göre daha çok dışlanmaya maruz kaldıkları tespit edilmiştir.

Hale ve FitzGerald (Hale ve FitzGerald, 2007, s.139) ceza adalet istatistiklerinin; sosyo ekonomik statü veya yaşanan çevre verilerinde daha çok dezavantajlı grupların; dezavantajlı ve yüksek suç oranlarının bulunduğu bölgelerde yaşamlarını sürdürme eğilimi gösterdiğini belirtmektedirler. Bu araştırmanın nicel verileri ile paralel olarak elde edilen sonuçlarda düşük eğitim seviyesi bir dezavantajlılık olarak kabul edilmesiyle ilkokul mezunu genç suçluların uygun ev ve güvenli çevre alt boyutunda lise ve üniversite mezunu genç suçlulardan daha çok dışlanmaya maruz kaldıkları söylenebilir.

Tablo 2. Sosyal Dışlanma Düzeylerinin Dağılımı

Sosyal Dışlanma	N	%
Düşük Düzeyde	158	67,5
Orta Düzeyde	76	32,5
Yüksek Düzeyde	0	0,0
Toplam	234	100,0

Saha araştırmasında kullanılan Sosyal Dışlanma Ölçeği'ni cevaplayan katılımcıların araştırma sorularına verdikleri cevaplar doğrultusunda genel sosyal dışlanmışlık düzeyleri yukarıdaki tabloda olduğu gibi belirlenmiştir. Örneklemin yüksek düzeyde sosyal dışlanmaya maruz kalmadıkları gözlenmiş %67, 5'inin düşük düzeyde %32, 5'inin ise orta düzeyde sosyal dışlanmaya maruz kaldıkları tespit edilmiştir.

Alt boyutlar arasında en düşük düzeyde sosyal dışlanma "Sosyal Haklar-Kurum ve Yardımlardan Yararlanma" boyutunda görülmüştür. Sosyal haklar boyutunun bir alt başlığı olan Kurum ve Yardımlardan Yararlanma Gijsbers ve Vrooman (Jehoel-Gijsbers ve Vrooman, 2007, s. 18) tarafından "Hastane, vergi dairesi, nüfus müdürlüğü gibi kamu kurumlarında sorun yaşama ve kötü muamele ile karşılaşma, kredi ve sigorta müracaatlarının reddedilmesi, bireylerin yararına olacak uygulamalardan haklarının verilmemesi." başka bir deyişle kamu kurumlarından ve yardımlarından faydalanılamaması olarak tanımlanmıştır.

Bu tanımdan hareketle araştırmaya katılan genç suçluların bir kamu kurumu hizmeti olan Denetimli Serbestlik Hizmetinden yararlanıyor olması ile bu alt boyuttan düşük düzeyde sosyal dışlanmaya maruz kaldıkları sonucuna ulaşmak mümkündür.

Alt boyutlar arasında sosyal dışlanma derecesinin yoğunlaştığı “orta düzey” “yüksek düzeye” e ait istatistiki verilerin anlamlı olmamasından dolayı araştırmanın genelinde yüksek düzeyde dışlanmanın karşılığı olarak kabul edilmiştir. Buradan hareketle araştırmada genç suçluların en yüksek sosyal dışlanma düzeyi olarak %50,9 ile Sosyal Katılımcılık ve ikinci sırada %43,6 ile Kültürel Entegrasyon Normlara Uyuma alt boyutlarında yoğunlaştıkları görülmüştür.

Bu iki alt boyutu Gijssbers ve Vrooman (Jehoel-Gijssbers ve Vrooman, 2007, s. 18) Sosyal Katılımcılık alt boyutunu “Kişinin kendisini toplumdaki dışlanmış hissetmesi, sosyal ilişki kurabileceği kişi sayısının çok az olması, sırlarını paylaşabileceği arkadaşlarının olmaması ya da çok az olması, kişinin arkadaşlarından çok az sosyal destek görmesi ve diğer insanlarla olan ilişkilerinde sorun yaşaması.” biçiminde açıklarken Kültürel Entegrasyon, Normlara Uyuma alt boyutunu “Kişinin arkadaşlarının yararına olacaksa yalancı şahitlik yapması, yakalanmadığı sürece kanunları çiğnemesi, ücretli olarak çalışanların veya işsizlik parası alanların ek bir işte çalışmalarını uygun bulması ve başkalarının emekli veya sigorta karnelerini kullanarak ücretsiz muayene olunmasını veya ilaç alınmasını uygun karşılaması.” şeklinde tanımlamışlardır.

Nicel araştırmanın genel verileri ele alındığında her hangi bir nedenle suç davranışıyla ilişkisi olan örneklemin sosyal dışlanmanın alt boyutları olarak ele alınan “sosyal katılımcılık” ve “kültürel entegrasyon, normlara uyuma” boyutlarında diğer alt boyutlara göre daha yüksek düzeyde sosyal dışlanmaya maruz kaldıkları tespit edilmiştir.

Böylece sosyal dışlanmanın alt boyutlarından olan “Sosyal Haklar- Kurum ve Yardımlardan Yararlanma”da en düşük düzeyde sosyal dışlanma görülürken, kişinin kendisini toplumdaki dışlanmış hissetmesi, sosyal ilişki kurabileceği kişi sayısının çok az olması, sırlarını paylaşabileceği arkadaşlarının olmaması ya da çok az olması, kişinin arkadaşlarından çok az sosyal destek görmesi ve diğer insanlarla olan ilişkilerinde sorun yaşaması olarak tanımlanan “Sosyal Katılımcılık” alt boyutunda diğer alt boyutlara göre sosyal dışlanma düzeyinin daha yüksek olduğu ortaya koyulmuştur.

Bireyin veya bir grubun toplumla olan ilişkilerinin veya kurumlarla olan ilişkilerinin zedelenmesi veya kopması olarak açıklanan sosyal dışlanma aynı zamanda toplumda dayanışma düşüncesinin zayıfladığını ifade etmektedir (Sapancalı, 2005/3, s. 57). Sosyal dışlanmanın bir alt boyutu olarak ele alınan Sosyal Katılımcılık bireyin özellikle toplumsal bağlarına vurgu yapmaktadır. Araştırma verilerinde denetimli serbestlikten yararlanan hükümlülerde gözlenen yüksek düzeyde Sosyal Katılımcılık alt boyutundaki dışlanmayı Travis Hirschi'nin Sosyal Bağ Teorisi ile açıklamak mümkündür.

Travis Hirschi 1969 yılında ortaya koymuş olduğu Sosyal Bağ Teorisi (Social Bonding Theory) bireylerin neden suç ile ilgili olduklarına odaklanmaktadır. Hirschi'ye göre bireyin okul, iş çevresi gibi sosyal çevreleri ile sosyal kurumlarla, ebeveynleriyle, arkadaşlarıyla kurduğu ilişkiler suç davranışını açıklamada önemli yer tutmaktadır. Hirschi'ye göre bu bağlar güçlü olduğu zaman bireyler suç davranışında bulunduğu zaman toplumdaki konumlarına zarar vereceğini düşünerek reddeder, bu bağlar kuvvetli değil ise bireyler suç davranışını gerçekleştirmeye eğilimleri artar (Eitzen, 1985, s. 50).

Hirschi'ye göre "suç davranışları topluma karşı bireysel bağların zayıfladığı ve koptuğu zaman sonuçlanacaktır". Hirschi'nin teorisindeki temel bakış açısı sosyal bağ üzerine odaklanmaktadır. Bu görüş dört ana bileşeni içermektedir: Aileye, arkadaşlara ve öğretmenlere bağlılık, geleneksel aktivitelere bağlılık, davranışın geleneksel biçimine bağlılık ve ahlaki değerlerin önemine olan inanç. Hirschi'nin bakış açısına göre eğer bir gencin bağlılıkları, ilgileri, inanışları düşükse gencin suçlu olma ihtimali yükselecektir. Başka bir deyişle, sosyal bağdaki kişisel ilişkiler düşükse suç davranışlarında artış olacaktır (Özden, 2004 /1, s. 55-56). Travis Hirschi'nin sosyal bağ teorisinden hareketle araştırmaya katılan örneklemin Sosyal Katılım alt boyutunda ölçülen yüksek sosyal dışlanma düzeyi bulgusu Hirschi'nin sosyal bağ teorisinde yer aldığı gibi suç davranışı ile sosyal bağın/katılımın anlamlı bir ilişkisi olduğunu göstermektedir.

Araştırmada sosyal dışlanmanın alt boyutları olarak ele alınan maddi yoksunluk, sosyal haklar (kurum ve yardımlardan faydalanma- uygun ev ve güvenli çevre), sosyal katılımçılık ve kültürel entegrasyon normlara uyma boyutları ile genç suçluların (yaş, eğitim seviyesi, medeni durum, meslek grubu ve aylık ortalama gelir gibi) sosyo-demografik özellikleri arasındaki farklılıklar incelenmiştir. Bu sonuçlara göre genç suçluların yaş dağılımlarının sosyal dışlanma alt boyutlarında belirleyici bir değişken olmadığı görülmüştür.

Araştırmaya katılan genç suçluların eğitim seviyeleri ve sosyal dışlanma alt boyutları arasındaki farklılık incelendiğinde genç suçlulardan ilkokul ve ortaokul mezunu olanların üniversite mezunu olanlara göre "maddi yoksunluk" alt boyutunda daha çok dışlanmakta oldukları tespit edilmiştir. Böylece eğitim seviyesi genç suçluların maddi yoksunluk alt boyutunu ölçmede belirleyici bir değişken olarak karşımıza çıkmaktadır. Genç suçlularda eğitim seviyesi düştükçe maddi yoksunluk alt boyutunda dışlanmanın artmakta olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bunun yanı sıra ilkokul mezunu genç suçluların uygun ev ve güvenli çevre alt boyutunda ortaokul, lise ve üniversite mezunlarına göre daha çok dışlanmaya maruz kaldıkları görülmüştür. Bu bağlamda eğitim seviyesini genç suçluluğu ve sosyal dışlanma ilişkisinde önemli bir değişken olarak ele almak mümkündür.

Genç suçluların medeni durumları ve meslekleri ile sosyal dışlanma alt boyutları arasındaki ilişki analiz edildiğinde bu değişkenlerin sosyal dışlanma alt boyutlarında belirleyici olmadığı görülmüştür.

Araştırmaya katılan düşük gelir grubuna sahip genç suçluların maddi yoksunluk ve uygun ev ve güvenli çevre alt boyutundan diğer gelir seviyelerine sahip genç suçlulara göre daha yüksek oranda dışlanmaya maruz kaldıkları tespit edilmiştir. Araştırma kapsamında gelir seviyesi genç suçluluğu ve sosyal dışlanma ilişkisinde belirleyici bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır.

Saha çalışmasının nicel araştırma sonuçlarından elde edilen verilere göre genç suçlulara ait sosyal dışlanma düzeyleri incelendiğinde hiçbir genç suçluda yüksek düzeyde dışlanma ölçülmemiştir. Araştırma sonuçlarına göre genç suçluların sosyal dışlanma düzeyleri ile yaş, medeni ve mesleki durum, gelir düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır. Ancak eğitim seviyesi genç suçluların sosyal dışlanma düzeylerinde etkili bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Elde edilen bulgularda orta düzeyde dışlanmanın en yüksek oranı eğitim düzeyi ilkökul olan genç suçlularda görülmektedir. Eğitim seviyesi ilkökul olan genç suçluların diğer eğitim seviyelerine göre daha yüksek düzeyde sosyal dışlanmaya maruz kaldıkları tespit edilmiştir.

Saha çalışmasında niteliksel yöntemle 18 genç suçlu ile gerçekleştirilen derinlemesine görüşmeler sonucunda niceliksel verileri destekleyen bulgulara ulaşılmıştır.

Derinlemesine görüşme gerçekleştirilen 30 yaş altındaki genç suçlulardan altı suçlunun işsiz ve büyük çoğunluğunun düşük gelirli işlerde çalışan eğitim düzeyi düşük bekar erkeklerden oluştuğunu söylemek mümkündür.

Niteliksel araştırma kapsamında görüşülen 18 genç suçlunun çoğunluğunun görüşmelerdeki anlatılarına dayanarak, niceliksel araştırma bulgularına benzer biçimde, ekonomik durumlarının iyi olmadığı anlaşılmaktadır. 18 kişiden sadece 3'ü maddi koşullarının iyi olduğunu, ekonomik anlamda temel gereksinimlerini karşılayabildikleri belirtmiştir. Ayrıca görüşülen genç suçluların büyük bir kısmının ekonomik alanda dışlanma yaşadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Özellikle işsizlik ve düşük gelirli işlerde çalışmaları sonucunda ekonomik dışlanmaya maruz kaldıkları anlaşılmaktadır. Bu durum işsizlik ve ekonomik gelirin bireyin sosyal dışlanma düzeyi ile ilişkisini gösterdiği gibi toplumsal yaşamla bütünleşemeyen bireyin suç davranışına olan eğiliminin nasıl arttığına da dikkat çekmek açısından önem taşımaktadır.

Derinlemesine görüşmelerde görüşmecilerin kurum ve yardımlardan yararlanma düzeyleri de araştırılmış ve görüşmecilerin çoğunluğunun niceliksel araştırma verilerinde görüldüğü gibi sosyal yardımlar hakkında genel bilgilerinin olduğu tespit edilmiştir. Gö-

rüşmecilerden sadece birkaçının cezaevi süreci sonrasında geçimini sağlamak veya aile bütçesine katkıda bulunmak amacıyla çeşitli sosyal yardım kurumlarına başvurdukları gözlenmiştir. Denetimli serbestlik hizmetinden yararlanan genç suçluların bu hizmet kapsamındaki sosyal yardımlar hakkında bilgilendirilmesinin toplumsal bütünleşmelerine olumlu katkıları olduğu anlaşılmaktadır. Ancak görüşmecilerin birçoğunun sosyal yardımlar hakkında bilgisinin olmasına karşın bu yardımlardan yararlanmak konusunda herhangi bir girişimde bulunmamalarının nedeninin başvuruda bulunsalar bile herhangi bir karşılık alamayacakları konusundaki önyargıları olduğu anlaşılmıştır.

Görüşme yapılan kişilerin büyük çoğunluğunun Ankara'nın gelişmemiş, gecekondu mahallelerinde ikamet ettikleri, bazılarının ise birçok kişi ile bir arada kaldığı bekar evlerinde yaşadıkları saptanmıştır. Araştırmaya katılan sadece 6 görüşmeci sosyo-ekonomik olarak orta ve üst sınıfa ait toplumsal kesimin ikamet ettiği semtlerde yaşadığı gözlenmiştir.

Derinlemesine görüşmelerden elde edilen bilgilerden görüşmeye katılan 18 kişinin suç davranışı sonrası ve onu izleyen cezaevi süreci ve denetimli serbestlikten yararlanma durumu sosyal katılımçılık alt boyutu bağlamında ele alındığında sosyal hayata katılımları konusunda sorunlarla karşılaştıklarını ortaya koymaktadır. Gerçekleştirilen nicel araştırmada da benzer bir sonuca ulaşılmış genç suçluların sosyal dışlanma düzeyi en yüksek sosyal katılım alt boyutunda ölçülmüştür. Genç suçlular, gerek arkadaş çevresi ile gerekse ailesi ile olan ilişkileri başta olmak üzere cezaevi sonrasında sosyal katılım konusunda birtakım sorunlar yaşadıklarını vurgulamışlardır. Araştırmada görüşülen kişiler ceza süreleri ve suç türleri her ne olursa olsun cezaevi sonrasında sosyal hayata katılım konusunda zorlandıkları ve bu sorunların toplumla bütünleşmeleri konusunda engel teşkil ettiğini vurgulamışlardır.

Genç suçlularla gerçekleştirilen niteliksel araştırma sonuçlarına göre, görüşmecilerin çoğu cezaevine geri dönme kaygısı taşıdığını ve bir daha oraya dönmek adına yaşamlarına yön verdiğini vurgulayarak yaşamlarının geri kalan kısmında toplumsal normlara uyma konusunda hassas davranacağını belirtmiştir.

Sonuç

Elde edilen veriler değerlendirildiğinde genç suçluların yüksek düzeyde sosyal dışlanma yerine düşük ve orta düzeyde sosyal dışlanmaya maruz kaldıkları gözlenmiştir. Uygulanan sosyal dışlanma ölçeği sonucu elde edilen verilerle gerçekleştirilen istatistiksel sonuçlar önemli göstergelere ulaşılmasını sağlamıştır.

Saha çalışmasında genç suçluların ekonomik alanda yaşadıkları dışlanmada aylık gelir ortalamasının yanı sıra eğitim seviyesi ile işsizlik belirleyici faktörler olarak karşımıza çıkmaktadır. Özellikle genç suçluların toplumsal bütünleşmelerinde önemli bir engel

olarak işsizliği ele almak mümkün gözükmemektedir. Derinlemesine görüşmelerde de genç suçlular işsiz oldukları için suç davranışına yöneldiklerini sıkça vurgulamışlardır. Görüşmelerde ayrıca cezaevi sonrasında da suçlu olarak damgalanmaları sonucunda iş bulamadıklarını böylece işgücü piyasasından dışlandıklarını belirtmişlerdir. Genç suçluların toplumsal dışlanmaya maruz kalmasında önemli bir değişken olan işsizlikle mücadelede sosyal dışlanmanın önlenmesi açısından oldukça önemli gözükmemektedir.

Saha araştırmasında genç suçluların kendilerini toplumdan dışlanmış hissetmesi, sosyal ilişki kurabileceği kişi sayısının çok az olması, sırlarını paylaşabileceği arkadaşlarının olmaması ya da çok az olması, kişinin arkadaşlarından çok az sosyal destek görmesi ve diğer insanlarla olan ilişkilerinde sorun yaşaması olarak tanımlanan “Sosyal Katılımcılık” alt boyutunda diğer alt boyutlara göre sosyal dışlanma düzeyinin yüksek olduğu saptanmıştır.

Bireyin “kendimi dışlanmış hissediyorum/hissettim” ifadesi kişinin sosyal dışlanmaya maruz kaldığının en önemli göstergelerinden biridir. Gerçekleştirilen derinlemesine görüşmelerde bu ifade ve benzerleri birçok genç suçlu tarafından sıkça kullanılmıştır.

Gerçekleştirilen çalışmada genç suçluluğunun ortaya çıkmasında sosyal dışlanmanın gençler üzerinde suç öncesi ve sonrası olmak üzere iki farklı biçimde etkileri izlenmiştir. Şöyle ki dışlanma suç davranışı öncesinde olabildiği gibi gencin suç davranışını gerçekleştirip yasal mekanizmaların işleyişinden sonra da ortaya çıkabilmektedir. Suç öncesinde yaşanan sosyal dışlanma gencin toplumla bütünleşemeyerek suç davranışına yönelmesinde etkili olurken suç sonrasında görülen dışlanmada ise gencin toplum tarafından “suçlu/hükümlü” olarak etiketlenmesi sonucu toplumla sağlıklı bir biçimde bütünleşmesi söz konusu olmamaktadır. Bazı genç suçlularda bu durum suç tekrarına yol açmaktadır.

Toplumsal düzenin sağlanması ve sağlıklı bir toplumun varlığı için sosyal dışlanma ile mücadele önemlidir. Gençlik bireyin hayatının şekillendiği önemli evrelerden biridir. Bu nedenle gençlerin toplumla bütünleşmelerini sağlayacak ve onları dışlayıcı mekanizmalardan uzak tutacak önlemlerin alınması gerekmektedir. Hükümet programları tüm gençlik kesimini kapsayıcı eğitim, istihdam, sağlık v.b. alanlarda toplumsal bütünleşmelerini sağlayan politikaları hayata geçirmelidir.

Toplumsal içerme yoluyla eski hükümlüleri topluma yeniden uyum sağlayabilecek hale getirmek ve böylelikle yeniden suç işleme ihtimalini ortadan kaldırmak hayati önem taşımaktadır. Bu nedenle sosyal dışlanma ile başa çıkabilmek için bütüncül bakış ve katılımcı yaklaşımların benimsenmesi gerekir. Ayrıca ekonomik ve sosyal alanda sosyal dışlanma yaşayan gençlere ve ailelerine yönelik sosyal içerme politikaları geliştirilerek düşük gelirli ve eğitim seviyesi düşük ailelere mensup, kentin yoksul bölgelerinden gelen gençlerin her tür sosyal hizmetlere ücretsiz ulaşabilmelerinin yolları açılmalıdır.

Sosyal dışlanma genç suçluluğu ile mücadele etmede önemli bir kavramdır. Dışlanan gençlere yönelik hayata geçirilecek her olumlu eylem aynı zamanda dolaylı olarak toplumda genç suçluluğunu önlemede bir adım olacaktır.

Türkiye’de 2005 yılı sonrasında Adalet Bakanlığı tarafından suçluların topluma kazandırılması adına ihtiyaç duyulan her türlü hizmet, program ve kaynakların sağlandığı alternatif bir ceza ve infaz sistemi olan Denetimli Serbestlik Hizmeti suçluların toplumla bütünleşmeleri ve suçlu bireylerin sosyal dışlanmaya maruz kalmalarını önleme konusunda önemli bir işleve sahiptir.

Bu çalışma sosyal dışlanma bağlamında genç suçluluğunu ele almış ve genç suçluların sosyal dışlanmaya maruz kalıp kalmadıklarını ortaya koymuştur ancak çalışma sosyal dışlanma ve suçluluk ilişkisi ile sınırlandırılmıştır. Daha sonraki çalışmalarda gençliği ilgilendiren her tür sosyal problem ile sosyal dışlanma ilişkisi ele alınmalı böylece toplumda gençlerin karşılaşabilecekleri dışlanma ile ilgili risk faktörleri tespit edilerek etkili içerme politikaları üretilmelidir.

Copyright © 2017 **Republic of Turkey Ministry of Youth and Sports**
<http://genclikarastirmalari.gsb.gov.tr/>
 Journal of Youth Researches • April 2017 • 5(1) • 29-36

ISSN 2147-8473
Received | 03 March 2017
Accepted | 10 April 2017

Social Exclusion and Youth Delinquency*

Senem Aslan**

Abstract

Social exclusion denotes a dynamical process raised by an individual's state of being far away from social supports, his/her being deprived of institutions protecting his/her rights and his/her being in both material and moral deprivation in consequence of a number of disadvantages and inequalities. This concept which is widely used in the countries of Western Europe implicates not only the economical aspects but also individualistic and social aspects.

Many people face the risk of social exclusion in society. The disabled, women, the needy, patients and criminals can be regarded among those who face that risk. Crime behavior caused by individual or structural reasons can be both a cause and an effect of social exclusion. Having looked at the resources concerning criminalism, it is noticeable that crime behavior has a high incidence among young individual.

In this study, the relationship between crime behavior in the youth which is an important phase in the life of individual and social exclusion is focus on. The field study carried out in this context has been conducted on the youngsters benefiting from probation services in the Probation and Support Services Centre's of General Directorate of Prisons of Detention Houses of Ministry of Justice. The investigation has been completed in the Provincial Directorates of Probation of two metropolises which are Ankara and Istanbul. In the field study in which both qualitative and quantitative techniques are used, "Social Exclusion Scale" has been applied to 234 people and has deeply been interviewed with 18 people. In conclusion the acquired data corroborates the quantitative results. This research sets forth that social exclusion is a significant factor in accounting for the youth criminalism.

Keywords: Youth, Crime, Social Exclusion

* This article is produced from the author's thesis "Young Criminals in the Context of Social Exclusion".

** Dr., Ministry of Youth and Sports, Directorate General For Education, Culture and Research, Youth and Sports Expert, senem.aslan@gsb.gov.tr

Youth Delinquency in the Context of Social Exclusion

Youth is the period when personality is formed and individual becomes socialized from the individual aspect this period which holds a place between childhood and adulthood is the period of psycho-biological social shaping and development that will shape whole life. In this period, education and training process has important functions for shaping of he individual. If a society has no certain and healthy youth policy, social disturbance may occur in this society every time (Armağan, 2004: 6).

Youth is influential in building significant elements of the change in society. Therefore, their development is a subject on which emphasis should be laid. It should be ensured that the potentials possessed by youth are used in positively directing the welfare and development of society and in fighting gainst the social and individual problems (drug dependence, unemployment, insufficient education, exclusion and crime, etc.) that the young people will encounter in this period. Understanding youth and establishing healthy communication with them are quite significant for helping them to develop efficient solutions to the problems they face and precluding inclination to negative attitudes by youth.

Committing crime and the social and individual reasons underlying the crime are among the youth problems. Turning into criminals in youth following childhood period or performing risky behaviours is a social problem which should be addressed within the framework of different variables. According to Demirbaş psycho-social reasons of youth delinquency should be examined more closely and an emphasis should be put on the mechanisms that will be efficient for turning into crime by youth such as family, family relations, status of school and profession (Demirbaş, 2001: 154-5).

Realizing criminal behaviour in age interval 15-25 substantially by individuals has increased the importance of youth delinquency in criminology (Walklate, 2003: 23). Soyaslan who attracts attention to age factor in delinquency, described young persons as age group 15-25 by remarking that age has an impact on facilitating other factors arisen from individuality and the environment (Soyaslan,1998: 80).

The research conducted related to turning into criminal behaviour by youth reveals the serious social problems among the youth who commit crime extensively or have committed a serious offence to the presence of those who face serious difficulties in their family and school life. That is to say, explaining the crimes committed by such youth or juvenile through the inadequencies based on psychological, social or other reasons apart from normality of juvenile delinquency seems more consistent (Toprak, 2014: 321). It is impossible to clarify the inclination to criminal behaviour by youth within the framework of their primary characteristic properties solely. Deliberating on the factors that become efficient for doing criminal behaviour by youth matters for understanding youth delinquency and fighting against delinquency.

Social Exclusion and Youth Delinquency

It is seen that concept of social exclusion was firstly used in France in 1970's. The use of social exclusion being a concept that has arisen and developed in Europe has soared all over the World from 1990's (Bombongan 2008, Sapancalı: 2005a, Çakır: 2002).

Social exclusion is a new term, but when its content and the subject matters covered by it are analysed, it is understood that is not so new. Since social exclusion covers main social policy subjects such as poverty, unemployment, social protection, inequality, discrimination, etc. and is closely related to these, its economic, social and political discussion and the concept social intervention have become significant. Social exclusion and social inclusion, its opposite that means social integration, have become the concepts that are used frequently on the solution of inequality and mitigation of its effects which emanate from the changes influencing class structure of industrialized countries particularly (Sapancalı, 2005: 52).

The concept of social exclusion means that individuals are in material and nonmaterial deprivation at the level to move away from social life, far from the social support and the institutions that will protect their rights and lives. The factors that bring social exclusion to the light are handled in economic exclusion, weakening of social relations, the deprivation of social support and institutional exclusion. Social exclusion states the dynamic process of being fully or partially deprived from all social, economic, political and cultural systems that provide social integration of society with individual (Çakır, 2002: 84).

Many definitions of social exclusion emphasize that exclusion not only is deprived from physical resources but also means the marginalization process of some persons and groups. These definitions discuss not only the exclusion of persons and groups owing to being deprived from living standards and income that majority have but also the exclusion from opportunities, options and due to the changes in their life (Millar, 2007: 2).

A series of basic social indicators or risk factors are available for the occurrence of social exclusion. These risk factors show negative impacts on the possibility of social inclusion. Low income, unqualified labour, unfavourable health conditions, immigration, low education level, gender inequality, discrimination and racism, old age, divorce, dependence on drug and alcohol are some of these (European Commission Joint Report on Social Inclusion 2002: 10). It is likely to mention three types of social exclusion. Social exclusion may be evaluated under three different areas; exclusion in commodity and service market and exclusion from labour markets in economic outlook, exclusion from the services of welfare state or welfare society in social outlook and exclusion from political participation and institutions in political outlook (Sapancalı, 2005a: 128).

Hale and FitzGerald in their studies titled “Social Exclusion and Crime” (Hale and FitzGerald, 2007: 142) have dealt the relationship between social exclusion and the crime from three different aspects. These are sorted as the role of labour market, economic participation as consumer and the effect of criminal justice system.

Hale and FitzGerald draw attention to the increasing tendency for criminal behaviour which is seen for the individuals who become marginalized economically and are excluded from labour market by stating that labour market has important effects on social exclusion and crime. Hale and FitzGerald have established that the innovations especially in technological area are consumed extensively by youth today. Participation of individual in society, therefore, firms conduct commercial campaigns towards youth and direct them to fast consumption, in cases youth fails to meet conditions economically, they regard criminal behaviour as a solution with the aim of not to be excluded from society (Hale and FitzGerald, 2007: 142).

At this point, they experience cell phone theft that increases rapidly among young delinquency in recent years. The effect of criminal justice system on exclusion is expressed as follows. The individual who is punished by the system is tagged by going to prison or bears the feature of being excluded potentially (Hale and FitzGerald, 2007: 142).

In expressing criminal behaviour, social exclusion emerges as a key concept. Social exclusion described as status of individual for being deprived from tangible or intangible possibilities partially or completely is among the risk factors that may have an impact on the realization of criminal behaviour especially the crimes committed at early age. In the situation that individuals fail to produce solution to the structural and individual problems encountering in transition period from childhood to adulthood and subjecting to the social exclusion of persons may have facilitating impacts on turning into crime. Tagging the young who perform criminal behaviour as delinquent in society following this behaviour constitutes an obstacle for the social integration of individual.

Method

In accordance with the purpose of the research, qualitative and quantitative research methods are used in field research. As the part of the research, “Social Exclusion Scale” consisting of two parts is applied to 234 persons in Istanbul Probation Directorate. While the first chapter of this scale covers socio-demographic variables, second chapter is made up of the questions developed to measure social exclusion. As a result of analysing the data obtained through quantitative research method in field study, a need for strengthening emerged results is emerged. In this regard, by using depth interview with a sample group, it is reached to detailed data related to social exclusion processes and experience. In this context, depth interviews are made with 18 persons at the age range of 18-30 in Ankara Probation Directorate.

Conclusion

When obtained data is evaluated, it is observed that the youth with delinquency is exposed to social exclusion at low and medium level instead of high level social exclusion. The statistical results actualized with the data obtained in the consequence of applied social exclusion scale also show the verification of hypothesis.

In the field study, monthly income average as well as education level and unemployment appear the factors that determine the exclusion that young delinquent experience in economic area. It seems possible to handle unemployment as an important obstacle for social integration of delinquency of young people particularly. Over the course of depth interview the delinquent youth has frequently pointed out that they have resorted to criminal behaviour because of unemployment. Interviewers have also specified that they could not find job owing to being stigmatized as criminal after prison, so are excluded from labour market. Fighting against unemployment, a significant variable for that young delinquent subject to social exclusion appear quite important in terms of prevention of social exclusion.

It is determined in the field research that compared to other sub-dimensions, social exclusion level is higher for "Social Inclusion" sub-dimension which is described as young delinquent feel themselves excluded from society, have limited number person to establish social relation, have no friends to share his/her secrets, person sees very little support from his/her friends and experience problem for his/her relationships with others.

The expression of individual "I feel/have felt excluded" is one of the key indicators that a person exposes to social exclusion. This expression and similar ones are frequently used by many young delinquent during depth interview.

As regards to the emergence of youth delinquency, the study indicated two different effects of social exclusion on youth in before and after crime are observed during. In other words, exclusion may either takes place before criminal behaviour, or comes in sight after young carries out criminal behaviour and legal mechanisms conducted. While social exclusion experienced before crime becomes efficient for turning into criminal behaviour due to the lack of integration with society of young, in case of exclusion seen after crime, as a result of tagging young as "criminal/convict" by society, healthy integration with society is hindered. This situation leads to the repetition of crime for the youth delinquented.

Fighting against social exclusion is important for maintaining social order and the existence of a healthy society. Youth is one of the important phases where life of individuals is shaped. Thus, the measures to provide the integration of youth with society and to keep them out of risk of exclusion should be taken. Government programs should implement the policies that cover all the youth and ensure their social integration in the areas like education, employment, health, etc.

Kaynakça/References

- Akbulut, B. (2013). *Ceza Mevzuatında Çocuk ve Çocukların Yakalanması, Gözaltına Alınması*, Prof. Dr. Nur Centel'e Armağan, Hukuk Araştırmaları Dergisi, s.541-568.
- Alpar, R. (2013). *Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistiksel Yöntemler*, Ankara, Detay Yayınları.
- Armağan, İ. (2004). *Gençlik Gözüyle Gençlik -21. Yüzyıl Eşiğinde Türkiye Gençliği*, İstanbul: Kırkısraklılar Vakfı Usadem Yayınları.
- Bal, H. (2003). *Hukuk-Hukuk Sosyolojisi*, Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi Yayın No: 32.
- Bayram, N. ve vd. (2010). *Yaşam Tatmini ve Sosyal Dışlanma*, “İş, Güç” Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi, Cilt: 12, sayı: 4, sayfa: 79-92.
- Bombongan Jr D. (2002). *The Concept of Social Exclusion: An Overview, Asia-Pasific Social Science Review*, 8:2, pp-48-73.
- Boyd H. and Kirrily J. (2010). *Explaining Social Exclusion: Towards Social Inclusion for Indigenous Australians*, Australian Journal of Social Issues, 45(2): 243-65.
- Burchardt, Tania; Julian Le Grand; and David Piachaud (2002), *Introduction. In Understanding Social Exclusion, Oxford*, Oxford University Press.
- Craine S. (1997). *The Black Magic Roundabout: Cyclical Transitions, Social Exclusion And Alternative Careers*, in R. Macdonald (Ed) Youth, the 'Underclass' and Social Exclusion London, Routledge.
- Chris H. and Marian F. (2007), *Multidisciplinary Handbook of Social Exclusion*, ed. D. Abrems, J. Christian, D. Gordon, England, John Wiley & Sons, Ltd.
- Cömertler N, Kar M.(2007). *Türkiye'de Suç Oranının Sosyo-Ekonomik Belirleyicileri: Yatay Kesit Analizi*, Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, 62(2), s. 37-57.
- Çakır Ö. (2008). *Sosyal Dışlanma*, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt 4, Sayı 3, 83-104.
- David B. (1999), *Social Exclusion*. Open University Press, Buckingham.
- Demirbaş T. (2001), *Kriminoloji*, Ankara, Seçkin Yayınları.
- Dolu O. (2010), *Suç Teorileri- Teori, Araştırma ve Uygulamada Kriminoloji*, Ankara, Seçkin Yayınları.
- Dönmezer S. (1994), *Kriminoloji*, 8. baskı, İstanbul, Beta Yayınları.
- Eitzen S. (1985). *Criminology: Crime and Criminal Justice*, New York, Macmillon Publishing Company
- European Commission Joint Report on Social Inclusion (2002), Luxembourg: Office For Official Publications Of The European Communities.
- Farrington F. (2002). *Towards a Useful Definition: Advantages and Critics of Social Exclusion*, <http://www.socsci.flinders.edu.au/geog/geos/PDF%20Papers/Farrington.pdf> , s. 4, Erişim Tarihi: 20.05.2011
- Finer C. J, Nellis M. (1998). *Crime & Social Exclusion*, USA, Blackwell pub.
- Foster J. (2000). Social Exclusion, Crime And Drugs, Drugs: Education, Prevention And Policy, Vol. 7, No. 4, s. 317-330.
- Gerda J. G., Cok V. (2007). *Explaining Social Exclusion: A Theoretical Model Tested In The Netherlands*, The Netherlands Institute for Social Research The Hague, SCP.

- Gough J., Eisenschitz A., McCulloch A. (2006). *Spaces of Social Exclusion*, USA, Routledge.
- Gökulu G. (2010). *Kent Güvenliği Kentleşme ve Suç İlişkisi*, Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, Cilt: 24, Sayı: 1, ss.209-226.
- Gölbaşı S. (2008). *Kentleşme ve Suç*, İstanbul, Levha Yayınları.
- Gür B.S, Dalmış İ., Kırmızıdağ N., Çelik Z., Boz N. (2012). *Türkiye'nin Gençlik Profili*, Ankara, Seta Yayınları.
- Hale C., Fitzgerald M. (2007). *Multidisciplinary Handbook of Social Exclusion*, ed. D. Abrems, J. Christian, D. Gordon, England, John Wiley & Sons, Ltd.
- Hirschi, (1966). s.16-34 'den aktaran İçli T. (2004), *Kriminoloji*, Ankara, Martı Yayınları.
- İçli T. (1993). *Türkiye'de Suçlular-Sosyal Kültürel ve Ekonomik Özellikleri*, Sayı: 71, 3. baskı, Ankara, AKM Yayınları.
- Jehoel-Gijsbers G., Vrooman C. (2007). *Explaining Social Exclusion: A Theoretical Model Tested In The Netherlands*, The Netherlands Institute for Social Research The Hague
- Kane J. (2011). *Social Class, Gender and Exclusion from School*, New York, Routledge.
- Ken Peattie (2007). *Multidisciplinary Handbook of Social Exclusion*, ed. D. Abrems, J. Christian, D. Gordon, England, John Wiley & Sons, Ltd.
- Kızmaz Z. (2004), *Öğrenim Düzeyi ve Suç: Suç- Okul İlişkisi Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma*, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, C. 14, S.2, ss. 291-319.
- Larsson D., Halleröd B. (2008). *Poverty, Welfare Problems and Social Exclusion*, International Journal of Social Welfare, Cilt: 17, s.15-25.
- Levitas R. (2005). *The Inclusive Society-Social Exclusion and New Labour*, UK, Palgrave Macmillan Yayınları.
- Lupton R., Power A. (2002). *Social Exclusion and Neighbourhoods*, Understanding Social Exclusion, Edited by John Hills, Julian Le Grand, and David Piachaud, Oxford, Oxford University Press.
- Macdonald R., Marsh J. (2001). *Disconnected Youth Journal of Youth Studies*, Vol. 4, No. 4, ss. 373-391.
- Macdonald R. (1997). *Youth, Social Exclusion And The Millennium*, Youth, the Underclass and Social Exclusion, London, Routledge.
- Machin S. (1998). *Intergenerational Transmissions of Economic Status*, in P. Gregg (ed.) *Jobs, Wages and Poverty: Patterns of Persistence and Mobility in the New Flexible Labour Market*, s. 17-21.
- Millar J. (2007). *Social Exclusion and Social Policy Research: Defining Exclusion*, Multidisciplinary Handbook of Social Exclusion, ed. D. Abrems, J. Christian, D. Gordon, England, John Wiley & Sons,
- Morris K., Barnes M, Mason P. (2009). *Children, Families And Social Exclusion-New Approaches To Prevention*, Portland, Policy Press.
- Özden Ö. (2004). *Yaş, Adolesan Suçları ve Sosyal Bağ Teorisi*, Sosyoloji Araştırmaları Dergisi, 1, ss.53-75.
- Pierson J. (2001). *Tackling Social Exclusion-The Social Work Skills Series*, Cornwall, Routledge.
- Saith R. (2001). *Social Exclusion: the Concept and Application to Developing Countries*, Oxford, Oxford Department of International Development.

- Sapancalı F. (2005b). *Avrupa Birliği'nde Sosyal Dışlanma Sorunu ve Mücadele Yöntemleri*, Çalışma ve Toplum, , 2005/3, 51-106.
- Sapancalı F. (2005a). *Sosyal Dışlanma*, İzmir, Dokuz Eylül Yayınları.
- Soyaslan D. (1998). *Kriminoloji*, Ankara, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları No: 526.
- Stephenson M. (2006). *Young People and Offending-Education*, Youth Justice and Social Inclusion, Portland, Willan Publishing.
- Toprak U. *Çocuk Suçluluğunun Karakteristik ve Yapısal Özellikleri*, http://portal.ubap.org.tr/App_Themes/Dergi/2011-95-727.pdf, s.321, Erişim Tarihi: 03.04.2014
- TÜİK Evlenme ve Boşanma İstatistikleri 2014, <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=18628>, Erişim Tarihi: 10.10.2015
- Ulusal Gençlik ve Spor Politikası Belgesi, (2013). Ankara, Gençlik ve Spor Bakanlığı Yayın No:57.
- Ünal H. (2008). *Neden Çocuklar ve Gençler Suç İşler? Ayrımcı Birleşimler ve Sosyal Kontrol Teorileri*, Toplumbilim, (Kent ve Suç Sayısı), Sayı: 23, , ss. 51-62.
- Walklate S. (2003). *Understanding Criminology-Current Theoretical Debates*, England, Meidenhead: Open University Pres.
- Williamson H. (2007). *Social Exclusion And Young People: Some Introductory Remarks, Social Inclusion And Young People: Breaking Down The Barriers*, ed. Helen Colley, Philipp Boetzelen, Bryony Hoskins and Teodora Parveva, Council of Europe Publishing.
- Yentürk N., Kurtaran Y., Nemutlu G. (2008). *Gençler Hakkında*, Gençlik İçin, Gençlerle, (Türkiye'de Gençlik Çalışması ve Politikaları), İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Yıldırım E., Öcal O. (2001), *İşsizlik-Suç İlişkisi: Kayseri İli Örneğinde Makro ve Mikro Verilerden Kanıtlar*, Uluslararası Ekonomi Politik Konferansı, Kocaeli, Emek Piyasaları Ve İstihdam Konferansı Emek Piyasaları ve İstihdam.
- Yıldırım, A. ve Simsek, H. (2003). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Young J., Roger M. (2011), *New Labour, Crime Control and Social Exclusion*, The New Politics of Crime and Punishment, ed. Young J., Roger M., New York, Routledge.

Copyright © 2017 T.C. Gençlik ve Spor Bakanlığı
<http://genclikarastirmalari.gsb.gov.tr/>
 Gençlik Araştırmaları Dergisi • Nisan 2017 • 5(1) • 37-52

ISSN 2147-8473
 Başvuru | 28 Şubat 2017
 Kabul | 10 Nisan 2017

Ailelerde Nesiller Arası Normatif Dayanışma: Gençlik Üzerine Bir Araştırma*

*Oya Hazer***

*Serhat Öztürk****

Öz

Ankara'nın düşük, orta ve yüksek sosyo-ekonomik düzeylerini temsil eden 15-29 yaş arası 1006 gençin katılımıyla gerçekleştirilen çalışmada Bengtson'ın Nesiller Arası Dayanışma Teorisi araştırılmıştır. Bu çalışma ile ailelerde nesiller arası normatif dayanışmanın sosyo-demografik faktörler ve diğer nesiller arası dayanışma boyutları (yapısal, duygusal, ilişkisel, uzlaşım, işlevsel dayanışma) ile olan etkileşiminin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada; Nesiller Arası Normatif Dayanışma ile Uzlaşım Dayanışma, Yaş, Ebeveyn/Büyük Ebeveyn Yardım Verme (İşlevsel Dayanışma), ebeveyn/büyük ebeveyn eğitim durumu lisans ve lisansüstü mezunu olma, kız kardeş sayısı, çalışma durumu çalışmıyor olma, ebeveyn/büyük ebeveyn eğitim durumu lise mezunu olma, cinsiyetin kadın olması ve erkek kardeş sayısı istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Nesiller Arası Normatif Dayanışmayı etkileyen en önemli faktör Uzlaşım Dayanışma olurken, diğer faktörler ise sırasıyla, Ebeveyn/Büyük Ebeveyn Yardım Verme (İşlevsel Dayanışma), ebeveyn/büyük ebeveyn eğitim durumu lisans ve lisansüstü mezunu olma, kız kardeş sayısı, çalışma durumu çalışmıyor olma, ebeveyn/büyük ebeveyn eğitim durumu lise mezunu olma ve cinsiyetin kadın olması ve erkek kardeş sayısı bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Aile, Nesiller Arası İlişkiler, Nesiller Arası Dayanışma, Nesiller Arası Normatif Dayanışma

* Bu çalışma Hacettepe Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimince desteklenen Ailelerde Nesiller Arası Normatif Dayanışma Araştırması adlı doktora tezinden üretilmiştir.

** Prof. Dr., Hacettepe Üniversitesi Aile ve Tüketici Bilimleri, ohazer@hacettepe.edu.tr

*** Dr., Hacettepe Üniversitesi Aile ve Tüketici Bilimleri, sozturk@hacettepe.edu.tr

Giriş

İçinde yaşadığımız yüzyılda dünya hızlı bir değişim süreci içindedir. Teknoloji ve sağlık alanındaki hızlı gelişmeler, kadının çalışma yaşamına katılması, hızlı kentleşme ve eğitim düzeyindeki artış gibi faktörler nedeni ile tüm dünyada doğum sayısı ve beklenen ölüm hızında azalma olurken, yaşam beklentisi artmıştır. Bununla birlikte yaşam beklentisindeki artış sonucunda; toplumdaki aile yapıları etkilenmekte ve üç neslin etkileşim içinde olduğu aile yapıları ortaya çıkmaktadır (Harper ve Levin, 2005, ss.158.).

Aile, nesiller arasındaki ilişkilerin gelişmesini ve sürdürülmesini sağlayan unsurlardan biridir ve aile üyelerinin açısından ekonomik, sosyal ve psikolojik nitelikli bir dayanışma sistemidir (Hanson, Sauer, Seelbach, 1983, ss. 628). Günümüzde değişen aile yapısı ve hayat tarzı nesillerin birbirleriyle ilişki, iletişim, rol ve beklentilerinde değişimlerin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Sanayileşme devrimleriyle birlikte ailenin yapısında meydana gelen değişimler ebeveynlerin/büyük ebeveynlerin çocuklarından/torunlarından ayrı yerlerde yaşamaya başlamasına ve parçalanmış ailelerin sayısında artışlar meydana gelmesine sebep olmuştur.

Son zamanlarda aile konusunda yapılan çalışmalara bakıldığında, ailelerde nesiller arası dayanışmanın önemi üzerinde durulduğu görülmektedir (Glazer, 1990, ss. 480; Abel, 1991; Stoller, 1983, ss. 853; Sussman, 1991, ss. 4; Netzer, 1994; Bengtson, 2001, ss. 12; Hazer, 2011, 2012; Baran ve Çoban, 2012; Kalaycıoğlu, 2012, ss. 51).

Makro anlamda nesiller arası dayanışma; toplumlar bazında genç ve yaşlı nesiller arasında karşılıklı oluşturulabilecek dayanışma ilişkilerini ifade etmektedir. Alanyazında ise çoğunlukla nesiller arası dayanışmanın mikro anlamda yani aileler bağlamında incelendiği görülmektedir (Bengtson ve Roberts, 1991, ss. 856; Silverstein, Parrott ve Bengtson, 1991, ss. 432; Bengtson, Giarrusso, Mabry ve Silverstein., 2002, ss. 568). Bir başka deyişle çocuklar, torunlar, ebeveynler ve büyük ebeveynler arasındaki dayanışma ve karşılıklı destek ilişkileri ifade edilmektedir (Kalmijn, 2005, ss. 1100).

Yapılan bazı çalışmalar gencin refahı üzerinde gencin ebeveyne/büyük ebeveyne karşı duyduğu bağlılık, yakınlık ve olumlu tutumların önemli etkisinin olduğu belirlenirken yine ebeveyne/büyük ebeveyne karşı duyulan yakınlık ve bağlılığın gençler ve daha yaşlı nesiller arasındaki anlaşmazlıkların azaltılmasında çok önemli bir faktör olmaktadır (Attar-Schwartz ve diğerleri, 2009, ss. 1058; Ruiz ve Silverstein, 2007, ss.795; Werner ve Smith, 1982).

Nesiller arası dayanışmayı açıklamaya yönelik en kapsamlı modellerden biri; Bengtson ve Roberts (1991) tarafından geliştirilen ve altı boyutta ele alınan kuşaklararası dayanışma

modelindeki alt boyutlar, yapısal, duygusal, ilişkisel, uzlaşım sal, işlevsel ve normatif dayanışma olarak sıralanmaktadır (s.859). Bu modeldeki boyutların tanımları ve ilgili dayanışmaya ilişkin örnekler şu şekilde özetlenebilir:

- Yapısal Dayanışma; aile bireylerinin sayısına, çeşitlerine ve coğrafi yakınlık derecesine göre ortaya çıkan yapısal durumlar, aile üyelerinin yerleşim yakınlığı, Aile üyelerinin sayısı, aile üyelerinin sağlığı gibi değişkenlerle ifade edilir.
- İlişkisel Dayanışma; aile bireylerinin içinde bulunduğu her tür etkinlikteki etkileşim kalıpları ve sıklığı olarak tanımlanır. Kuşaklararası etkileşim sıklığı (yüz-yüze, telefonda, mektupla gibi), ortak aktivitelerin türleri (boş zamanlar, özel anlar gibi) gibi değişkenlerdir.
- İşlevsel Dayanışma; destek olma ve kaynak paylaşımının derecesi, karşılıklı destek olma ilişkilerinin (finansal, fiziksel, duygusal) derecesi, kuşaklararası kaynak paylaşımının karşılıklılığının derecesi gibi değişkenlerle ifade edilir.
- Duygusal Dayanışma; aile bireylerine karşı duyulan olumlu duyguların türü ve derecesi ile bu duyguların karşılıklılığı; aile üyelerine duyulan ilgi, sıcaklık, yakınlık, anlayış, güven, saygı gibi duyguların derecesi, aile üyelerine karşı duyulan olumlu duyguların karşılıklılığına dair inancın derecesi olarak tanımlanır.
- Uzlaşım sal Dayanışma; aile üyeleri ile değerler, tutumlar ve inançlar konusunda duyulan uzlaşımın derecesi; belirli değerler, tutumlar ve inançlar konusunda ailede bireysel yönelimlerin uyumluluğu, değerler, tutumlar ve inançlar konusunda aile üyeleri ile benzer yönelimlere sahip olduğuna duyulan inancın derecesi olarak tanımlanır.
- Normatif dayanışma; ise aile içinde üstlenilen role bağlılık ve yükümlülükleri yerine getirme derecesi; aileye ve kuşaklararası rollere verilen önem, evlat olarak yükümlülüklere duyulan bağlılığın derecesi olarak tanımlanmaktadır (Bengtson ve Roberts, 1991).

Modernleşme ile birlikte nesiller arası ilişkilerde geleneksel sosyal normların zayıflama eğilimi içinde olduğu görülmektedir. Ailelerde nesiller arası dayanışmanın bütün boyutlarının karmaşık bir şekilde normatif dayanışmayla etki içinde olduğu ve nesiller arasındaki destek türlerinin ve sıklıklarının normatif dayanışma ile bağlantılı olduğunu söylemek mümkündür. Bu araştırma ile ailelerde nesiller arası normatif dayanışmayı etkileyen faktörler ve diğer nesiller arası dayanışma boyutları ile olan ilişkisi tespit edilecektir.

Ailelerde Nesiller Arası Normatif Dayanışma

Norm kavramı, “bir sosyal grubun kendisi için ilke edindiği ve grup üyelerinin davranışlarını yönlendiren davranış kuralları bütünü, ahlâk alanında doğru eylemi belirleyen kural, uygun davranış için standart, davranışlarda temele alınan davranış ilkesi, değeri yargılamak ya da değer biçmek için kullanılan ölçü” olarak tanımlanmaktadır (Cevizci, 2000)

Normlar, tanımdan da anlaşılabilceği gibi, insanlar arası ilişkiler ve etkileşimlerde davranışlarımıza yön veren ve sınırlayan ilkeler ve kurallardır (Fehr ve Fischacher, 2004, ss. 187).

Toplumun kültür ve gelenekleri geçmişten günümüze aktarılır. Kültürün devamlılığı açısından normların bir sonraki nesile aktarılması önemlidir. Bu noktada aktarımın sağlanması yazılı ve sözlü olarak iki temel yolla olmaktadır. Normlar kültürün bir unsuru olarak, kültürün aktarılmasını da sağlamaktadır (Rossi ve Rossi, 1990).

Ailedeki normlar, aile üyeleri arasındaki davranışları ve tavırları yönlendiren toplumsal kurallar ya da beklentilerdir. Bu kültürel olarak tanımlanmış tavır ve davranışlar, toplumdaki bireylerin aralarındaki farklılıkları ortadan kaldırmak zorunluluğu duygusu ile ortaya çıkarılmıştır (Finley, Roberts, Banahan, 1988, ss. 75 ; Mangen ve Westbrook, 1988, ss. 223; Rossi ve Rossi, 1990).

Nesiller arası normatif dayanışmayla ilgili olarak farklı görüşler ortaya atılmıştır ve genel anlamda bu yaklaşım için ortak bir yaklaşım bulunmamaktadır (Altonji, Hayashi, ve Kolutoff, 1995, ss. 1177-1198).

Nesiller arası aile dayanışması açısından, Menges ve Westbrook (1988) normatif dayanışmayı iki bileşene dayandırarak kavramsallaştırmaktadır: (1) çocuklarla ilgili sorumluluk beklentiler ve zorunluluklar ve (2) çocuklara ilişkin beklenti ve zorunluluklarla ilgili nesiller arası fikir birliği derecesi (s. 190).

Normatif dayanışma da işlevsel ve ilişkisel dayanışma gibi, erken çocukluk deneyimlerine dayanmaktadır (Rossi ve Rossi, 1990). Aile ilişkilerine yönelik sorumluluk ve normatif baskılara maruz kalan çocuklar, bu durum sonrasında davranışlarını benimserler ve zamanla bu zorunluluklarla şekillenen davranışlar bu normatif dayanışma tutumlarını şimdiki zamana değin sürdürmelerine sebep olur (Rossi ve Rossi, 1990). Ayrıca, bu normatif dayanışma tutumları ailedeki birlik, birbirine destek olma ve kaynakların paylaşımı ve alışverişini de etkilemektedir (Bengtson ve Roberts, 1991, ss. 858; Roberts ve Bengtson, 1990, ss. 13; Rossi ve Rossi, 1990).

Nesiller arası normatif dayanışmada ebeveynler ve çocuklar arasındaki ilişkilerde, aktarımlar kişisel çıkarlardan çok toplumdaki beklentiler üzerinedir. Ebeveyne ilişkin bu tutum ve davranışlar, çocukların ebeveynlerinin yararı için hareket etmesi anlamında sadece fedakar olarak görülmeyle kalmamakta aynı zamanda onların kendilerine talepler koyan bir ilişkinin toplum içindeki bir parçası olduklarını da kabul ettiklerini göstermektedir (Ha, Carr, Utz, ve Nesse, 2006, ss. 6).

Ailelerde nesiller arası diğer dayanışma boyutlarının normatif dayanışmayla ve bir çok başka faktör ile ilişkili olduğu görülmektedir (Bengtson ve Roberts, 1991, ss. 867; Roberts ve Bengtson, 1990, ss. 16; Rossi ve Rossi, 1990, Netzer, 1994; Ha ve ark., 2006, ss. 8). Bu doğrultuda bu araştırma ile ailelerde nesiller arası normatif dayanışmayı etkileyen faktörler ve diğer nesiller arası dayanışma boyutları ile olan ilişkisi incelenmiştir.

Yöntem

Evren ve Örneklem

Çalışmada farklı yaş gruplarındaki (15-29 yaş) 1006 gence nesiller arası dayanışmaya ilişkin sorular yöneltilmiş ve katılımcılar bu soruları annelerinden, babalarından, büyük annelerinden ya da büyük babalarından bir tanesini dikkate alarak cevaplamışlardır.

Araştırmanın evrenini, Ankara’da ikamet eden ve sosyo-ekonomik düzeyleri farklılık gösteren bireyler oluşturmaktadır. Bu seçim aşamasında; Ankara ilinin ilçelerinin sosyo-ekonomik düzeylerine göre dağılım bilgilerine ulaşmak için Türkiye İstatistik Kurumu’ndan (TÜİK, 2016) alınan verilerden yararlanılmıştır. Bu listedeki 15-29 yaş arası birey sayısı 528.310’dur. Bütün yaş gruplarının dahil olduğu toplam nüfus ise 2.176.099’dur. Örneklem sayısı her bölgedeki TÜİK (2016) tarafından belirlenen yaş gruplarının nüfusa göre dağılımı dikkate alınarak (1006 genç) belirlenmiştir.

Ankara ilindeki 25 ilçe üç sosyo-ekonomik düzeye göre gruplandırılmış ve bu gruplandırma sonrasında yapılan basit rastgele örnekleme yöntemi arasından ‘Çankaya’ ilçesi yüksek sosyo-ekonomik düzey (YSED), ‘Keçiören’ ilçesi orta sosyo-ekonomik düzey (OSED) ve ‘Altındağ’ ilçesi düşük sosyo-ekonomik düzey (DSED) olarak seçilmiştir.

Bu ilçelerden araştırma kapsamına alınacak bireylerin seçilmesinde ise her bölgedeki TÜİK (2016) tarafından belirlenen yaş gruplarının nüfusa göre dağılımı dikkate alınarak sayılar belirlenmiştir. Araştırmada nüfustaki farklı bölümlerin yeterince temsil edilmesini sağlamak (Güneş, 1988, ss. 304) amacıyla örneklem seçiminde, tabakalı tesadüfi örnekleme yöntemlerinden ele alınan örneğin tabakalar arasında paylaştırılmasının en basit ve sık kullanılan yolu olan “orantılı paylaşım” (oransal tabakalı örnekleme)

yöntemi kullanılmıştır (Yamane, 2001, ss. 323). 15-19 yaş aralığında olanların 131'inin Keçiören, 114'ünün Çankaya ve 56'sı Altındağ'da; 20-24 yaş aralığında olanların ise 163'ünün Çankaya, 128'inin Keçiören, 55'inin Altındağ'da; son olarak da 25-29 yaş grubunda yer alanların ise 146'sının Keçiören, 141'inin Çankaya ve 56'sı Altındağ'da ikamet etmektedir. Belirlenen bu ilçelere ve yaş gruplarına göre kartopu örnekleme yöntemi ile araştırma katılımcılarına ulaşılmıştır.

Mahalanobis Uzaklığı, çoklu regresyon modelinde kullanılan bağımsız değişkenler uzayındaki merkezden veya örneklem ortalamasından, tek bir veri noktasının uzaklığını ölçen bir istatistiktir. Çok değişkenli veri kümesindeki uç değerler her bir gözlem için Mahalanobis Uzaklığı'nın hesaplanması ile saptanabilir (Kıral ve Billor, 2001). Araştırma verilerine mahalanobis uzaklığının yanı sıra SPSS 24. Paket programında Casewise Diagnostics tablosuyla ile belirlenen 16 uç veri toplanan 1006 veriden çıkarılarak, analizlerin dışında bırakılmıştır. Dolayısıyla analizler kalan 990 katılımcıdan elde edilen veri seti ile gerçekleştirilmiştir.

Veri Toplama Aracı

Araştırmada, katılımcılara ilişkin sosyo-demografik faktörleri belirlemek için bir soru formu ve ailelerde nesiller arası dayanışma boyutlarına ilişkin soru ve ölçekler kullanılmıştır. Bu soru formları ve ölçekler şu şekilde sıralanabilir:

Ailelerde nesiller arası yapısal dayanışma; ailede yaşayan kişi sayısı, ebeveyn/büyük ebeveynle olan coğrafi uzaklık, ebeveynin/büyük ebeveynin genel sağlık durumu ve katılımcının genel sağlık durumu gibi sorularla ölçülmektedir (Bengtson, 1988; Netzer, 1994). Ailede yaşayan kişi sayısı ailenin genişliğini ifade etmektedir. Ailede yaşayan kişi sayısı ailenin genişliğini ifade etmektedir. Coğrafi uzaklık; (0) Aynı evde , (1) Aynı sokakta/Aynı semtte, (2) Aynı semtte vasıta ile ulaşılabilir, (3) Aynı şehirde vasıta ile ulaşılabilir, (4) Farklı şehir veya memlekette olmak üzere 0 ile 4 aralığında kodlanmıştır. Sonrasında bu ifadeler ters kodlanarak puanlanmıştır. Katılımlardan alınan puan yükseldikçe coğrafi uzaklık azalmaktadır. Ebeveynin/Büyük ebeveynin sağlık durumunu ve katılımcının sağlık durumunu belirlemek için; (0) Kötü ile (3) Mükemmel aralığında olmak üzere verilen cevaplar 0 ile 3 aralığında kodlanmıştır. Katılımcıların aldıkları puan yükseldikçe sağlık durumu iyileşmektedir.

Ailelerde nesiller arası ilişkisel dayanışmayı belirlemek amacıyla, katılımcıların ebeveynleri/büyük ebeveynleri ile görüşme sıklıklarının ele alındığı Mangen ve Miller'in (1988) kullandığı 4 soru kullanılmıştır. Bu sorulardan ilki, 'Ebeveyniniz/Büyük ebeveyniniz ile telefonla ne sıklıkta görüşüyorsunuz?' sorusudur. Diğer sorular ise katılımcıların ebe-

veyinlerini/büyük ebeveynlerini, Ziyaret etme sıklıklarını, Aile toplantıları, özel günler (doğum, ölüm, yaş günü, mezuniyet vb.) ya da bayramlarda yapılan görüşme sıklıklarını, Katılımcı için önemli konularda yapılan görüşme sıklıklarını belirlemeye yöneliktir. Bu sorulara; (0) Günde en az bir kere ile 6) Yılda bir kere ya da daha az şeklinde verilen cevaplar 0 ile 6 aralığında kodlanmıştır. Bu kodlamalar daha sonra ters kodlanarak toplam puan hesaplanmıştır. Sorulan 4 sorudan 0-24 arasında bir puan elde edilmiştir. Alınan puanlar yükseldikçe ailelerdeki nesiller arası ilişkisel dayanışmanın da yükseldiği görülmektedir.

Ailelerde nesiller arası işlevsel dayanışmayı belirlemeye yönelik sorular Netzer'in (1994) Lee'den (1994) uyarladığı biçimiyle kullanılmıştır. Belirlenen her bir 6 faaliyet/konu ilişkin son 6 ayda katılımcının, ebeveyne/büyük ebeveyne yardım etme durumu ile katılımcının ebeveynden/büyük ebeveynden yardım alma durumu incelenmiştir. Belirlenen bu 6 faaliyetlerde/konularda; Bir karar için öneri, Finansal yardım (karşılıksız ya da borç olarak), Para dışındaki hediyeler, Ev işlerinde yardım (tamir, eşya taşıma, yemek yapma, temizlik yapma vb.), Ulaşım ile ilgili destek, Bebek ya da çocuk bakıcılığı yardımı yardım alma ve yardım verme durumları ayrı ayrı puanlanıp, analiz edilmiştir. Katılımcıların ebeveynlerinden/büyük ebeveynlerinden yardım aldıkları her faaliyette/konuda 'evet' diyenler 1 puan, 'hayır' diyenler 0 puan almıştır ve bu puanlar toplanmıştır. 6 faaliyetten/konudan 0-6 arasında bir puan elde edilmiştir. Alınan puanlar yükseldikçe ailelerdeki nesiller arası işlevsel dayanışma da yüksek olmaktadır. Yine aynı şekilde; katılımcıların ebeveynlerinden/büyük ebeveynlerinden yardım verdikleri her faaliyette/konuda 'evet' diyenler 1 puan, 'hayır' diyenler 0 puan almıştır ve bu puanlar toplanmıştır. 6 faaliyetten/konudan 0-6 arasında bir puan elde edilmiştir. Alınan puanlar yükseldikçe ailelerdeki nesiller arası işlevsel dayanışma da yüksek olmaktadır.

Ailelerde nesiller arası duygusal dayanışmayı incelemek için Mangen, Bengtson ve Landry (1988) tarafından geliştirilen ölçek kullanılmıştır. Ölçekte 5 soru yer almaktadır; bu sorulardan ilki, 'Hayatınızın bu aşamasında her şeyi göz önünde bulundurarak düşündüğünüzde Ebeveyniniz/Büyük ebeveyniniz ile olan ilişkinizi ne kadar yakın hissediyorsunuz?' dur. Bu soruya verilen yanıtlar; (1) Çok Yakın Hissetmiyorum ve (5) Çok Yakın Hissediyorum olmak üzere 1 ile 5 aralığında kodlanmıştır. Diğer 4 soru ise; 'Ebeveyniniz/Büyük ebeveyniniz ile olan iletişiminizi nasıl tanımlarsınız?', 'Ebeveyniniz/Büyük ebeveyniniz ile hayatınızın bu evresindeki ilişkilerinizi nasıl tanımlarsınız?', 'Ebeveyniniz/Büyük ebeveyninizi ne kadar iyi anladığınızı düşünüyorsunuz?', 'Ebeveyninizin/Büyük ebeveyninizin sizi ne kadar iyi anladığını düşünüyorsunuz?' sorularından oluşmaktadır. Bu sorulara verilen yanıtlar ise; (1) Hiç İyi Değil ile (5) Çok İyi olmak üzere 1 ile 5 aralığında kodlanmıştır. Yapılan faktör analizi sonucunda bu ölçekteki ilk ifade

çıkarılmıştır. Çıkarılan ilk soru dışındaki 4 soruya ilişkin cevaplardan alınan puanlar toplanarak 4 ile 20 arasında bir puan elde edilmiştir. Katılımcıların aldıkları puan yükseldikçe ailelerde nesiller arası duygusal dayanışmanın da yüksek olduğu belirlenmektedir. Parrott & Bengtson (1999) tarafından yapılan çalışmada 5 maddenin de faktör yükleri 0,80'in üzerinde çıkmıştır, ölçek tek boyutlu çıkmıştır ve Chronbach's alpha güvenirlik katsayısı of 0.80 bulunmuştur.42 1. madde çıkarılmadan önce 0,81 olan Chronbach's alpha güvenirlik katsayısı, 1. madde çıkarıldıktan sonra ölçeğin Chronbach's alpha güvenirlik katsayısı 0,88 olarak bulunmuştur.

Ailelerde nesiller arası uzlaşımsal dayanışmaya ilişkin soru, Bengtson ve Roberts'in (1991) kullandığı şekliyle kullanılmıştır; 'Ebeveyniniz/Büyük ebeveyniniz ile hayatla ilgili düşünce ve görüşleriniz genelde ne kadar benzerdir?' , Bu soruyu cevaplayan katılımcılar; (1) 'tamamen farklı' ve (6) 'tamamen benzer' ifadelerini 1 ile 6 arasında bir puanlamışlardır. Bu soruya verilen cevaplardan 1-6 arasında bir puan elde edilmiştir. Alınan puan yükseldikçe ailelerin uzlaşımsal dayanışmaları da yükselmektedir.

Ailelerde nesiller arası normatif dayanışmayı ölçmek için, Netzer (1994) tarafından daha önce yapılan çalışmalardan (Brody et al., 1984; Brody et al., 1983; Heller, 1976; Seelbach, 1977; Seelbach ve Sauer, 1977; Brackbill ve Kitch, 1991) yola çıkılarak geliştirilen ölçek kullanılmıştır. Ölçekte 9 ifade yer almaktadır, bu ifadeler şunlardır; 'Yaşlı bir kişinin karşılayamayacağı sağlık harcamasını, oğlu ya da kızı ödemek zorundadır.' gibi ifadelere verilen cevaplar ise; (1) Kesinlikle Katılıyorum ile (4) Kesinlikle Katılmıyorum olmak üzere 1 ile 4 aralığında kodlanmıştır. Katılımcılara istedikleri soruları cevaplamama özgürlüğü verilmiştir; bu nedenle, Netzer'in (1994) belirlediği puanlama sistemindeki gibi, cevaplanan soruların puanları toplanmış ve cevaplanan soru sayısına bölünmüş ve seçenek sayısı (4) ile çarpılmıştır. Bu 9 ifadeye verilen cevaplardan 4 ile 16 arasında bir puan aralığı ortaya çıkmıştır. Katılımcıların aldıkları puanlar yükseldikçe nesiller arası normatif dayanışma da yükselmektedir. Netzer (1994), tarafından yapılan çalışmada ise 9 maddenin de faktör yükleri 0,48'in üzerinde çıkmıştır, ölçek üç boyutludur ve Chronbach's alpha güvenirlik katsayısı of 0.68 bulunmuştur. Analizler sonucunda nesiller arası duygusal dayanışma ölçeği ve normatif dayanışma ölçeğinin geçerli ve güvenilir olduğu belirlenmiştir.

Verilerin Toplanması

Araştırma soru formuna ilişkin Hacettepe Üniversitesi Etik Kurul İzni 12 Ocak 2016 tarihinde alınmıştır. Araştırma verilerinin toplanmasında, Mayıs-Haziran 2016 tarihleri arasında Ankara ilinin Çankaya, Keçiören ve Altındağ ilçelerinde yaşayan gönüllü katılımcılarla yüz yüze anket toplama yöntemi kullanılmıştır.

Verilerin Değerlendirilmesi ve Analizi

Bireylerin sosyo-demografik özellikleri ile ailelerde nesiller arası dayanışmanın diğer boyutlarının (yapısal dayanışma, ilişkisel dayanışma, işlevsel dayanışma, uzlaşımsal dayanışma, duygusal dayanışma) ailelerde nesiller normatif dayanışma boyutunu anlamlı olarak etkileme durumlarını belirlemek amacıyla Çoklu Regresyon Analizi uygulanmıştır. Değişkenlerin neler olacağına karar verirken alanyazından yararlanılmıştır. Değişken düzeyi ikiden çok olan bağımsız değişkenler, kukla (dummy) değişkene dönüştürüldükten sonra analize dahil edilmelidir (Field, 2005). Bu kapsamda; ebeveyn/büyük ebeveyn ile olan coğrafi uzaklık, ebeveyn/büyük ebeveyn sağlık durumu, katılımcının sağlık durumu, yaşanan sosyo-ekonomik düzey, katılımcının hakkında cevap verdiği ebeveyn, cinsiyet, medeni durum, ailenin aylık gelir durumu ve katılımcının aile tipi değişkenleri kukla değişkene dönüştürülerek iki düzeyli değişkenler haline getirilmiş ve çoklu regresyona ilişkin verilerin normal dağılım göstermesi, doğrusallık, uç değerlerin rehabilite edilmesi, varyansların eşitliği, bağımsız değişkenler arasında çoklu bağlantı olmaması ve otokorelasyon varsayımlara dikkat edilmiş ve gerekli analizler yapılmıştır.

Bulgular ve Tartışma

Çalışmada katılımcıya ilişkin genel bilgiler verilmiştir (Tablo 1) ve sosyo-demografik faktörlerin (katılımcıların sosyo-ekonomik düzeyleri, hakkında cevap verdikleri ebeveynleri/büyük ebeveynleri, katılımcıların cinsiyeti, yaş, medeni, eğitim ve çalışma durumu, kız ve erkek kardeş sayıları, aile tipi, katılımcıların algıladıkları aile gelir durumu, katılımcıların ebeveynlerinin/büyük ebeveynlerinin yaş grupları, çalışma ve eğitim durumları) ve ailelerde nesiller arası dayanışmanın diğer boyutları olan ilişkisel, işlevsel (yardım verme, yardım alma), duygusal, uzlaşımsal ve yapısal dayanışmanın (ailedeki kişi sayısı, ebeveyn/büyük ebeveyn ile olan coğrafi uzaklık, ebeveyn/büyük ebeveyn sağlık ve katılımcının sağlık durumu) ailelerde nesiller arası normatif dayanışma üzerindeki etkilerinin ve bu etkilerin yönleri Çoklu Regresyon Analizi ile test edilmiştir (Tablo 2).

Katılımcılar İle İlgili Genel Bulgular

Araştırma kapsamına alınan katılımcıların yaş grupları incelendiğinde; 15-19 yaş arasındakilerin %30,4, 20-24 yaş arasındakilerin %34,9, 25-29 yaş arasındakilerin ise %34,6 oranında olduğu görülmektedir. Katılımcıların %60,4'ü kadın, %39,6'sı ise erkektir. Katılımcıların eğitim durumlarına bakıldığında, yarısından fazlasının (%64,6) üniversiteye devam ettiği ya da üniversite mezunu olduğu görülmektedir. Katılımcıların algıladıkları gelir düzeyine bakıldığında, büyük çoğunluğunun algıladıkları gelir düzeyinin orta olduğu (%75,1) saptanmıştır. Tablo 1'de görüldüğü üzere araştırmaya katılanların %81,3'ü bekar iken, %18,7'si ise evlidir. Katılımcıların aile tipi incelendiğinde ise; büyük çoğunluğunu çocuklu ailelerin (%70) oluştururken; bunu %11,6 ile geniş aile tipine sahip olanlar izlemektedir (Tablo 1).

Tablo 1. Katılımcılar ile İlgili Genel Bulgular

		Kişi Sayısı (N)	Yüzde (%)
Katılımcı Yaş Grupları	15-19	301	30,4
	20-24	346	34,9
	25-29	343	34,6
Katılımcının Cinsiyeti	Erkek	392	39,6
	Kadın	598	60,4
Katılımcının Eğitim Durumu	Ortaokul veya daha az	7	0,7
	Lise devam ediyor	160	16,2
	Lise	53	5,4
	Üniversite devam ediyor	443	44,7
	Üniversite	197	19,9
	Lisansüstü devam ediyor	53	5,4
	Lisansüstü	77	7,8
Katılımcının Algıladığı Gelir Durumu	Düşük	147	14,8
	Orta	743	75,1
	Yüksek	100	10,1
Katılımcının Medeni Durum	Bekar	805	81,3
	Evlü	185	18,7
Katılımcının Aile tipi	Tek kişilik aile	37	3,7
	Çocuksuz aile	73	7,4
	Çocuklu aile	693	70,0
	Geniş Aile (3 kuşak)	115	11,6
	Tek ebeveynli çocuklu aile	72	7,3
Toplam		990	100

Ailelerde Nesiller Arası Normatif Dayanışma

Ailelerde nesiller arası normatif dayanışma puan ortalamasının (11,94±1,91) yüksek düzeylere yakın olduğu belirlenmiştir. Çalışmada, katılımcıların normatif dayanışmaya ilişkin aldıkları puanlar yükseldikçe nesiller arası normatif dayanışma da yükselmektedir. Normatif dayanışma aile üyeleri arasında davranışlar ve tavırları yönlendiren toplumsal kurallar ve beklentilerdeki ortak fikir birliğidir. Bu kültürel olarak tanımlanmış tavır ve davranışlar,

ailelerdeki farklılıklara rağmen toplumsal bir zorunluluk duygusu olarak aile üyelerinden beklenenlerdir (Rossi ve Rossi, 1990; Finley ve ark., 1988, ss. 78; Mangen ve Westbrook, 1988, ss. 205).

Çalışmada ailelerde nesiller arası normatif dayanışma üzerinde etkili olan faktörler araştırılmıştır. Çalışma hem diğer nesiller arası dayanışma boyutlarının hem de sosyo-demografik faktörlerin normatif dayanışma üzerindeki etkisi konusunda yapılmış ilk araştırma olması bakımından öneme sahiptir ve nesiller arası normatif dayanışmayı anlama yönünde önemli bilgiler sunmaktadır. Bu amaç ve önem doğrultusunda çalışmada belirlenen model test edilmiş ve ilişkisel, işlevsel (yardım verme, yardım alma), duygusal, uzlaşımsal ve yapısal dayanışmanın (ailedeki kişi sayısı, ebeveyn/büyük ebeveyn ile olan coğrafi uzaklık, ebeveyn/büyük ebeveyn sağlık durumu, katılımcının sağlık durumu) hangisi ya da hangilerinin ve hangi sosyo-demografik faktörlerin normatif dayanışmayı etkilediği belirlenmiştir.

Diğer nesiller arası dayanışma boyutları ile birlikte sosyo-demografik faktörlerin normatif dayanışma boyutu üzerindeki etkisini belirleyen toplam varyans %17 bulunmuştur. Araştırmada; nesiller arası normatif dayanışma ile uzlaşımsal dayanışma, yaş, ebeveyn/büyük ebeveyn yardım verme (işlevsel dayanışma), ebeveyn/büyük ebeveyn eğitim durumu lisans ve lisansüstü mezunu olma, kız kardeş sayısı, çalışma durumu çalışmıyor olma, ebeveyn/büyük ebeveyn eğitim durumu lise mezunu olma, cinsiyetin kadın olması ve erkek kardeş sayısı istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p < 0,001$). Nesiller arası normatif dayanışmayı etkileyen en önemli faktör uzlaşımsal dayanışma ($\beta = 0,219$) olurken, diğer faktörler ise sırasıyla yaş ($\beta = -0,177$), ebeveyn/büyük ebeveyn yardım verme (işlevsel dayanışma) ($\beta = 0,140$), ebeveyn/büyük ebeveyn eğitim durumu lisans ve lisansüstü mezunu olma ($\beta = -0,135$), kız kardeş sayısı ($\beta = 0,122$), çalışma durumu çalışmıyor olma ($\beta = -0,117$), ebeveyn/büyük ebeveyn eğitim durumu lise mezunu olma ($\beta = -0,85$) ve cinsiyetin kadın olması ($\beta = 0,087$) ve erkek kardeş sayısı ($\beta = 0,085$) bulunmuştur ($p < 0,05$). Alanyazında ailelerde normatif dayanışma puanlarının işlevsel dayanışmayla yani torunlar/çocuklar ve ebeveynler/büyük ebeveynler arasında karşılıklı yardımlaşma ile ve uzlaşımsal dayanışma ile istatistiksel olarak anlamlı ve etki içinde olması yönündedir (Bengtson ve Roberts, 1991, ss. 869; Netzer 1994, Lee 1994, ss. 564).

Buna göre, diğer nesiller arası dayanışma boyutları, katılımcının yaşı, eğitim durumunun lisans ve lisansüstü olması, ebeveyn/büyük ebeveyn eğitim durumunun lise olması ve katılımcının çalışmıyor olması istatistiksel olarak normatif dayanışma ile anlamlı ve ters bir etkileşim içindedir. Katılımcının yaşının küçüldükçe normlara olan bağımlılığının düşük olması ve eğitim durumunun yüksek olması ile birlikte de toplumsal normlara bağlılık düzeyinin düşmesi beklenen bir durum olarak belirtilebilir.

Normatif dayanışma, kız ve erkek kardeş sayısı ile ise olumlu bir etkileşim içindedir; bunun sebebi ailedeki birey sayısının artmasıyla, aileye olan bağlılığın ve sahiplenme güdüsünün yoğunlaştığı böylece normatif dayanışmaya ilişkin tutum ve davranışların da olumlu yönde etkilendiği söylenebilir. Aynı şekilde katılımcının kadın olması da normatif dayanışmayı etkileyen faktörlerden birisidir bu durum alanyazında da kabul gördüğü üzere kadınların

ailelerine çok daha bağılı oldukları görüşüyle açıklanabilir (Seelbach, 1977 ss. 425, 1978, ss. 348; Seelbach ve Sauer, 1977, ss. 494; Blieszner ve Mancini, 1987, ss. 179).

Bu çalışmada gençlerin normatif dayanışmaları yaşlı ebeveynlerine/büyük ebeveynlerine işlevsel dayanışmanın yardım verme kısmı ile etkileşim içinde ve anlamlı çıkarken, Netzer'in (1994) yaşlı ebeveynlerle yaptıkları çalışmada normatif dayanışma ile işlevsel dayanışmanın yardım alma kısmı etkileşim içinde ve istatistiksel olarak anlamlı çıkmıştır. Bu bağlamda ailelerde normatif dayanışması yüksek olanların yaşlı ebeveynlere bakım verme ve onlara maddi-manevi anlamda destek verilmesi konusunda hem fikir oldukları söylenebilir.

Bengtson ve Roberts (1991) uzlaşimsal dayanışmayı aile üyelerinin değerler, tutumlar ve inançlar konusundaki fikir ve tutum birliği olarak tanımlarken, çalışmada beklendiği üzere normatif dayanışma ve uzlaşimsal dayanışma arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki ve etkileşim bulunmuştur. Demirbilek (2001) normlar ve değerler arasındaki ilişkiyi; bireyin, sosyalleşebilmesi ve toplumun bir üyesi haline gelebilmesi için norm ve değerlerini çevresindeki bireylere göre şekillendirdiği ve buna uyum sağlamadığı yönünde ifade eder (s. 12). Bu bağlamda toplumun en temel yapısı olan ailede meydana gelen dayanışma unsurlarından normatif dayanışma ile uzlaşimsal dayanışmanın aslında iç içe ve birbirini kapsayan kavramlar olduğunu söylemek mümkündür ve bu iki toplumsal ögenin etkileşim içinde olması çalışmada beklenen bir sonuç olarak karşımıza çıkmıştır.

Çalışmada; İlişkisel Dayanışma, Ebeveyn/Büyük Ebeveyn Den Yardım Alma (İşlevsel Dayanışma), Duygusal Dayanışma, Ebeveyn/Büyük Ebeveyn ile Olan Coğrafi Uzaklık, Ebeveyn/Büyük Ebeveyn Sağlık Durumu, Katılımcının Sağlık Durumu faktörlerinin ise Nesiller Arası Normatif Dayanışma üzerinde anlamlı bir etkisi bulunmamıştır ($p>0,05$). Normatif dayanışmaya ilişkin tutum ve davranışları bireyin ailesinde ve toplumda birey olma ve sosyalleşme çabaları içinde yıllarca süren bir süreçtir, dolayısıyla bir çok değişkenle yüksek etkileşim içinde olması beklenemeyebilir, nitekim alanyazında bazı çalışmalarda etkileşim içinde ve istatistiksel olarak anlamlı çıkarken, bazı çalışmalarda yapısal dayanışmanın Ebeveyn/Büyük Ebeveyn ve Katılımcının Sağlık Durumu faktörlerinin istatistiksel olarak anlamlı çıktığı ve etkileşim içinde olduğu görülmüştür (Crimmins ve Ingegneri, 1990, ss. 31; Lee ve ark., 1994b, ss. 108; Seelbach, 1978, ss. 349). Bazı çalışmalarda ise sağlık durumu faktörü istatistiksel olarak anlamsız ancak coğrafi uzaklık normatif dayanışma ile istatistiksel olarak anlamlı ve etkileşim içinde çıkabilmektedir (Netzer, 1994).

Aile yapısına ilişkin toplumda kabul görmüş normatif yapının birçok sosyo-demografik değişkene göre farklılaşmadığı izlenimi oluşmaktadır. Kağıtçıbaşı (2008) ise bu konuda ki yaklaşımında; orta sosyo-ekonomik düzeyde bulunan ailelerin toplumsal normlara en çok uyanlar olduklarını, toplumsal normlara uymama davranışının en fazla alt düzey sosyo ekonomik düzeye sahip olan kesimlerde görüldüğü ve üst sosyo-ekonomik düzeyde bulunan kesimlerde ise toplumsal normlara uymama davranışlarının daha da serbestleştiğini belirtmiştir.

Tablo 2. Ailelerde Nesiller Arası Normatif Dayanışma İle Diğer Nesiller Arası Dayanışma Boyutları ve Sosyo-Demografik Faktörler Arasındaki Regresyon Analizi Bulguları

	B	Std. Hata	β	t	p
Sabit	10,684	,985		10,852	,000**
İlişkisel Dayanışma	,022	,012	,061	1,755	,080
İşlevsel Dayanışma					
Yardım Verme	,170	,048	,140	3,550	,000**
Yardım Alma	-,022	,046	-,019	-,484	,628
Duygusal Dayanışma	,014	,021	,025	,698	,486
Uzlaşım Dayanışma	,335	,055	,219	6,129	,000**
Yapısal Dayanışma					
Ailedeki Kişi Sayısı	,032	,044	,028	,743	,458
Ebeveyn/Büyük Ebeveyn ile Olan Coğrafi Uzaklık					
Aynı Evde Yaşama	,075	,165	,019	,456	,648
Aynı Sokakta/					
Aynı Semtte Yaşama	,161	,204	,027	,792	,429
Aynı Semtte Vasıta ile Ulaşılabilir	,066	,477	,004	,139	,890
Aynı Şehirde Vasıta ile Ulaşılabilir	,124	,219	,019	,567	,571
Farklı Şehir veya Memlekette Yaşama (Referans)					
Ebeveyn/Büyük Ebeveyn Sağlık Durumu					
Kötü	,010	,347	,001	,028	,977
İyi	-,131	,134	-,034	-,974	,330
Mükemmel	-,214	,276	-,028	-,776	,438
Orta (Referans)					
Katılımcının Sağlık Durumu					
Kötü	-1,024	,573	-,056	-1,789	,074
Orta	-,208	,233	-,038	-,892	,372
İyi	,006	,177	,001	,032	,975
Mükemmel (Referans)					
Sosyo-Ekonomik Düzey					
OSED	-,084	,146	-,022	-,574	,566
DSED	,002	,197	,000	,010	,992
YSED (Referans)					
Katılımcının Hakkında Cevap Verdiği Ebeveyn					
Baba	,065	,146	,016	,446	,656
Büyükanne	,123	,294	,016	,419	,675
Büyükbaba	,112	,328	,012	,340	,734
Anne (Referans)					

	B	Std. Hata	β	t	p
Cinsiyet					
Kadın	,341	,124	,087	2,742	,006*
Erkek (Referans)					
Yaş	-0,074	,031	-,177	-2,398	,017*
Medeni Durum					
Bekar	,055	,225	,011	,246	,806
Evli (Referans)					
Katılımcının Eğitim Durumu					
Lise ve Alt Düzey Mezunları	,073	,287	,009	,254	,800
Liseye Devam Edenler	-,030	,233	-,006	-,126	,899
Üniversite Mezunları	,164	,230	,034	,713	,476
Lisansüstü Devam Edenler/Mezunlar	-,005	,263	-,001	-,018	,986
Üniversiteye Devam Edenler (Referans)					
Katılımcının Kız Kardeş Sayısı	,208	,057	,122	3,634	,000**
Katılımcının Erkek Kardeş Sayısı	,188	,071	,085	2,647	,008*
Katılımcının Çalışma Durumu					
Yarım Gün	-,207	,272	-,026	-,763	,446
Çalışmıyor	-,467	,195	-,117	-2,389	,017*
Tam gün (Referans)					
Aile Tipi					
Tek kişilik aile	-,041	,318	-,004	-,130	,897
Çocuksuz Çekirdek aile	-,121	,255	-,016	-,473	,636
Geniş aile	,149	,194	,025	,769	,442
Tek Ebeveynli aile	,023	,233	,003	,098	,922
Çocuklu Aile (Referans)					
Algılanan Aile Gelir Durumu					
Düşük	,018	,184	,003	,100	,921
Yüksek	,061	,212	,009	,288	,774
Orta (Referans)					
Ebeveyn/Büyük Ebeveyn Yaş	,004	,008	,023	,484	,628
Ebeveyn/Büyük Ebeveyn Eğitim Durumu					
İlkokul ve altı	,038	,185	,009	,204	,838
Lise	-,367	,181	-,085	-2,024	,043*
Lisans ve üstü	-,590	,195	-,135	-3,020	,003*
Ortaokul (Referans)					
Ebeveyn/Büyük Ebeveyn Çalışma Durumu					
Yarım Gün	,390	,294	,042	1,323	,186
Emekli	,097	,170	,023	,570	,569
Çalışmıyor	-,053	,174	-,013	-,307	,759
R = 0,411 R² = 0,17 Durbin Watson: 2,027 *p < 0,05 **p = 0,000 F = 4,156					

Sonuç ve Öneriler

Araştırmada; nesiller arası normatif dayanışma ile uzlaşımsal dayanışma, yaş, ebeveyn/büyük ebeveyn yardım verme (işlevsel dayanışma), ebeveyn/büyük ebeveyn eğitim durumu lisans ve lisansüstü mezunu olma, kız kardeş sayısı, çalışma durumu çalışmıyor olma, ebeveyn/büyük ebeveyn eğitim durumu lise mezunu olma, cinsiyetin kadın olması ve erkek kardeş sayısı istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Nesiller arası normatif dayanışmayı etkileyen en önemli faktör uzlaşımsal dayanışma olurken, diğer faktörler ise sırasıyla, ebeveyn/büyük ebeveyn yardım verme (işlevsel dayanışma), ebeveyn/büyük ebeveyn eğitim durumu lisans ve lisansüstü mezunu olma, kız kardeş sayısı, çalışma durumu çalışmıyor olma, ebeveyn/büyük ebeveyn eğitim durumu lise mezunu olma ve cinsiyetin kadın olması ve erkek kardeş sayısı bulunmuştur.

Çalışmada normatif dayanışmayı etkileyen faktörlerden en önemlisi uzlaşımsal dayanışmadır. Normatif dayanışmanın güçlendirilmesi için nesillerin belirli değerler, tutumlar ve inançlar konusunda uyumlarını ifade eden uzlaşımsal dayanışmanın da geliştirilmesi gerekmektedir. Kuşkusuz bu nesilleri bir araya getirecek, nesiller arasındaki paylaşımları artıracak ve nesiller arasında yaşanan ve yaşanabilecek sorun ve çatışmaların çözümüne ilişkin oluşturulacak eğitim programları ve uygulamaları, akademik çalışmalar, projeler ve proje destekleri ile sağlanacaktır. Normatif ve uzlaşımsal dayanışmada kültür, anahtar bir değişkendir. Nesiller arası dayanışmanın batılı olmayan toplumlarda kültürel bir duruş olarak sürdürülüp sürdürülmeyeceği henüz yanıtlanmamış bir soru olarak karşımıza çıkmakla birlikte ülkemizde nesiller birbirinden hala maddi ve manevi destek beklentileri içindedir. Bu doğrultuda büyük ebeveynlerin/ebeveynlerin ve çocukların/torunların rolleri üzerine düşünülmeli ve bu rollerin teknolojik, fiziki, ekonomik, sosyolojik vb. değişen koşullar ve kültürel yapılar da dikkate alınarak yeniden oluşturulması yönünde araştırmalar yapılmalıdır.

Bu araştırmalar ışığında yapılacak proje ve çalışmalar sivil ve devlet kurumları tarafından süregelen bir biçimde desteklenmeli, dünya ve ülkeler düzeyinde nesiller arası ilişkileri araştırmaya yönelik fonlar ayrılmalı, bu konuda çalışan kurum ve kuruluşların sayısı artırılmalıdır. Toplumda süregelen ve sistemli bir biçimde bireylere nesiller arası dayanışma konusunda farkındalık sağlanması ile nesiller arası bağlar kuvvetlendirilecektir. Ortak değerler, inançlar, tutumlar ve kültürel yapıda sağlanacak birliktelik ile uzun vadede normatif dayanışmanın sürdürülmesi ve güçlendirilmesi mümkün olacaktır.

Araştırmanın sonuçlarına göre nesiller arası normatif dayanışmayı etkileyen bir başka faktör ise işlevsel dayanışma yani fiziksel, finansal ve duygusal kaynakların paylaşımıdır. Çalışmada çocukların/torunların ebeveynlerine/büyük ebeveynlerine yardımda bulunmasının normatif dayanışmayı doğrudan etkilediği bulunmuştur. Bu sonuçtan da yola çıkarak özellikle gençlerin yaşlılara destek vermesi konusunda yapılacak farkındalık projeleri normatif dayanışmanın çok önemli bir boyutu olarak karşımıza çıkmaktadır. Nitekim kültürel

özelliklerin ve değerlerin nesilden nesile aktarılmasında yaşlıların önemi dünyada kabul görmüş bir durumdur. Nesillerin ortak değerler kazanmalarını sağlayacak ve aralarındaki empati yetisini geliştirecek fikirler ortaya çıkarılması için bütün paydaşlara büyük sorumluluk düşmektedir.

Çalışmada yaş ve ebeveyn/büyük ebeveynin eğitim durumları ise normatif dayanışmayı etkileyen diğer faktörlerdir, bu doğrultuda bütün yaş gruplarında verilecek eğitimler ile hayat boyu öğrenme yoluyla nesiller arası ilişkilerin artırılması ve sürdürülmesi yönünde kurs programları oluşturulmalı ve yaygınlaştırılmalıdır. Bunun yanı sıra nesiller arası etkileşimi arttırmak için çeşitli yaş gruplarında entegrasyona yönelik uygulamalı eğitimler, rekreasyon faaliyetleri, okul organizasyonları ve projeler oluşturulmalı ve uygulanmalıdır. Çalışma sonuçlarına göre normatif dayanışmayı gençlerin kardeş sayısı ve cinsiyetinin kadın olması faktörlerinin etkilediği bulunmuştur. Bundan yola çıkarak nesiller arası dayanışmaya ilişkin bütün bu eğitim, kurs ve faaliyetleri toplumsal cinsiyet rolleri bağlamında gerçekleştirmek gerekmektedir, böylelikle kadın ve erkeklerin arasındaki normatif dayanışmaya ilişkin tutum farklılığı olumlu anlamda ortadan kaldırılacaktır.

Bütün bu öneriler doğrultusunda nesiller arası dayanışmanın geliştirilmesi bütün nesillerin dolayısıyla da ailelerin yaşam kalitelerinin yükseltilmesini ve aile birliğinin kuvvetlendirilmesini sağlayacaktır, bu yaklaşım ve politikalar toplumun refahına katkı sağlanması yönünde çok büyük önem arz etmektedir.

Dünyada ve ülkemizde beklenen yaşam süresinin giderek artmasına bağlı olarak yaşlı sayısının artmasıyla birlikte ebeveyn/büyük ebeveyn sayısı artmaya devam ederken devlet ve özel sektör grupları aile birliğini güçlendirici ve destekleyici, nesiller arası dayanışmayı arttırmaya yönelik yeterli ve erişilebilir destek sağlamazsa aileye ilişkin üzerinde çalışılması gereken endişelerin de artması muhtemeldir (Mancini & Simon, 1984) ve bu endişelerin giderilmesi ise çok önemlidir, çünkü nesiller arası ilişkilerin toplumun refahı üzerinde önemli bir etkisi vardır ve nesiller arası dayanışmaya ilişkin gelişmeler günümüzde ve gelecekte hızla sürmektedir (Lee, 1987). Bu doğrultuda nesiller arası dayanışmayı etkileyen birçok gelişmeyle ve ailede meydana gelen sosyal ve psikolojik değişimlerle; aileye ilişkin politika oluşturanlar, yaşlı, çocuk ve gençlere yönelik hizmet veren kurum ve kuruluşlar ile eğitimciler, aile ve tüketici ekonomistleri, sosyologlar, sosyal çalışmacılar vb. meslek gruplarının yakından ilgilenmeleri gerekliliği ortaya çıkmıştır. Nesiller arası dayanışmaya ilişkin yakın zamanda odaklanılması gereken konular ve endişeler; sosyal ve psikolojik destek, bakım, tıbbi destek ve sağlık yardımı, evde sağlık ve sosyal bakımı, konutta yaşayan yaşlıların ve ailelerin fiziksel, ekonomik ve sosyal ihtiyaçlarının karşılanması, kurum bakımındaki yaşlı ortamlarının geliştirilmesi, yaygınlaştırılması ve aileler için bakıma ilişkin izin politikaları vb. olarak karşımıza çıkmaktadır.

Çalışma Ankara'da yaşayan gençlerle sınırlı kaldığından, ailelerdeki bütün nesiller üzerinde ve farklı bölgelerde tekrarlanmalıdır.

Copyright © 2017 Republic of Turkey Ministry of Youth and Sports
<http://genclikarastirmalari.gsb.gov.tr/>
 Journal of Youth Researches • April 2017 • 5(1) • 53-62

ISSN 2147-8473
 Received | 28 February 2017
 Accepted | 10 April 2017

Intergenerational Normative Solidarity in Turkish Families: A Research on the Youth*

Oya Hazer**

M. Serhat Öztürk***

Abstract

A sample of 1006 young people age between 15-29 from the socio-economic levels participated in the study, and their intergenerational solidarity were determined by the theory Bengtson's Intergenerational solidarity. This study aims to determine intergenerational normative solidarity in families, and examine the relationship between their scores on normative solidarity, and the other dimensions of intergenerational solidarity (Affectual solidarity, Associational solidarity, Consensual solidarity, Functional solidarity, Structural solidarity) and socio-demographic factors. In the research, Intergenerational Normative Solidarity and Consensual Solidarity, Age, Supporting Parent/Grandparent (Functional Solidarity), parent/grandparent education status being undergraduate and postgraduate, number of sisters, employment status being not-employed, parent/grandparent education status being high school graduate, gender being female and number of brothers were found statistically significant. While the most important factor affecting Intergenerational Normative Solidarity is Consensual Solidarity ($\beta=0,219$), other factors were found to be, respectively, Age, Supporting Parent/Grandparent (Functional Solidarity), parent/grandparent education status being undergraduate and postgraduate, number of sisters, employment status being not-employed, parent/grandparent education status being high school graduate and gender being female and number of brothers.

Keywords: Family, Intergenerational Relations, Intergenerational Solidarity, Intergenerational Normative Solidarity

* This study is a part of the PhD dissertation "A Research on the Intergenerational Normative Solidarity in Families" supported by the Scientific Projects Coordination Unit of Hacettepe University.

** Prof. Dr., Hacettepe University, Family and Consumer Sciences, ohazer@hacettepe.edu.tr

*** Dr., Hacettepe University, Family and Consumer Sciences, sozturk@hacettepe.edu.tr

Introduction

Recently, various studies on the subject of family have shown that families are more likely to focus on the importance of intergenerational solidarity (Glazer, 1990, Abel, 1991, Stoller, 1983, Sussman, 1991, Netzer, 1994, Bengtson, 2001, Hazer, 2011, 2012; Baran and Çoban, 2012; Kalaycioğlu, 2012).

While some studies determine that commitment, closeness and positive attitude of youth to parent/grandparent have an important effect on the welfare of youth, again the closeness and commitment towards parent/grandparent are an important factor in reducing the disagreements between young and elder generations (Attar-Schwartz et al., 2009; Ruiz and Silverstein, 2007; Werner and Smith, 1982).

One of the most comprehensive models for describing intergenerational solidarity is the generational solidarity model, developed by Bengtson and Roberts (1991), which addressed six dimensions, use structural, emotional, relational, conventional, functional and normative solidarity. In this model, normative solidarity is defined as the degree of commitment to family responsibilities and the fulfillment of obligations, the importance given to family and generational roles, and the degree of commitment to responsibilities as children (Bengtson and Roberts, 1991).

Intergenerational Normative Solidarity in Families

The norms in the family are social rules or anticipations that guide behavior and attitudes among family members. These culturally defined attitudes and behaviors are revealed by the sense of necessity to remove the differences between individuals in society (Finley et al., 1988; Mangel and Westbrook, 1988; Rossi and Rossi, 1990).

There are different views on intergenerational normative solidarity, and in general there is no common approach to this area (Altonji, Hayashi, and Koltoff, 1995).

In terms of intergenerational family solidarity, Mangel and Westbrook (1988) conceptualize normative solidarity based on two components: (1) responsibilities and obligations for children, and (2) degree of intergenerational consensus on the expectations and obligations of children.

Normative solidarity is also based on early childhood experiences, such as functional and relational solidarity (Rossi and Rossi, 1990). The children who are exposed to family responsibilities and normative constraints adopt their behaviors afterwards and those behaviors shaped by these obligations over time cause these normative solidarity attitudes to continue to the present time (Rossi and Rossi, 1990). In addition, these normative solidarity attitudes affect the unity, support between individuals and sharing and exchange of resources (Bengtson and Roberts, 1991; Roberts and Bengtson, 1990; Rossi and Rossi, 1990).

In intergenerational normative solidarity, in the relations between parents and children, transfers are about social expectations rather than personal interests. These attitudes and behaviors about parents show that family parents are not only seen as sacrifices in the sense that children act for the benefit of their parents but at the same time they also acknowledge that they are parts of a demanding relationship in the society (Ha, Carr, Utz, and Nesse 2006).

Other intergenerational solidarity dimensions in families seem to be associated with normative solidarity and many other factors (Bengtson and Roberts, 1991; Roberts and Bengtson, 1990; Rossi and Rossi, 1990; Netzer, 1994; Ha et al., 2006). In this respect, this research examines the relationship between the factors that affect intergenerational normative solidarity in family and the dimensions of other intergenerational solidarity.

Method

Population and Sample

In the study, 1006 youths in different age groups (15-29 years) were asked questions about intergenerational solidarity and participants answered these questions taking into account one of their mother, father, grandmother or grandfather. The universe of the research comprises of the individuals who reside in Ankara and whose socio-economic levels differs. The 16 selected extreme data were removed from 1006 data and excluded from the analysis. with the mahalanobis method. Therefore, the analyzes were performed with the data set obtained from the remaining 990 participants.

Data Collection Tool

In the study, a question form to determine the socio-demographic factors regarding participants and questions and scales regarding the dimensions of intergenerational solidarity in the families were used. These question forms and scales can be ordered as follows:

Intergenerational structural solidarity in families is measured by questions such as the number of people living in the family, the geographical distance to the parent/grandparent, the general health status of the parent/grandparent, and the general health status of the participant (Bengtson, 1988; Netzer, 1994).

Four questions were used by Mangen and Miller (1988) to discuss the frequency of interviews with parents/grandparents of participants in order to determine intergenerational solidarity in the families.

The questions to determine the intergenerational functional solidarity in the family were used in the way that Netzer (1994) adopted from Lee (1994). In the last 6 months for each of the 6 identified activities/subjects, the situation of the participant helping the parent/grandparent and the participant getting help from the parent/grandparent were examined.

The scale developed by Mangen, Bengtson and Landry (1988) was used to examine the intergenerational emotional solidarity in the families.

The question of intergenerational conventional solidarity in families was used as used by Bengtson and Roberts (1991).

In order to measure the intergenerational normative solidarity in the family, the scale developed by Netzer (1994) from the previous studies was used. (Brody et al., 1984; Brody et al., 1983, Heller, 1976, Seelbach, 1977, Seelbach and Sauer, 1977, Brackbill and Kitch, 1991)

Evaluation and Analysis of Data

Multiple Regression Analysis was applied to determine whether the socio-demographic characteristics of the individuals and the other dimensions of the intergenerational solidarity in the families (structural solidarity, relational solidarity, functional solidarity, conventional solidarity, emotional solidarity) were significantly predictive of the intergenerational normative solidarity dimension in the families.

Findings and Discussion

In the study, general information regarding the participation was given (Table 1) and the effect of socio-demographic factors (socio-economic levels of participants, parent/grandparents they responded about, gender of participants, age, marital status, education and employment status, number of siblings, family type, family income perceived by the participants, age groups, employment and education status of participants' parents/grandparents) and relational, functional (provide support, get support), emotional, conventional and structural solidarity (the number of people in the family, geographic distance from parent/grandparent, health status of parent/grandparent and the participant) on intergenerational normative solidarity in the families and the directions of these effects were tested by Multiple Regression Analysis (Table 2).

General Findings Regarding Participants

When the age groups of participants included in the study are examined; 30.4% among the 15-19 age group, 34.9% among the 20-24 age group, and 34.6% among the 25-29 age group. 60.4% of participants were female, 39.6% were male. Regarding the educational status of the participants, it is seen that more than half (64.6%) of the participants continue to university or graduated from university. When the level of income perceived by the participants was examined, it was determined that the income level perceived by the majority was medium (75.1%). As shown in Table 1, 81.3% of the participants were single, while 18.7% were married. When the family type of the participants is examined; while the majority (70%) consisted of families with children; they were followed by those with large family type with 11.6% (Table 1).

Intergenerational Normative Solidarity in the Families

It was determined that the average score of intergenerational normative solidarity in the families (11.94 ± 1.91) was close to high levels. In the study, the intergenerational normative solidarity increases as the scores obtained by participants on normative solidarity increase. Normative solidarity is the common consensus on social rules and expectations that direct behavior and attitudes among family members. These culturally defined attitudes and behaviors are expected of family members as a sense of social necessity despite differences in the family (Rossi and Rossi 1990; Finley et al 1988, Mangen and Westbrook 1988).

The factors influencing intergenerational normative solidarity were examined in the study. The study has important implications for understanding intergenerational normative solidarity as it is the first research on the effects of intergenerational solidarity dimensions and socio-demographic factors on normative solidarity. The model determined in this study for the purpose and the importance was tested and the relationship between the relational, functional (provide support, get support), emotional, conventional and structural solidarity (the number of people in the family, the geographical distance from the parent/grandparent, health status of parent/grandparent health status of participant) and the socio-demographic factors influencing normative solidarity were determined.

The total variance determining the effect of socio-demographic factors as well as the intergenerational solidarity dimensions on normative solidarity dimension was found to be 17%. In the research, Intergenerational Normative Solidarity and Conventional Solidarity, Age, Supporting Parent/Grandparent (Functional Solidarity), parent/grandparent education status being undergraduate and postgraduate, number of sisters, employment status-being not-employed, parent/grandparent education status-being high school graduate, gender being female and number of brothers were found statistically significant ($p < 0.001$). While the most important factor affecting Intergenerational Normative Solidarity is Conventional Solidarity ($\beta=0,219$), other factors were found to be, respectively, Age ($\beta=-0,177$), Supporting Parent/Grandparent (Functional Solidarity) ($\beta=0,140$), parent/grandparent education status-being undergraduate and postgraduate ($\beta=-0,135$), number of sisters ($\beta=0,122$), employment status-being not-employed ($\beta=-0,117$), parent/grandparent education status-being high school graduate ($\beta=-0,85$) and gender being female ($\beta=0,087$) and number of brothers ($\beta=0,085$) ($p < 0,05$). In the literature, the scores for normative solidarity families are statistically significant and influential with functional solidarity, that is, mutual support and conventional solidarity between grandchildren/children and parents/grandparents (Bengtson and Roberts, 1991, Netzer 1994, Lee 1994).

According to this, other intergenerational solidarity dimensions, the age of the participant, the educational status being undergraduate and postgraduate, the parent/grandparent education status-being high school graduate and the participant being unemployed are statistically significant and inversely related to normative solidarity. It is expected that as the age of the participant decreases, the dependency to norms becomes low and as the educational level increases and the level of commitment to social norms decreases.

Normative solidarity positively interacts with the number of sisters and the number of brothers. It can be expected that the reason for this is that as the number of individuals in the family increase, commitment to family increases and normative solidarity attitude and behaviors regarding family is in a positive interaction through motivation of ownership. Likewise, the fact that the participant is female is one of the factors affecting normative solidarity, which can be explained by the accepted opinion in the literature that women are much more attached to their families (Seelbach, 1977, 1978; Seelbach and Sauer, 1977; Blieszner and Mancini, 1987).

In this study, normative solidarity of young people was interacting and significant with supporting the elderly parents/grandparents and meaningful, whereas in Netzer's (1994) study with elder parents, getting support part of normative solidarity and functional solidarity were interacting and statistically significant. In this context, it can be argued that those who have higher normative solidarity in their families are interested in giving support to elderly parents and giving them material-spiritual support.

Bengtson and Roberts (1991) defined conventional solidarity as consensus and attitude unity of family members regarding values, attitudes and beliefs, while a statistically significant interaction and relationship between normative and conventional solidarity was found in the study, as expected. Demirbilek (2001) expresses the relation between norms and values as the individual should be able to socialize and shape her/his norms and values according to the individuals around her/him in order to become a member of society. In this context, it is possible to state that normative solidarity and conventional solidarity are essentially intertwined and interrelated concepts from the elements of solidarity which are the most basic structure of the society and it is anticipated as an expected result in the study that these two social elements are in interaction.

In the study; use no significant effect of Relational Solidarity, Getting Support from Parent/Grandparent (Functional Solidarity), Emotional Solidarity, Geographical Distance with Parent/Grandparent, Health Status of Parent/Grandparent, Health Status of Participant factors on Intergenerational Normative Solidarity ($p > 0,05$). Attitudes and behaviors on normative solidarity is a process spread to years in the effort of individual to become an individual and socialize, therefore it may not be expected to be in high interaction with many variables, however, while it is seen as interacting and statistically significant in some studies in the literature, it was seen that Health Status Parent/Grandparent and Participant factors of structural solidarity was statistically significant and interacting (Crimmins and Ingegneri, 1990; Lee et al., 1994b; Seelbach, 1978). In some studies, the health status is statistically insignificant factor but the geographical distance is statistically significant and interacts with normative solidarity (Netzer 1994).

There is an impression that the socially accepted normative structure of family does not differ according to many socio-demographic variables. Kağıtçıbaşı (2008), on the other hand, argues that families who are in the middle socio-economic level are the ones that best conform to the social norms, that the behavior of not conforming to the social norms

is seen in the sectors with the lowest socio-economic levels and in sectors in upper socio-economic levels, the behavior of not conforming to the social norms is more liberalized.

Conclusion and Suggestions

In the research, Intergenerational Normative Solidarity and Conventional Solidarity, Age, Supporting Parent/Grandparent (Functional Solidarity), parent/grandparent education status-being undergraduate and postgraduate, number of sisters, employment status-being not-employed, parent/grandparent education status-being high school graduate, gender being female and the number of brothers were found statistically significant. While the most important factor affecting Intergenerational Normative Solidarity is Conventional Solidarity ($\beta=0,219$), other factors were found to be, respectively, Age, Supporting Parent/Grandparent (Functional Solidarity), parent/grandparent education status-being undergraduate and postgraduate, number of sisters, employment status-being not-employed, parent/grandparent education status-being high school graduate and gender-being female and number of brothers.

In the light of the results obtained from the research, important tasks fall into policy makers, educators, researchers, municipalities and non-governmental organizations to increase the intergenerational solidarity in families. Programs and projects should be developed and implemented on a regional and social basis with the joint efforts of all these shareholders in the direction of reinforcing and maintaining the intergenerational solidarity. Projects and studies that will bring together the generations, increase the sharing among the generations, and solve the problems and conflicts that can be experienced between generations should be sustained by various civil and official institutions. Thus, the awareness of intergenerational will be ensured, and intergenerational solidarity will be improved with all dimensions. The development of intergenerational solidarity will ensure that the quality of life of all generations, thus the quality of the life of the family, is increased and the family unity is strengthened. This approach and policies are of great importance in contributing to the prosperity of the society.

Kaynakça/References

- Abel, E.K. (1991). *Who Cares for the Elderly: Public Policy ve the Experiences of Adult Daughters*. Philadelphia: Temple University Press.
- Altonji, J. G., Fumio Hayashi, ve Laurence Kotlikoff. (1995). Is the extended family altruistically linked? Direct Evidence using micro data. *American Economic Review* 82(5): 1177-1198.
- Attar-Schwartz, S., Tan, J. P. ve Buchanan, A. (2009). *Adolescents' perspectives on relationships with grandparents: The contribution of adolescent, grandparent, and parent-grandparent relationship variables*. *Children and Youth Services Review*, 31, 1057-1066.

- Baran, A. G., A. ve Çoban, S. (2012). *Kuramsal Açıldan Kuşaklararası Dayanışma: Yaşlı-Genç İlişkileri*, Kuşaklararası Dayanışma ve Aktif Yaşlanma Sempozyum Bildirileri, syf. 189, Grafer Tasarım Baskı Am-balaj, Ankara.
- Bengtson, V. ve Robert Roberts. (1991). *Intergenerational solidarity in aging families: an example of formal theory construction*. Journal of Marriage and the Family, 53: 856-870.
- Bengtson, V., Roseann Giarrusso, J. Beth Mabry, ve Merrill Silverstein. (2002). *Solidarity, Conflict, and Ambivalence: Complementary or Competing Perspectives on Intergenerational Relationships?* Journal of Marriage and the Family, 64: 568-576.
- Bengtson, V. (2001). *Beyond the Nuclear Family: The Increasing Importance of Multigenerational Bonds*. Journal of Marriage and Family, 63(1):1-17.
- Bengtson, V. L., S. Mangen, D. J. (1988). *Family intergenerational solidarity revisited: Suggestions for future management*. In D.J. Mangen, V.L. Bengtson ve P.H. Landry, Jr. (Eds.), Measurement of Intergen-erational Relations, syf. 222-238. Newbury Park, CA: Sage Publications.
- Bengtson, V.L., ve Mangen, D.J. (1988). *Generations, families, and interactions: An overview of the re-search program*. In D.J. Mangen, V.L. Bengtson, & P.H. Landry, Jr. (Eds.), Measurement of Intergen-erational Relations, syf. 10-14. Newbury Park, CA: Sage Publications.
- Bengtson, V.L., ve Roberts, R.E.L. (1991). *Intergenerational solidarity in aging families: An example of formal theory construction*. Journal of Marriage and the Family. 53, 856-870.
- Blieszner, R. , ve Mancini, J. A. (1987). *Enduring ties: Older adults' parental role and responsibilities*. Family Relations. 36.176-180.
- Brackbill, Y., ve Kitch, D. (1991). Intergenerational relationships: A social exchange perspective on joint living arrangements among the elderly and their relatives. Journal of Aging Studies. 5 (1), 77-97.
- Brody, E.M. , Johnsen, P.T., Fulcomer, M.C, ve Lang, A.M. (1983). Women's changing roles and help to elderly parents: Attitudes of three generations of women. Journal of Gerontology. 38 . 597-607.
- Brody, E.M., Johnsen, P.T. , ve Fulcomer, M.C. (1984). What should adult children do for elderly parents? Opinions and preferences of three generations of women. Journal of Gerontology. 39, 736-746.
- Cevizci, A., Felsefe Sözlüğü, Paradigma Ya., İstanbul, 2000.
- Cox, D. ve Mark R. Rank. (1992). Inter-Vivos Transfers and Intergenerational Exchange. The Review of Economics and Statistics, 74(2): 304-314.
- Crimmins, E.M., ve Inegneri, D.G. (1990). Interaction between older parents and their children: Past trends, present determinants, future implications. Research on Aging. 12 (1), 3-35.
- Demirbilek, S., (2001). *Değişen Aile Yapısı ve Çocuğun Sosyalleşmesine Etkisi*, Sosyal Hizmetler Dergisi, C.1, S.12.
- Fehr, E. ve Fischbacher, U., 2004. Social Norms and Human Cooperation, Trends in Cognitive Sciences, Vol. 8, No. 4, s. 185-190.
- Field, D. ve Minkler, M. (1988). Continuity and change in social support between young old, old-old, and very old adults. Journal of Gerontology, 43, 100-106.
- Finley, N.J., Roberts, M.D., ve Banahan, B.F. III. (1988). Motivators and inhibitors of attitudes of filial obligation toward aging parents. The Gerontologist . 28, 73-78.
- Gauvreau, P.M. (1993). Sampling Theory. Duxbury Press. P. 469-72.
- Glazer, N.Y. (1990). "The home as workshop: Women as amateur nurses and medical care providers." Gender and Society, 4 (4), 479-499.
- Güneş T., Arkan R. Tarım Ekonomisi İstatistiği. Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları: 1988. 1049, p. 303-306.

- Ha, J., D. Carr, R. L. Utz, and R. Nesse. (2006). "Older Adults' Perceptions of Intergenerational Support after Widowhood." *Journal of Family Issues*, 27(1): 3-30.
- Hanson, S.L., Sauer, W.J., ve Seelbach, W.C. (1983). Racial and cohort variations in filial responsibility norms. *The Gerontologist* . 23., 626-631.
- Harper, S. ve Levin, S. (2005). Family care, independent living and ethnicity. *Social Policy and Society*, 4, 157-169.
- Hazer, O. (2011). *Ergenlerin Büyük Ebeveynlerinden Beklentilerini Etkileyen Faktörlerin İncelenmesi*. Hacettepe Üniversitesi Sosyolojik Araştırmalar E- dergisi ><http://www.sdergi.hacettepe.edu.tr/oyahazer-2makale.pdf>< (5 Nisan 2011, Kasım 2015)
- Hazer, O. (2012). *Büyük Ebeveynlerinin Ergenler Tarafından Algılanan Özelliklerini Etkileyen Faktörlerin İncelenmesi*. Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi. Cilt 29 Sayı 1.
- Heller, P.L. (1976). Familism scale: Revalidation and revision. *Journal of Marriage and the Family* . 38., 423-429.
- Kağıtçıbaşı, Ç., (2008), *Günümüzde İnsan ve İnsanlar: Sosyal Psikolojiye Giriş*, EvrimYayıncılık, İstanbul.
- Kalaycıoğlu, S. (2012). Kuşaklararası Dayanışma ve Aktif Yaşlanma, Kuşaklararası Dayanışma ve Aktif Yaşlanma Sempozyum Bildirileri, syf. 51, Grafer Tasarım Baskı Ambalaj, Ankara.
- Kalmijn, M. Gender differences in the effects of divorce, widowhood and remarriage on intergenerational support: Does marriage protect fathers? *Social Forces*, 2007. 85, 1079-1104.
- Kırıl, G. ve Billor, N. (2001). Bacon Temel Bileşenler Analizi ile Sapan Değerlerin Belirlenmesi. 5. Ulusal Ekonometri ve İstatistik Sempozyumu, Adana.
- Landry, P.R., Jr. ve Martin, M.E. (1988). Measuring intergenerational consensus. In D.J. Mangen, V.L. Bengtson, & P.R. Landry, Jr. (Eds.), *Measurement of Intergenerational Relations* , pp. 126-155. Newbury Park, CA: Sage Publications.
- Lee, G.R. (1987). Aging and intergenerational relations. *Journal of Family Issues* . 8 (4) , 448-450.
- Lee, G.R., Coward, R.T. , ve Netzer, J.K. (1994). Residential differences in filial responsibility expectations among older persons. *Rural Sociology* . 59 (1), 100-109.
- Lee, G.R., Netzer, J.K., ve Coward, R.T. (1994b). Filial responsibility expectations and patterns of intergenerational assistance. *Journal of Marriage and the Family* . 56 (3), 559-565.
- Lowenstein, A. ve Ruth Katz. (2005). Living arrangements, family solidarity, and life satisfaction of two generations of immigrants in Israel. *Ageing and Society*, 25: 749- 767.
- Mancini, J.A. , ve Simon, J. (1984). Older adults' expectations of support from family and friends. *Journal of Applied Gerontology* . 3, 150-160.
- Mangen, D.J., ve Miller, R.B. (1988). Measuring intergenerational contact in the family. In D.J. Mangen, V.L. Bengtson, & P.H. Landry, Jr. (Eds.), *Measurement of Intergenerational Relations* , pp. 98-125. Newbury Park, CA: Sage Publications.
- Mangen, D.J., ve Westbrook, G.J. (1988). Measuring intergenerational norms. In D.J. Mangen, V.L. Bengtson, & P.H. Landry, Jr. (Eds.), *Measurement of Intergenerational Relations* , pp. 187-206. Newbury Park, CA: Sage Publications.
- Mangen, D.J., Bengtson, V.L., ve Landry, P.H. Jr. (1988). *Measurement of Intergenerational Relations*. Newbury Park, CA: Sage Publications.
- McGarry, K. ve Robert Schoeni. (1995). Transfer behaviour: measurement and the redistribution of resources within the family. *Journal of Human Resources*, 30(4): S184-S226.
- Netzer, J. K., *Intergenerational solidarity and plans for care in later life families*. Yayınlanmamış Doktora tezi, University of Florida, Amerika Birleşik Devletleri, 1994.

- Roberts, R.E.L., ve Bengtson, V.L. (1990). Is intergenerational solidarity a unidimensional construct? A second test of a formal model. *Journals of Gerontology* . 45 (1) , S12-20.
- Roberts, R.E.L., Richards, L.N. , ve Bengtson, V.L. (1991). Intergenerational solidarity in families: Untangling the ties that bind. *Marriage and Family Review* . 16, 11-45.
- Rossi, A. S. ve Rossi, P. H. (1990). *Of human bonding: Parent–child relations across the life course*. New York: Aldine.
- Ruiz, S.,A. ve Silverstein, M. (2007). Relationships with Grandparents and the Emotional Well-Being of Late Adolescent and Young Adult Grandchildren. *Journal of Social Issues*. 63 (4), 793–808.
- Seelbach, W.C, ve Sauer, W.J. (1977). Filial responsibility expectations and morale among aged parents. *The Gerontolojist* , 17, 492-499.
- Seelbach, W.C. (1977). “*Gender differences in expectations for filial responsibility.*” *The Gerontolojist* . 17, 421-425.
- Seelbach, W.C. (1978). Correlates of aged parents’ filial responsibility expectations and realizations. *Family Coordinator* . 27, 341-349.
- Silverstein, M. ve Vern L. Bengtson. (1997). Intergenerational Solidarity and the Structure of Adult Child-Parent Relationship in American Families. *The American Journal of Sociology*, 103(2): 429-460.
- Smith, P. K. (Ed.). (1991). *The psychology of grandparenthood: An international perspective* London: Routledge.
- Stoller, E.P. (1983) . Parental caregiving by adult children. *Journal of Marriage and the Family* . 45, 851-858.
- Sussman, M.B. (1991). Reflections on intergenerational and kin connections. *Marriage and Family Review* . 16, 3-9.
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), (2015). İstatistiklerle Yaşlılık. >www.tuik.gov.tr> (Kasım 2015).
- Werner, E. E. ve Smith, R. S. (1982). *Vulnerable but invincible: A study of resilient children*. New York: McGraw-Hill.
- Yamane, T., Alptekin, E., Apaydın, C., Bakır, M.A., Gürbüzsel, E.,. *Temel Örnekleme Yöntemleri*. Literatür Yay. İstanbul. 2001. P. 323.

Copyright © 2017 **Republic of Turkey Ministry of Youth and Sports**
<http://genclikarastirmalari.gsb.gov.tr/>
 Journal of Youth Researches • April 2017 • 5(1) • 63-78

ISSN 2147-8473
Received | 01 March 2017
Accepted | 10 April 2017

The Impact of War and Conflict in Worsening the Problems of Middle Eastern Youngsters: A Proposal for Future Social Policies

Yaser Snoubar*

Salisu Musah**

Abstract

Young people in many Middle East countries are one of the most important groups that has been marginalized and deprived from participation in the political, economic and social life over the long decades. Wars and conflicts in the region have increased the problems experienced by young people. While unemployment and economic problems are the top of crisis experienced by young people in the Middle East before wars and conflicts, the participation in acts of violence or exposure to it and the consequences related to situation such as killings, imprisonment, resorting to other countries and referring to Middle Eastern young people as terrorists and racial discrimination against them have become the most important characteristics of the crisis and the problems experienced by Middle East youngsters. In this article, the problems experienced by the young people in the Middle East coupled with the impact of ongoing wars and conflicts which have exacerbated the crisis of the young people within the regions and its future repercussions are reviewed. In the light of this, various management perspectives are reviewed. There is also a proposed model for future social policies that aims to solve the crisis faced by Middle East youngsters and to integrate them into the society.

Keywords: Young People, Middle East, Wars and Conflicts, Management Perspective, Social Service, Social Policy

* Dr., Ankara Yıldırım Beyazıt University, Lecturer at Department of Social Work, yasersnober@hotmail.com

** MSc. Student, Ankara University, Department of Business Administration, musah@ankara.edu.tr

Copyright © 2017 T.C. Gençlik ve Spor Bakanlığı
<http://genclikarastirmalari.gsb.gov.tr/>
 Gençlik Araştırmaları Dergisi • Nisan 2017 • 5(1) • 64-78

ISSN 2147-8473
 Başvuru | 01 Mart 2017
 Kabul | 10 Nisan 2017

Ortadoğu Gençlerinin Sorunlarının Kötüleşmesinde Savaş ve Çatışmanın Etkisi: Gelecek Sosyal Politikalar İçin Bir Öneri

Yaser Snoubar*

Salisu Musah**

Öz

Birçok Orta Doğu ülkesindeki gençler, uzun yıllar boyunca marjinalize edilmiş ve politik, ekonomik ve sosyal yaşama katılmaktan mahrum bırakılmış en önemli gruplardan biridir. Bölgedeki savaşlar ve çatışmalar, gençlerin yaşadığı sorunların artmasına neden olmuştur. Savaş ve çatışmalar öncesinde Orta Doğu'daki gençlerin yaşadığı krizler işsizlik ve ekonomik kaynaklı iken, savaştan sonra şiddete maruz kalma veya şiddet olaylarına katılma ve bu duruma bağlı olarak öldürülme, cezaevine girme, diğer ülkelere sığınma, terörist olarak muamele görme ve ırk ayrımcılığı uğrama gibi sorunlar Orta Doğu gençlerinin yaşadığı en önemli sorunlar olmuştur. Bu makalede Ortadoğu'daki gençlerin yaşadığı sorunlarla birlikte bölgedeki gençlerin krizini daha da şiddetlendiren savaş ve çatışmaların etkisi ve gelecekteki yansımaları gözden geçirildi. Bunun ışığında, çeşitli yönetim perspektifleri gözden geçirilmiştir. Ayrıca Orta Doğu gençlerinin karşılaştıkları krizlerin çözümüne katkıda bulunmayı ve onları topluma entegre etmeyi amaçlayan sosyal politikalar için bir model önerilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Gençler, Ortadoğu, Savaş ve Çatışmalar, Yönetim Perspektifi, Sosyal Hizmet, Sosyal Politika

* Dr., Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü, yasersnober@hotmail.com

** Yüksek Lisans Öğrencisi, Ankara Üniversitesi, İşletme Bölümü, musah@ankara.edu.tr

Introduction

Youth is the most dynamic stage in human lifecycle because its peculiar characteristics and attributes differ from other stages of life. Age, dynamism, widespread feelings of anxiety and tension, the tendency of renewal, change of faith, the tendency of openness, freedom and being influenced by social changes are the most important features considered as common features of youth. The issues of age factor coupled with the problems of break away from one another are seen in most communities. The situation keeps getting worse as various communities fail to come up with appropriate solutions. Hence demographic advantage is now turned into a crisis. Young people are characterized by their endeavour to dispose all the pressures and authoritarian forms of oppression on them and to express themselves. They are more radical and less willing to comply with the authoritarian rules and laws imposed on them. From these characteristics one can predict the future of many countries that have youth bulge and lack of law abiding that can be considered the main pillar of society. The Middle East and North Africa are the most important examples that can be discussed in this regard.

The common factors of the vast majority of Middle Eastern youngsters are in terms of language, religion, customs and traditions, and the problems they face result in the loss of lives in such unstable environments make the search for youth problems and suggestions for future social policies extremely important. Therefore when studying this large group of society in the Middle East, it is necessary to focus on the size of the group and the problems of the conflict prone to the environment.

The main objective of this article is to identify the main problems experienced by the Middle Eastern youngsters before and after the war and ongoing conflicts or the so-called "Arab Spring" and to make the proposal of future social policies. Essentially, this study questions whether ongoing conflicts have increased the problems of Middle Eastern youngsters and what social policies should be applied for these young people. To achieve these goals we:

Research Methodology

To achieve these goals we:

1. reviewed literature on the problems of Middle East youngsters before and after conflicts
2. reviewed management perspectives in the light of the subject of the study
3. used theory of youth empowerment to propose the most important future social policies for young people in the Middle East and North Africa

We will conclude this discussion by referring to the most important social policies, programs and regional and international cooperation that must be implemented to alleviate the crisis and activate the role of youth in the region.

Middle Eastern Society and the Crisis of Youth Bulge

Middle Eastern and North African countries have reached the peak in the case of youth bulge. In these regions, the age group between 10-24 years reached to 29 percent, and this create challenges at work, health and education opportunities (UN IATTTYP, 2016). On this basis, the Middle East region is one of the most important regions that should be studied in terms of the youth and it is necessary to develop appropriate solutions. There is a bulge in youth and an instability in the political, economic and social situation at the same time. Hence, we can describe the youth in the Middle East as ticking time bomb, so to speak. Perhaps the ongoing wars and conflicts in the Middle East and the involvement of youth in it favours this metaphor. Unemployment, poverty and poor educational institution and racial discrimination on the basis of party affiliation or race, as well as on the basis of gender and the marginalization of young people to participate in the political life are the most important features that characterized the previous stage of conflicts and wars or revolutions of the Arab Spring as commonly known. In general, arguably the youth bulge in the Middle East and North Africa region is mainly noted for lack of appropriate infrastructure, inflation and lack of social policies meant for the youngsters who are the main players in all political, social and economic front.

The bulge young people is one of the negative aspects that led to the worsening of economic and social crisis in the Middle East. This problem puts a lot of new strains on the economy and consequently on social services, housing, health, employment and many of the opportunities necessary for a good life. In addition to the other factors, this led to radicalization and instability within the society (Fuller, 2004). Young people, whether male or female in the Middle East and North Africa face the highest level of unemployment compared to the rest of the world. At the same time, these young people do not trust their government in providing the youth with employment opportunities. Thus, the region's young people are suffering from a real crisis on the level of political, economic and social life. This is represented in a lack of quality in education and appropriate work and health care at reasonable prices (OECD, 2015). Inequality exists at all levels. For example, while ensuring primary education in the Middle East and North Africa, access to higher quality education, gender balance means for livelihood are woefully inadequate. In addition to social amenities hindrances, youngsters are frustrated by lack of access to different youth groups and educational opportunities. These lead to frustration and creation of a kind of tension between them (Nelson et al, 2015). Youth bulge with inequality and lack of social policies are the cause of lack of basic rights and contributes greatly to ongoing conflict.

Demographic factor, specifically “youth bulge” and its resulting pressure on resources facilitate prediction to the conflict and civil war in Middle East and North African countries (Cincotta et al, 2003). The youth bulge in the region has also posed challenge for young people on many levels, such as high unemployment rate. This problem in the Middle East and North Africa is one of the most important problems facing young people in the 15-24 age groups (Messkoub, 2008, pp. 1-34). For example ILO (2015) report indicates that the unemployment rate among young people in the Middle East and North Africa is the highest at 28.2 per cent and 30.5 per cent, respectively.

Therefore, arguably rising unemployment among young people and the lack of equal participation in the labor market significantly contribute to the increase risks of poverty among young people in the Middle East and North African region (Egset, 2000). This challenge has also impacted on the young people in terms of the inability to form a family.

“Over the past two decades, remarkable progress was achieved in the region in all educational indicators. Unfortunately however, significant problems do linger: high illiteracy rates among youth (reaching 16.6%), student dropouts from primary education, low enrolment of girls in comparison to boys, deterioration of education quality, and a general mismatch between education curricula and the labour market’s skill demands” (UNESCWA, 2010: 2). The illiteracy and school dropout rates witnessed a remarkable rise among certain groups of the population in some countries in the region. For example it is found that more countries that suffer from high illiteracy rate among young people is Egypt, Iraq and Yemen. These countries constitute three-quarters of the nearly 10 million young illiterates in the region (Roudi, 2011). These challenges such as poverty, unemployment, low educational rate in some countries and the inability to set up a family as well as the marginalization of the political, economic and social level, making them the bomb temporary for conflict. It can be suggested that the conflict and the conditions created by the conflict environment has increased the severity of the crisis and the problems experienced by young people within the region but also it led to emergence of many new problems such as deaths, various disabilities as a result of participation in a conflict, detention and torturing as well as forced migration.

The Problems Experienced by Middle Eastern Youngsters as a Result of War and Conflict

Youth bulge can be considered within the Middle East and North Africa, as a cause of conflicts. The direct and indirect participation of the youth in conflict led to the creation of many of the problems that can be added to the problems experienced by young people before the conflict and war. Young people are the most effective part in the conflict environment and thus, they are more exposed to the physical, mental, social

and economic problems. The most serious problems faced by young people due to the participating in the war are killings, disability, imprisonment and subsequent violation of human rights. In addition, the low level of education among young people in the region makes them vulnerable to the exploitation of terrorist organizations (Snoubar and Hawal, 2015, pp. 132). The marginalization of young people and the lack of appropriate social policies may lead to the transformation of the energy, skills and capabilities of youth to delinquency and makes a fertile ground for radicalism (Fuller, 2004). In other words, extensive participation of Middle East youngsters in acts of war and conflict or exposure to it has serious consequences on their psychological and physical well-being. There are many serious consequences on young people, such as murder, the exploitation of young people in suicide bombings, detention and subjected to torture and permanent physical disabilities.

On the social level, the crisis in the Middle East has increased poverty and unemployment, family disintegration and the forced migration of young people to neighboring countries or to Europe. The ongoing conflicts and high unemployment among young people in the Middle East and North Africa led to increased migratory movements within the region and to Europe (IOM, 2014). For example, high rates of unemployment among young people and the spread of poverty and political oppression have fueled the idea of Tunisians' emigration (De Bel-Air, 2016).

Forced migration is one of the most important problems facing Middle East youngsters. Civil wars and conflicts in the Middle East and North Africa have resulted in the migration of thousands of young people in search of survival, or a better life. For example, war and the conflict in Syria has led to asylum of 4.8 million people to neighboring countries such as Turkey, Egypt, Iraq, Jordan and Lebanon. Also, the violence and the conflict in Iraq has forced 230,000 Iraqis to turn to neighboring countries where Turkey hosts over than half of the number. In 2016, there were the attempts of hundreds of thousands of Iraqis to use the sea to reach Europe (UNHCR, 2017). Thousands of displaced people arrived at the shores of Europe; most of them were young people. In the first seven months of 2015, 67 % of them were between the ages of 14 and 34. While a fear about these young people constitutes a threat to security, economy and culture of European (Mercy Corps, 2015), the young asylum seekers in Libya were detained and imprisoned in inhumane conditions and subjected to violence and torture (Naik et al, 2015). However asylum was not the best solution to the crisis of young people. The process of asylum in neighboring countries and Europe has made young people much more vulnerable to many of the problems and hence, there exists no difference between asylum seekers and those that lived in an environment of war and conflict. During the asylum process many young people are exposed to murder or drowning, detention, abduction and exploitation and other associated psychological, social and health problems. All of these problems faced by young refugees in neighboring countries or others are simply

because there are no effective and efficient refugee protection policies. Since the asylum of hundreds and thousands of young people and millions of people to other countries happens to be a big burden on resources, a challenge emerged in the political, social and economic sectors that are widely debated recently. Therefore, problems in the unemployment, education and health welcome young refugees in many host countries. The cultural and linguistic differences and different lifestyles impact on the adaptation to social life in the host countries, as well. As the Middle Eastern youngsters are facing problems in host countries, they at the same time cause an increase in the number of social and economic problems in those countries.

The nature of the war, ongoing conflicts, increasing radicalism and terrorist organizations and groups in the region make youngsters in general open to discrimination and victims of racism. Certificates and Diplomas received by Middle Eastern youngsters from their various countries are mostly disregarded in countries where they seek for refuge. In a study related to discrimination in the areas of racism and harassment in America, International students from Middle East, Africa and Asia are seen to suffer various kinds of discriminations. It found out that racial discrimination faced by these students are on the basis of national origin or religion as it showed Muslim students exposed specifically to harassment and racism after September 11 attacks (Sutton, 2002, pp. 1-7). After these attacks Middle Eastern students are exposed to racial discrimination and renunciation to the extent of usage of abusive statements such as “Damn terrorists go back to you country” (Poyrazli & Grahame, 2007, pp. 263-280). In a research conducted on international students in the United States found that Middle Eastern students are more exposed to racial discrimination by local students (Hanassab, 2006, pp. 157-172). In a study conducted by Snoubar (2015) about the problems of international students in Turkey revealed that Middle Eastern students are more exposed to racial discrimination on the basis of the country of origin and so. This discrimination primarily come from friends.

On this basis, it can be argued that wars and conflicts in the region have exposed Middle East youngsters to suffer psychological, social, health, economic, political problems and racism and discrimination at the local and the international level. Thus the Middle East youngsters’ crisis requires the development of applicable social policies in the long term. International cooperation for the protection of refugees in the host countries is also necessary. However, it is not difficult to constantly predict crisis and increases in this worse situation.

Reviewed Management Perspectives

War has always succeeded in making it difficult for the victims to make an informed decision about their subsequent steps in life. Youngsters, as a major section of war victims end up fleeing their area and or dying in the process.

Theories are perspectives with which people make sense of their world experiences (Stoner et. al. 1995, pp. 312). A theory is “in its lowest form a classification, a set of pigeon holes, a filing cabinet in which fact can accumulate. Nothing is more lost than a loose fact” (Homans 1958, p. 5). A number of management perspectives could be considered as potential catalysts in limiting the risk faced by the youth during these hard times. Though these theories are mostly used widely in organization they can be applied in war and conflict situation as management by itself is an art. It is acting or taking actions with respect to the original situations. For practical purposes, all managers must develop three sets of skills, namely; conceptual, technical, and human (Fleet and Peterson 1994, p. 25). Among the widely applicable theories introduced by fathers of management are system perspective, contingency perspective, classical management perspective, quantitative management perspective and behavioral management perspective. After reviewing the most important references in the administration and management theories, Homans, 1958., Koontz, 1961., Koontz, 1962., Koontz, 1980., Koontz and Wehrich, 1990., Fleet David and Peterson, 1994, Stoner James, Freeman, and Gilbert, 2003) we tried to take advantage of these theories to help young people to overcome the crisis with minimal losses. The theories are therefore adapted in the following form:

System perspective: For successful and peaceful life at war zones, parties at war need to be educated to consider that they need each other to survive and live happily as a successful region. Again taking actions without considering its influences on others should be discouraged. Due to the lack of well-informed information, youngsters in such places follow footsteps of their colleagues without considering the repercussion on the environment as a whole.

Contingency perspective: Due to fear, stress and insecurity all parties (war victims, leaders, intruders and invisible hands from outside the war zone) fail to recognize the situational nature of the country’s management system. Hence, they respond inappropriately to the war situations at hand. Youth especially must be made to understand the system of administration in the country so as to respond appropriately to a particular characteristic or change in a situation. Every situation comes with a different challenge and must be handled as such.

Classical management perspective: When a country is in a state of confusion due to war, most victims especially youth decide to take steps haphazardly. Decisions to leave or stay in the country, decision to head towards north, south, east or west, decision to flee with or without relatives, decision to risk by participating in conflicts or not and to be bribed at the expense of relatives are very critical since they need a careful planning, organizing and controlling. Basic decision making training should be given to victims in war prone zones as wrong decision could escalate the already adverse effects on the victims.

Quantitative management perspective: Victims simply lack techniques for improving decision making. These lead to a wrong allocation of the already limited resources at their disposal and eventually make misinformed decisions. During war, everything is scarce. Basic necessities such as food, clothes, water, access to health facilities, market and education are difficult to obtain. Due to this, careful decisions should be taken in enhancing the positive results of decisions made at the time.

Behavioral management perspective: The core reason that mostly ignites civil wars and other wars is the lack of understanding of various behaviors of individuals, groups, teams and the kind of leadership. Social understandings, accepting individuals as they are, understanding groups and teams in order to coexist and most importantly familiarizing oneself with the kind of leadership style used in ruling a region are elements that should be treated with extra care and importance. When a certain appreciable level of these are assured in such areas, efficiency and effectiveness could be achieved and eventually the dangers faced by the future leaders of war prone areas can be minimized.

Social Services and Future Social Policies Researches and scientific studies of conducted by (Cincotta et al, 2003, Fuller, 2004, Urdal, Barakat & Urdal, 2009, Hilker & Fraser 2009, Urdal, 2004, 2011), on youth and political violence suggests that there is existence of a relationship between “Youth Bulge” and violence. This is what is clearly seen through conflict and war in the Middle East and North Africa. Youth bulge and increased Middle East youngsters’ problems such as unemployment, poverty, poor educational institution and the lack of appropriate social services for the young generation and exclusion or marginalization from participating in the main institutions of the state are making the tendency of conflict and violence exacerbated that tends not to resort to amicable solutions to their problems let alone access their rights. Getting interested in young people at the Middle East is the key to peace and stability in the region. Focus on the future of social policies for youth comes from leading role in the process of development of society as the largest and vital sector in the overall societal structure for the Middle East.

Social Services and Future Social Policies

The researches and scientific studies conducted on youth and political violence (Cincotta et al, 2003, Fuller, 2004, Urdal, Barakat & Urdal, 2009, Hilker & Fraser 2009, Urdal, 2004, 2011), that there is a relationship between “Youth Bulge” and violence. This can clearly be seen in the situations of conflict and war in the Middle East and North Africa. The tendency of conflict and violence exacerbated because of the youth bulge and increased Middle Eastern youngsters’ problems such as unemployment, poverty, poor educational institution and lack of accessible social services as well as total exclusion or marginalization from participating in the state institutions. This tends to hinder ami-

cable solutions to the problems and serve as a menace to easy access to the youngsters' right in the countries.

The key concern and wish of the young people in the Middle East is peace and stability in the region. A focus on the future of social policies for youth undertakes the leading role in the process of the development of society as the largest and vital sector in the overall societal structure for the Middle East.

The Middle East and North Africa region lack national youth policies. This is due to the structural factors such as inadequate knowledge in modern issues of youth and youth programs and lack of effective institutional coordination approach as well as circumstantial conditions such as war, conflict and instability. There are just nine countries out of 22 countries that have either youth policies or are still in the process of formulating policies related to youth and their issues. For example, among the 14 ESCWA countries, 5 countries have formulated national youth policies (Jordan, Bahrain, Palestine, Egypt, Yemen), another 5 countries are in the process of formulating such policies (UAE, Syria, Iraq, Qatar, Lebanon). However, the rest of the countries (Sudan, Oman, Kuwait, KSA) only tackle youth issues through their sectoral and national development plans" (UNESCWA, 2010). In other words, most of the Middle East countries lack developmental social services, which aims at developing young people and fail to help them value their leisure time. At the same time, many countries in the region do not have a clear youth policy or if they have policies they are not functional written policies. Youth welfare has been limited in many countries to the actions of non-governmental organizations. This clearly marginalises and limits the possibilities for young people with weakness in educational domains. The futility of higher education perceived by a lot of young people and destroying of the infrastructure of the educational institution caused by conflict has deprived many young people to continue their education.

The societies that suffer from the decline in secondary education among males is one of the risk factors that lead to increase the risk of conflict. Hence education is one of the important social strategies and policies that should be adopted to reduce the risk of political violence and participation in conflict. To be more specific, education specifically designed for young males in the region (Barakat & Urdal, 2009). Youth, particularly those who are not in school, are highly vulnerable to being victimized by violence and involved in it (Sommers 2001; Sommers, 2006). Therefore, it is necessary for future governments to play different orientations to improve education and create employment opportunities for young people. Nevertheless, no one will be able to succeed in strengthening the human capacity among young people without achieving radical reforms and greater participation in civil society. The experience from all over the world resulted to a vast knowledge of the reasons for the success of development strategies and policies of reform as well as the reasons for the lack of success.

Taking into consideration the experiences of other countries, the governments in the Middle East and North African regions require expertise to come up with the ideal ways and policies as well as possible outcomes of such policies. (Roudi, 2011).

In general, making good, effective and sustainable impact of social policies and interventions on the level of livelihood, education and health for young people in the Middle East and North Africa assessment of the needs of young people at risk in addition to the understanding the cultural and political environment of these young people (Fehling et al 2015, pp. 916-930). Supporting young people in the Middle East by developing solutions to their problems accumulated as a result of the crisis in the region as a whole has become necessary and urgent (Nelson et al, 2015). From several serious indications for the development of young people, particularly young women in the Middle East and North Africa, such as high unemployment rates, low participation in political and public life in general, high rates of early marriage in some countries and deprived millions from the right to education in nine countries (Iraq, Jordan, Lebanon, Libya, Sudan, Syrian Arab Republic, Turkey, Yemen and State of Palestine) in conflict or affected by conflict as well as the associated deaths with war and conflict, attention should be focused on four key areas and develop the necessary plans and social policies in order to invest in young people and transform the issue of the youth bulge to demographic feature. It is to create employment and job opportunities that will allow the participation of women, men, refugees and people with special needs so as to strengthen the economic situation of young people on the employment level. Create a suitable environment that enhances and creates effective political participation of youth and contribute to the peace-building process within the regional community and the region at the level of civic participation and integration. Provide preventive and curative health services as well as mental health services and well-being. Develop appropriate strategies that protect the right to education and provide the opportunity for refugees to receive their right to education in the host countries on the level of education (UN IATTTYP, 2016).

In the light of these readings and suggestions for future an emphasis on social policies should be laid on the role of non-governmental organizations and the role of international cooperation in contributing to solving the basic causes of these crises.

Young people in the Middle East suffer from many problems before and after the war and conflicts in the region as reviewed in this study. Therefore, we resort to the empowerment theory as the most appropriate method on which this study is based on proposing future social policies.

“Zimmerman summarizes the theory simply: “Empowerment theory connects individual well-being with the larger social and political environment, and suggests that people need opportunities to become active in community decision making in order to improve

their lives, organizations, and communities. The theory of youth empowerment can be broken down even further into three components: individual empowerment, organizational empowerment, and community empowerment.

Individual Empowerment: youth or adults developing skills to exert control and improve competence, as well as developing critical awareness to effectively collaborate for the betterment of organizations and communities.

Organizational Empowerment: entities that provide, and benefit from, the opportunity for youth or adults to acquire the skills needed to gain control over their lives, provide alternatives to service provision, as well as entities that develop and influence policy decisions.

Community Empowerment: efforts to improve the community, respond to threats to quality of life, and provide for citizen participation at the local, state, and national level” (Zimmerman and Rappaport, 1988, pp. 725-750; Minckler, 1990, pp 257-287; Zimmerman, 2001, pp. 725-750; Ledford et al, 2013).

Hence it can be said that the most important is the social policies, which aim at combining youth and integrating them into their communities. In the light of this study, we therefore propose social policies to address the needs of young people and aim at strengthening their role as individual persons, groups and the community:

- The promotion of international cooperation and the establishment of many rehabilitation centers and the development of psychological and social support programs. Providing counseling and mental health services free of charge specifically for young people affected by conflict or victims of it.
- The development of rehabilitation and reintegration programs for victimized young people with the necessity of involving and consulting them in decisions that affect them and focus on the problems of the young girls, as well.
- The preparation of awareness programs about how to resolve the problems faced by young people and guiding them to the appropriate places in addition to the incorporation of free courses on the conflict resolution skills and approval in the curriculum.
- Supporting the religious institutions to direct the religious discourse to protect young people from falling into the nets of terrorist organizations and to focus on the goal of heavenly religions in disseminating peace and security in the world with the prohibition of murder and vehemently rejecting violence.
- Strengthening and consolidating the educational institutions and developing appropriate plans for regional cooperation in the curricula and teaching methods and

providing scholarships for students to promote education and cultural exchange between the countries in the region.

- Working to create a youth culture that rejects violence and aims at creating bridges of peace between the countries of the region and between the Middle East and the world.
- Working on developing clearly defined policies on birth control and reproductive health in the countries that suffer from youth bulge.
- Enhancing regional and international cooperation to provide employment opportunities for young males and females equally with the need to involve vulnerable groups.
- Developing the necessary strategies for cooperation and interdependence among all ministries and institutions in the development of programs for youth.
- Providing programs and development projects that aim to create and prepare the community leadership and enhance its role in participating in the political life and the state administration.

Findings

Middle Eastern youngsters are suffering in the present day from the emergence of an environment of conflict, violence and terrorism, and almost devoid of positive indicators for the future. Based on this, young people who are the key players in determining the future of the region should be wondering about the ideal solutions to their problems experienced in various wars and conflicts. Hence, it is necessary to study these problems and experiences in detail in order to develop appropriate plans, social policies and programs to resolve these problems. This should as well provide rehabilitation for young people and integrate them in society and state institutions.

Conclusion and Suggestions

The mass destruction of infrastructure in many countries, youth bulge and increase in the problems of young people suggests that it is necessary to consider and think about the need to restructure organizations, educational institutions and the integration of young people in the future policies. We also try to understand the contributions that can be provided by these institutions in rebuilding a society and a youth generation capable of reviving the society. This study attempted to show the size of the problem suffered by youngsters as a result of living in an environment of conflict and war and the other related problems. These include focusing on the social policies in this area and on the essential importance of international cooperation. Management

perspectives reviewed in this paper should not be taken lightly as it would augment various efforts suggested for future policies. The existence of appropriate social services for young people, involving them in policy and appreciating their opinions about the proposed solutions to their problems can convert their energy used in conflict to bridge up peace and creativity. Here, it was highlighted that social policies should be adopted in order to convert the youth crisis to demographic opportunity.

Kaynakça/References

- Barakat, B and Urdal, H (2009). "Breaking the Waves? Does Education Mediate the Relationship Between Youth Bulges and Political Violence?" World Bank Policy Research Working Paper 5114, 2009.
- Cincotta, R P., Robert, E and Daniele A. (2003). *The security demographic: Population and civil conflict after the cold war*. Washington, D.C.: Population Action International.
- De Bel-Air, F. (2016). *Gulf and EU Migration Policies after the Arab Uprisings: Arab and Turkish Youth as a Security Issue* (No. 7). Power2Youth Working Papers.
- Egset, W. (2000). *Poverty in the Middle East and North Africa: a survey of data and recent trends*. Ut-rikesdepartementet, Regeringskansliet.
- Fehling, M., Jarrah, Z.M., Tiernan, E.M., Albezreh, S., VanRooyen, M.J., Alhokair, A and Nelson, B.D. (2015). Youth In Crisis In The Middle East And North Africa: A Systematic Literature Review And Focused Landscape Analysis. *Eastern Mediterranean Health Journal*, 21(12), 916-930.
- Fleet David D. Van and Peterson Tim O. (1994) *Contemporary Management*. UK: Houghton Mifflin Company.
- Fuller, G. E. (2004). The youth crisis in Middle Eastern society. *Brief Paper. Clinton Township: Institute of Social Policy and Understanding*.
- Hanassab, S. (2006). *Diversity, International Students, and Perceived Discrimination: Implications for Educators and Counselors*. *Journal of Studies in International Education*, 10, 157-172.
- Hilker, L. M., Fraser E. M. (2009). *Youth Exclusion, Violence, Conflict and Fragile States*. London: Report prepared for DFID by Social Development Direct,
- Homans G. C. (1958). *The Human Group*. New York: Harcourt, Brace and World.
- ILO (2015) *Global Employment Trends for Youth 2015*. Accessed March 9th, 2017 Retrieved from:http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---dcomm/---publ/documents/publication/wcms_412015.pdf
- IOM International Organization for Migration (2014). *Migration Initiatives 2015 Middle East and North Africa*. Accessed March 12th, 2017 Retrieved from:<https://www.iom.int/sites/default/files/country/docs/MI-2015-Middle-East-and-North-Africa.pdf>
- Koontz, H. (1961). *The Management Theory Jungle*. *Journal of the Academy of Management*, 4(3), 174-188.
- Koontz, H. (1962). *Making sense of management theory*. *Harvard Business Review*, 40(4), 24.
- Koontz, H. (1980). *The management theory jungle revisited*. *Academy of management review*, 5(2), 175-188.

- Koontz, H. and Wehrich, H. (1990). *Essentials of Management*. UK: McGraw-Hill.
- Ledford, M. K., Lucas, B., Dairaghi, J., & Ravelli, P. (2013). *Youth Empowerment: The theory and its implementation*. PDF. *Youth Empowerment Solutions*. Youth Empowerment Solutions. Retrieved November, 21, 2015.
- Mercy Corps (2015) *Behind them, a Homeland in Ruins: The Youth of Europe's Refugee Crisis*. Accessed March 12th, 2017 Retrieved from:https://www.mercycorps.org/sites/default/files/The%20Youth%20of%20Europe%27s%20Refugee%20Crisis%20Report_0.pdf
- Messkoub, M. (2008). *Economic growth, employment and poverty in the Middle East and North Africa*. ISS Working Paper Series/General Series, 460, 1-34.
- Minckler, M. (1990). *Improving Health through Community Organization*. Health Behavior and Health Education, 257-287.
- Naik, A., Marletta, V., Delaplace, J., Douillard, F., Rocheteau, L., Grech, D., & Ahmed, A. (2015). Detained youth: the fate of young migrants, asylum seekers and refugees in Libya today.
- Nelson, B.D., VanRooyen, M., Fehling, M., Tiernan, M. E., Jarrah, Z.M., Albezreh, S., Martineau, N. and Alhokair, A. (Jan 2015). *Examining The Needs Of At-Risk Youth In The Middle East And North Africa: A Multi-Method Landscape Analysis And Systematic Literature Review*. Retrieved: February 9 2017, http://hhi.harvard.edu/sites/default/files/publications/final_harvard_report__mena_youth_in_crisis_landscape_study.pdf
- OECD. (2015). Youth in the MENA region: How to bring them in. Accessed February 7th, 2017. Retrieved from: <http://www.oecd.org/mena/governance/Youth-In-MENA-Region.pdf>
- Poyrazli, S. & Lopez, M. (2007). *An exploratory study of perceived discrimination and homesickness: A comparison of international students and American students*. Journal of Psychology, 141(3), 263-280.
- Roudi, F. (July 2011). *Youth population and employment in the middle east and north africa: opportunity or challenge?* (UN/POP/EGM-AYD/2011/06). Retrieved: February 15 2017, http://www.un.org/esa/population/meetings/egm-adolescents/p06_roudi.pdf
- Snoubar, Y. (2015). Problems and Social Service Requirements of International Students Studying in Turkey. Ph. D. Dissertation, Hacettepe University, Ankara.
- Snoubar, Y., & Hawal, H. H. (2015). *Young communities and the impact of wars and conflicts on the healthy growth of young people: Middle East as a model study*. EJIS European Journal of Interdisciplinary Studies Articles, 1(1), 129-136.
- Sommers, M. (2001). Peace education and refugee youth. Geneva: UNHCR. EPAU Working Paper.
- Sommers, M. (2006). Youth and conflict: a brief review of available literature.
- Stoner James A. F., Freeman R. Edward, and Gilbert, Jr. Daniel R. (2003) Management. New Delhi: Prentice-Hall of India.
- Sutton, R. (2002) Discrimination and Harassment among International Students: A Focus Group Study. *Office for Equal Opportunity*, 1-7. Retrieved from: http://oied.ncsu.edu/oied/pubs/focus_grp_report.pdf.
- UNESCWA. (2010). *Regional Overview: Youth in the Arab Region*. Accessed March 12th, 2017 Retrieved from:<https://social.un.org/youthyear/docs/Regional%20Overview%20Youth%20in%20the%20Arab%20Region-Western%20Asia.pdf>
- UNHCR. (2017). Global Appeal 2017 Update - Middle East and North Africa (MENA) regional summary Dec 2016. Accessed March 12th, 2017 Retrieved from:<http://www.unhcr.org/publications/fundraising/5874f9f67/unhcr-global-appeal-2017-update-middle-east-north-africa-mena-regional.html?query=middle%20east%20and%20north%20africa%20refugees%202016>

- United Nations Inter-Agency Technical Task Team on Young People (UN IATTTYP). (2016). *Regional Framework of Joint Strategic Actions for Young People in the Arab States and Middle East and North Africa Region (2016–2017)*. Accessed February 9th, 2017 Retrieved from: https://undg.org/wp-content/uploads/2016/07/Regional_Framework_JSA_Final_March2015.pdf
- Urdal, H. (2004). *The devil in the demographics: the effect of youth bulges on domestic armed conflict, 1950-2000*. *Social Development Papers: Conflict and Reconstruction Paper*, 14.
- Urdal, H. (2006). *A clash of generations? Youth bulges and political violence*. *International studies quarterly*, 50(3), 607-629.
- Zimmerman, M. (2001). Empowerment Theory: Psychological, Organizational and Community Levels of Analysis. Chapter II. *Handbook of Community Psychology*, 312-360.
- Zimmerman, M. A., & Rappaport, J. (1988). *Citizen participation, perceived control, and psychological empowerment*. *American Journal of community psychology*, 16(5), 725-750.

Copyright © 2017 **T.C. Gençlik ve Spor Bakanlığı**
<http://genclikarastirmalari.gsb.gov.tr/>
 Gençlik Araştırmaları Dergisi • Nisan 2017 • 5(1) • 79-93

ISSN 2147-8473
Başvuru | 28 Şubat 2017
Kabul | 10 Nisan 2017

Modern Toplumda Ahlâk ve Gençlik*

Ejder Okumuş**

Öz

Modernlik, modern toplum, ahlâk ve gençlik, bu makalenin temel boyutlarını oluşturmaktadır. Modernlik, toplumsal hayatta gençliği ahlâk bağlamında çeşitli şekillerde etkilemektedir. Modern toplum, içinde barındırdığı insanlara bir yandan evlilik, siyaset, eğitim, kültür, din, ekonomi, hukuk, ahlâk, eğlence, zevk, boş zaman, beden, organizasyon, küresel ilişkiler vs. alanlarında devasa bir imkânlar seti sunarken, diğer yandan da aynı veya benzer alanlarda büyük kısıtlamalar, sınırlamalar, meydan okumalar ve problemler getirmektedir. Bu, paradoksal bir durum olup modernliği ve modern toplumu en iyi anlatacak boyutlardan biridir. Modern toplumun bu özelliği, ister erkek isterse kadın olsun bilhassa gençler üzerinde çok boyutlu problematikler ve problemler yumağı oluşturmaktadır. Söz konusu problematikler içinde ahlâki problematik, gençlik için belki de en zor, en sorunlu, en yakıcı birkaç problematik arasındadır. Bu çalışmada araştırmacı, belirtilen yönleriyle modern toplumda gençliğin durumunu, ahlâki bir problematik olması itibarıyla anlamaya, anlamlandırmaya, tartışmaya çalışmaktadır. Çalışma, araştırma konusunu ahlâk sosyolojisi merkezinde, fakat ilgili disiplinlerden de yararlanarak incelemektedir. Araştırma sürecinde yazar modernlik, modern toplum, gençlik ve ahlâk hakkındaki tarihî ve güncel kaynaklardan yararlanma yoluna gitmiştir.

Anahtar Kelimeler: Modern Toplum, Ahlâk, Gençlik, Ahlâk Sosyolojisi

* Bu makale, Uluslararası Gençlik ve Ahlâk Sempozyumunda (6-8 Ekim 2016 Sinop) sunulan "Modern Toplumda Ahlâki Bir Problematic Olarak Gençlik" başlıklı bildirden üretilmiştir.

** Prof. Dr., Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, ejder.okumus@gmail.com

Giriş

Bu çalışmanın konusu, modern toplumda ahlâk alanında ortaya çıkan değişim karşısında çok önemli bir toplumsal kategori olan gençliğin kendini ahlâkî bir problematiğin içinde bulması veya böyle bir problematiğin konusu haline gelmesidir. Araştırmanın konusu aslına bakılırsa, her biri ayrı ayrı ve birbirleriyle ilişkili olarak derinlemesine ve genişlemesine incelenmesi gereken modernlik, modern toplum, gençlik ve ahlâk gibi temel anahtar kavram ve olgularla temellenip çevrelenmektedir. Modernlik, modernleşme süreciyle hayati değişimler sonucu modern insanı, modern birey ve toplumu işaretler. Hayati değişimlere ve modern topluma dair en önemli konulardan biri ahlâktır. Modern zamanlar ve modern toplumlar, insanlığın ahlâk alanında köklü dönüşümlerin yaşadığı zaman ve toplumlardır. Gençliğin; modernliğin, modernleşmenin ve değişimin ahlâk alanında getirdiği temelli farklılaşım ve değişimden en çok etkilenen veya en çok pay alan bir toplumsal boyut olduğu söylenebilir.

Sosyolojik olarak gençlik, toplumun belkemiğini oluşturan bir toplumsal unsur veya aktördür. İnsanın ergenlik dönemini de içine alan gençlik, insan hayatının en hassas, inişli çıkışlı, heyecan ve değişimlerle dolu dönemidir. Gençliği boyunca insan, bünyesinde ve çevresinde birçok yeniliklerle karşılaşır ve kişiliğini yerleştirmeye çalışır. Gençlik, insanın kimlik edinme mücadelesi yürüttüğü ve hayata bakış açısı kazandığı aşamadır. Çeşitli toplumlara göre bir takım farklılıklar olmakla birlikte 12-25 yaşları arasındaki dönemi ifade eden gençlik zamanlarında insanlar, yani gençler, yine toplumdan topluma, kültürden kültüre geçişse de bugün artık ekseriya öğrenim gören, hayatını kazanmak için çalışmayan ve ailesinden ayrı evi bulunmayan kişilerden oluşmaktadır. Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu'nun verilerine göre dünya nüfusunun yaklaşık yarısını 25 yaşın altındaki gençler oluşturmaktadır. Nüfusu yaklaşık olarak 73 milyon olan Türkiye'de 15-24 yaş arasındaki birey sayısı 12.8 milyondur. 25 yaş altı toplam nüfus ise 33.3 milyondur. Türkiye bu dinamik nüfus yapısıyla dünyanın en genç nüfuslu ülkelerinden birisi konumundadır ve yine BM Nüfus Fonu'nun verilerine göre 2025 yılında dünyanın en fazla genç nüfusa sahip ülkesi olacaktır (TUİK, 2016).

Gençler üzerine plan ve programları olmayan devlet veya hükümetin ayakta kalması çok zor, hatta imkânsızdır. Genç nüfusu düşük olan toplumların dinamik olması, çalışkan ve üretken olması düşünülemez. Nitekim sivil toplum kuruluşları, siyasi partiler ve çeşitli örgütler, gençliğin doğasında bulunan dinamizmden yararlanmak için onlara yönelik çeşitli faaliyetlerde bulunmakta, programlar yapmakta, stratejiler geliştirmektedirler. Tarihe baktığımız zaman birçok önemli siyasi akımın, hareketin başlamasında veya geniş bir alan bulmasında gençler önemli roller üstlenmişlerdir. Bu noktada Hz. Muhammed'in (sav) gençliğinde Hilfu'l-Fudûl ismiyle Mekke'de haksızlığa uğrayan insanlara yardım etmek amacıyla kurulan organizasyona üye olması ve bizzat icraatlara katılması hatırlanmaya değerdir. Ahlâk temelli bir ekonomik organizasyon olarak Ahilik teşkilatına bakıldığında, yine gençlerin bu organizasyon içinde çok önemli aktörler olarak yer aldıkları görülür. BM'nin desteği ile her iki yılda bir toplanan Dünya Gençlik Kongresi gençlerin dünyadaki sorun-

ların çözümünde nasıl en aktif şekilde rol oynayabileceklerini tartıştıkları ve kendi yollarını belirledikleri bir örgütlenmedir. Bu gibi örnekleri çoğaltmak mümkündür; ancak bizim asıl anlatmak istediğimiz nokta, öteden beri gençlerin doğrudan veya dolaylı olarak aktif olduğu birçok kuruluş ve örgütün bulunduğuudur. Bugün çoğu sivil toplum kuruluşunun, siyasal partilerin, dinî grup, organizasyon veya hareketlerin gençlik kolları mevcuttur.

Din örneğinde İslam, gençlik konusuna büyük bir önem vermektedir. Kur'an'da birçok ayette gençlikten bahsedilmektedir. Hz. Peygamber de gençleri önemsemiş, onların eğitime katkıda bulunmuş, onlarla beraber karar almış ve onlara önemli görevler vererek sorumluluk bilincine sahip olmalarını sağlamıştır. Kur'an da, genç bireylere yine genç şahıslardan kıssalar vererek, doğru istikameti bulmaları konusunda yol göstermektedir. Kur'an-ı Kerim'de geçen Hz. Adem, Hz. İbrahim, Hz. Yusuf, Hz. Musa gibi peygamber kıssalarının yanı sıra Ashab-ı Kehf ve Hz. Meryem ile ilgili kıssalar insanoğlunun gençlik dönemi ile ilgili ilginç noktalara işaret etmekte olup gençlere kılavuzluk etmektedir.

Ahlâk ilminin, sosyolojinin, din sosyolojisinin, ahlâk sosyolojisinin, ahlâk felsefesinin, ahlâk psikolojisinin vd. konusu olan ahlâkâ gelince; bir inanç ve düşünce sistemi olan ahlâk, canlılardan sadece insana özgü olan bir boyuttur. Belirtmek gerekir ki insanlar birlikte yaşamasalardı, ahlâktan söz edemezdik (Güngör, 1995, s. 19). Bu tersinden de doğrudur, ahlâk olmasaydı, toplumsal hayat olmazdı. O halde ahlâk, daha doğrusu güzel/iyi ahlâk, toplumsal hayatın vazgeçilmezidir. Gerçekten de güzel ahlâkî ilke ve değerler olmazsa, toplum hayatı diye bir şeyden bahsedemeyiz. İnsanların bir arada yaşaması, güzel ahlak ilkeleri ve değerleriyle mümkün olmaktadır. İnsanlar, hangi durumlarda nasıl davranmaları gerektiğini, iyi ile kötüyü bilmeleri halinde, yani ahlâkla ancak sağlıklı ilişki kurabilirler, mutlu olabilirler, huzurlu olabilirler. Son çözümlemede toplumların yaşaması, mutlu ve huzurlu bir hayat sürmesi bakımından ahlâkın önemi büyüktür (Rıza, 1331). Geçmişte ve günümüzde birçok toplumun geçirdiği bunalım ve huzursuzluğun, nihayet bir ahlâkî çöküşe dayandığı söylenebilir. İyi ahlâkın, toplumları yaşatan büyük bir güç olduğu, kötü ahlâkın da toplumları çökerten bir zafiyet kaynağı olduğu, tarihi olaylarla ispatlanmıştır (Okumuş, 2014a; Okumuş, 2007a; Okumuş, 2007b). Nitekim Mehmet Akif Ersoy (Safahat) bu durumu şöyle ifade etmiştir:

O yüzden başlar izmihlali milletlerde ahlakın.

Fakat, ahlâkın izmihlali en müdhîş bir izmihlal;

Ne millet kurtulur, zîrâ, ne milliyet. ne istiklâl.

Oyuncak sanmayın! Ahlâk-ı millî, ruh-i millidir;

Onun iflâsı en korkunç ölümdür: Mevt-i küllidir.

Olur cem'iyet artık çaresiz pâmâl-i istîla.

Ahlâk sosyolojisinin verileriyle bakılırsa, denilebilir ki, gerçekten de toplumları ayakta tutan unsurların başında hiç şüphesiz, güzel düşünce, tutum ve davranışları ifade eden güzel ahlâk gelir. Güzel ahlâkî düşünce, ilke, değer, tutum ve davranışlar, varlığımızın olmazsa

olmazlardır. Onlar var olduğu için varız, ayaktayız. Güzel ahlâk insanın ve de toplumsal hayatın can damarıdır. Sosyal bir olgu olarak ahlâkın toplum hayatı için bu derece önemli olmasındandır ki öteden beri bilim adamları, düşünürler, filozoflar ve sosyologlar, ahlâk üzerinde yoğunlaşmışlardır. Peygamberler de güzel ahlâktan uzaklaşan insanları yeniden güzel ahlâkla buluşturup bütünleştirmek amacıyla gönderilmiştir. Nitekim Hz. Muhammed de, “Şüphesiz ben iyi ahlâkı tamamlamak üzere gönderildim.” Demek suretiyle (İmam Malik, Husnu’l Hulk, 8, II/904). kendisinin Peygamber olarak gönderilişinin sebebinin güzel ahlâkı tamamlamak olduğunu belirterek güzel ahlâkın insanlık için hayatî olduğunu ortaya koymuştur. Kur’an’da da Peygamberimize hitaben “Sen kuşkusuz yüce bir ahlak üzeresin.” (Kalem 68/4) buyurularak bu gerçek teyit edilmiştir (Okumuş, 2007a; Okumuş, 2007b).

Görüldüğü üzere ahlâk, toplumsal hayatın en önemli boyutlarından (Gündüz, 2005). Toplumda güzel ahlâkî ilke ve değerler, yaygın halde bulunur, insanların birbirleriyle ilişkilerinde, muamelelerde, kamusal alanda ölçü olursa, o toplum açık toplum olur. Başka bir ifadeyle açık toplumda egemen olan ahlâk, güzel ahlâktır (Bkz. Bergson, 1986).

Ahlâkın değişimiyle doğrudan bağlantılı olan modernlik de, çalışmanın temel kavramsal konularından olduğundan dolayı birkaç cümleyle başlık bağlamında ele alınabilir. Bu çerçevede denilebilir ki modernlik, insanlığa bir takım kazanımlar getirmiş, devasa imkânlar sunmuştur; fakat aynı zamanda çok ciddi kayıplar da vermiştir. Biraz farklı ifadelerle modern toplum, içinde barındırdığı insanlara bir yandan evlilik, siyaset, eğitim, kültür, din, ekonomi, hukuk, ahlâk, eğlence, zevk, boş zaman, beden, organizasyon, küresel ilişkiler, zaman, mekân vs. alanlarında devasa bir imkânlar seti sunarken, diğer yandan da aynı veya benzer alanlarda büyük kısıtlamalar, sınırlamalar, meydan okumalar ve problemler getirmektedir. Bu, paradoksal bir durum olup modernliği ve modern toplumu en iyi anlatacak boyutlardan biridir. Modern toplumun bu özelliği, ister erkek isterse kadın olsun bilhassa gençler üzerinde çok boyutlu problematikler ve problemler yumağı oluşturmaktadır. Söz konusu problematikler içinde ahlâkî problematik, gençlik için belki de en zor, en sorunlu, en yakıcı birkaç problematik arasındadır. Ahlâkî problematikte ahlâkî değişim ve kayıp çok ciddi oranlardadır. Denilebilir ki, modernliğin getirdiği veya yol açtığı kayıplar arasında ahlâk alanı, ahlâkî değerler boyutu önemli bir yer tutar.

Modern toplumlarda meydana gelen değişim hakkında veya modernite ve küreselleşmenin başta Batı toplumları olmak üzere insanlık için meydana getirdiği değişim konusunda yapılan felsefi, psikolojik, antropolojik, siyasal, sosyolojik vd. çalışmalara bakıldığında, söz konusu değişimin içinde ahlâk alanındaki değişim veya değişimlerin önemli bir yer tuttuğu görülebilir (Bkz. Giddens, 1994a; Giddens, 1994b; Cahoon, 2001). Genel olarak modernlik eleştirilerine bakıldığında da modernliğin ahlâkî konulardaki boyutlarına dair önemli eleştirilerin yer aldığı fark edilir. Örneğin Touraine (1994), Cahoon (2001), Giddens (1994a ve 1994b), Bauman (1998), Taylor (1995), Nasr (2012) gibi yazarların modernlik ve boyutlarına dair eserlerinde gerçekten de ahlâkî boyutun dikkat çekici bir genişlikte olduğu görülmektedir.

Bu çalışmada araştırmacı, belirtilen yönleriyle modern toplumda gençliğin durumunu, ahlâkî bir problematik olması itibariyle anlamaya, anlamlandırmaya, tartışmaya çalışmaktadır. Çalışma araştırma konusunu ahlâk sosyolojisi merkezinde, fakat ilgili disiplinlerden de yararlanarak incelemektedir. Araştırma sürecinde yazar modernlik, modern toplum, gençlik ve ahlâk hakkındaki tarihî ve güncel kaynaklardan yararlanma yoluna gitmiştir.

Genel Olarak Ahlâk ve Gençlik

Ahlâkın, toplumsal hayatın varlığını sürdürmesi veya ortadan kaldırması bakımından ne kadar önemli olduğu bilinen bir gerçektir. Bireylerin, hatta toplumların birbirlerini değerlendirmede temel kıstasları da son tahlilde ahlâk olmaktadır. Ahlâkın toplumsal hayat için bu derece önemli olmasındandır ki öteden beri bilim adamları, düşünürler, filozoflar ve sosyologlar, ahlâk üzerinde yoğun bir şekilde durmuşlardır. Örneğin ilkçağ filozofu Sokrates, (469-399) özellikle iyi kavramı üzerinde çokça durmuştur (Akarsu, 1982: 13). Sokrates'in öğrencisi Platon'un felsefesinde de ahlâk önemli bir yer tutar. Bunların dışında Aristoteles, Stoalılar, Kyrene okulu ve Epikuroscar'dan tutun Montaigne (1533-1592), Francis Bacon (1561-1926), John Locke (1632-1704), İmmanuel Kant (1724-1804), William James (1842-1910), Jean Paul Sartre (1905-1980) ve birçok psikolog ve sosyoloğa kadar batıda birçok düşünür ve bilim adamı ahlâk üzerinde ısrarla ve hassasiyetle durmuştur (Okumuş, 2014a; Okumuş, 2015).

Birçok sosyoloğun, toplumsal boyutu itibariyle ahlâk üzerinde yoğunlaşmasıyla ahlâk sosyolojisinin doğduğunu görüyoruz. Örneğin bunalıma önemli yer veren Saint-Simon, (1760-1825) bunalımı, toplumsal örgütlenmenin çözüldüğü veya yıkım halinde bulunduğu toplumun ahlâkî durumu olarak görür (Tiryakian, 1990, s. 215). Auguste Comte'a (1798-1857) göre ise ahlâk, başkaları için yaşamak esası üzerinde temellenmiştir. Ahlâki görev, elden geldiğince insanlığın ilerlemesine yardımcı olmaktır; insanın ahlâklı olması da her şeyden önce onun sosyal olmasıdır. Sosyal olmayan ahlâk, ahlâkî olana aykırıdır. Hem Kant'tan, hem de S. Simon ve A. Comte'dan oldukça etkilenen E. Durkheim (1858-1917) de mesaisinin kayda değer bir bölümünü ahlâka ayırmıştır (Karasan, 1948; Özyurt, 2007). Ahlâk, Durkheim'in temel endişelerinden biriydi. Durkheim; anomi, suç, intihar, meslek ahlâkı, ahlâk eğitimi gibi kavram ve olguları ele alırken ahlâka ne kadar önem verdiğini göstermiştir. Hemen hemen bütün yapıtlarında, özellikle Toplumsal İşbölümü (2006), Ahlâk Eğitimi (2010), Meslek Ahlâkı (1986a) ve İntihar'da (1986b) ahlâk konusu üzerinde duran Durkheim, ahlâkı sosyal bir olgu olarak ele alır. O'na göre toplumsal olguların doğal olan ahlâki bir parçası vardır ve ahlâkî davranış, toplumun bir ürünüdür. İnsan, ahlâkî bir varlıktır; gerçi ahlâk kişiliğe bağlıdır, ama kişilik de toplumla birlikte, toplumsal atmosferde gerçeklik kazanır. İnsan ne kadar sosyalleşirse o kadar ahlâkîleşir (Okumuş, 2015; Okumuş, 2014a; Karasan, 1986a).

Max Weber'in (1985) sosyolojisinde de ahlâkın önemli bir yer tuttuğu görülmektedir. Ünlü eseri Protestan Ahlâkı ve Kapitalizmin Ruhu'nda kapitalizm ile Protestan ahlâkı arasında kurduğu ilişki oldukça önemlidir.

İslam Uleması ve düşünürleri de İslam ahlâkından hareketle ahlâka yönelmiş ve ahlâk konusunda İslami görüşlerini serdetmişlerdir. İslam dünyasında ahlâk çalışmaları, hicri 5. yüzyıla kadar Kur'an ahlâkı, tasavvuf ahlâkı ve felsefi ahlâk diye üç ana grupta toplanırken, sonraki dönemlerde bu üç meslek uzlaştırılmıştır. İbn Miskeveyh'in (ö. 1030) Tehzibü'l-Ahlâk'ını, Yusuf Has Hacib'in (ö. 1077) Kutadgu Bilig'ini, Mevlânâ'nın (ö. 1273) Mesnevi'sini, Aksaraylı Şeyh Cemaleddin Muhammed'in (ö. 1389) Ahlâk-ı Cemalî'sini, Kınalızâde Ali Efendi'nin (ö. 1571) Ahlâk-ı Alâî'sini vb. uzlaştırıcı nitelikteki eserlere örnek vermek mümkündür (Okumuş, 2015).

Demek ki, ahlâk, insanların hayatında ve ilişkilerinde anahtar bir konumda olduğu içindir ki, bilim adamları ve düşünürlerin ilgilendiği temel konulardandır. Belirtilmelidir ki, Geçmişte ve günümüzde birçok toplumun geçirdiği bunalım ve huzursuzluğun, nihayet bir ahlâkî çöküşe dayandığı söylenebilir. Ahlâkın, toplumları yaşatan büyük bir güç olduğu tarihi olaylarla ispatlanmıştır. Roma ve Bizans imparatorluklarının çöküşü, bu toplumlarda görülen ahlâk çöküşünün sonucu olarak değerlendirilmektedir. Osmanlı imparatorluğunun yıkılmasında dahi ahlâkî çöküş üzerinde durulmaktadır. Nitekim Osmanlı'nın son iki yüzyıllık dönemi içerisinde ahlâk ilmine çok önem verilmiş, devletin çöküşünde ahlâkî zafiyetin ve çözülmenin büyük rolünün olduğunu düşünen siyasetçi, bilgin ve aydınlar birçok ahlâk kitabı yazmışlardır. Denilebilir ki İslam dünyasında en çok ahlâkî eser Osmanlı'nın son döneminde kaleme alınmıştır. Örneğin son dönem Osmanlı düşünce ve devlet adamlarından Said Halim Paşa'nın (1864-1921) bütün eserlerinde ahlâkın merkezi bir yere sahip olduğunu söyleyebiliriz. Özellikle "Cemiyet Buhranımız" (1993b) "İslam Dünyası Neden Geri Kaldı?" (1993a) ve "İslamlaşmak" (1993a) adlı eserlerinde ahlâka büyük bir yer veren S. Halim Paşa'ya (1993b) göre muntazam toplumları, ahlâkî fazilet ve olgunluklara sahip insanlar oluşturur. Toplumun genel ahlâk ve ruh düzeyi ne kadar yüksekse hürriyet ve eşitliği de, refah ve saadeti de o nispette mükemmel olur. Aksine bu düzey, ne kadar alçak ise, toplumun gerek hürriyet ve eşitliği, gerekse refah ve saadeti o mertebede noksan olur. Osmanlı toplumunun içinde bulunduğu durumu da bu noktada ele almak gerek. Halk, vaktiyle ayıpladığı aydın sınıf gibi, hatta ondan daha aşağı bir ahlâk bozukluğuna ve geri dönülmez bir çöküşe doğru sürüklenip gitmektedir. Osmanlı toplumunun kuvvet ve canlılığını tam olarak tekrar kazanabilmesi için ahlâkî meziyetlerin, ilim ve bilginin önüne geçirilmesi şarttır. Elbette S.H. Paşa'nın üzerinde önemle durduğu ahlâk, İslam ahlâkıdır. O'na göre İslam ahlâkının kaynağı, hak olan tek Allah'a imandır; bu ahlâk, bize, insanlığın mutluluğunun, hakikati sevmek, aramak ve uygulamakta olduğunu bildirmektedir. Görüldüğü gibi Said Halim Paşa, Osmanlı'nın çöküşünde ahlâkî yozlaşmaya büyük bir yer ayırmaktadır (Okumuş, 2014a; Okumuş, 2015).

Toplumsal hayatın en önemli veçhelerinden olan ahlâk, tabiatıyla toplumun belkemiğini teşkil eden, toplumsal hayatın geleceği konumunda bulunan gençlik açısından son derece önemli bir noktadır. Gençler, geçmiş nesille gelecek neslin ortasında bulunur ve geçmişle geleceği ahlâkî ilke, değer, tutum ve davranışlarla, tutarlı bir biçimde buluşturur, birbirine bağlar.

Modernlik, Ahlâkta Değişen Boyutlar ve Gençliğin Durumu

Modernliğin ifade ettiği en ciddi toplumsal değişim noktalarından biri ahlâktır. Ahlâk konusunda modernite, birey ve toplumun karşısına önemli değişimlerle çıkmıştır. Modern toplumda insanların ahlâk anlayışları, pratikleri değişime uğramış ve uğramaya da devam etmektedir. Ahlâkî değerler değişmektedir. Bu değişimde gençler, merkezi konumdadırlar. Gençlerin adab, saygı, sevgi, ziyaret, konuşma, görüşme, yeme, içme, giyinme, öğrenme, öğretme, aile, iş, ekonomi vs. ahlâkî değişmiştir.

Geleneksel toplumda, örneğin Müslüman toplumda insanların birbirlerine ihsan ile iyilikle yaklaşmaları oldukça önemli ve hayatidir. Kur'an'da bazı ayetlerde buna atıfta bulunulur ve Mü'minlerin Allah'a ibadet etmeleri; O'na hiç bir şeyi ortak koşmamaları ve de anne-babaya, yakın akrabaya, yetimlere, yoksullara, yakın komşuya, uzak komşuya, yanındaki arkadaşına, yolda kalmışa ve sağ ellerinizin malik olduklarına ihsan etmeleri, iyilik yapmaları emredilir (Bkz. Nisa 4/136, 58; Âl-i İmran 3/134; Hüd 11/115; Nahl 16/90 vd.).

Modern toplumda insanların birbirlerine ihsanda bulunup iyilik yapma yaklaşımlarından ziyade haklar çerçevesinde yaklaştıkları, ihsan (iyilik) ahlâkıyla değil, hak ahlâkıyla hareket ettikleri söylenebilir.

Ahlâk sosyoloğu Emile Durkheim'in ilgilendiği en önemli konulardan biri, aslında modern toplumun ahlâkî bunalımı, modernlikle birlikte ahlâkta meydana gelen değişim ve bu değişimle birlikte de birey-toplum uyumsuzluğunun ortaya çıkması, toplumda anomi durumunun kendini göstermesidir. Esasen din sosyoloğu Durkheim'in çalışmalarının merkezinde modern toplumların ahlâk probleminin olduğu söylenebilir. Toplumsal sorun, Durkheim'a göre son tahlilde bir ahlâk sorunu olup modern toplumların krizi, bir ahlâk krizidir (Aron, 1989; Hendry, 2001); modern batı dünyasındaki bunalımın temelinde, Durkheim'e göre değer sistemlerinin ve sosyal normların, insanların istek ve davranışlarını yönlendiricilik özelliğini ve bütünleşmeyi sağlayıcılık niteliğini yitirmesi yatar (Okumuş, 2015). Nitekim Durkheim'in (1986a; 1986b; 2006; 2010) çalışmalarında genel olarak ahlâk, ahlâkta değişim, anomi, iş ahlâkî, meslek ahlâkî, intihar gibi hususlar önemli konulardır.

Modern Toplum, Gösteri, İmaj, Mahremiyetin Kamusallaşması ve Gençlik

Modern toplum, gösteri ve imaj toplumdur. Modern toplumda genç, kendini gösteri ve imaj hayatının ortasında bulur (Okumuş, 2005).

Modernlikle birlikte mahremiyette ciddi dönüşümler gerçekleşmiştir (Giddens, 1994b). Bir tür mahremiyetin kamusallaşması, gösteriye çıkarılması, sergilenmesi, bir yandan kadın-erkek eşitliği vurgulanırken diğer yandan cinsiyet farklılığının farklı mecralara sürüklenmesinden dolayı cinselliğin öne çıkarılması ve özel oluştan uzaklaştırılıp kamusal hale

getirilmesi, belki de en çok gençlerin cinsiyete ve cinselliğe dair ahlâkî konularda kayıplar yaşamalarına yol açmaktadır.

Bireycilik, Özgürlük ve Gençlik

Modernliğin ahlâkî düzlemde getirdiği en önemli noktalardan biri olan bireycilik, gençliğin en büyük imtihanlarından biridir. Kimilerine göre modern medeniyetin ve modernliğin en büyük kazanımı olan bireycilik ve ona bağlı özgürlük, aslına bakılırsa, Taylor'ın (1995) dediği gibi birey ve toplumların önceki ahlâkî anlayış, vizyon ve ufuklardan kopması sayesinde elde edilmiştir.

Esasen bireycilik, bireyi güçlendirmemiş, tersine büyük toplumsallıkları ve toplumsal düzen içinde zayıflatmış, yalnızlaştırmıştır. Birey, geleneksel bir toplumsal düzende kendini büyük bir toplumsal evren ve düzenin bir parçası olarak hissederken, modern toplumda adeta tek başına dalgalara teslim edilmiştir. Bu dalgaların içinde birey, boğulmama mücadelesi içinde yorgun vaziyette hayatını sürdürmeye çalışmaktadır.

Bireycilik, çok ciddi bir ahlâkî kayıtsızlık getirmiştir. Kişi kendi bağlantı ve bağlarından kopukça toplumsal sorumluluklarının anlam dünyası da değişmiş ve insanlara karşı kendini sorumsuz hissetmeye başlamıştır (Bkz. Topçu, 1995). Anne babaya, kardeşlere, komşuya, mahalleye, köye, şehre, ülkeye, dünyaya karşı ilişki biçimi değişmiştir. Dolayısıyla ahlâkî ve ahlâk anlayışı değişmiştir. Modern toplumda birey, toplum karşısında kendi irade ve arzusunu, kendi nefsi ve hevaî istek ve arzularını merkeze almaktadır. Aslında Durkheim'in kolektif bilinç bağlamında birey ve toplumla ilgili söylediklerini bu çerçevede okumak mümkündür. Durkheim'in "yararlı sözleşme yaklaşımıyla mücadelesi, topluma ait tasarımlar dünyasının karşısında irade ve arzu dünyasının var olduğu fikrine dayanır. (...) Ya kuralsızlık görüşü? Bu görüş, toplumsal kurallar tarafından dayatılan sınırlamalarla, insanda mevcut olan sınırsız arzu arasındaki çatışmaya ilişkin değil midir?" (Touraine, 1994, s. 148).

Modernliğin insanların ahlâkî durumunda önemli değişimleri beraberinde getirdiği söylenebilir. Touraine'in (1994, s. 286) ifadeleriyle "bugün, modernlik fikri, aklın egemenliğinden çok arzuların özgürleşmesi ve taleplerin tatminiyle bir görülüyor. Kolektif zorlamaların, dinsel, siyasal ya da ailevi yasaklamaların reddi, hareket, kanaat ve ifade özgürlüğü, tercih ve davranış özgürlüğünü kısıtlayan tüm toplumsal ve kültürel örgütlenme biçimlerini 'modası geçmiş', hatta 'gerici' olarak niteleyip reddeden temel taleplerdir. Modern toplumda özellikle gençliğin imgeleri, çoğunlukla arzuların ve duyguların özgürleşmesine ilişkin imgelerdir."

Gençler, ben, benlik, bireylik fikri ve yaklaşımıyla arzularını merkeze alarak ilişkilerini kurmaya yönelmektedirler. "Görünüşe bakılırsa bugün, Batı'nın başı –suç, uyuşturucu bağımlılığı, alkolizm, erken yaşta hamilelik, pornografi gibi- öyle çözümsüz toplumsal sorunlarla belaya girmiştir ki, bu durum insanların aklına bireyin nereye kadar özgür olması gerektiği sorusunu getirmektedir." (Cahoone, 2001: 9).

Modern toplumda gençlerin, özgür mü yoksa bağımlı mı oldukları üzerine çok düşünme ve araştırma yapmak gerektiği açıktır.

Aile Ahlâkı ve Gençlik

Modern aile anlayışı, geleneksel olandan farklı boyutlar taşır. Özellikle çekirdek aile, kolay boşanmalar, az çocukluluk, eşlerin her ikisinin çalışması, bebek ve çocukların bakıcılara, kreşlere, ana sınıflarına verilmesi, evde birlikte yemek yeme ve oturmaların azalması, çocuksuzluk, çocukların ebeveyne iyilik yapma duygusu yerine haklarla yaklaşması vs. zikre değer farklılıklardır.

Müslüman toplumda, hatta genel olarak geleneksel toplumda aile sosyolojisi açısından en önemli ve dikkat çekici hususlardan biri, ailede ihsan geleneğinin, ihsana dayalı tutum ve davranışın olması, çocukların ebeveyne ihsanda bulunması yaklaşımıdır. Kur'an'da çocukların anne-babaya iyilik etmeleri, yani ihsan etmeleri istenir. Öyle ki bazı ayetlerde Allah'a kulluk etmek ve şirk koşmamak gibi hususların hemen ardından çocukların anne-babaya ihsan etmeleri emredilir (Bkz. İsrâ 17/23; Nisa 4/36; En'am 6/151; Ankebut 29/8 vd.).

Bugünün gençlerinde anne-babaya karşı ihsan mı öne çıkmakta yoksa hak anlayışı mı? Denilebilir ki, günümüz dünyasında gençlerin yaklaşımı ihsan (iyilik) ahlâkı değil, hak ahlâkı temelindedir.

Şiddet Ahlâkı Açısından Gençler

Modernite, gelenekselden farklı, gizli, görünmeyen ve yaygın şiddet türünü genç kuşaklara tahmil etmekte, öğretmekte ve ahlâkî bir özellik olarak yüklemektedir. Modern toplumda şiddet, kamusalıktan çıkmış, fakat olabildiğince yaygınlaşmıştır (Han, 2016). Gençler hem bu manada yaygın şiddetin etkisinde kalmakta, hem de ulusal ve küresel terör örgütlerinin nesnesi olmaktadır. Modern dünyada birçok toplumda ekin olarak faaliyet gösteren söz konusu örgütlerin neredeyse bütün üyelerinin genç olduğuna bakılırsa, gençlerin ne kadar büyük bir şiddet, çatışma ve terör döngüsü içinde oldukları, hem kendilerini hem de her türlü din, inanç, düşünce, gelenek, çizgi ve hayat tarzına mensup masum insanları şiddete maruz bıraktıkları anlaşılabilir. Günümüz modern dünyasında hatırı sayılır büyüklükte bir genç nüfusun şiddet ahlâkının içinde ve etkisi altında olduğu söylenebilir.

Din, İman, Ahlâk ve Gençlik

Ahlâk ile din arasında önemli bağlantılar vardır. Esasen her din, birey ve toplumun davranışını, kendisinin açıkladığı hakikatlerle uyumlu hâle koymayı hedef alan ahlâkî kaideler dile getirir. Dindar toplum, düşünce ve davranışlarında din, iman ve ahlâkî bir bütün olarak yaşar. İslam ahlâkî söz konusu olduğunda, ahlâkın kaynağının İslam dini ve Allah'a iman olduğu, hatta Allah'a iman da güzel ahlâkî bir eylem olduğu görülür. Kur'an, bunu açık bir üslupla ortaya koymaktadır: *"Yüzlerinizi doğudan ve batıdan yana çevirmeniz iyilik de-*

ğildir. Asıl iyilik, Allah'a, ahiret gününe, meleklerle, kitaba ve peygamberlerine iman eden; ona olan sevgisine rağmen malı yakınlarına, yetimlere, yoksullara, yol oğluna (yolda kalmışa), isteyip dilenene ve kölelere (özgürlükleri için) veren; namazı dosdoğru kılan, zekatı veren ve ahitleştiklerinde ahitlerine vefa gösterenler ile zorda, hastalıkta ve savaşın kızıştığı zamanlarda (direnip) sabredenler (in tutum ve davranışdır). İşte bunlar doğru olanlardır ve muttaki olanlar da bunlardır.” (Bakara 2/177). Bu ayet, ahlâk ile Allah'a iman arasında geçerli olan doğrudan ilişkiyi gözler önüne serer. Hatta bu ayetten hareketle İslam'ın bütün emir ve nehiyelerinin ahlâk kapsamı içerisinde ele alındığını söylemek mümkündür. Buhari'nin Kitabı'l-İman bahsinde iman ve ahlâkla ilgili hadisleri bir araya getirmesi son derece anlamlıdır. İman-ahlâk ilişkisi bağlamında birçok hadis mevcuttur.¹ Gerek yukarıda verilen ayet ve benzerleriyle, gerekse hadislerle Hz. Peygamber'in hayatı birlikte düşünüldüğünde, iyi ahlâk sahibi dindar insanın, dininin emirlerini yerine getirirken, Yarattıcı'sı, kendisi ve toplumla ilişkilerinde denge ve adâlet temelinde hareket etmesi ve biriyle ilişkisini öncelerken diğerlerini ihmal etmemesi gerektiği de anlaşılmaktadır (Okumuş, 2014a).

Bir ahlâk sistemi olarak İslam'ın ahlâka verdiği önem, birey ve toplumu korumaya ve onların geleceğini sağlamaya yöneliktir. İslam, ahlâkî düzeni, birey ve toplumdaki başlayarak yukarı doğru çekmiş, nihayet sosyolojik çerçeve ile yetinmemiş, onu küllî ve mutlak düzene uydurmak istemiştir. Bu anlam çerçevesinde Kur'an ahlâkî ilke, norm ve değerler üzerinde ısrarla durmuş ve ahlâkî toplumsal hayatın ana kaynağı olarak görmüştür (Okumuş, 2014a).

Bütün bunlar düşünüldüğünde, güzel ahlâkın Müslümanlar için ne kadar önemli olduğu anlaşılabilir. Güzel ahlâkın Müslüman toplum için hayatîliğini, Kur'an ayetlerinin pek çoğunda bulmak mümkündür. Belirtilebilir ki Kur'an'da birey ve toplumun iyi ahlâk sahibi olması birinci plandadır. Kur'an'ın yaklaşımında güzel ahlâk, inanç ve ibadetin ayrılmaz bir parçası olarak görülür. Kur'an'da güzel ahlâkın olmadığı yerde iman ve ibadetin anlamsızlığı vurgulanır. Kur'an, insanın Allah'a, kendine ve topluma ilişkin güzel ahlâka dayalı so-

¹ Hadislerden örnekler:

“Mü'minin iman bakımından en mükemmeli, ahlaki en güzel olanıdır ve en hayırlınız, kadınlarına karşı hayırlı olanınızdır.” (Tirmizî).

“Şüphesiz sizin en hayırlınız ahlak bakımından en güzel olanınızdır.” (Buharî ve Müslim).

“İyilik (bir), güzel ahlakıdır. Kötülük (iş) ise kalbini rahatsız eden ve insanların haberdar olmalarından hoşlanmadığın şeydir.” (Müslim).

“İman bakımından mü'minlerin en kâmilî, ahlâk bakımından en güzel ve çoluk çocuğuna karşı en lütfekar olanıdır.”

“Şüphesiz ben iyi ahlâkı tamamlamak üzere gönderildim.” (Muvatta).

“Müslüman, dilinden ve elinden Müslümanların emin olduğu kimsedir” (Buhari).

“Mümin güzel ahlakıyla, hiç ara vermeden akşama kadar oruç tutar, sabaha kadar namaz kılan kimsenin derecesine yükselir.” (Ebû Davud).

“Güzel ahlak; güler yüzlülük, cömertlik, ve kimseyi üzmemektir.” (Tirmizî).

“Bir kimse Rasûlullah'a, “İslâmın en hayırlısı hangisidir” diye sorduğunda Rasûlullah “Yemek yedirmen, tanıdığna tanımadığına selâm vermendir” cevabını verdi.” (Buhari).

“Sizin hiç biriniz kendiniz için arzu ettiğinizi, kardeşiniz içinde arzu etmedikçe iman etmiş olamaz” (Buhari).

“Benim katımda en seviminiz ve kıyamet gününde meclisime en yakınınız ahlâkı en güzel olanınızdır. Sizden en sevmediğim ve kıyamet gününde meclisimden en uzakta kalacak olanlar; kibirli kibirli ağız eğerek gösteriş için lügat parçalayan ve çok konuşan kimselerdir.” (Tirmizî).

“Güzel ahlak güler yüz hayırlı işlerde el açıklığı, bir de kimseye eziyet etmemektir.” (Tirmizî).

rumluluk alanlarını belirleyen bir Kitap'tır. Ahlâk kavramının bir insanın bütün davranışlarını kapsadığı hesaba katılırsa, onun inanç, ibadet ve insanın diğer boyutlarıyla ayrılmaz bağı anlaşılır. Nitekim Hz. Muhammed, "İman bakımından Mü'minlerin en kâmilî, ahlâk bakımından en güzel ve çoluk çocuğuna karşı en lütufkar olanıdır" (et-Terğîb, 4/182) hadisinde iman ve ahlâk ilişkisini ortaya koymaktadır (Okumuş, 2014a).

Bütün bu hususlardan İslam'ın, insanlardan güzel ahlâk sahibi olmalarını ve güzel ahlâk sahibi bir toplum inşa etmelerini istediği anlaşılmaktadır. O halde İslam Müslüman dindarın güzel ahlâk sahibi bir insan olmasını istemektedir: Müslüman öyle bir güzel ahlâk sahibi olmalıdır ki dindarlığıyla davranışları arasında bir çelişki olmasın; dindar insanla iyi ahlâklı insan aynı fotoğrafı oluştursun. İslam'ın istediği bu dindar tipine, sağlıklı-samimî dindarlık denilebilir. Sağlıklı-samimî dindarlık, dinin güzel ahlâk ile bulunduğu zemindir. Sağlıklı-ihlaslı dindarlığın bu zemini teşkil etmesinde bilginin çok önemli bir yeri olduğu görülmektedir. Denilebilir ki dindarlığın, güzel ahlâk ekseninde gerçeklik bulmasında bilgi vazgeçilmez bir yere sahiptir. Gerçekten de bilgi, dindarlığın en önemli boyutlarından birini oluşturmaktadır. İman, dindarlık, güzel ahlâk ve bilgi arasında anlamlı bir ilişki vardır. Bir taraftan iman üzerine bina edilen sağlıklı ve samimî dindarlık doğru davranışın, güzel ahlâkın zeminini oluştururken, diğer taraftan da güzel ahlâk bilgisi, doğru davranış bilgisi, dindarlığı besler, nitelikli kılar, kişinin imanla bağıny yeniden kurar. Güzel ahlâk bilgisine sahip olmak, neyin iyi neyin kötü olduğunu bilmek, çok önemli; ama insanın güzel ahlâklı olması, iyi davranışı tercih etmesi, doğru ahlâk bilgisini pratiğe geçirmesi, sorumluluk bilinciyle olur; sorumluluk bilinci ise din ve iman ile kazanılır. İnsanın dinin kazandırdığı sorumluluk bilinciyle hareket etmesi, iyi davranışlar sergilemesi için de bilgiye ihtiyaç vardır. Din inanan insana bir zihniyet kazandırır. İnsan ise bu zihniyeti bilgiyle donatmak zorundadır. Bilgiyle donatılan zihniyet, insanın iyi ahlâklı bir dindar olmasını temin eder (Okumuş, 2014a).

Din, insanın dindarlığa yönelimini, dine uygun yaşamasını temin eder; ama insanın dindarca yaşayabilmesi için bilgiye, bilmeye ihtiyacı vardır. Bilen insan, dinin kazandırdığı zihniyet ve ahlâk ile bilinçli dindarlık sergiler. Böylece dindar insan ile davranışları arasında tutarsızlık ve uyumsuzluk yerine bir anlamlılık ve uyum olur. Yani dindar insan, her zaman kendinden beklendiği gibi güzel ahlâka uygun davranışlar sergiler, doğru olanı yaparak iyi insan olur. İnsanın dindarlığı, onun kötü davranışlar sergilemesine engel olmuyorsa, bu demektir ki o insan, bilgi ve ahlâktan yoksundur, başka bir ifadeyle dinin kendisine bir zihniyet ve ahlâkî yaklaşım kazandırmasını sağlayacak bilgiden mahrumdur. İman, dindarlık, ahlâk ve bilgi arasındaki bu ilişkiler dikkate alınmadığı, bilgiye dayalı ahlâk eksenli dindarlık anlayışıyla hareket edilmediği zaman, güzel ahlâkla bağdaştırılmayacak davranışlar sergileyen "patolojik" dindarların toplum sahnesinde kendini göstermesi kaçınılmaz bir durum olur. Hz. Muhammed'in (sav) güzel ahlâkı, insanlığa "iman etmiş Müslüman"da bulunması gereken iyi ahlâkî özelliklerin en güzel örneğini sunmaktadır. İslam'ın yayılış biçimi ve hızına bakıldığında, onda Hz. Peygamber'in güzel ahlâkıyla örneğinin birinci planda etkili olduğu görülür. İslam'ın büsbütün kılıçla yayıldığını söylemek, bu tarihi gerçekliğe karşı insafsızlık etmektir; aslında, Hz. Peygamber'in güzel ahlâkı, insanları etkile-

mekte ve kendisine cezp etmektedir (Berki & Keskiöglü, 1991, s. 212). Hz. Peygamber, en güzel ahlâk timsalidir (Okumuş, 2014a).

Hz. Muhammed'in en önemli ve dikkat çeken eminlik yönü, O'nun güzel ahlâkıyla doğrudan ilgilidir, daha doğrusu güzel ahlâkının bir yansımasıdır. Kur'an'da İslam Peygamberi'nin "güzel örnek" (Ahzab 33/21) olarak ifade edilmesi, bize Müslüman şahsiyetinde güzel ahlâkın ne kadar önemli olduğunu göstermektedir. Peygamber Efendimizin güzel ahlaka teşvik eden ve kötü hasletlerden men eden hadisleri ise ciltler dolusu kitaplar oluşturacak kadar çoktur. Hiç şüphesiz O, sadece bu sözleri söylemekle kalmamış, güzel ahlâkı bizzat yaşayarak insanlara örnek olmuş ve öğretmiştir. Bu yüzden O'nun ahlâkı, İslâm imanı ve ahlâkının model tatbikatını oluşturmaktadır.

Bütün bu ahlâkî hususlar açısından gençliğin durumunun incelenmesi de oldukça önemlidir. Yahudi, Hıristiyan, Müslüman vd. birey ve grupların ahlâkî boyutlarının kendi dinleri ve inançlarının ahlâkî direktiflerine uygun olup olmadığı hususu, üzerinde düşünülme ve araştırılmaya değer bir konudur.

Sorumluluk Ahlâkı ve Gençlik

Sorumluluk, doğrudan ahlâkla ilgilidir. Bugün gençlerin, modern toplumda ahlâkî bir problematik olarak karşımıza çıktıkları en önemli noktalardan biri, sorumluluk ahlâkıdır.

Gençlerin sorumluluk anlayış ve ahlâkları farklıdır. Modern toplumda gençler, sorumluluk ahlâkına farklı yaklaşmaktadırlar. Modern toplumun gençleri, topluma, eşyaya, doğal çevreye karşı sorumluluklarını, hakçılık, bireycilik, pragmatizm, zevke düşkünlük, boş zaman, internet, dijital ilişkiler ve tüketimciliğin etkisi altında kalarak algılamaktadırlar.

İstismar Nesnesi Olarak Gençlik

Modernlik, gençleri çok yönlü ve derinlikli istismarlar ağının nesnesi haline getirmiştir. Modern toplumda gençlik, birçok noktada istismar edilmekte, kötüye kullanılmakta, sömürülmekte, suistimale maruz kalmaktadır. Modern toplumlarda tüketim istismarı, beden istismarı, din istismarı, boş zaman ve eğlence istismarı, şiddet istismarı, terör istismarı gibi bir dizi istismarın nesnesi olan gençlik, birçok alanda olduğu gibi ahlâk alanında da bocalamalar yaşamaktadır. Ahlâkta istismar konusu olarak modern toplum gençleri, tüketim, beden, din, boş zaman, eğlence gibi noktalarda ahlâkî istismara maruz kalabilmektedirler.

Tüketim

Tüketim, modernitenin ve modern toplumun en ayırt edici özelliklerinden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Modern toplumun tüketim toplumu olduğu üzerine önemli tespitler ve araştırmalar bulunmaktadır. Tüketim toplumu olarak modern toplumda, tüketimin, tüketim çığırınının, tüketimciliğin en çok etkilediği toplumsal kategori muhtemelen gençlik-

tir. Gençler, tüketimcilik ahlâkının etkisi altında sınırsız tüketme hevesiyle hareket etmeye yönelebilmektedirler. Gençlerin tüketimciliğe yönelmelerinde, modern toplumların önemli unsurlarından olan AVM'ler, çarşılar, eğlence merkezleri, boş zaman mekânları oldukça etkilidirler.

Beden İstismarı

Modernitenin gençleri ahlâkî planda istismar ettiği alanlardan biri de bedendir. Günümüz modern ve postmodern toplumlarında birey, telefon, televizyon, radyo, basılı ve görsel her türlü medya, internet gibi araçlarla beden üzerine çalışmakta (Okumuş, 2009), bedenini sergilemeye zorlanmaktadır. Gençler, böyle bir durumda beden istismarına maruz kalmaktadırlar. Beden sosyolojisi kapsamında denilebilir ki, kadın ve erkek gençlerin bedenleri, endüstrileşmekte, her türlü maddi kazancın aracı haline getirilmektedir.

Din İstismarı

Din istismarı, gençlerin istismar nesnesi olduğu en ciddi istismar türlerindedir. Gençlerin, Paralel örneğindeki gibi din üzerinden istismarı, çok can yakıcı bir istismardır. Yalanın, hilenin, çalmanın, üyelerinin gündelik hayatlarının ayrılmaz bir parçası olduğu örgütlü Paralel dinsel yapı, çok sayıda toplumda kendine bağladığı gençleri birçok noktada istismar etmiş ve etmeye de devam etmektedir.

Boş Zaman ve Eğlence Nesnesi Olarak Gençlik

Modernitenin getirdiği, hatta kimi zaman dayattığı tüketime dayalı boş zaman değerlendirme tarzı, gençleri bu tarz boş zaman ve eğlenmenin nesnesi haline getirmektedir. Boş zaman ve boş zamanları değerlendirmenin (Okumuş, 2014b) bizatihi kendisi yapısı gereği, başta gençler olmak üzere modern toplumu, ciddi ölçülerde etkilemekte, hatta yönetmektedir.

Doğrudan Ahlâk İstismarı

Gençlik günümüz küresel etkileşimler dünyasında doğrudan doğruya ahlâkî istismara maruz kalmaktadır. Din, ideoloji, eğlence, mutluluk, güzellik, özgürlük, barış, düşmanlık, savaş vs. adına çeşitli ahlâk anlayışları, ahlâk üzerinden gençleri yönlendirebilmekte, istismara uğratmaktadır.

Dünyevileşme, Ahlâkî Kriz ve Belirsizlik Kısacasında Gençlik

Dünyevileşme sürecinin etkili olduğu toplumsal bağlamlarda bireyin arzuları güç elde etme doğrultusunda adeta şaha kalkmaktadır. Dünyevileşme, gençlerin bağlantısız, bağısız, "sorumsuz" davranmasında oldukça etkilidir.

Modern gençlik, bir ahlâkî kriz ve belirsizlik atmosferinde adeta kısıpaca alınmış durumdadır. Sekülerleşme ve amaçsızlık, gençliğin ahlâkî krizinde önemli etkenlerdir.

Sanal Sosyolojik Dünyalarda Gençlik

İnternet sosyolojisinin verileriyle bakılacak olursa, bugünün gençliğinin zamanının ciddi bir kısmının internette dijital veya sanal dünyalarda geçtiği söylenebilir. Modern toplumun neredeyse bütün birey, grup, zümre, sınıf veya kategorileri, ama başta gençleri, günlük zamanlarının önemli bir bölümünü internet ile ve internette geçirmekte, harcamakta, hatta belki tüketmektedirler. İnternette sanal toplumsal gerçeklikler oluşmakta, başta gençler olmak üzere insanlar, sanal toplumsal ilişkiler, alışverişler, aileler, gruplar, dijital cemaatler dünyasında yaşamaktadırlar. Gençler, sanal sosyolojik dünyalarda çok farklı etkileşimlere girebilmekte, gerçek toplumsal etkileşimlerden kopmakta ve sanal gerçekliklerle varolmaktadır. Gençler, sanal gerçeklikler dünyasına girmekle, aile gerçekliğinden, anne-babasından, kardeşlerinden, akrabalarından uzaklaşmakta, yeni aileler, kardeşler, akrabalar edinmektedirler. Sanal sosyoloji, gençlerin sosyolojisi haline gelmektedir.

İnternet sosyolojisi açısından gençlerin sanal dünyaya yönelmeleri bağlamında en önemli hususlardan biri de hiç şüphesiz ahlâktır. İnternette sanal bir ahlâkî durumdan bahsetmek mümkündür. Sanal ahlâk, gençleri sanal dünyalarıyla sınırlı kalmayacak genişlikte etkilemektedir. Sanal ahlâk, gençlere, olaylara, eşyaya, insanlara, nispeten daha geniş, daha serbest, daha esnek bir yaklaşım imkanı vermektedir. Gençler, gerçek hayatta kullanmadıkları dili internette sanal ilişkilerde, görüşmelerde, konuşmalarda kullanabilmektedirler. Gerçek dünyada ahlâkî sınırlılıklardan, toplumsal normlardan dolayı yapamadıkları şeyleri, sanal dünyada kolayca, özgürce yapabilmektedirler. Sanal dünyada var olan her türlü sınır tanımaz çıplaklık kültürünün bir parçası haline gelebilmektedirler. Bedenlerini istedikleri şekilde paylaşabilmekte, gösterime çıkarabilmekte, sanal cemaatine veya etkileşim alanında bulunan herkese gösterebilmekte, hatta pazarlayabilmektedirler.

Sanal gerçeklikler dünyasının sanal ahlâkî yaklaşımında, gençler, çok farklı ahlâkî durumlarla karşı karşıyadırlar. Bu ahlâk, gençlerin hayata bakışlarında, toplumsal ilişkilerinde, aile ilişkilerinde, toplumsal normlara yaklaşımlarında, saygı ve sevgi anlayışlarında vs. önemli değişiklikler, paradokslar, gerilimler doğurmaktadır.

Gençlerin Ahlâkında Paradoksal Durum

Gençlerde yukarıda sıralanan ve değerlendirilmeye çalışılan ahlâkî durumlar, esasen çok net bir tablo ortaya koymamaktadır. Gençlerin yerel, ulusal ve uluslararası/küresel olaylar ve gelişmeler karşısında ortaya koydukları tutumlara bakılırsa, belli zamanlarda ve belli konularda ahlâkî duyarlılık ve duruşun, başka zamanlarda ve başka konulardakine zıt bir biçimde çok net olarak ortaya konulduğu görülür. Örneğin küreselleşmenin getirdiği problemler, savaşlar, terörizm, darbeye karşı direniş gibi konularda dünya çapında bir gençlik duyarlılığı görülebilmektedir. Bu noktada Türkiye’de 15 Temmuz 2016 kanlı askerî darbe

ve iç savaş girişimine karşı gençlerin başını çektiği bir halk hareketi direnişi önemli bir olay olarak zikredilebilir. Aslında bu direnişe bir genç hareketi demek mümkündür.

Sonuç

Modern toplumda ahlâkî açıdan gençlerin durumu üzerine sosyolojik açıdan genel bir yaklaşım denemesi olan bu çalışmada elde edilen sonuçlar maddeler halinde şöyle sıralanabilir:

1. Modernlik ve modern toplumlar, birçok alanda olduğu gibi ahlâkta da ciddi değişimlere yol açmış, kendine özgü yeni durumlar getirmiştir. Bu durumlar, gençleri derinden etkilemiş ve etkilemeye devam etmektedir.
2. Modernlik, insanlığa bir takım kazanımlar getirmiştir; fakat aynı zamanda çok ciddi kayıplar da getirmiştir. Bu kayıplar arasında hiç şüphesiz gençlerin ve dolayısıyla aslında bütün toplumun ahlâkî bir problemler yumağının, ahlâk kayıplarının, ahlâkî gerilimlerin konusu haline gelmesi önemli bir yer tutmaktadır. Küreselleşmeyle birlikte bu kayıplar bütün toplumları ve bütün bireyleri etkilemekte, hatta kuşatmaktadır.
3. Modern toplum, içinde barındırdığı insanlara bir yandan evlilik, siyaset, eğitim, kültür, din, ekonomi, hukuk, ahlâk, eğlence, zevk, boş zaman, beden, organizasyon, küresel ilişkiler vs. alanlarında devasa bir imkânlar seti sunarken, diğer yandan da aynı veya benzer alanlarda büyük kısıtlamalar, sınırlamalar, meydan okumalar ve problemler getirmektedir. Bu, paradoksal bir durum olup modernliği ve modern toplumu en iyi anlayacak boyutlardan biridir. Modern toplumun bu özelliği, ister erkek isterse kadın olsun bilhassa gençler üzerinde çok boyutlu problematikler ve problemler yumağı oluşturmaktadır. Söz konusu problematikler içinde ahlâkî problematik, gençlik için belki de en zor, en sorunlu, en yakıcı birkaç problematik arasındadır.
4. Modern toplumda gençler, genel toplumsal değişim, imaj, gösteri, mahremiyetin kamusallaşması, bireycilik, özgürlük, şiddet, iman, sorumluluk, güvenilirlik, istismar gibi durumlarla büyük bir imtihanlar setine muhatap olmaktadır.
5. Bu imtihanlarla bağlantılı olarak gençlik, dünyevileşme sürecinde güç arzusu ile ağır bir ahlâkî kriz ve belirsizlik ağının kısılcığında bulunmaktadır. Bu kısaçta gençler, hayatlarında birçok gelgitler yaşamakta, belirsiz durumlara düşmektedirler.
6. İnternet sosyolojisi açısından da gençlerin ahlâkî yönüne bakmak, gençliğin modern toplumda ahlâkî durumunu anlamak için önemlidir. Sanal gerçeklikler dünyasının sanal ahlâkî yaklaşımında, gençler, çok farklı ahlâkî durumlarla karşı karşıyadırlar. Bu ahlâk, gençlerin hayata bakışlarında, toplumsal ilişkilerinde, aile ilişkilerinde, toplumsal normlara yaklaşımlarında, saygı ve sevgi anlayışlarında vs. önemli değişiklikler, paradokslar, gerilimler doğurmaktadır.

Copyright © 2017 Republic of Turkey Ministry of Youth and Sports

<http://genclikarastirmalari.gsb.gov.tr/>

Journal of Youth Researches • April 2017 • 5(1) • 94-100

ISSN 2147-8473

Received | 28 February 2017

Accepted | 10 April 2017

Ethics and Youth in Modern Society*

Ejder Okumuş**

Abstract

Modernity, modern society, ethics and youth constitute the basic dimensions of this article. Modernity influences youth in various forms in the context of ethics in social life. Modern society, on the one hand, presents a huge set of opportunities in the areas of marriage, politics, education, culture, religion, economics, law, rights, ethics, morality, entertainment, enjoyment, leisure time, body, organization, global relations, etc., on the other hand, brings major restraints, limitations, challenges and problems in the same or similar areas to the people living in it. This is a paradoxical situation and is one of the dimensions clarifying modernity and modern society in the best way. This feature of modern society constitutes a tangle of multidimensional problematics and problems especially regarding young people, male or female. Within the aforementioned problematics, ethical problematic is perhaps one of the most difficult, the most painful, or the most bitter. In this study, the researcher tries to understand, explain, and argue about the situation of youth in modern society with its specified dimensions in respect to being an ethical problematic. The study examines the research subject in the axis of sociology of ethics, while referring to the concerned disciplines whenever necessary. Through this research process, the author benefited from historical and actual scientific sources on modernity, modern society, youth, and ethics.

Keywords: Islamic Society, Ethics, Youth, Sociology of Ethics

* This article has been produced by the oral presentation "Youth as a Moral Problem in Modern Society" presented in International Youth and Morality Symposium (October 6-8, 2016-Sinop).

** Prof. Dr., Eskişehir Osmangazi University Faculty of Theology, ejder.okumus@gmail.com

Introduction

The theme of this study is that youth, a very important social category, finds itself in an ethical problematic in the face of change in the field of morality or ethics in modern society or becomes the subject of such a problem. The theme of the research is basically based on key concepts and phenomena such as modernity, modern society, youth, ethics and morality, each of which must be examined in depth and extension separately and in relation to the each other. Modernity marks modern people, modern individual and society as a result of vital changes in the process of modernization. One of the most important issues in vital change and modern society is ethics (Giddens, 1994a; 1994b; Cahoone, 2001; Touraine, 1994; Bauman, 1998; Nasr, 2012). Modern times and modern societies are times and societies where fundamental transformations exist in the ethics of mankind. It can be stated that youth is the social dimension that is mostly affected or receives the greatest share from the fundamental differentiation and change which modernity, modernization and change brought about in the field of ethics.

In this study, the researcher tries to understand, explain and discuss the situation of youth in modern society with the stated directions as it is an ethical problematic. The study examines the research topic at the center of sociology of ethics, but also through using from the related disciplines. In the research process, the writer has gone to benefit from the historical and current sources related to modernity, modern society, youth and ethics.

Ethics and Youth in General

Morality or/and ethics is very important for individuals and societies (Güngör, 1995: 19; Rıza, 1331; Okumus 2014a; Okumus 2007a; Okumus 2007b; Gunduz, 2005; Bergson, 1986). Indeed, scientists, thinkers, philosophers, and sociologists have intensely stood on ethics for a long time (Akarsu, 1982: 13; Okumus, 2014a; Okumus, 2015). It is seen that the sociology of ethics was born because of being concentrated by many sociologists on social dimension of ethics. For example, Saint-Simon (1760-1825) sees the depression and crisis as the moral and ethical state of the society in which the social organization is dissolved or destroyed (Tiryakian, 1990: 215). According to Auguste Comte (1798-1857), morality is based on the essence of living for others. Emile Durkheim (2006, 2010, 1986a, 1986b) also distinguished a significant part of his works as ethics (Karasan, 1948; Karasan, 1986a; Özyurt, 2007; Okumus, 2015; Okumus, 2014a). Ethics also seems to have an important place in Max Weber's (1985) sociology.

Islamic scholars and thinkers have studied ethics by moving from Islamic ethics and have produced their Islamic views on it. At this point, Tehzibu'l-Ahlâk by Ibn Miskeveyh (d.1030), Kutadgu Bilig by Yusuf Has Hacib (d. 1077), Mesnevi by Mevlana (d. 1273), Ahlâk-i Cemalî by Shaykh Cemaleddin Mohammed Aksarayî (d. 1389), Ahlâk-ı Alâî by Kinalızâde Ali Efendi (d. 1571), etc. can be given as examples (Okumus, 2015).

Thus, ethics is a fundamental issue for scientists and thinkers because it has a key position in people's lives and relations (Said H. P., 1993, Okumuş, 2014a; Okumus, 2015).

Morality or ethics, which is one of the most important aspects of social life, is a very important point in terms of youth which constitutes the backbone of society and is the future of social life.

Modernity, Changing Dimensions in Ethics, and Situation of Youth

One of the most serious points of social change expressed by modernity is ethics (Durkheim, 1986a; Durkheim, 1986b; Durkheim, 2006; Durkheim, 2010; Aron. 1989; Hendry. 2001; Okumus 2015). Modernity has emerged with significant ethical changes in the face of individual and society. In these changes, young people are in the center. The ethics of young people in the context of customs, respect, love, visiting, speaking, interviewing, eating, drinking, dressing, learning, teaching, family, work, economy etc. has changed. It can be stated that in the modern society, people have acted with the ethics of right rather than the ethics of good conduct.

Modern Society, Spectacle, Image, Change of Privace and Youth

The modern society is a show, spectacle, and image society. In the modern society, young people find themselves in the midst of show, spectacle and image life.

With modernity, in privacy, serious transformations have occurred (Giddens, 1994b). A sort of publicization, the exhibition of privacy, the promotion and publicization of sexuality due to leading of gender difference to different courses in spite of the emphasis on gender equality perhaps cause that young people are exposed to ethical losses on gender and sexuality.

Individualism, Freedom and Youth

Individualism, one of the most important points brought by modernity on the moral and ethical plane, is the greatest tests of youth. Individualism and freedom are, in fact, as Taylor (1995) proposed obtained because individuals and societies are separated from their previous ethical mentality, vision and horizons.

Individualism has created a very serious ethical indifference (Touraine, 1994, s. 286; Cahone, 2001, s. 9). In fact, it is possible to read what Durkheim states about the individual and society in the context of collective consciousness in this framework (Touraine, 1994, s. 148).

Youth and the Ethics of Family

Modern understanding of the family carries different dimensions from the traditional one. Especially the core family, easy divorce, having less children, the working spouses, leaving babies and children to caretakers, nurseries, kindergartens, diminishing of eating and sitting together at home, childlessness, approach of children to parents with the ethics of right instead of the ethics of goodness (ihsan in the Qur'an), etc. are remarkable differences.

Young People in Terms of Ethics of Violence

In modern society, violence has become as widespread as possible (Han, 2016). In this meaning, young people are both affected by widespread violence and become the objects of national and global terrorist organizations.

Religion, Faith, Ethics and Youth

Every religion utters the moral and ethical rules that aim to put the behavior of the individual and the society in harmony with the truths that he has revealed. When it comes to Islamic ethics, it is seen that the source of ethics is the Islamic religion and the faith in Allah, and even the faith in Allah is a good ethical act. The Qur'an reveals this in an open style (for example see Bakara 2/177). It is very meaningful that Bukhari brings close together the hadiths on faith and ethics in Kitab al-Iman. When we look at the way and speed of the spread of Islam, it is seen that the Prophet Muhammed's (saw) being model with His beautiful ethics and trustworthiness (Muhammed al-Emîn) is influential on the first plan (Berki & Keskioglu, 1991, s. 212).

It is also very important to examine the situation of youth in terms of all these moral and ethical issues. Whether the moral dimensions of Jews, Christians, Muslim, etc. individuals and groups conform to the ethical directives of their own religions and beliefs is a matter worthy to be considered and investigated.

Youth and Ethics of Responsibility

Responsibility is directly related to ethics (Topçu, 1985). Today, one of the most important points that young people face as a moral problem in modern society is the ethics of responsibility.

Youth as an Object of Abuse

Modernity has made young people the object of a network of versatile and profound abuses. In modern society, youth is abused, misused, an exploited in many places.

Consumption

Consumption emerges as one of the most distinctive features of modernity and modern society. In the modern society as a consumer society, the social category in which consumption, consumption madness, and consumerism most effect is probably youth.

Abuse of Body

One of the areas where modernity exploits young people on ethical plane is body. In today's modern and postmodern societies, the individual focuses on human body by means of media such as telephone, television, radio, printed and visual media, especially Internet provides the individuals with devices to exhibit their bodies (Okumuş, 2009).

Exploitation of Religion

Religious abuse, that is the exploitation of religion is among the most serious types of abuse in which young people are the object of abuse. The exploitation of young people through religion is a very hurting abuse.

Youth as a Object of Leisure and Entertainment

The ways to value leisure time (Okumuş, 2014b) are based on consumption that modernity brings, and sometimes even imposes upon, and makes young people an object of leisure time and fun.

Directly Ethical Abuse

Youth is exposed to ethical exploitation directly in the world of today's global interactions. Various ethical views on behalf of religion, ideology, entertainment, fun, happiness, beauty, freedom, peace, hostility, war, etc. can manipulate and exploit young people through ethics.

Youth in the Vice of Globalization, Moral Crisis and Uncertainty

Secularization is highly influential in young people's unrelated, loose, "irresponsible" behavior. Modern youth has been almost inevitably clamped down in the atmosphere of a ethical crisis and uncertainty. Secularization and the lack of purpose are important factors in the ethical crisis of youth.

Youth in Virtual Sociological Worlds

Looking at the data of the sociology of internet, it can be stated that a considerable part of the time of today's youth has passed in digital or virtual worlds on the internet. Young people can enter into very different interactions in virtual sociological worlds, depart from real social interactions and exist with virtual realities.

In this context, one of the most important points is, of course, ethics. It is possible to talk about a virtual moral/ethical situation on the Internet. The ethics leads to important changes, paradoxes, tensions in the young people's views of life, social relations, family relations, approaches to social norms, understandings of respect and love.

Paradoxical Situation in Youth's Ethics

The moral or/and ethical conditions listed above and tried to be evaluated in young people do not reveal a very clear picture. Looking at the attitudes of young people towards local, national and global events, it can be observed that at certain times and in certain situations, their ethical sensitivities and postures are very clearly presented in contrast to their attitudes towards other subjects in different times. For example, in the point of issues such as problems, wars, terrorism, coup brought by globalization, youth sensitivity can be seen around the world.

Conclusison

1. Modernity has brought new situations in ethics as it is in many areas. These situations are deeply affecting young people.
2. Modernity has brought some achievements to humanity, but at the same time it has caused very serious losses. Among these losses, undoubtedly, that young people and indeed the whole society has become the subject of moral and ethical problems, ethical losses and moral tensions are important. Along with globalization, these losses affect and even surround all societies and all individuals.
3. Modern society, on the one hand, presents a huge set of opportunities in the areas of marriage, politics, education, culture, religion, economics, law, rights, ethics, morality, entertainment, enjoyment, leisure time, body, organization, global relations, etc., on the other hand, brings major restraints, limitations, challenges and problems in the same or similar areas to the people living in it. This is a paradoxical situation and one that best describes modernity and modern society. This feature of the modern society constitutes a tangle of multidimensional problematics and problems, especially on young people, whether male or female. In the problematics, ethical problematic is maybe the most difficult and problematical points for youth.
4. In modern society, young people are faced a great set of tests with situations such as general social change, image, show, spectacle, demonstration, publicization of privacy, individualism, freedom, violence, faith, responsibility, reliability and abuse.
5. In connection with these trials, youth is at the jeopardy of a heavy ethical crisis and uncertainty network with a desire for power in the process of secularization. In this trap, young people live in many situations in their lives, falling into uncertain situations.
6. To look at the ethical direction of young people in terms of internet sociology is also important to understand the ethical status of the youth in modern society. In the virtual ethical approach of the world of virtual realities, young people are confronted with very different moral and ethical situations. The ethics leads to important changes, paradoxes, tensions in the young people's views of life, social relations, family relations, approaches to social norms, understandings of respect and love.

Kaynakça/References

- Kur'an
- Akarsu, B. (1982). *Ahlak Öğretileri* (3. Baskı). İstanbul: Remzi.
- Aron, R. (1989). *Sosyolojik Düşüncenin Evreleri*. Korkmaz Alemdar (Çev.). İstanbul: Bilgi.
- Bauman, Z. (1998). *Postmodern Etik*. Alev Türker (Çev.). İstanbul: Ayrıntı.
- Bergson, H. (1986). *Ahlâk ile Dinin İki Kaynağı* (2. Baskı). Mehmet Karasan (Çev.). Ankara: MEGSB.
- Bertnard, A. (2001). *Ahlâk Felsefesi*. (2. Baskı). Salih Zeki (Çev.). Ankara: Akçağ.
- Berki, A. H. & Keskiöğlü, O. (1991). *Hatemü'l-Enbiyâ Hazreti Muhammed ve Hayatı* (13. Baskı). Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı.
- Cahoone, L. (2001). *Modernliğin Çıkmazı*, Ahmet Demirhan & Erol Çatalbaş (Çev.). İstanbul: İnsan.
- Draz, M.A. (1993). *Kur'an Ahlakı*, Çev. E. Yüksel & Ü. Günay, İstanbul: İz.

- Durkheim, E. (1986a). *Meslek Ahlakı*. Mehmet Karasan (Çev.). İstanbul: MEGSB.
- Durkheim, E. (1986b). *İntihar*. Özer Ozankaya (Çev.). Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Durkheim, E. (2006). *Toplumsal İşbölümü*. Özer Ozankaya (Çev.). İstanbul: Cem.
- Durkheim, E. (2010). *Ahlâk Eğitimi*. Oğuz Adanır (Çev.). İstanbul: Say.
- Giddens, A. (1994a). *Modernliğin Sonuçları*. Ersin Kuşdil (Çev.). İstanbul: Ayrıntı.
- Giddens, A. (1994b). *Mahremiyetin Dönüşümü*. İdris Şahin (Çev.). İstanbul: Ayrıntı.
- Gündüz, M. (2005). *Ahlak Sosyolojisi*. Ankara: Anı.
- Güngör, E. (1995). *Ahlâk Psikolojisi ve Sosyal Ahlâk*. İstanbul: Ötüken.
- Güngör, E. (1993). *Değerler Psikolojisi*. Amsterdam: Hollanda Türk Akademisyenler Birliği Vakfı.
- Halil, İ. (1988). *İslam'ın Tarih Yorumu*. Ahmet Ağırakça (Çev.). İstanbul: Risale.
- Han, B. (2016). *Şiddetin Topolojisi*. Dilek Zaptçioğlu (Çev.). İstanbul: Metis.
- Hendry, J. (2001). *After Durkheim: An Agenda for the Sociology of Business Ethics*. Journal of Business Ethics, 34, 209-218.
- İbn Haldun (1996). *Mukaddime*. (Tah.) D. el-Cüveydî (2. Baskı). Beyrut: el-Mektebetu'l-Asriyye.
- el-İsfehânî, R. (1992). *Müfredâtü Elfâzi'l-Kur'an*. Dimaşk: Daru'l-Kalem.
- İzutsu, T. (1991). *Kur'an'da Dinî ve Ahlâkî Kavramlar* (2. Baskı). Selahattin Ayaz (Çev.). İstanbul: Pınar.
- Kâdî Abdul-Cabbâr b. A. (1965). *Şerhu Usûlu'l-Hamse*. Kahire: Mektebetu Vehbe.
- Karasan, M. (1986). *Durkheim'in Ahlak Görüşü*. Emile Durkheim, Meslek Ahlakı içinde (s. IV-XIII). İstanbul: MEGSBY.
- Karasan, M. (1948). *Durkheim'in Ahlak Sosyolojisi*. Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, 3/ 1, 255-276.
- Lahbabi (1980). *Millî Kültürler ve Medeniyet*. Bahaeddin Yedi Yıldız (Çev.). İstanbul: Tur.
- Nasr, S. H. (2012). *Genç Müslüman'a Modern Dünya Rehberi* (6. Baskı). Şahabettin Yalçın (Çev.). İstanbul: İz.
- Okumuş, E. (2015). *Kur'an'da Toplumsal Çöküş* (5. Baskı). İstanbul: İnsan.
- Okumuş, E. (2014a). *İmandan Ahlâka Yenilenme*. İstanbul: İnsan.
- Okumuş, E. (2014b). *Boş Zamanlar Kitabı*. İstanbul: Akis Kitap.
- Okumuş, E. (2007a). *Ahlâk Aşınması Karşısında Bilgiye Dayalı Güzel Ahlâk*. Diyanet Aylık Dergi, 200, 22-24.
- Okumuş, E. (2007b). *Toplumsal Çöküşte Kötü Ahlâkın Rolü*. Diyanet Aylık Dergi, 204, 15-18.
- Okumuş, E. (2009). *Bedene Müdahalenin Sosyolojisi*. Şarkiyat İlmî Araştırmalar Dergisi, II, 1-15. -www.e-sarkiyat.com- ISSN: 1308-9633.
- Okumuş, E. (2005). *Gösterişçi Dindarlık* (2. Baskı). İstanbul: Ark Kitapları.
- Özyurt, C. (2007). *Durkheim Sosyolojisinde Ahlâkî Kontrol Sorunu*. Değerler Eğitimi Dergisi, 5/13, 95-121.
- Pazarlı, O. (1972). *İslam'da Ahlak*. İstanbul: Remzi.
- Rahman, F. (1987). *Ana Konularıyla Kur'an*. Alpaslan Açıkgenç (Çev.). Ankara: Fecr.
- Rıza, A. (1331). *İbtidâilere Muâmelât-ı Ahlâkiyye ve Medeniyye* (3. Baskı). Derseâdet: Nefâset Matbaası.
- Sait H. P. (1993a). *Buhranlarımız ve Son Eserleri* (2. Baskı) M. E. Düzdağ (Haz.). İstanbul: İz.
- Said H. P. (1993b). *Cemiyet Buhranımız. Buhranlarımız ve Son Eserleri* (2. Baskı), M. E. Düzdağ (Haz.). İstanbul: İz.
- Siddiki, M. (1982). *Kur'an'da Tarih Kavramı*. Süleyman Kalkan (Çev.). İstanbul: Pınar.
- Taylor, C. (1995). *Modernliğin Sıkıntılar*. Uğur Canbilen (Çev.). İstanbul: Ayrıntı.
- Tiryakian, E. A. (1990). *Emile Durkheim*. Ceylan Tokluoğlu (Çev.). Sosyolojik Çözümlemenin Tarihi içinde. Ankara: Verso.
- Topçu, N. (1995). *İsyân Ahlâkı*. İstanbul: Dergah.
- Touraine, A. (1994). *Modernliğin Eleştirisi*. Hülya Tufan (Çev.). İstanbul: YKY.
- TÜİK (2016). <http://www.tuik.gov.tr> (Erişim: 10.09.2016).
- Weber, M. (1985). *Protestan Ahlâkı ve Kapitalizmin Ruhü*. Zeynep Aruoba (Çev.). İstanbul: Hil.

Copyright © 2017 **Republic of Turkey Ministry of Youth and Sports**
<http://genclikarastirmalari.gsb.gov.tr/>
Journal of Youth Research • April 2017 • 5(1) • 101-110

ISSN 2147-8473
Received | 03 March 2017
Accepted | 10 April 2017

University-Based Social Work Intervention with International Students: Using a Multicultural Approach

Yaser Snoubar*

Abstract

The number of young students who immigrated to other countries for educational purposes is increasing day by day and this situation is likely to continue in the near future. The students who have immigrated for the purpose of education experience various problems in adapting to the culture of a new country. This may have negative effects on their educational success, valuing leisure time, participating in social activities within the new society and socialization in general. In this article, adjustment problems experienced by undergraduate international students and the application of social work to solve these problems will be discussed. Besides, it will develop suggestions that contribute to encourage young students to search for solutions to the problems they face in a multicultural environment. The aim of this article is to explain how university-based social work intervention can be used for international students in order to solve their problems and enhance their well-being. The solutions that the study proposed will be structured within the framework of multicultural approach.

Keywords: International Students, Adjustment Problems, Multicultural Approach, Social Work Practice, Migration for the Purposes of Education.

* Dr., Ankara Yıldırım Beyazıt University, Lecturer at Department of Social Work, yasersnober@hotmail.com

Copyright © 2017 T.C. Gençlik ve Spor Bakanlığı
<http://genclikarastirmalari.gsb.gov.tr/>
Gençlik Araştırmaları Dergisi • Nisan 2017 • 5(1) • 102-110

ISSN 2147-8473
Başvuru | 03 Mart 2017
Kabul | 10 Nisan 2017

Çok Kültürlü Yaklaşımı Kullanılarak Uluslararası Öğrenciler ile Üniversite Tabanlı Sosyal Hizmet Müdahalesi

Yaser Snoubar*

Öz

Eğitim amacıyla diğer ülkelere göç eden genç öğrencilerin sayısı her geçen gün artmakta olup bu durum yakın gelecekte de devam edecektir. Eğitim amacıyla göç eden bu öğrenciler, yeni ülkenin kültürüne uyum sağlama gibi çeşitli sorunlar yaşayabilmektedir. Bu durum, öğrencilerin akademik başarısı, serbest zaman değerlendirilmesi, yeni toplumda sosyal faaliyetlere katılma ve genel olarak toplumsallaşma üzerinde olumsuz etkilere neden olabilmektedir. Bu makalede, lisans öğrencilerinin yaşadıkları uyum sorunları ve bu sorunları çözmek için sosyal hizmet uygulamaları tartışılacaktır. Aynı zamanda, genç öğrencileri çok kültürlü bir ortamda karşılaştıkları sorunlara çözüm aramak için teşvik etmeye katkıda bulunabilecek öneriler geliştirilecektir. Bu makalenin amacı, çok kültürlü yaklaşımı kullanan üniversite tabanlı sosyal hizmet müdahalesinin uluslararası öğrencilerin sorunlarını çözmek ve refah düzeylerini arttırmak için nasıl kullanılabileceğini açıklamaktır. Önerilen çözümler, çok kültürlü yaklaşım çerçevesinde yapılandırılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Uluslararası Öğrenciler, Uyum Sorunları, Çok Kültürlü Yaklaşım, Sosyal Hizmet Uygulamaları, Eğitim Amaçlı Göç.

* Dr., Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü, yasersnobar@hotmail.com

Introduction

International Students and Their Problems: A General View

In recent years, strong interest is observed in the movement of international students and there exists a competition among countries to attract them because student movements contribute to the state's economy and reinforce cultural diversity. Young people receive benefits from immigration to other countries with the aim of education; however, they are facing problems and negative experiences which may affect their psychological, social and academic status. Cultural and linguistic problems are considered as the most important problems faced by international students in the first year in the host country. Stress generated by living in a new environment with a lack of social support affects the adjustment process of students and their being in harmony and harmony with the new society and this results in attendance problems.

Although the cultural and linguistic problems are the most important problems facing students in the first stage, social studies and researches suggested that they are not the only problems facing the international students in the host country or in the new society. The problems experienced by students differ from one student to another, and vary depending on the social and cultural environment which they came from. This can be observed through several studies conducted in many countries about the problems of international students.

In a study conducted by Snoubar (2015) which aims to determine the social service needs, educational and academic requirements, problems in cultural, linguistic, psychological, economic, and personal development of international students in addition to the problems in their free time activities and housing, problems that they face during their higher education in Turkey. This demonstrate the type of problem experienced by students is often associated with cultural and social aspect as well as political and economic conditions of the country of origin.

Several studies about international students show that students coming from some specific regions are open to face different problems than the others. For example, the international students from the Middle East and receiving higher education in America: experience the problems of racial discrimination and are accused with terrorism on the basis of their religion and national origin (Sutton, 2002 Hanassab, 2006, pp. 157-172; Poyrazli & Grahame, 2007, pp. 263-280).

Considering the current situation of the world, it can be observed found that there are many regions experiencing wars and conflicts the international students are young people who have been affected directly or indirectly from these conditions. This situation creates other challenges for international students and affects the cultural adjustment and academic success of them requires a psychosocial intervention.

For example, Assaf's study (2005) on university students in Palestine found that the students who live in an environment of war and conflict face some mental health problems; they are always nervous and disappointed and have concerns about damages that can affect their families. Confusion and tension experienced by these students have clearly led to academic failure. The study revealed that the traumatic events experienced by young people in an environment of war and conflict cause the spiritual, physiological and long-term mental health problems as well as adverse effects in their future adaptation.

The economic situation and social and cultural background of students lead to housing problems and problems in valuing their leisure time. Many international students mainly depend on their families or on scholarships for their living. In one of the studies about the international student grantees in Turkey found that students spend their money on basic needs such as food, clothing and housing (Akdağ, 2014). The results of the study about university students showed that financial issues are highly influential in the ways that students value their leisure time (Terzioğlu and Yazıcı, 2003, pp. 1-31). The results of the survey on 367 international students showed that vast majority of students value their leisure time by spending time with friends and family members as well as surfing the Internet. The activities such as sports events, recreation and holidays, and participation in artistic and cultural events remain on the second order due to the income limitations (Snoubar, 2015).

The problems experienced by international students may have a negative impact on the adjustment process and being in a harmony with the new culture or may urge adjustment process to take a longer time. In addition, distance from the family, weak social support network and language problems pose a major challenge for the international students and therefore it can directly affect the well-being of international students as well as their goal of academic and personal development in the host country. These problems require some specific solutions at the individual, group and institutional domains. These solutions depend on the policy of the host country as well as the quality of social services provided.

Research Methodology

This study was conducted by reviewing literature on the problems of international students. At the same time, using the framework of the multicultural approach and social work intervention.

The Importance of Social Services for International Students

Attracting and hosting international students require states to prepare appropriate policies and social services that contribute to the solution of their problems. Service quality and quantity affect the harmony of students and their adaption to new cultural environment by contributing to the solution of economic, social, linguistic and housing problems. Providing scholarships, job opportunities and health and social services help lots

of students in academic success. Here lies the importance of cooperation between state institutions, particularly the Ministry of Youth and Sports and Council of Higher Education through development programs that help welfare of international students and facilitate their adaptation into the new society. In addition, the availability of competent units within universities and student hosting help students to have access to these services and to get benefit.

In order to solve the problems of international students International Students Offices must be established in all universities. With the help of this office it can be possible to solve the problems of these students through the provision of advisory services, follow-up academic situation, organize recreational and cultural activities as well as periodic meetings (Özer, 2012, pp. 10-13). In addition to the educational, cultural and guidance services this office should provide social services units, as well. In these social service units, two social workers, two psychologists and guidance specialists should be employed. They should be able to speak foreign languages and work with an understanding of teamwork for the solution of different psycho-social and economic needs and the problems of international students. The location of this office, its telephone number, working hours and services should be announced to international students when they are enrolled in the university (Snoubar, 2015). The existence of such centers in university campus contributes significantly to the welfare of international students, strengthens them and specially provides support for the ones who face cultural adjustment problems. In addition, through these units social workers can consolidate and strengthen vulnerable students such as the disabled ones, those with different sexual orientations and the students coming from the environment of war and conflict.

Young people who have lived for a time in an environment of war and conflicts highly need psychological and social services, such as psychological and social support programs and rehabilitation programs in order to dispose from the negative effects of what that they have experienced or witnessed in the violence environment (Snoubar ve Hawal, 2015, pp. 129-136). Consequently, taking into account these vulnerable groups and, the development of treatment programs and guidelines rehabilitating and supporting them psychologically and socially has necessarily become urgent. It is hard to consider a host state which does not provide for international students with the necessary social services. These services enhance international students by contributing to the solution of their problems and therefore their academic success as well as to realize the idea of cultural exchange and the globalization of education and the educational institution.

Multicultural Approach and Social Work Practice with International Students

Cultural factor is one of the most important factors that international students focus on during the selection of country of higher education. However, the new culture remains as a mysterious and enigmatic issue for them. The host country must develop mechanisms

to enable them to get harmony and to adapt to the new environment; otherwise, adaptation process will become more complex and affect the other social aspects.

Adaptation is defined as the ability to convert the conflict between the individuals and society in which they live (Tomanbay, 1999). By participating in a new society and settle there, albeit for a certain period of time, this process can be stress-inducing for most of international students because these students change their society, respond to the difficulty in roles and expectations of their host countries, these students have come face to face with various problems especially in terms of culture. In the most general terms, these difficulties cause adaptation problems bringing out culture shock and accompanying stress and, the lack of language, psychological problems, being exposed to discrimination and economic difficulties. Some students search for ways to adapt to host country's culture, on the other hand, some of them are extremely loyal to their own culture and have tended to keep their culture more superior (Kuo, 1976, pp. 297-306; Doğan, 1988; Özçetin, 2013). If an appropriate professional intervention does not take place in these instances, this may lead to the emergence of a process of intense stress, anxiety and academic failure. Large cultural differences between the host country and country of origin along with the language problems may conclude in the racial segregation of students. In addition, housing problems increase stress and thus the severity of culture shock. For example, according to the findings of a study on international students in Australia, the large gap between the cultural background of the student and the culture of the host country as well as the fragility of social support network and the problems faced by students become the matters that lead to cultural stress and increase the cultural shock hence, they affect the academic success of international students (Thomson et al, 2006).

Adjusting to new cultural and social environment is the most important problems of international students. It can be described as one of the critical issues that could pose a crisis for the young students in the new country. Providing psycho-social support and counseling services for international students are very important issues because these services reduce cultural shock of young students. The fragility of social support network, or lack of it increase the importance of professional intervention with young people in the new social environment. Hence, the intervention of social work is important in the field of youth and multiculturalism, and they can play an important role in helping young people for cultural adaptation and to overcome their problems.

The profession and discipline of social work that arises on the basis of social justice and human rights carry out various activities to meet the needs of individuals. It also resolves their problems and provides them with their social needs. Social workers who are working with different groups of people (children, youth, women, families, the elder, the disabled, etc.) in different levels (micro, mezzo, and macro), according to the properties of target groups, benefit from different theories and approaches.

Multicultural approach can be considered as one of the most important approaches from which social work practice may benefit its work with international students (Özgür, 2009).

Multicultural approach, can be defined and shaped with the current notions of postmodernism, this current support understanding, accepting culture and cultural differences, representing and defensive.

Regarding multiculturalism four major components are discussed (McCarthy, 1991). These are:

- Multiculturalism evaluates culture as an important part of the human experience and as a required element.
- Multiculturalism comes from the idea of pluralism.
- It also emerges as a response to the monoculturalism; aims to implement the values of different cultures.
- The idea of dominance as power and oppression fall into the literature of multiculturalism (Özgür, 2009).

The importance of multiculturalism is not only to allow different cultures to continue their existence but also to accept that different cultures are valuable (Taylor, 1996). Social work practice in multicultural knowledge, skills and value dimensions can be mentioned in all social work interventions. Information dimensions in social work include basic information about the application of this information in the multicultural approach and this includes differences in knowledge; knowledge of history, culture and current reality of the information.

Second is the skills dimension which represents social worker's competencies and qualifications related to his/her work. International students will join the multiculturalist approach of social work practice structured pattern of relationships. Social service professionals should have the cultural awareness and cultural information on the study carried out refers to the ability to transfer. These skills are communication, problem solving, reconciliation, empowerment, advocacy and empathy.

Finally, the dimension of value is performed and the applicant will work in such a way that provides guidance on how to approach the group. At this point, social workers need to be aware of their own value judgments. Or unwittingly judgmental or unethical behavior or attitudes can also be shown. In fact all these dimensions are important when working with client groups, this will directly affect the application of expert supervision. Perhaps it may be appropriate to take a supplement.

The intervention of social work in the field of youth can be categorized into micro, mezzo and macro levels and aims to address international students' problems and their solutions at different levels, to achieve their welfare and therefore to elaborate their academic success. The work at the individual level with international students requires social worker skills, information and ethical values. Social workers identify social support network and the strengths and weaknesses of the international student by taking into account

their cultural background. Here, social worker should identify the systems that students deal with in the new cultural environment, identify the problem and encourage students to participate in the solutions.

The social workers who use multiculturalist approach in social work practice as well as individual issues should learn and appreciate the cultural values of international students, wholly understand it and also should have knowledge about their families and where they live. Regular meetings should be held for international students aimed at facilitating higher academic achievement through recognition of international students as well as ensuring their adaptation to various conditions of their accommodations where they live for the purpose of education. In the unity of social service social worker should organize open and closed groups of international students who face the same problems in a new cultural environment. Here is an opportunity for international students to discuss their problems and benefit from similar experiences of other students. In addition, they can learn the ways to overcome their problems through groups and these groups help them to develop mechanisms of coping, with their problems by addressing and resolving them. Here lies the importance of the group in the formation of social support network and providing psychological and social needs. As Dominelli (2002) argued that the group can become a source of change as well as a means of coping with change.

At the institutional level and social policies social worker should be involved in policy-making pertaining to international students or international youth. These students are considered to enrich the cultural diversity within the host country and thus their cultural problems should be addressed through policy which aims to integrate international students with the new culture, give them an opportunity through activities and projects to introduce their culture. Therein lies the role of the Ministry of Youth and Sports in collaboration with the Council of Higher Education in developing solutions to the problems faced by international students. This can emerge in the form of cooperation projects and programs for the description of other cultures and for reducing prejudices that can be exposed to young people in the host countries.

Surmounting these problems, social workers should not only adhere to policy formulation but also to improve diversity as well as availability of services to address international students. There should be various programs within the framework of concepts such as multiculturalism, diversity, equality and justice to raise the awareness about international students in the host community. Its not easy to live together especially when surrounded by diversity and originality of living in a judicious society. However, it is very important that we implement appropriate approaches and practices.

In the framework of the multicultural approach, social workers should

In the framework of the multicultural approach, social workers;

- Understand the culture, its impact on human behavior and its role within the society; and recognize that every culture has its own strengths.

- Have a knowledge addressing culture of target groups; be acceptable and sensitive to cultural differences; act in such a way that he/she consider the target's culture while offering services.
- Strive to understand the nature of social differences and oppression mechanisms based on the differences stemming from race, color, ethnicity, sex, age, marital status, political view, religion and beliefs, sexual orientation, mental or physical disabilities; and attend training programmes and maintain personal development on such issues (Özgür, 2009).

Social workers should also benefit from “culturagram” developed by Congress (1994, 2000, 2004; akt.: Özgür, 2009); they should find out the reasons laying behind the arrival of international students with educational purposes; their legal status, their social life, their language spoken at home and that in society, their health beliefs, their crisis experiences, their holidays and other special days, their relations with cultural and religious institutions, their values regarding education and working life, their family structure and their views on power, myths and rules; and they should develop appropriate practices accordingly.

Discussion

International students face many problems that could be attributed to many reasons. The cultural difference is one of the most important problems that face most international students in the similar ways. It is the first of the problems they face in the first stage in the host countries. But the failure to overcome the problem lead them to cultural stress and cultural shock, and this affects the well-being of student and may lead to psychological and social problems and therefore to academic failure. Here lies the importance of the existence of the unity of social services in all the universities to address the problems of international students and help them to overcome cultural problems and to be in harmony with the new culture and achieve academic success. Social work has an important role in this area through the intervention to resolve the problems faced by international students on many levels in collaboration with several institutions and ministries. In this intervention social work many use various approaches. One of the most important approach is “multiculturalism”. Making international students be in harmony with the host country's culture helps them to achieve academic success and motivates them to participate in social life in the new society. Therefore, host country should make appropriate policies, and provide these students with psychological and social services that contribute to facilitate the harmony of international students in the new cultural environment.

Acknowledgement

I would like to gratefully and sincerely thank Dr. Michael Thomas for his language contribution.

Kaynakça/References

- Akdağ, M. (2014). Türkiye Bursları Kapsamında Yükseköğrenim İçin Türkiye'ye Gelen Öğrencilerin Sorunları ve Bu Sorunlara İlişkin Çözüm Önerileri. Yüksek Lisans tezi, Ankara üniversitesi, Ankara.
- Assaf, A. (2005). The Perception of Student Psychological Problems at An-Najah National University through the Al-Aqsa Intifada as a Result of Israeli Occupation. *An-Najah University Journal for Research*, 19(1), 221-254.
- Dogan, S. (1988). Problems of High School Students Who Had Pass Living Overseas and Students Who Had not Pass Living Overseas. PhD thesis, Hacettepe University, Ankara.
- Dominelli, L. (2002). *Anti-Oppressive Social Work Theory and Practice*. New York: Palgrave Macmillan
- Hanassab, S. (2006). Diversity, International Students, and Perceived Discrimination: Implications for Educators and Counselors. *Journal of Studies in International Education*, 10, 157-172.
- Kuo, W. (1976). Theories of migration and mental health: An empirical testing on Chinese-Americans. *Social Science and Medicine*, 10(6), 297-306.
- McCarthy, M. (1991). *Discourse Analysis for Language Teachers*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Özçetin, S. (2013). The Factors That Effect Foreign University Students Social Adaptation. Master's Thesis, Hacettepe University, Ankara, Turkey.
- Özer, M. (2012). International Students in Turkey. *Journal of Higher Education and Science*, 2(1), 10-13.
- Özgür, Ö. (2009). A Critical Approach to Multicultural Social Work Practice: A Case From London. Ph. D. Dissertation, Hacettepe University, Ankara.
- Poyrazlı, S. & Lopez, M. (2007). An Exploratory Study of Perceived Discrimination and Homesickness: A Comparison of International Students and American Students. *Journal of Psychology*, 141(3), 263-280.
- Snoubar, Y. (2015). Problems and Social Service Requirements of International Students Studying in Turkey. Ph. D. Dissertation, Ankara.
- Snoubar, Y., & Hawal, H. H. (2015). Young Communities and the Impact of Wars and Conflicts on the Healthy Growth of Young People: Middle East as a Model Study. *EJIS European Journal of Interdisciplinary Studies Articles*, 1(1), 129-136.
- Stephen French Gilson & Elizabeth Depoy (2000) Multiculturalism and Disability: A Critical Perspective. *Disability & Society*, 15(2), 207-218.
- Sutton, R. (2002). Discrimination and Harassment among International Students: A Focus Group Study. Office for Equal Opportunity, 1-7. Retrieved from: http://oied.ncsu.edu/oied/pubs/focus_grp_report.pdf.
- Taylor, C. (1994). *The Politics of Recognition: Multiculturalism*. (ed) Amy Gutmann. Princeton: Princeton University Press.
- Terzioğlu, A. ve Yazıcı, M. (2003). üniversite Öğrencilerinin Serbest Zamanlarını Değerlendirme Anlayış ve Alışkanlıkları (Atatürk üniversitesi Örneği). *Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(2), 1-31.
- Thomson, G, Rosenthal, D & Russell, J. (2006). Cultural Stress among International Students at an Australian University. Australian International Education Conference 2006. [http://www.aiec.idp.com/pdf/Thomson%20\(Paper\)%20Fri%201050%20MR5.pdf](http://www.aiec.idp.com/pdf/Thomson%20(Paper)%20Fri%201050%20MR5.pdf)
- Tomanbay, İ. (1999). *Social Work Dictionary: Sociology, Psychology, pedagogy, methodology, Population, Law and Economics Aspects with its Dimensions*. Ankara: Selvin Publishers.

Copyright © 2017 T.C. Gençlik ve Spor Bakanlığı
<http://genclikarastirmalari.gsb.gov.tr/>
 Gençlik Araştırmaları Dergisi • Nisan 2017 • 5(1) • 111-118

ISSN 2147-8473
Başvuru | 01 Mart 2017
Kabul | 09 Nisan 2017

Okula Aidiyet ve İhtiyaç Doyumu Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi

Ali Eryılmaz*

Fatma Altınsoy**

Öz

Bu çalışmanın amacı, lise öğrencilerinin okula aidiyetleri ile psikolojik ihtiyaçlarını doyumaları arasındaki ilişkilerin incelenmesidir. Bu amaç doğrultusunda çalışma, onuncu ve on birinci sınıflarda eğitim alan 112 kız (51.6 %) ve 105 (48.4 %) erkek olmak üzere toplam 217 lise öğrencisi ile gerçekleştirilmiştir. Çalışmada, Okula Aidiyet Duygusu ve Genel İhtiyaç Doyumu Ölçekleri kullanılmıştır. Verilerin analizinde çoklu regresyon analizinden yararlanılmıştır. Çalışma bulgularına göre özerklik, ait olma ve yetkinlik ihtiyaçları okula aidiyet duygusunu anlamlı düzeyde açıklamıştır. Değişkenlerin okula aidiyet ile ilişkileri tek tek ele alındığında, regresyon eşitliğinde en çok yetkinlik, ikinci olarak ait olma ve üçüncü olarak yetkinlik ihtiyacının doyurulmasının okula aidiyeti olumlu yönde ve anlamlı düzeyde açıkladığı sonucuna varılmıştır. Bu sonuçlara göre ilgili değişkenler, okula aidiyetteki varyansın % 29'nu açıklamaktadır. Lise öğrencilerinin okula aidiyetlerini artırmada, onların psikolojik ihtiyaçlarının doyurulması önemli bir değişken olarak görülmektedir.

Anhtar Kelimeler: Lise Öğrencisi, Öz Belirleme, İhtiyaç Doyumu, Okula Aidiyet

* Doç. Dr., Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, erali76@hotmail.com,

** Uzm. Psk. Dan., Milli Eğitim Bakanlığı, fatmaaltinsoy.26@gmail.com

Giriş

Ait olma duygusu; bireyler için en temel gerekliliktir (Baumeister ve Leary, 1995, , ss. 497-529). Bireyler diğer insanlardan ya da kurumlardan değer gördüklerinde ve kabul edildiklerinde ait olma duyguları doyuma ulaşmaktadır (Hagerty ve ark., 1992, ss. 172-177). Ait olma duygusunun yaşandığı çeşitli bağlamlar vardır. Okul da bu bağlamlardan biridir.

Öğrencilerin kendilerini okula ait hissetmeleri, okula aidiyet duygusu kavramıyla incelenmektedir. Okula aidiyet duygusu, öğrencinin okuldaki bireyler tarafından hangi ölçüde değer verildiğine, kabul edildiğine, okul bağlamında gruba dahil olduğuna ve desteklendiğine yönelik bir duygudur. Bir başka deyişle okula aidiyet duygusu; öğrencilerin kendilerini, okullarının önemli bir parçası olarak hissetme düzeyleridir (Goodenow, 1993, ss. 79-90). Okula aidiyet duygusunu etkileyen pek çok faktör bulunmaktadır. Bu faktörlerden biri de öğrencilerin psikolojik ihtiyaçlarının karşılanmasıdır.

İnsanların pek çok bağlamda nasıl geliştiklerini ele alan pek çok kuram vardır. Bu kuramlardan biri de öz belirleyicilik kuramıdır (Deci ve Ryan, 1985, ss. 179-211. ; Ryan ve Deci, 2000, ss. 68-78; Walls ve Little, 2005, ss. 23-31). Bu kuram; bireyin davranışlarını düzenlemesinde ve kararlarında dış faktörlerden çok içsel dinamiklerinin harekete geçmesi ve özgür seçimler yapabilmesi olarak tanımlanmaktadır (Deci ve Ryan, 2000, ss. 68-78). Öz belirleyicilik kuramı temelinde gerçekleştirilen çalışmalarda, öğrencilerin okula ve okulda gerçekleştirilen aktivitelere ilgi duymalarını sağlayan etkenler üzerinde durulmuştur (Furrer ve Skinner, 2003, ss. 148-162; Ryan ve Deci, 2000, ss. 68-78; Wentzel, 1999, ss. 76-97). Bu doğrultuda, öğrencilerin okuldaki başarılarını ve motivasyonlarını etkileyen en önemli faktör, doğuştan getirilen üç temel psikolojik ihtiyacın karşılanmasıdır (Pittman ve Richmond, 2007, ss. 270-290). Bu ihtiyaçlardan yetkinlik ihtiyacı; bireyin herhangi bir görev durumunda ya da çevreyle etkileşime geçmesinde kendisini etkili bir birey olarak görmesidir. Özerklik ihtiyacı, bireyin özgür seçim hakkının olması ve özgürce kendi isteklerini gerçekleştirmesidir. Bireyin diğer insanlarla olumlu duygusal bağlar temelinde ilişkiler kurması da ait olma ihtiyacı ve bu ihtiyacın giderilmesi anlamına gelmektedir (Deci ve Ryan, 1991, ss. 237- 288; Ryan ve Deci, 2000, ss. 68-78).

Literatür incelendiğinde, okulu toplumun küçültülmüş bir hali olarak gören bilim adamları (Hagerty ve ark., 1992, ss. 172-177; Solomon, Watson, Battisch, Schaps, ve Delucchi, 1996, ss. 719-748; Ma, 2003, ss. 340-349), okula aidiyet duygusunun önemi üzerinde durmaktadırlar. Bu konuda yapılan çalışmalar çoğunlukla öğrencilerin okula aidiyet duygusunun öğrencilerin başarıları üzerindeki etkileri üzerine yoğunlaşmaktadır (Nichols, 2008, ss.145-169; Ma, 2010, ss. 340-349; Osterman, 2002, ss. 323-367). Örneğin ilgili literatürde okula aidiyet duygusunun; başarı ve motivasyon (Faircloth ve Hamm, 2005, ss. 293-309; Furrer ve Skinner, 2003, ss. 148-162), okula devam kararları (Nichols, 2008, ss.145-169), okul terki (Ma, 2010, ss. 340-349), gibi değişkenlerle ilişkili olduğu belirtilmektedir. Bu sonuç değişkenlerinin yanında öğrencilerin okullarda psikolojik ihtiyaçları-

nin doyurulması gibi süreç değişkenleri ile okula aidiyet duygusu arasındaki ilişkilerin de incelenmesi gerekmektedir. Çünkü okulların öğrencilerin öğrenmelerine ve gelişimlerine uygunluğunda, psikolojik ihtiyaçların doyurulması önemli bir faktör olarak değerlendirilmektedir (Pittman ve Richmond, 2007, ss. 270-290).

Okula aidiyet duygusunun artmasına paralel olarak derse katılım, okula devam, öznel iyi oluş ve akademik başarı gibi pek çok açıdan öğrencilerin işlevsellikleri artmaktadır (Bergin ve Bergin, 2009, ss. 141-170; Ma, 2000, ss.145-169; Maddox ve Prinz, 2003, ss. 31-49; Neel ve Fuligni, 2013, ss. 678-692; Pittman ve Richmond, 2007, ss. 270-290 ; Tian ve ark., 2016, ss. 1269-1285). Öğrencilerin okula aidiyet duygularının azalması durumunda ise; okul terki, akademik başarısızlık ve zarar verici maddelere yönelme, saldırganlık ve zorbalık gibi pek çok olumsuz sonuçla karşılaşmaktadır (Goodenow, 1993, ss. 79-90; Goodenow ve Grady, 1993, ss. 60-71; Maddox ve Prinz, 2003, ss. 31-49; Osterman, 2000, ss. 323-367). Araştırma sonuçları, öğrencilerin okula aidiyet duygularının yükseltilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır. İhtiyaç doyumu da öğrencilerin okula aidiyetlerini olumlu olarak etkileyen faktörlerden biri olabilir. Sonuç olarak, bu çalışmanın amacı, lise öğrencilerinin okula aidiyetleri ile psikolojik ihtiyaçlarını doyumaları arasındaki ilişkileri incelemektir.

Yöntem

Araştırma Deseni

Lise öğrencilerinin okula aidiyet duygusu ile ihtiyaç doyumları arasındaki ilişkileri incelemek amacıyla ilişkisel tarama modeline dayanarak bu araştırma gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmada veriler, farklı yaşlardaki lise öğrenimi gören ergenlerden elde edilmiş ve kesitsel araştırma metodu kullanılmıştır. Çalışmada verilerin analizinde çoklu regresyon analizinden yararlanılmıştır. Araştırma verileri Şubat 2015- Mayıs 2016 tarihleri arasında toplanmıştır. Ölçeklerin uygulanması 25-30 dakika arasında değişmiştir. Araştırma öncesinde ilgili kurumlardan gerekli izinler alınarak etik ve yasal kurallar göz önünde bulundurulmuştur. Araştırmada veriler, grup uygulaması şeklinde toplanmıştır. Veriler katılımcılardan ders saatleri içinde dersin öğretmeninin de yardımıyla toplanmıştır. Veriler toplanırken gönüllülük ilkesi esas alınmış, katılımcılara öncelikle araştırmanın amacına yönelik kısa bir bilgi verilmiş ve ardından araştırmaya katılmak isteyen katılımcılara ölçekler verilmiştir. Ayrıca, gerekli durumlarda katılımcılara ek açıklamalar yapılmıştır. Katılımcılardan kimlik bilgileri istenmemiştir.

Çalışma Grubu

Bu çalışma lise öğrenimi gören öğrencilerle gerçekleştirilmiştir. Ölçme araçlarının uygulanacağı bireyler, amaçlı (purposive) örnekleme yoluyla belirlenmiştir. Amaçlı örneklemede araştırmacı, evrenle ilgili daha önceki kuramsal bilgilere ve kendi bilgilerine ve araştırma-

nın özel amacına dayanarak bir örneklem belirlemektedir (Büyüköztürk, Kılıç-Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2008, ss. 90). Bu çalışmada, araştırma grubunun belirlenmesinde amaçlı örnekleme çeşitlerinden, Maksimum Çeşitlilik Yöntemi benimsenmiş ve bu bağlamda evrenin temsili göz önünde bulundurularak, bireylerin seçilmesinde Anadolu lisesinde öğrenim görmek, psikiyatr tanı almamak ve 15-17 yaş aralığında olmak durumu dikkate alınarak katılımcılar seçilmiş ve ölçme araçları bu bireylere uygulanmıştır.

Araştırma kapsamında kullanılan veri toplama araçları 219 katılımcıya uygulanmıştır. Veri analizleri öncesi, katılımcıların veri toplama araçlarına verdikleri yanıtlar gözden geçirilmiştir. Psikiyatr tanı alan iki öğrenci örneklemden çıkarılmıştır. Sonuçta analizler onuncu ve on birinci sınıflarda eğitim alan 112 kız (51.6 %) ve 105 (48.4 %) erkek lise öğrencisi olmak üzere toplam 217 katılımcıdan elde edilen verilerle gerçekleştirilmiştir. Kız öğrencilerin yaş ortalaması 15.31 ve standart sapması 0.043 iken; erkek öğrencilerin yaş ortalamaları 16.40 ve standart sapması 0.058'dir.

Tablo 1. Çalışma Grubunun Demografik Özelliklerine Ait Frekans ve Yüzde Dağılımları

Seçenekler		1	2	Toplam
Cinsiyet		Kız	Erkek	-
	n	112	105	217
	%	51.6	48.4	100
Sınıf		10. sınıf	11. sınıf	-
	n	121	96	217
	%	55.8	44.2	100

Veri Toplama Araçları

Araştırmada, Kişisel Bilgi Formu, Okula Aidiyet Duygusu ve Genel İhtiyaç Doyumu Ölçekleri kullanılmıştır. Ölçeklerin psikometrik özelliklerine ait bilgiler aşağıda yer almaktadır:

Kişisel Bilgi Formu: Katılımcıların yaş, cinsiyet ve eğitim durumları gibi demografik özelliklerine ilişkin bilgiler kişisel bilgi formu aracılığıyla elde edilmiştir.

Genel Temel İhtiyaç Doyumu Ölçeği: Bu çalışmada ihtiyaç doyumuna ait veriler Genel Temel İhtiyaç Doyumu Ölçeği aracılığıyla toplanmıştır. Ölçek Deci ve Ryan (1991) tarafından geliştirilmiştir. Bu araç 21 maddeli; 7'li likert tipidir (s. 237- 288). Ölçek; yetkinlik (6 madde), özerklik (7 madde) ve ait olma (8 madde) olmak üzere toplam üç boyutludur. Ölçekten alınabilecek puan aralığı 21- 147'dir. Ölçeğin Türkçeye uyarlaması, Cihangir-Çankaya ve Bacanlı (2003) tarafından gerçekleştirilmiştir. Ölçeğin iç tutarlık katsayıları, yetkinlik alt boyutu için .80; özerklik alt boyutu için .82 ve ait olma alt boyutu için ise, .81'dir. Ölçekte bu alt boyutlarından yüksek puan almak, bireylerin ihtiyaçlarını doydurduklarını ifade etmektedir.

Okula Aidiyet Duygusu Ölçeği: Bu çalışmada okula aidiyet duygusuna ait veriler Okula Aidiyet Duygusu Ölçeği (OADÖ) The Psychological Sense of School Membership Scale aracılığıyla toplanmıştır. Ölçek, (Goodenow 1993 s. 79-90) tarafından geliştirilmiştir. Bu araç 18 maddelik beşli likert tipinde (1. Hiç doğru değil, 5.Tamamen doğru) bir ölçektir. Ölçekteki beş madde (3, 6, 9, 12 ve 16. maddeler) olumsuz ifadeleri içermektedir. Ölçekteki olumsuz maddeler tersten puanlanmaktadır. Ölçek hem alt boyutlar üzerinden hem de toplam puan üzerinden hesaplanabilmektedir. Ölçekten alınan yüksek puanlar okula aidiyet duygusunun yüksek olduğunu göstermektedir.

Okula Aidiyet Duygusu Ölçeğinin Türk kültürüne uyarlama çalışması Sarı (2011) tarafından ilköğretim ikinci kademedeki öğrenciler üzerinde yapılmıştır. Sarı (2011) tarafından yapılan uyarlama çalışmasına göre maddelerin iki bileşende toplandığı görülmüştür. Bu faktörlerden birincisi (Okula Bağlılık) ölçekteki 13 olumlu maddeyi kapsamaktadır; diğer faktörde (Reddedilmişlik Duygusu) ise ölçekte yer alan beş olumsuz maddeyi kapsar. Alt ölçeklere ilişkin Cronbach alfa iç tutarlık katsayılarının ise sırasıyla .84 ve .78 olduğu belirlenmiştir. Sarı (2013) tarafından lise örneklemini ile yapılan çalışmada Cronbach alfa iç tutarlık katsayısı ise .84 bulunmuştur. Bu çalışmada ölçeğin değerlendirilmesi toplam puana göre değerlendirilmiştir (s.147-160).

Bulgular

Bu çalışmada ilk olarak lise öğrencilerinin okula aidiyet ölçeği puanları ile genel ihtiyaç doyumu ölçeğinden aldıkları puanlara yönelik betimsel istatistikler hesaplanmıştır. Daha sonra korelasyon analizi yapılmıştır. Sonrasında çoklu regresyon analizine yer verilmiştir. Öncelikle çalışma grubuna ait betimsel istatistikler aşağıda sunulmuştur.

Tablo 2. Okula Aidiyet ve Genel İhtiyaç Doyumu (Alt boyutları) Ölçeklerinin Betimleyici İstatistikleri

Ölçekler	X	SS	n
Okula Aidiyet Duygusu	62.39	12.28	217
Özerklik	34.60	6.12	217
Yetkinlik	27.47	5.99	217
Ait Olma	41.48	7.20	217

Okula Aidiyet ve Genel İhtiyaç Doyumunu Arasındaki İlişkilere Yönelik Korelasyon Bulguları

Okula aidiyet duygusu ve genel ihtiyaç doyumu (alt boyutları) arasındaki ilişkilere yönelik korelasyon sonuçları aşağıdaki Tablo 3'te verilmiştir. Bu tabloda görüldüğü üzere, liseli

ergenlerin okula aidiyetleri ile genel ihtiyaç doyumu alt boyutlarından özerklik ile ($r = .425$), yetkinlik ile ($r = .483$) ait olma ile ($r = .427$) arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir.

Tablo 3. Okula Aidiyet ve Genel İhtiyaç Doyumu Arasındaki Korelasyon Matrisi

	1	2	3	4
1-Okula Aidiyet	1	.425**	.483**	.427**
2-Özerklik	.425**	1	.557**	.519**
3-Yetkinlik	.483**	.557**	1	.515**
4-Ait Olma	.427**	.519**	.515**	1

n= 217, ** p < 0.01

Okula Aidiyet ve Genel İhtiyaç Doyumu Arasındaki Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları

Lise öğrencilerinin okula aidiyetlerini ihtiyaç doyumu düzeylerinin ne kadar açıkladığını belirlemek için çoklu doğrusal regresyon analizinden yararlanılmıştır. Tablo 4'te çoklu regresyon analizi sonuçları verilmiştir.

Tablo 4. Okula Aidiyet ve Genel İhtiyaç Doyumu Arasındaki Çoklu Regresyon Matrisi

Okula Aidiyet	B	SHB	β	t	p
Sabit	21.03	4.71	-	4.46	.000
1-Özerklik	.33	.15	.16	2.22	.028
2-Yetkinlik	.60	.15	.29	4.01	.000
3-Ait Olma	.33	.12	.19	2.69	.008

n=217, R=.54, R2=.29, F= 29.37, * p<.05, ** p<.01

Tablo 4 incelendiğinde, özerklik, ait olma ve yetkinliğin, okula aidiyet duygusunu anlamlı düzeyde açıkladığı görülmektedir ($R=.54$, $R^2=.29$, $F= 29.37$, $p<.01$). Değişkenlerin okula aidiyet ile ilişkileri tek tek ele alındığında, regresyon eşitliğinde en çok yetkinlik ihtiyacının doyumu ($\beta= .29$; $p<.01$) okula aidiyeti olumlu yönde ve anlamlı düzeyde açıkladığı sonucuna varılmıştır. Bunu sırasıyla; ait olma ve özerklik ihtiyacını doyumak izlemiştir. Bu sonuçlara göre ilgili değişkenler, okula aidiyetteki varyansın % 29'nu açıklamaktadır.

Tartışma

Bu çalışma, lise öğrencilerinin okula aidiyetleri ile psikolojik ihtiyaçlarını doyumaları arasındaki ilişkileri incelemek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Çalışma bulguları, lise öğrencilerinin psikolojik ihtiyaçlarını doyumaları oranında onların okula aidiyetlerinin de yükseldiğini göstermiştir. Araştırmalar, gerek öğretmenlerin gerekse akranların, öğrencilerin psikolojik ihtiyaçlarını doyumaları durumunda, öğrencilerin okula katılımlarının ve de akademik başarılarının yükseldiğini göstermiştir (Pittman ve Richmond, 2007, ss. 270-290). Uluslararası literatürde, okula aidiyet ve psikolojik ihtiyaçların doyumunu arasındaki ilişkilerin dolaylı olarak ele alındığı görülmektedir (Cox ve Williams, 2008, ss. 222-239). Bazı çalışmalarda ise aidiyetin ve ihtiyaç doyumunun öğrenciler için önemini vurgulamaktadır (Chow, 2007, ss. 511-520; Mellor, Stokes, Firth, Hayashi ve Cummins, 2008, ss. 213-218). Ayrıca, okula aidiyetle ilgili çalışmalarda daha çok sonuç değişkenleri (akademik başarı, okul terki vb) ile okula aidiyet arasındaki ilişkiler incelenmektedir (Faircloth ve Hamm, 2005, ss. 293-309; Furrer ve Skinner, 2003, ss. 148-162; Nichols, 2008, ss. 145-169; Ma, 2010, ss. 340-349; Osterman, 2002, ss. 323-367). Bu noktada bu çalışma hem iki değişken arasındaki ilişkileri ortaya koyması açısından hem de süreç değişkeni olarak okula aidiyet ve ihtiyaç doyumunu arasındaki ilişkileri incelemesi açısından literatüre katkı sağlamıştır denilebilir.

Bu çalışmada yer alan bireyler, ergenlik dönemini yaşamaktadırlar. Ergenlik döneminde güçlü bir ait olma duygusu büyük bir öneme sahiptir (Booker, 2004, ss. 131- 143). Modern toplumlarda okullar, ergenlerin doğasını şekillendirmek adına çok önemli bir rolü yerine getirmektedirler. Eğer, öğrenciler okullarla bütünleşemezler ise, davranış bozuklukları, içe ve dışa yönelim sorunları ve maddeyi kötüye kullanma gibi pek çok açıdan problemler yaşamaktadırlar. Tüm bunların sonucunda da öğrenciler, eğitim hayatlarını yarıda bırakıp okul terki yaşamaktadırlar (Steinberg, 2013, ss. 187-220). Okula aidiyetin yükseltilmesi, lise öğrencilerinin sağlıklı bir gelişim sürdürmelerinin yanında (Prince ve Hadwin, 2013, ss. 238-262) okula katılımlarını, akademik başarılarını ve öğrenmelerini de olumlu olarak etkilemektedir (Pittman ve Richmond, 2007, ss. 270-290). Bu noktada bu çalışma, lise öğrencilerinin okula aidiyetlerini artırmada hangi faktörlerin kullanılması gerektiğine yönelik bulgular ortaya koyduğu için literatüre önemli bir katkı sağlamıştır denilebilir.

Çalışma bulguları, psikolojide ihtiyaçlar konusu bağlamında ele alınabilir. Literatürde ortaya konan kuramsal açıklamalara göre (Prince ve Hadwin, 2013, ss. 238-262), okula aidiyet aslında Maslov'un ihtiyaçlar hiyerarşisinde (Maslow 1987, ss. 77-97), sevgi ve saygı ihtiyaçlarına karşılık gelmektedir. Bu noktada psikolojik ihtiyaçlar ile okula aidiyet, ihtiyaç kavramında kesişmektedirler. Bu kesişimin bir sonucu olarak psikolojik ihtiyaçların doyumlanması, lise öğrencilerinin okula aidiyetlerini de olumlu olarak etkilemiş olabilir. Böylece hem okula ait olarak hem de psikolojik ihtiyaçlarını doyurarak öğrenciler, kendilerini gerçekleştirmektedirler.

Literatürde doğrudan olmasa da dolaylı olarak öğrencilerin psikolojik ihtiyaçlarının doyurulmasının, öğrencilerin okula aidiyetlerini artıracaklarını belirten açıklamalar bulunmaktadır. Örneğin okul çevresinde/ortamında tüm öğrencilerin, gerek öğretmenlerle gerekse akranlarla olumlu etkileşim içinde olmaları öğrencilerin aidiyet duygularının artmasında önemli olduğu belirtilmektedir (Booker, 2004, ss. 131- 143). Benzer şekilde Murdock (1999) öğretmenlerini saygıdeğer ve destekleyici olarak algılayan öğrencilerin, öğrenmeye karşı yüksek motivasyona sahip olduklarına ve bu öğrencilerin okula karşı sorumluluklarını yerine getirmeye daha istekli olduklarına vurgu yapmaktadır (s. 62-75). Aslında ifade edilen bu olumlu etkileşimler, öğrencilerin ait olma ihtiyaçlarını doymaları olarak da ele alınabilir. Benzer şekilde Finn (1989), ergenlerin okul ortamında fazladan zaman geçirerek aidiyet duygularını içselleştirme olanağı ve olasılığı bulunduğu üzerinde durmaktadır (s. 117-142). Finn (1989) öğrencilerin okula bağlılığını geliştirmek için düzenli olarak aktivitelere katılmalarının önemli olduğunu belirtmektedir (s. 117-142). Aslında öğrenciler okuldaki gerek ders içi (soruları bilmek, bir konuda kendi yeterliliğini ortaya koymak vb) gerekse ders dışı (spor faaliyetleri, sosyal kulüp faaliyetleri içerisinde yer almak) faaliyetlerle yetkinlik ihtiyaçlarını doyurma fırsatlarını bulmaktadırlar. Özetle, bu çalışma bulguları, dolaylı olarak ifade edilen araştırma sonuçlarını ampirik anlamda doğrular niteliktedir.

Literatür bulgularına (Deci, Vallerand, Pelletier & Ryan, 1991, ss. 325-346; Niemiec ve Ryan, 2009, ss. 133-144) ve bu çalışma sonuçlarına dayalı olarak bir takım öneriler geliştirilebilir. Öncelikle okul ortamında, gerek öğretmenlerin gerekse idarecilerin, öğrencilerin okula aidiyetlerini göz önünde bulundurmaları gerekmektedir. Öğrencilerin okula aidiyetlerini artırmak adına, okul ortamında öğretmenlerin ve idarecilerin öğrencilerin psikolojik ihtiyaçlarını doymalarının yollarını bulmaları faydalı olabilir. Bu amaç doğrultusunda okul, psikolojik danışmanlık ve rehberlik servisi ile iş birliğine gidilerek çalışmanın bulguları doğrultusunda çeşitli çalışmalar yapılabilir. Örneğin, öğrencilere ve öğretmenlere sağlıklı ilişki geliştirme konusunda grup rehberliği çalışmaları yapılabilir (ait olma ihtiyacı için). Bir başka açıdan öğrencilerin ilgilerine ve yeteneklerine uygun olarak okullardaki sınıf içi ve sınıf dışı aktiviteler düzenlenebilir (yetkinlik ihtiyacı için). Öğrencilerin okul yönetiminde daha fazla yer almaları adına onlara seçim ve seçenek sunulabilir (özerklik ihtiyacı için). Bu ihtiyaçların doymu konusunda veli-okul iş birliği de sağlanabilir.

Copyright © 2017 **Republic of Turkey Ministry of Youth and Sports**
<http://genclikarastirmalari.gsb.gov.tr/>
 Journal of Youth Researches • April 2017 • 5(1) • 119-124

ISSN 2147-8473
Received | 01 March 2017
Accepted | 09 April 2017

The Examination of the Relationships Between Belonging to School and the Need Satisfaction

Ali Eryılmaz*

Fatma Altınsoy**

Abstract

The purpose of the present study is to examine the relationships between the high school students' belonging to school and satisfying their psychological needs. Analyses have been carried out with the data obtained from 217 participants- 112 female (51.6%) and 105 male (48.4%) high school students who received education at tenth and eleventh grades. In the present study, the Sense of Belonging to School and the Basic Need Satisfaction Scales have been used. Multiple regression analysis has been used for analyses of the data. According to the study findings, the needs of autonomy, belonging and competence have explained the sense of belonging to school significantly. According to these results, the relevant variables explain 29% of the variance related to the belonging to school. In conclusion, satisfying the psychological needs of high school students is seen to become an important variable to increase their belonging to school.

Keywords: High School Student, Self-Determination, Need Satisfaction, Belonging to School

* Associate, Prof. Dr., Eskişehir Osmangazi University, erali76@hotmail.com

** MS Counselor, Ministry of National Education, fatmaaltinsoy.26@gmail.com

Introduction

Sense of belonging is generally the most basic requirement for individuals (Baumeister & Leary, 1995). When the individuals are respected and accepted by other people or institutions, their senses of belonging are satisfied (Hagerty et al., 1992). There are various contexts in which the sense of belonging is experienced. School is one of those contexts. The fact that the students feel that they belong to the school is examined by the concept of belonging to school. The feeling of belonging to school is a feeling regarding to what extent the student is respected and accepted by the individuals at school, gets involved in a group within the context of school and receives support.

is supported. In other words, belonging to school refers to the students' considering themselves as an important parts of their schools (Goodenow, 1993). There are many factors which affect the sense of belonging to school. Satisfaction of needs might be an important one. In parallel with the increase of the belonging to school, the sense of being functional increase in many aspects such as attendance to lesson, attending the school, subjective well-being and academic achievement (Bergin and Bergin, 2009; Ma, 2000; Maddox & Prinz, 2003; Neel & Fuligni, 2013; Pittman and Richmond, 2007; Tian et al., 2016). On the event that the students' senses of belonging to school decrease, many negative results are encountered such as school dropout, academic failure and tending to harmful substances, aggression and bullying (Goodenow, 1993; Goodenow and Grady, 1993; Maddox and Prinz, 2003; Osterman, 2000). Results of the study reveal that it is necessary to increase the students' belonging to school. The need satisfaction can be one of the factors which positively affect the students' belonging to school. In conclusion, the aim of the present study is to examine the relationship between the high school students' belonging to school and satisfying their psychological needs.

Method

The aim of the present study is to examine the relationships between the high school students' belonging to school and satisfying their psychological needs. The individuals to whom measurement devices shall be applied have been determined by purposive sampling. In purposive sampling, the researcher identifies a sample based on the previous universe-related theoretical information and their own knowledge and special purpose of the study (Büyüköztürk, Kılıç-Çakmak, Akgün, Karadeniz and Demirel, 2008; Fraenkel and Wallen, 1993). In the present study, among the purposive sampling types, Maximum Variation Method was adopted for determining the research group. The participants were chosen considering the state of studying at an Anatolian High School, not being diagnosed in a psychiatric disorders and being 15 and 17 years of age. The data collection tools, used within the scope of the study, were applied to

219 participants. Before the data analyses, the responses of the participants to data collection tools were revised. Two psychiatrically diagnosed students were excluded from the sample. All in all, the analyses have been carried out with the data obtained from 217 participants- 112 female (51.6%) and 105 male (48.4%) high school students who received education at tenth and eleventh grades. While the average age of female students is 15.31 and Standard deviation is 0.043, the average age of male students is 16.40 and Standard deviation is 0.058. In the present study, the Sense of Belonging to School and the Basic Need Satisfaction Scales have been used. Multiple regression analysis has been used for the analyses of the data.

Findings

According to the findings of the study, the needs of autonomy, belonging and competence have explained the sense of belonging to school significantly ($R=.54$, $R^2=.29$, $F= 29.37$, $p<.01$). When the relationship of variables with the sense of belonging to school are examined individually, it is concluded that satisfying of the needs has explained the belonging to school positively and significantly. According to these results, the relevant variables explain 29% of the variance related to the belonging to school.

Discussion and Result

The present study has been done to examine the relationships between the high school students' belonging to school and satisfying their psychological needs. The findings of the study show that satisfying the psychological needs of high school students increases their belonging to school. The studies reveal that the students' attendance to school and their academic achievement increase on condition that both their teachers and peers satisfy the students' psychological needs (Pittman & Richmond, 2007). In the literature, it is seen that there are not any studies which examine the relationships between belonging to school and satisfying the psychological needs. Furthermore, in the studies on the belonging to school, the relationships mostly between the result variables (academic achievement, school dropout, etc.) and the belonging to school are examined (Faircloth and Hamm, 2005; Furrer and Skinner, 2003; Nichols, 2008; Ma, 2010; Osterman, 2002). Herein, the present study can be claimed to have made a contribution to the literature since both it has revealed the relationships between two variables and it examines the relationships between the belonging to school, as the process variable, and the need satisfaction.

The individuals who take part in the present study live the puberty. A strong sense of belonging has great importance during the puberty (Booker, 2004). In modern societies, schools play a very important role to shape the nature of teenagers. If students become integrated with schools, they are faced with problems in many aspects such

as behavior disorders, internal and external orientation problems and abuse of the substance. As a result of these, students drop out their education life and they experience the school dropout (Steinberg, 2013). Increasing the belonging to school beside the fact that they carry on a healthy development (Prince and Hadwin, 2013), affect positively the high school students' attendance to school, academic achievement and their learning (Pittman & Richmond, 2007). Herein, the present study can be claimed to have made an important contribution to the literature because it has revealed findings related to the factors which should be used to increase the high school students' belonging to school. In conclusion, satisfying the psychological needs of high school students is seen to become an important variable to increase their belonging to school.

Kaynakça/References

- Baumeister, R. F. ve Leary, M. R. (1995). The need to belong: desire for interpersonal attachments as a fundamental human motivation. *Psychological bulletin*, 117(3), 497-529.
- Bergin, C. ve Bergin, D. (2009). Attachment in the classroom. *Educational Psychology Review*, 21(2), 141-170.
- doi:<http://dx.doi.org/10.1007/s10648-009-9104-0>
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç-Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., ve Demirel, F. (2008). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Booker, C. K. (2004). Exploring School Belonging and Academic Achievement in African American Adolescent. *Curriculum and Teaching Dialogue*, 6(2), 131- 143.
- Cihangir-Çankaya, Z., ve Bacanlı, H. (2003, July). *Adaptation of the needs satisfaction in general scale*. Paper presented at the meeting of VII. National Psychological Counseling, Malatya, Turkey.
- Chow, H. P. (2007). Sense of belonging and life satisfaction among Hong Kong adolescent immigrants in Canada. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 33(3), 511-520.
- Cox, A. ve Williams, L. (2008). The roles of perceived teacher support, motivational climate, and psychological need satisfaction in students' physical education motivation. *Journal of sport and exercise psychology*, 30(2), 222-239.
- Deci, E. L. ve Ryan, R. M. (2000). The " what" and " why" of goal pursuits: Human needs and the self-determination of behavior. *Psychological inquiry*, 11(4), 227-268.
- Deci, E. L. ve Ryan, R. M. (1991). A motivational approach to self: Integration in personality. In R. Dienstbier (Ed.), *Nebraska symposium on motivation: Perspectives on motivation* (pp.237- 288). Lincoln: University of Nebraska Press.
- Deci, E. L. ve Ryan, R. M. (1985). *Intrinsic motivation and self-determination in human behaviour*. New York: Plenum.
- Deci, E. L., Vallerand, R. J., Pelletier, L. G., & Ryan, R. M. (1991). Motivation and education: The self-determination perspective. *Educational psychologist*, 26(3-4), 325-346.

- Faircloth, B. S. ve Hamm, J. V. (2005). Sense of belonging among high school students representing 4 ethnic groups. *Journal of Youth and Adolescence*, 34(4), 293-309. doi:10.1007/s10964-005-5752-7
- Finn, J. D. (1989). Withdrawing from school. *Review of educational research*, 59(2), 117-142.
- Furrer, C. ve Skinner, E. (2003). Sense of relatedness as a factor in children's academic engagement and performance. *Journal of Educational Psychology*, 95(1), 148-162. <http://dx.doi.org/10.1037/0022-0663.95.1.148>
- Fraenkel, J. R. ve Wallen, N. E. (1993). How to design and evaluate research in education. New York: McGraw-Hill.
- Goodenow, C. (1993). The psychological sense of school membership among adolescents: Scale development and educational correlates. *Psychology in the Schools*, 30(1), 79-90.
- Goodenow, C. ve Grady, K. E. (1993). The relationship of school belonging and friends' values to academic motivation among urban adolescent students. *The Journal of Experimental Education*, 62(1), 60-71.
- Hagerty, B. M., Lynch-Sauer, J., Patusky, K. L., Bouwsema, M. ve Collier, P. (1992). Sense of belonging: A vital mental health concept. *Archives of Psychiatric Nursing*, 6(3), 172-177.
- Ma, X. (2003). Sense of Belonging to School: Can Schools Make a Difference?. *Journal Of Educational Research*, 96(6), 340-349. Doi:10.1080/00220670309596617
- Maddox, S. J. ve Prinz, R. J. (2003). School bonding in children and adolescents: Conceptualization, assessment, and associated variables. *Clinical child and family psychology review*, 6(1), 31-49.
- Maslow, A. (1987). Motivation and personality. 3rd ed. New York: Harper and Row.
- Mellor, D., Stokes, M., Firth, L., Hayashi, Y., & Cummins, R. (2008). *Need for belonging, relationship satisfaction, loneliness, and life satisfaction*. *Personality and individual differences*, 45(3), 213-218.
- Murdock, T. B. (1999). The social context of risk: Status and motivational predictors of alienation in middle school. *Journal of educational psychology*, 91(1), 62-75.
- Neel, C. G. O. ve Fuligni, A. (2013). A longitudinal study of school belonging and academic motivation across high school. *Child Development*, 84(2), 678-692.
- Niemiec, C. P., & Ryan, R. M. (2009). Autonomy, competence, and relatedness in the classroom: Applying self-determination theory to educational practice. *School Field*, 7(2), 133-144.
- Nichols, S. L. (2008). An exploration of students' belongingness beliefs in one middle school. *The Journal of Experimental Education*, 76(2), 145-169.
- Osterman, K. F. (2000). Students' need for belonging in the school community. *Review of Educational Research*, 70(3), 323-367.
- Pittman, L. ve Richmond, A. (2007). Academic and psychological functioning in late adolescence: The importance of school belonging. *The Journal of Experimental Education*, 75(4), 270-290. doi:10.3200/JEXE.75.4.270-292
- Prince, E. J. ve Hadwin, J. (2013). The role of a sense of school belonging in understanding the effectiveness of inclusion of children with special educational needs. *International Journal of Inclusive Education*, 17(3), 238-262.
- Ryan, R. M. ve Deci, E. L. (2000). Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development, and well-being. *American Psychologist*, 55(1), 68-78.

- Sarı, M. (2013). Lise öğrencilerinde okula aidiyet duygusu. (Turkish). *Anadolu University Journal of Social Sciences*, 13(1), 147-160.
- Sarı, M. (2011). Adaptation of the Psychological Sense of School Membership Scale to Turkish. Manuscript submitted for publication.
- Solomon, D., Watson, M., Battistich, V., Schaps, E. ve Delucchi, K. (1996). Creating classrooms that students experience as communities. *American Journal of Community Psychology*, 24(6), 719-748.
- Steinberg, L. (2013). Ergenlik. (çev. F. Çok, H. Ercan, M. Artar, E. Uçar, S. A. Sevim, M. Bağlı, A. Aypay, T.Şener, R.Parmaksız, C. Satman, T. Yiğit ve E. G. Kapçı), Ankara: İmge Kitabevi.
- Tian, L., Zhang, L., Huebner, E. S., Zheng, X. ve Liu, W. (2016). The longitudinal relationship between school belonging and subjective well-being in school among elementary school students. *Applied Research in Quality of Life*, 11(4), 1269-1285.
- Walls, T. A. ve Little, T. D. (2005). Relations Among Personal Agency, Motivation, and School Adjustment in Early Adolescence. *Journal of educational psychology*, 97(1), 23.
- Wentzel, K. R. (1999). Social-motivational processes and interpersonal relationships: Implications for understanding motivation at school. *Journal of Educational Psychology*, 91(1), 76-97.

Copyright © 2017 T.C. Gençlik ve Spor Bakanlığı
<http://genclikarastirmalari.gsb.gov.tr/>
 Gençlik Araştırmaları Dergisi • Nisan 2017 • 5(1) • 125-149

ISSN 2147-8473
 Başvuru | 06 Mart 2017
 Kabul | 09 Nisan 2017

Türkiye’de Gençlerin Uyuşturucu ile Mücadele Politikaları Hakkında Düşünceleri*

Önder Kutlu**

Erhan Örselli***

Veysel Babahanoğlu****

Öz

Toplumların geleceğini ciddi derecede etkileyen ve çağın önemli bir sorunu haline gelen uyuşturucu madde kullanımı ve bu sorunla mücadelede ortaya konulan kamu politikalarının analiz edilmesi, uygulamada eksik yönlerin tespiti ve etkili politikaların yürürlüğe konulabilmesi açısından oldukça hayati bir öneme sahiptir. Ancak Türkiye’de uyuşturucu madde sorunu ile mücadele alanında yeterli sayı ve içerikte kamu politikası analiz çalışmaları bulunmamaktadır. Bu bağlamda çalışmanın temel amacı, gençlerin (18-24 yaş) Türkiye’de uyuşturucu madde sorunu ile mücadeledeki farkındalık düzeylerini tespit ve analiz etmektir. Çalışma şu sorulara cevap aramaktadır: Gençler uyuşturucu madde konusunda ne kadar bilgi sahibidir? Ülkemizde uyuşturucu madde sorunu açısından gençler, çözüm adına alınan önlemler veya oluşturulmuş kamu politikaları için ne düşünmektedirler? Uyuşturucu ile mücadele alanında faaliyet gösteren kamu kurumları gençler tarafından ne ölçüde bilinmektedir? Çalışma, nicel bir alan araştırması olup, model olarak kesitsel tarama (survey) modeline göre gerçekleştirilmiştir. Araştırmada veri toplama aracı olarak tam yapılandırılmış bir anket formu kullanılmıştır. Anketler tamamlandıktan sonra, tutarlı cevaplara sahip anket formlarındaki veriler kodlanarak SPSS 16.0 programına yüklenmiş ve daha sonra analiz aşamasına geçilmiştir. Çalışma, Necmettin Erbakan Üniversitesi, BAP Koordinatörlüğü tarafından desteklenen “Kamu Politikası Yaklaşımı Çerçevesinde Türkiye’nin Uyuşturucu İle Mücadele Politikalarında Toplumsal Algı” başlıklı araştırma projesinden elde edilen verilerden yararlanılarak hazırlanmıştır. Çalışmada, uyuşturucu ile mücadelenin daha başarılı olabilmesi için mevcut kamu politikalarının gençlere anlatılması, benimsetilmesi ve bu konuda gençlerin farkındalık düzeylerinin yükseltilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Uyuşturucu Madde Kullanımı, Kamu Politikası, Algı, Türkiye, Gençlik.

* Bu çalışma, Necmettin Erbakan Üniversitesi, BAP Koordinatörlüğü tarafından desteklenen “Kamu Politikası Yaklaşımı Çerçevesinde Türkiye’nin Uyuşturucu İle Mücadele Politikalarında Toplumsal Algı” başlıklı araştırma projesinden yararlanılarak hazırlanmıştır. Çalışmada kullanılan veri ve bulgular bu projenin bir bölümünü içermektedir.

** Prof. Dr., Necmettin Erbakan Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, okutlu@konya.edu.tr

*** Yrd. Doç. Dr., Necmettin Erbakan Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, eorselli@konya.edu.tr

**** Öğr. Gör., Düzce Üniversitesi, Akçakoca Meslek Yüksekokulu, veyselbabahanoglu@duzce.edu.tr

Giriş

Genç nüfus oranının benzer gelir kategorisi içinde bulunan ülkeler arasında oldukça yüksek olduğu Türkiye’de, uyuşturucu madde ve buna bağlı olarak ortaya çıkan sorunlar her geçen gün daha da artarak tehlikeli bir hal almaktadır. Uyuşturucu madde kullanımının toplumun temel dinamiği olan aile kurumunu erozyona uğratması, toplum içinde bu maddelelere bağımlı bir hayat süren bağımlıların ciddi bir sayıya ulaşması tehlikenin ulaştığı boyutları gözler önüne sermektedir. Nitekim TUBİM (Türkiye Uyuşturucu ve Uyuşturucu Bağımlılığı İzleme Merkezi) tarafından yayınlanan 2013 verilerine göre Türkiye’de uyuşturucu madde kullanımına bağlı 148.121 olay gerçekleşirken, olaylardaki şüpheli sayısı ise 98.933 kişi olarak belirtilmektedir (Demirci, 2014, s. 97). Sorun sadece Türkiye’de değil, tüm dünyada büyüyerek devam etmektedir. UNODC’nin (Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Ofisi-United Nations Office on Drugs and Crime) 2016 Dünya Uyuşturucu Raporu’na göre uyuşturucu bağımlılarının sayısı 2016 yılı itibarıyla dünyada 29 milyona ulaşmış bulunmaktadır. Hayatında en az bir kez uyuşturucu madde kullananların sayısı ise 2013’te 246 milyon iken bu sayı bir yıl sonra 2014 yılında 247 milyona ulaşmıştır. Bunun yanı sıra bugün dünyada uyuşturucu madde bağımlısı teşhisi konulan her altı kişiden yalnızca birinin tedavi olmayı seçtiği belirtilmektedir (UNODC, 2016, ss. IX-XI).

Günümüzde devletler ve belli uluslararası örgütler sorunla baş edebilmek için çeşitli kamu politikaları geliştirmekte ve uygulamaktadırlar. Bu çerçevede, başta Dünya Sağlık Örgütü, Birleşmiş Milletler, Avrupa Konseyi ve Avrupa Birliği gibi uluslararası kuruluşlar çeşitli bağımlılık türlerine yönelik çalışmalar yaparak, ülkeleri bağlayıcı, harekete geçirici veya teşvik edici kurallar içeren uluslararası sözleşmeler, direktifler, protokoller, deklarasyonlar, politika paketleri ortaya koyarak, strateji ve eylem planları hazırlamışlardır (Cumhurbaşkanlığı, 2014, s. 808). Ülkelerin uyuşturucu madde sorununa ilişkin geliştirdikleri politikalar ile iç hukuk mekanizmasında yer alan düzenlemeler büyük bir oranda uluslararası boyutta yer alan düzenlemelerden etkilenmektedir (Pınarcı, 2014, s. 15). Türkiye’de de uyuşturucu madde sorunu ile mücadele alanında geliştirilen kamu politikalarının uluslararası düzenlemelere paralel gelişme gösterdiği belirtilebilir. Ancak salt devletler veya kamu kurumları tarafından ortaya konulan, geliştirilen kamu politikalarının varlığı yeterli değildir. Bu sorunla etkin bir biçimde mücadele edebilmek ve ortaya konulan mevcut kamu politikalarının başarıya ulaşabilmesi vatandaşların bu politikaları nasıl algıladıkları, bu konudaki farkındalık düzeyleri ile yakından ilgilidir. Çünkü vatandaşlar tarafından benimsenmeyen kamu politikalarının başarıya ulaşması oldukça güçtür ve “*kamu politikalarının saptanmasında seçilmişler nihai anlamda söz sahibidir*” (Kutlu, 2006, s. 14). Bu bağlamda gençlerin/vatandaşların uyuşturucu maddeyi nasıl bir sorun olarak algıladıkları ve uyuşturucu madde bağımlılığı hakkındaki farkındalık düzeylerinin tespit edilmesi ve buna göre etkin kamu politikalarının geliştirilmesi veya değiştirilmesi oldukça önem kazanmaktadır.

Uyuşturucu ile mücadele alanında uygulanan kamu politikaları ve bu politikaların oluşturulma sürecinin tüm boyutlarının ve sürecin sonuçlarının ele alındığı kapsamlı çalışma-

lar sayıca yok denecek kadar azdır. Ayrıca, uyuşturucu ile mücadelenin Türkiye özelinde kamu politikası bağlamında değerlendirildiği; yürütülen kamu politikaları ile ilgili vatandaşların özellikle de gençlerin farkındalık düzeyleri ve algıları üzerine oldukça sınırlı sayıda çalışma yapılmıştır. Uyuşturucu bağımlılığı konusunda ülkemizde gerçekleştirilen saha çalışmalarına; Çanakkale Emniyet Müdürlüğü ile Çanakkale 18 Mart Üniversitesi’nin ortaklaşa yürüttüğü ortaöğretim öğrencilerine yönelik “Çanakkale İlindeki Madde Bağımlılığı Tespit Çalışması” (2009); Edirne Emniyet Müdürlüğü ile Trakya Üniversitesi’nin ortaklaşa yürüttüğü “Edirne İlinde Liselerde ve Üniversite Öğrencilerinde Alkol ve Madde Kullanım Sıklığının Araştırılması” (2009) çalışması; Antalya Emniyet Müdürlüğü tarafından yürütülen “Antalya Dost Eli, Madde Bağımlılığını Önleme ve Sağlıklı Yaşam Bilinci” (2010) projesi; TÜBİTAK tarafından gerçekleştirilen “Genel Nüfusta Madde Kullanım Yaygınlığının Belirlenmesi” (2011) çalışması; Sosyal Ekonomik ve Kültürel Araştırmalar Merkezi tarafından gerçekleştirilen “Türkiye’de Gençlik ve Uyuşturucu Madde Sorunu” (2015) çalışması örnek olarak verilebilir. Ayrıca, lisansüstü akademik tezlere, Çetin’in (2013), “Madde Bağımlılığı ve Yalova Ölçeğinde Madde Bağımlılığı Algısı” başlıklı yüksek lisans tezi ile Işık’ın (2013) “Türkiye’nin Madde Kullanımı ve Bağımlılığı İle Mücadele Politikasının Stratejik İletişim Yaklaşımı Çerçevesinde Değerlendirilmesi” başlıklı doktora tezi uyuşturucu konusunda yapılan çalışmalara örnek olarak verilebilir.

Çalışmanın temel amacı, gençlerin (18-24 yaş) Türkiye’de uyuşturucu madde sorunu ile mücadeledeki farkındalık düzeylerini ve bakış açılarını tespit ve analiz etmektir. Çalışmanın cevap aradığı sorular şunlardır: *Gençler uyuşturucu madde konusunda ne kadar bilgi sahibidir? Ülkemizde uyuşturucu madde sorunu ile mücadele konusunda gençler, alınan önlemler veya bu konuda oluşturulmuş kamu politikaları için ne düşünmektedirler? Uyuşturucu ile mücadele konusunda faaliyet gösteren kamu kurumları gençler tarafından ne ölçüde bilinmektedir?* Anket çalışması 03-20 Haziran 2016 tarihleri arasında, toplam on iki ilde yürütülmüştür. Çalışmada kullanılan veriler, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinatörlüğü tarafından desteklenen “Kamu Politikası Yaklaşımı Çerçevesinde Türkiye’nin Uyuşturucu İle Mücadele Politikalarında Toplumsal Algı” başlıklı araştırma projesinden elde edilmiştir.

Kavramsal Çerçeve

Literatürde “kamu politikası” kavramının çok farklı şekillerde ve farklı bakış açılarıyla ele alındığı ve tanımlandığı görülmektedir. Bu bağlamda üzerinde uzlaşılan genel kabul görmüş bir tanımdan bahsetmek oldukça zordur. Dye (1992) kamu politikasını “*siyasal iktidarın (devletin) yapmayı ya da yapmamayı tercih ettiği her türlü şey*” olarak tanımlamaktadır (Dye, 1992, s. 2). Anderson (2010) ise “*hükümetlerin ne olursa olsun yapmayı ya da yapmamayı seçtikleri şey*” şeklinde bir tanımlamanın yeterli olduğunu belirtmekte ancak kamu politikasının sistematik bir analizini yapabilmek için bu tanımlamanın yeterli olmadığını; bu nedenle de daha kesin bir tanımlamanın gerekliliğinden bahsetmektedir. Bu yüzden kamu politikası kavramını “*devlet organları ve kamu görevlileri tarafından geliştirilen, belli*

bir konu veya problem ile ilgili olarak aktör veya aktörler tarafından izlenen amaçlı eylemler ya da eylemsizlikler dizisi” şeklinde açıklamaktadır (2010, ss. 6-7).

Kamu politikası; *“devletin kanunlardan almış olduğu güçle otoritesinin var olduğu herhangi bir konuda birtakım yetkilerle donatılmış olan kamu kurumu veya bu doğrultuda kamu personelinin icra ettiği her türlü eylem ve işlemler bütünü”* şeklinde tanımlanabilmektedir (Akdoğan, 2011, s. 77). Bu bağlamda bakanlar kurulu kararıyla yürürlüğe girerek bütün vatandaşların hayatını etkileyen vergi indirim gibi bir karar ya da küçük bir köydeki ihtiyar heyeti ve muhtarın köy ile ilgili aldıkları herhangi bir karar da kamu politikası olarak değerlendirilebilir (Göçoğlu, 2014, s. 8).

Kamu politikası analizi ise; *“kamusal sorunları tanımlamak, bu sorunlara yönelik çözüm önerileri üretmek, bu öneriler arasından birisini bir takım ölçütler kullanarak uygulanacak çözüm seçeneği olarak seçmek, seçilen bu çözümü uygulamak ve uygulamayı değerlendiren ilk aşamada tanımlanan sorunun çözülüp çözülmediğini anlamak, eğer çözülmemişse sorunu yeniden tanımlayarak aynı süreci tekrarlamak”* şeklinde ifade edilebilir (Yıldız, Babaoğlu ve Şahin, 2016, s. 135).

Akdoğan’a (2011) göre kamu politikası süreci bir problemle başlar ve özellikle liberal demokrasilerde kamu politikaları halkta endişe oluşturan kamusal problemlerin siyasal sisteme aktarılmasıyla oluşur (Akdoğan, 2011, ss. 77-78). Karmaşık bir süreç olan kamu politikası sürecinin daha anlaşılır bir hale getirmek için çeşitli modeller geliştirilmiştir. İşlevsel süreç model bu bağlamda bütün bir politika sürecini çeşitli aşamalara ayırarak sürecin daha anlaşılır ve net bir yapıya bürünmesini sağlamaktadır.

Uyuşturucu maddelerin kullanılması, bulundurulması ve satışı birçok ülke tarafından yasaklanmıştır. Bununla birlikte uyuşturucu maddelerin tarihin her döneminde, hemen hemen bütün kültürlerde ve toplumlarda kullanıldığı da vakıdır. Uyuşturucu madde kullanımını önleyici ve satışını engelleyici düzenlemelerin yapılması ancak 20. yüzyılın başlarında mümkün olabilmektedir. Günümüzde artık birçok ülkenin ulusal mevzuatında uyuşturucu madde kullanımı ve satışıyla ilgili yasaklayıcı hükümlere yer verilmiştir.

Çağımızın en büyük sosyal felaketi (Devlet Kitapları, 1986, s. 51) olarak nitelendirilen ve tıp literatüründe psikoaktif madde olarak adlandırılan “uyuşturucu maddeler”, yabancı literatürde “drug” ya da “substance” (Ögel, 1997, ss. 10-11) olarak; uluslararası arenada ise Yunanca “uyku” anlamına gelen “narke” ile İngilizce’ye de “narkotik” olarak geçen sözcüğün dilimizdeki karşılığıdır. Uyuşturucu madde kişiyi uyuşturma özelliğine sahip olan, kişiyi hareketsiz kılan ve kontrolünü kaybettiren maddeleri ifade etmekle birlikte bazen keyif veren, kışkırtan, sakinleştiren, uyanıklık sağlayan maddeler olarak da tanımlanmaktadır (Babuna ve Bayhan, 2009, s. 201). Bir başka ifadeyle kullanılması durumunda bağımlılık ve alışkanlık yapan, insan sağlığı açısından olumsuz etkileri bulunan ve böylece insan organları üzerinde tahrifata neden olan, insanın yaratılış fonksiyonlarını tam anlamıyla kullanmasını engelleyen, gerek bireylere gerekse topluma zarar veren maddeler, uyuşturucu madde kapsamında değerlendirilmektedir (Karagöz, 2008, s. 149).

Uyuşturucu maddelerin tanımlanmasında “bağımlılık” sözcüğüne vurgu yapılmaktadır. Dolayısıyla bağımlılık, uyuşturucu madde sorunu içerisindeki en önemli kavramlardan biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu bağlamda madde bağımlılığı literatürde “*hasta organizma, ilaç ve çevrenin birbirleriyle etkileşimi sonucu ortaya çıkan, arzu edilmeyen bir durum oluşumuna neden olan, oluşan alışkanlık sonucu gittikçe artan oranlarda fiziksel ve ruhsal ihtiyaç olarak kullanılan maddelerden oluşan zehirlenme durumu*” olarak tanımlanmaktadır (Sevil, 1998, ss. 7-11).

Bağımlılık; bir süreç içerisinde yavaş yavaş gelişen ve uyuşturucu maddeleri, karşı konulamaz bir biçimde kullanma isteğini anlatan bir davranış biçimidir. Bağımlı olan bireylerin uyuşturucu maddeleri bırakma eylemi içerisinde bulunsalar dahi tam manasıyla bırakmadıkları ve bir süre sonra tekrar kullanmaya başladıkları sıkça görülür. Süreç kısır döngü şeklinde devam eder. Bağımlılık denilen ve ‘bir kereden bir şey olmaz’ düşüncesiyle başlayıp, bırakarak tekrar başlanılan bu süreç bireyleri bir çıkmaza götürebilir (Ögel, 2014, ss. 5-8).

Bağımlılık yapıcı maddeleri kullanan kişilerde hem fizyolojik ve psikolojik hem de sosyal anlamda ciddi yıkımlar meydana gelmektedir. Madde kullanan bir kişinin, bağımlılık yapıcı maddeyi denemesinin birçok nedeni bulunabilir. Bunlar arasında merak duygusu, kendi sınırlarını aşma arzusu, çevresindekilerden farklı olma isteği, asilik, arkadaşlarına uyma, gruptan dışlanmaktan korkma gibi etkenler madde kullanımı nedenleri arasında sayılabilir. İlave olarak, mevcut problemlerini çözüme kavuşturma, ya da unutmaya veya cesaretlenecek daha iddialı bir yapıya bürünme fikri gibi bazı psikolojik nedenler de sıralanabilir (<http://www.yesilay.org.tr>).

Türkiye’de Uyuşturucu Madde İle Mücadele Politikaları

1982 Anayasası’nın “Gençliğin Korunması” başlıklı 58. maddesi “*devlet, gençleri alkol düşkünlüğünden, uyuşturucu maddelerden, suçluluk, kumar ve benzeri kötü alışkanlıklardan ve cehaletten korumak için gerekli tedbirleri alır*” şeklinde düzenlenerek, uyuşturucu ile mücadele devletin anayasal görevlerinden biri olarak kabul edilmiştir.

Uyuşturucu madde sorunu sınır aşan bir sorun olarak ulusal ve uluslararası düzeyde kabul gören bir suç türü şeklini almıştır. Uyuşturucu madde kullanımının dünya çapında artış göstermesi, uyuşturucu madde ticaretindeki yüksek kâr payı, terör örgütlerinin maddi gelir temin etme noktasında bu kardan daha fazla pay alma girişimleri ve teknolojik gelişmeler, uyuşturucu üretimi ve kaçakçılığını hızlandırmıştır. Uyuşturucu madde sorunu küresel boyutta kapsamlı bir mücadeleyi gerektiren bir hal almıştır. Uyuşturucu probleminin çözümü uluslararası işbirlikleri ile çözülebilecek bir problemdir. Türkiye, uyuşturucu madde sorunu ile mücadeleyi bu perspektifte değerlendirmekte ve ulusal düzeydeki çabalarının yanı sıra, bölgesel ve küresel boyutta işbirliklerinin artırılmasına dönük çalışmalara da destek olmaktadır (<http://www.mfa.gov.tr>).

Ülkemizin uyuşturucu madde sorunu ile mücadele politikaları iki farklı çerçevede ele alınabilir: “Kaçakçılık, satış ve üretim gibi uyuşturucu maddelerin arzına yönelik politikalar” ve “tedavi, iyileştirme ve önleme gibi uyuşturucu maddelerin talebine yönelik” politikalar. Bu bağlamda en çerçeve belge 2006 yılında ilk kez Avrupa Birliği Uyuşturucu ile Mücadele Stratejileriyle uyumlu olarak düzenlenen Ulusal Uyuşturucu ve Strateji Belgesidir. Belge daha sonra 2013-2018 yıllarını kapsayacak şekilde gözden geçirilmiştir (Pınarcı, 2014 ss. 38-39).

Türkiye’de uyuşturucu madde sorunu ile ilgili ilk organize çalışmalar Milli Güvenlik Kurulu’nun (MGK) 26.04.1996 tarih ve 393 Sayılı kararıyla başlamıştır. Bu karar neticesinde uyuşturucu madde sorunu ile mücadele kapsamında gerçekleştirilecek faaliyetlerde ve alınacak tedbirlerde koordinasyonu sağlamak üzere “Uyuşturucu Kullanımı ile Mücadele Takip ve Yönlendirme Üst Kurulu” ile “Uyuşturucu Kullanımı ile Mücadele Takip ve Yönlendirme Alt Kurulu” oluşturulması için Bakanlar Kurulu’na tavsiyede bulunulmuştur. Bakanlar Kurulu, bu kurulu 25.07.1997 tarih ve 97/9700 Sayılı kararı ile Aile Araştırma Kurumu bünyesinde oluşturmuştur (<http://www.kom.pol.tr>).

Uyuşturucu ile mücadele konusunda kolluk ağırlıklı bir yapıya sahip olan Türkiye, birçok Avrupa ülkesinden önde gelmektedir. Bu bağlamda uyuşturucu madde kullanımını ve ticaretini önlemek için çok ciddi maddi kaynaklar ve personel ayrılmakta, bu tür maddelerin yakalama oranlarında Avrupa ülkelerine kıyasla iyi sonuçlar alınmaktadır (Pınarcı, 2014, s. 39).

Türkiye’de bağımlılıkla mücadele konusunda gerçekleştirilen faaliyetler incelendiğinde bunların genellikle önleme, yasaklayıcı düzenlemeler ve kanun uygulamaları konularında yoğunlaştığı görülmektedir. Bu nedenle bağımlılıkla mücadelenin kamuda salt bir asayiş ve sağlık sorununa indirildiği algısı oluşturmaktadır. Önleme alanındaki çalışmalar ise, sistematik bir çerçeveye oturtulamamıştır. Bu çalışmalar genelde bilgilendirme ve eğitim çalışmaları, afiş, broşür, kitapçık vb. doküman hazırlanması ve dağıtımı, kamu spotları yayınlanması, seminer, konferans ve sempozyum düzenlenmesi gibi kamuoyunun farkındalığını artırmaya yönelik faaliyetlerden oluşmaktadır. Bu çalışmaların yanı sıra özellikle dezavantajlı ve riskli gruplar için madde kullanımı noktasında erken teşhis ve bu grupların bağımlı hale gelmeden madde kullanımının önlenmesine yönelik etkili bir erken müdahale mekanizmasının varlığından söz etmek bugün için mümkün görünmemektedir (Cumhurbaşkanlığı, 2014, s. 814).

Literatürde, ülkemizde uygulanan uyuşturucu madde ile mücadele politikaları konusunda dönemsel açıdan farklı sınıflandırmalar yapılmış olsa da, çalışmada uyuşturucu ile mücadele politikaları kısaca dört ana başlık altında ele alınmaktadır.

Cumhuriyetin kuruluşundan sonra, ulusal ve uluslararası düzeyde eroin ve afyon üretimi, tüketimi ve kaçakçılığı sorununa çözüm üretmek için 1912 Lahey Afyon Anlaşması ile 1925 ve 1931 tarihli Cenevre Afyon Anlaşmalarında yer alan temel ilkelere uyulması yö-

nünde karar verilerek uyuşturucu maddeler sıkı bir denetim altına alınmıştır. Bu bağlamda 1933 yılında 2108 Sayılı Uyuşturucu Maddelere İlişkin Kanun ile haşhaş ekimi 14 ilde sınırlandırılmış, uyuşturucu maddelerin üretimi devlet tekeline alınmış, daha önce Japonlar tarafından açılan eroin fabrikaları kapatılmıştır (Köknel, 1998, s. 292).

24 Haziran 1938 tarihinde Toprak Mahsulleri Ofisi (TMO) kurulmuş ve çıkarılan bir kanun ile haşhaş ekimi ve üretilen afyon maddesinin ülkedeki alım ve satım işlemleri TMO aracılığıyla gerçekleştirilmiştir. Üretilen afyonun TMO’ya satılması, afyondan elde edilen bütün uyuşturucu maddelerin işlenmesi, alım ve satım işlemlerindeki gerekli denetimin hükümet adına TMO aracılığıyla yapılması kararlaştırılmıştır. Ancak 1951 yılında bu uygulamaya son verilmiştir. Böylece ülke içerisinde afyon alım ve satım işlemleri dış alım satım işlemlerinin denetim altında kalması şartıyla serbest bırakılmıştır (Köknel, 1998, ss. 293-294).

1961 yılında gerçekleştirilen BM Uyuşturucu Üreten Ülkeler toplantısında “Tek Elden Üretim Antlaşması” imzalanmış, Türkiye bu anlaşmaya 1967 yılında taraf olarak, haşhaş üretimini izne bağlamak suretiyle kısıtlamıştır. 1967 yılında 23 ilde haşhaş üretirken sayı 1968 yılında 11’e, 1970 yılında 9’a ve 1971 yılında ise 7’ye düşürülmüştür. ABD’nin sürekli artan baskıları sonucunda 12 Mart 1971 sonrası göreve gelen Nihat Erim hükümeti tarafından ise tamamen yasaklanmıştır. Bu yasaklama nedeniyle ABD’nin Türkiye’ye ödemesi gereken tazminat ve mali destekler kısmen gerçekleştirilmiş ancak etkili sonuç alınamamıştır. 1974 yılına gelindiğinde ülkenin kendi ihtiyacı olan tıbbi amaçlı afyonun üretilmemesi sorunlara neden olmuştur. Bu nedenle Bülent Ecevit başkanlığındaki hükümet bir kararname ile haşhaş üretimini tekrar serbest bırakmıştır (Sevil, 1998, ss. 23-24).

1980’li yıllara gelindiğinde Avrupa’da uyuşturucu madde kullanım oranlarında yaşanan artışlar Türkiye’yi önemli bir transit ülke konumuna getirmiştir. Türkiye bu nedenle uyuşturucu madde üretimi, kaçakçılığı ve satışını gündemine almıştır. 1980’li yılların başında uyuşturucu maddelerin piyasaya arzına ve kaçakçılığına yönelik mücadele etmek amacıyla Emniyet Genel Müdürlüğü (EGM) bünyesinde Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı (KOM) kurulmuştur.

Uyuşturucu madde sorunu 1980’li yıllarda Türk sinemasının da ilgisini çekmiş; uyuşturucu madde kullanan gençlerin saplandığı bu bataklığı anlatmak ve dikkatleri bu yöne çekmek için Orhan Elmas’ın “Kayıp Kızlar” (1984), “Kahreden Gençlik” (1985), “Suçlu Gençlik” (1985), “Vazife Uğruna” (1986), “Canım Oğlum” (1988); Osman Seden’in “Tele Kızlar” (1985), Halit Refik’in “Kızımın Kanı” (1987) gibi filmler çekilmiştir. Yayımlandıkları dönemlerde toplumun ilgisini çekmeyi başaran bu filmler, uyuşturucu madde kullanımı ve bağımlılığı sorununun daha belirgin bir biçimde ortaya çıkmasına yardımcı olmuştur (Işık, 2013, s. 67).

Türkiye’de uyuşturucu madde nedeniyle dikkat çekici beklenmedik ölümlerin basına yansımaları ve toplumda tedavi merkezlerine yapılan başvuruların gün geçtikçe artması MGK’nın dikkatini çekerek uyuşturucu madde sorununu bir tür güvenlik sorunu olarak

kabul etmesine neden olmuştur. 26 Nisan 1996 tarihli MGK uyuşturucu madde sorununu tartışmaya açarak, uyuşturucu maddeye olan talebi azaltmaya dönük bir plan hazırlanarak uygulanması gerektiği yönünde tavsiye kararı almıştır. Bu karar mücadelede dönüm noktası olarak kabul edilmektedir (Robins, 2009, s. 293).

MGK'nın 393 Sayılı tavsiye kararı sonucunda Aileden Sorumlu Devlet Bakanlığı'nın bünyesinde "Uyuşturucu Madde Kullanımı ile Mücadele Takip ve Yönlendirme Üst Kurulu" ile "Uyuşturucu Madde Kullanımı ile Mücadele Takip ve Yönlendirme Alt Kurulu" oluşturulmuştur. Bakanlar Kurulu kararıyla Milli Savunma Bakanlığı, Dışişleri Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Adalet Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Yüksek Öğretim Kurumu Başkanlığı, MGK Genel Sekreterliği, EGM (KOM), Diyanet İşleri Başkanlığı, TRT Genel Müdürlüğü, Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü, Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı, Jandarma Genel Komutanlığı, Radyo Televizyon Üst Kurulu Başkanlığı, Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı görevlendirilmiştir (Işık, 2013, ss. 68-69).

Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı uyuşturucu kullanımı ile mücadele noktasında üstlendiği takip ve yönlendirme kurullarının koordinasyon görevini 2000 yılında kurulan Türkiye Uyuşturucu ve Organize Suçlarla Mücadele Akademisi (TADOC)'ne devretmiştir (Pınarcı, 2014, ss. 43-44).

AB üyesi ve aday ülkeler arasında uyuşturucu madde sorunu ve sorunun meydana getirdiği sonuçlar üzerinde karşılaştırılabilir, güvenilir ve objektif bilgi toplamak, elde edilen verileri analiz etmek ve mücadele kapsamında kullanmak maksadıyla 1993 yılında Avrupa Uyuşturucu ve Uyuşturucu Bağımlılığı İzleme Merkezi (EMCDDA) kurulmuştur. Türkiye bu merkeze katılmak için AB Komisyonu'na 2000 yılında başvuru yapmıştır (Işık, 2013, s. 69).

Türkiye'nin ilk uluslararası nitelikli uyuşturucu sorunu ile mücadele edecek olan kurumsal yapılanması 26.06.2000 tarihinde oluşturulmuştur. Kurum BM Uyuşturucu ve Suç Ofisi (UNODC) ile yapılan iş birliği çerçevesinde Ankara'da EGM KOM'a bağlı, TADOC olarak uyuşturucu ile mücadeleye yeni bir boyut kazandırmıştır. Uyuşturucu ile mücadele konularında ulusal ve uluslararası düzeyde uzmanlık eğitimleri veren TADOC bir hizmet içi eğitim akademisidir. Bu bağlamda TADOC 2001 yılında BM bünyesinde eğitim alanında hayata geçirilen "en başarılı proje" seçilmiştir (Cumhurbaşkanlığı, 2014, s. 319).

2002 yılında Başbakanlık tarafından, İçişleri Bakanlığı EGM KOM'a bağlı olarak TADOC bünyesinde TUBİM kurulmuştur. Bu merkez Türkiye'nin uyuşturucu ile mücadele noktasında EMCDDA çalışmalarına uyumu sağlamak için hazırlanan ve 2004-2006 yılları arasında devam eden Avrupa Birliği (AB) Eşleştirme Projesi sonrasında işlevsel olarak çalışmaya başlamıştır (<http://www.kom.pol.tr>).

Türkiye'nin uyuşturucu sorunu ile mücadele politikasını belirleyen bu kurumlar tarafından ulusal düzeydeki mücadelesinin, bir strateji ve politika belgesi ile eylem planları çerçevesinde gerçekleştirmesi gerektiği kararlaştırılmıştır. Bu bağlamda 2006-2012 dönemini

kapsayacak şekilde ilk kez hazırlanan “Ulusal Strateji ve Politika Belgesi” 20 Kasım 2006 tarihinde yürürlüğe girmiştir (Yıldırım, 2008, s. 34).

EMCDDA’nın uyuşturucu ile mücadele noktasında üye ülkelerde belirlenmesini öngördüğü “Ulusal İrtibat Noktası” görevini 2002’den beri yürüten TADOC 2006 yılına geldiğinde bu görevi TUBİM’e devretmiştir (Işık, 2013, ss. 69-70). 2006-2012 yıllarını kapsayacak şekilde TUBİM koordinesinde ilgili tüm kurumlarımızın katkıları ile hazırlanan “Bağımlılık Yapıcı Maddeler ve Madde Bağımlılığı ile Mücadelede Ulusal Politika ve Strateji Belgesi” uyuşturucu sorunu ile mücadele kapsamında izlenecek yöntemleri, ilkeleri ve hedefleri belirleyen en önemli belgedir. Belge ile uyumlu olarak farklı zamanlarda “Ulusal Uyuşturucu Eylem Planı” hazırlanmıştır. İlgili kurum ve kuruluşların katılımıyla 2007-2009 yıllarını kapsayacak şekilde hazırlanan ilk eylem planı 01.01.2010 tarihi itibarıyla başarılı bir uygulama olarak kayıtlara geçmiştir. Bu plandan hemen sonra yine ilgili tüm kurum ve kuruluşların katkılarıyla 2010-2012 yılları arasında kapsayacak şekilde 2. Ulusal Uyuşturucu Eylem Planı hazırlanmıştır (TUBİM, 2011, s. 14). 01.01.2013 tarihinde Bağımlılık Yapıcı Maddeler ve Madde Bağımlılığı ile Mücadelede Ulusal Politika ve Strateji Belgesi kapsamında hazırlanan 2. Ulusal Uyuşturucu Eylem Planı sona ermiş, bunun yerine 2013-2015 yıllarını kapsayan 3. Ulusal Uyuşturucu Eylem Planı hazırlanarak yürürlüğe girmiştir. Bu plan Ulusal Uyuşturucu Politika ve Strateji Belgesi’ne (2013-2018) paralel olarak, uyuşturucu sorununun arz azaltımı ve talep azaltımı süreçlerine yönelik dengeli bir yaklaşımı benimsemiştir (Başbakanlık, 2013b, ss. 7-8).

Uyuşturucu ile mücadele politikalarını önemli ölçüde ortaya koyan bu belgeler ile küresel bir sorun haline gelen uyuşturucu madde sorununun koordinasyonu, arz azaltımı, önleme, tedavi ve rehabilitasyon hizmetleri, zarar azaltımı, uluslararası iş birliği ve bilgi toplama, araştırma ve değerlendirme alanlarında ülkemizdeki uyuşturucu madde sorununun profilinin ortaya çıkarılması, uyuşturucu sorunu ile mücadele politikalarımızın belirlenmesi ve sorunların bilimsel ve akılcı bir yolla çözümü için gerekli stratejik hedeflerin belirlenmesi amaçlanmaktadır (Başbakanlık, 2013a, s. 9).

Uyuşturucu ile mücadele politikaları kapsamında EGM TUBİM ve TUBİM’in illerdeki temsilcileri olan Madde Kullanımı İle Mücadele Büro Amirlikleri’nde görevli İl Temas Noktası (İLTEM) personeli ise uyuşturucu talebinin azaltılması için başta gençler olmak üzere toplumun uyuşturucunun zararları konusunda bilgilendirilmesi, bireylerin uyuşturucu maddeden uzaklaştırılması amacıyla bir dizi faaliyet gerçekleştirmiştir. 2011 yılı içinde toplam 2.519 faaliyet gerçekleştirilirken bu sayı 2012 yılında 2.999’a yükselmiştir. 2011 yılında gerçekleştirilen faaliyetler kapsamında 320.504 öğrenci, 23.267 aile, 18.175 kamu görevlisi, 17.613 öğretmen ve 18.407 diğer gruplardan olmak üzere toplam 397.966 kişiye ulaşılmıştır. 2012 yılı içerisinde gerçekleştirilen faaliyetlerde ise 15.084 öğretmen, 21.448 öğrenci velisi, 6.594 STK üyesi, 19.482 kamu kurum çalışanı, 409 basın mensubu, 2.079 özel sektör çalışanı, 399.024 lise ve üniversite öğrencisi, 55.243 diğer olmak üzere olmak üzere toplam 519.363 kişiye ulaşılmıştır. Bu gerçekleştirilen faaliyetler ise genelde konfe-

rans, seminer, tiyatro gibi önleyici aktiviteler şeklinde görülmektedir (Cumhurbaşkanlığı, 2014, s. 328).

Milli Eğitim Bakanlığı tarafından mücadele politikaları kapsamında çocuk ve gençlerin madde bağımlılığı, şiddet, cinsel istismar vb. durumlarla karşılaşma ihtimali yüksek olan tehlikelerden ve risklerden korunması amacı ile “Eğitim Ortamlarında Şiddetin Önlenmesi ve Azaltılması Strateji ve Eylem Planı (2006-2011)” hazırlanmıştır. Bu planın “şiddetin nedenleri” başlıklı bölümünde; madde bağımlılığının gençler arasında gün geçtikçe yaygınlaştığından söz edilmiş, bu soruna bir çözüm önerisi olarak da, öğrencilerdeki şiddet davranışlarının önlenmesi ve azaltılmasına yönelik yürütülebilecek çalışmalar tespit edilerek uygulamaya konulmuştur. Bu bağlamda; “temel önleme, koruma ve müdahale hizmetlerinin tüm öğrencilere ulaştırılması, risk altındaki tüm çocukların tespitine ve onlara götürülecek hizmetlerde bütüncül bir yaklaşımın izlenmesi” stratejik hedefler olarak saptanmıştır (Koçak, 2011, s. 27).

Gençlik ve Spor Bakanlığı tarafından hazırlanan Ulusal Gençlik ve Spor Politikası Belgesinde¹; gençleri bağımlılık yapan maddelerden korumak için önleyici tedbirlerin alınması ve bağımlı gençlerin tedavileri ile ilgili olarak çalışmaların yürütülmesi konuları temel politika alanlarından biri olarak kabul edilmiştir. Farklı kurum ve kuruluşların katılımı ile oluşturulan kurul il mücadele politikasının gerçekleştirilmesine yönelik Ulusal Gençlik ve Spor Politikası Belgesinde belirli hedefler tespit edilmiştir (Gençlik ve Spor Bakanlığı, <http://www.resmigazete.gov.tr>).

Sağlık Bakanlığı ise uyuşturucu ile mücadele politikaları kapsamında 2013-2017 yıllarını kapsayan stratejik hedefleri içerisinde bağımlılık yapıcı uyuşturucu ve uyarıcı madde türlerini kullanımını azaltmayı hedef olarak belirlemiştir. Bu hedeflere varmak için bağımlılıkla mücadele konusundaki yönetişimin, koruma faaliyetlerinin, Alkol ve Madde Bağımlılığı Tedavi ve Eğitim Merkezi (AMATEM) tarafından sunulan tedavi ve rehabilitasyon hizmet sunumunun iyileştirilmesi düşünülmektedir (Sağlık Bakanlığı, 2012, ss. 72-74).

Sağlık Bakanlığı koordinatörlüğünde uyuşturucu madde sorunu ile ilgili olan bakanlıklarla, TBMM Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler Komisyonu'nun ortak çalışmasıyla “Uyuşturucu ile Mücadelede Acil Eylem Planı” hazırlanmıştır (Sağlık Bakanlığı, <http://www.thsk.gov.tr>).

Uyuşturucu ile Mücadelede Acil Eylem Planı; geliştirilen stratejiler ışığında amacı ve hedefleri belirlenerek, hangi kurum ve kuruluşun hangi eylemde görevli olduğu ve bu kurumlara kimlerin yardım edeceği, bu kurumların hangi aktiviteleri gerçekleştireceği 12 farklı eylem başlığı altında toplanmış bulunmaktadır (Bkz. Sağlık Bakanlığı, <http://www.saglik.gov.tr>).

¹ Ulusal Gençlik ve Spor Politikası Belgesi 26.11.2012 tarihli ve 2012/4242 Sayılı Bakanlar Kurulunca kararlaştırılmış, 27.01.2013 tarihli ve 28541 Sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

“Uyuşturucu İle Mücadele Acil Eylem Planı Taslağı” çalışmasının temel amacı; uyuşturucu maddelere erişimin engellenmesi, bu maddelerin arz ve talebinin ortadan kaldırılmasının yanı sıra bağımlılar için tedavi ve rehabilitasyon hizmetlerinin kaliteli bir şekilde ulaştırılması sağlanarak bağımlı kişilerin topluma yeniden kazandırılmaları olarak saptanmıştır (Başbakanlık, <http://www.resmigazete.gov.tr>).

Uyuşturucu ile Mücadelede Acil Eylem Planı’nda “risk altında olduğunu düşünüp kendileri ve yakınları için tedbir almak isteyenlerin, uyuşturucu kullanıcılarının ya da bağımlılarının (yoksunluk yaşayan, bırakmak isteyen vs.), bağımlı yakınlarının müracaat edecekleri birimleri oluşturmak ve algoritmalarını belirlemek” amacıyla uyuşturucu ile mücadelede danışma birimleri kurulması öngörülmüş (Sağlık Bakanlığı, <http://www.saglik.gov.tr>), bu bağlamda Temmuz 2015 itibariyle Uyuşturucu ile Mücadele Danışma ve Destek Hattı “ALO 191” hizmet vermeye başlamıştır. Uyuşturucu ile mücadele politikaları kapsamında uyuşturucu madde kullanımının önlenmesi amacıyla 7 gün 24 saat açık ve ücretsiz olan “ALO 191” hattı ile uyuşturucu madde kullanan bireylerin bizzat kendileri ya da aileleri veya çevresinde uyuşturucu madde kullanan bireyler hattan aktif olarak yararlanabileceklerdir (Sağlık Bakanlığı, <http://www.saglik.gov.tr>).

Günümüzde çocuk kabul edilebilecek yaşlara kadar inen uyuşturucu madde kullanımını önlemek, gençlerin ve ailelerin bu alana dikkatlerini çekmek için medyanın gücünden yararlanmak isteyen Yeşilay, uyuşturucu ile mücadele politikaları kapsamında bir dizi film çalışması hazırlamıştır (Tozlu, <http://www.cafesanat.com>).

Çalışmanın Yöntemi

Çalışma, nicel bir alan araştırması olup, model olarak kesitsel tarama (survey) modeline göre gerçekleştirilmiştir. Veri toplama aracı olarak tam yapılandırılmış bir anket formu kullanılmıştır. Çalışmada kullanılan veri ve bulgular “*Kamu Politikası Yaklaşımı Çerçevesinde Türkiye’nin Uyuşturucu İle Mücadele Politikalarında Toplumsal Algı*” başlıklı projeden elde edilmiştir.

Anket çalışmasında yer alan sorular daha önce bu konuda gerçekleştirilen benzer ve yakın çalışmalardan (Ayrıntılı bilgi için bakınız Babahanoğlu ve Örselli, 2016, s. 113) yararlanılarak hazırlanmıştır. İlk aşamada tasarlanan anket sorularının katılımcılar tarafından ne düzeyde anlaşıldığını ve çalışmanın amacını yansıtıp yansıtmadığını belirleyebilmek amacıyla 02-06 Mayıs 2016 tarihleri arasında pilot bir çalışma gerçekleştirilmiştir. Pilot uygulamaya katılan katılımcılardan anket formunda yer alan soruların anlaşılabilirliği ve anketin kapsamı hakkında yorum yapmaları istenmiştir. Pilot çalışma neticesinde katılımcılardan elde edilen geri bildirimler sayesinde bazı sorular yeniden değerlendirilip değiştirilmiştir. Anket formuna son hali verildikten sonra uygulama aşamasına geçilmiştir.

Anket formunun başında, çalışmanın kim tarafından ve hangi amaçla yapıldığı açıklanmış; çalışmanın Necmettin Erbakan Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar Koordinatörlüğü tarafın-

dan desteklendiği belirtilmiş ve elde edilen kişisel verilerin araştırma dışında hiçbir şekilde kullanılmayacağı taahhüdünde bulunulmuştur. Çalışmaya gerekli verileri sağlayacak olan anket formu iki ana bölümden oluşturulmuştur. Birinci bölümde katılımcıların sosyo-demografik özelliklerini belirlemeye yönelik sorulara; ikinci bölümde ise katılımcıların Türkiye’de uyuşturucu madde sorunu ile mücadele alanında uygulanan kamu politikalarına bakış açılarını ölçmeye yönelik sorulara yer verilmiştir.

Araştırmada elde edilen verilerin doğruluğunu kontrol etmek ve veri kalitesini arttırmak için anketleri dolduran katılımcılar telefon ile aranmıştır. Aramalarda; görüşmenin yapıldığı il, anketin nerede yapıldığı (sokak, ev, park vs.), ad-soyad, demografik bilgiler, görüşmenin kaç dakika sürdüğü, kaç soru sorulduğu, bir iki tane konu sorusu ve görüşmecinin anketörü daha önceden tanıyıp tanımadığı katılımcıya sorulmuştur. Aramalar sonucu uygun görülen anketler analizlere dâhil edilmiş, uygun görülmeyenler ise sahada tekrarlanmıştır.

Çalışmanın Evreni ve Örneklem Seçimi

Proje çerçevesinde yürütülen anket çalışması, 12 ilde, 51 ilçede toplam 1001² katılımcı ile yüz yüze görüşülerek 03-20 Haziran 2016 tarihleri arasında yürütülmüştür. Araştırmada örneklem seçiminde “tabakalı örneklem yöntemi” kullanılmıştır. Anket çalışmasının gerçekleştirileceği iller belirlenirken İstatistiki Bölge Birimleri Sınıflandırması (İBBS)’ndan yararlanılmış, düzey 1’e karşılık gelen illerden bir tanesi seçilmiştir. Hangi ilde ne kadar görüşme yapılacağı 01 Kasım 2015 tarihinde yapılan Milletvekili Genel Seçimleri seçmen sayısına göre tespit edilmiştir. İllere göre anket sayısının tespitinden sonra, katılımcılar basit tesadüfi örneklem (random) yöntemiyle seçilmiştir.

Bu çalışmada kullanılan veri ve bulguların elde edildiği projenin evreni Türkiye genelinde, 18 yaş ve üzeri vatandaşlardır. Ancak çalışmada kullanılan bulgular bu projenin sadece 18-24 yaş arası katılımcının (191 katılımcı) ülkemizde uyuşturucu ile mücadele politikalarına bakış açısını içerdiğinden; bu çalışma için evrenin Türkiye’de yaşayan 18-24 yaş arası gençler olduğu ve örneklem sayısının evreni temsil edebildiğini söylemek oldukça güçtür. Buna rağmen çalışmada elde edilen bulgu ve analizlerin Türkiye’deki bu yaş grubundaki gençlerin uyuşturucu madde kullanımına ilişkin yürütülen mücadele politikalarına bakış açılarını büyük ölçüde yansıttığı düşünülmektedir.

Anket çalışması hane ve işyerlerinde gerçekleştirilmiştir. Bunun dışında toplu ikamet edilen yerlerde kafe, kahvehane, büyük alışveriş merkezleri, hastane, öğrenci yurtları, otogar vb. yerlerde görüşme yapılmamış ayrıca her haneden sadece bir katılımcıyla görüşülmüştür.

² Örneklem sayısı belirlenirken Yazıcıoğlu ve Erdoğan’ın (2004) hazırlamış olduğu tablodan yararlanılmıştır. Çalışmanın evreni için %95 güven aralığında 384 örneklem belirlenmesi yeterlidir. Bu bağlamda projede katılımcı sayısının (1001) Türkiye evrenini temsil ettiği rahatlıkla söylenebilir.

Tablo 1. Örneklem Planı (Araştırma Kapsamına Dâhil Edilen İllerde Gerçekleştirilen Anket Adetleri)

İl	Proje Dâhilinde Gerçekleştirilen Anket Sayısı		Bu Çalışmadaki Anket Sayısı	
	Sayı	%	Sayı	%
Adana	120	12,0	23	12
Ankara	101	10,1	19	10,1
Bursa	100	10,0	19	10
Erzurum	35	3,5	7	3,5
Gaziantep	86	8,6	16	8,6
İstanbul	191	19,1	36	19,1
İzmir	130	13,0	25	13,0
Kayseri	50	5,0	10	5,0
Malatya	41	4,1	8	4,1
Samsun	60	6,0	11	6,0
Tekirdağ	50	5,0	10	5,0
Trabzon	37	3,7	7	3,7
Toplam	1001	100	191	100

Anket çalışmasında toplam on yedi anketör ile iki saha koordinatörü görev almıştır. Saha çalışmasının uygulama aşaması tamamlandıktan sonra, tutarlı cevaplara sahip anket formlarındaki veriler kodlanarak SPSS 16.0 programına yüklenmiş ve daha sonra analiz aşamasına geçilmiştir.

Araştırmada elde edilen verilerin analiz edilip, bulguların yorumlanması aşamasında frekans tabloları ve yüzdesel dağılımlar tanımlayıcı istatistik ölçüler olarak kullanılmıştır. Her soru için frekans tabloları oluşturulmuştur.

Çalışmanın Bulguları

Bu bölümde, çalışmanın amacı ve kapsamı doğrultusunda katılımcıların uyuşturucu ile mücadele politikaları hakkındaki farkındalık düzeyleri ile algılarını belirlemek üzere hazırlanan anket çalışmasından elde edilen verilerin analizi ve bulguları sunulmaktadır.

Katılımcıların Sosyo-Demografik Özelliklerinin Analizi³

Çalışmaya katılan örneklemin sosyo-demografik özelliklerini belirleyebilmek amacıyla yöneltilen ilk soru katılımcıların cinsiyetini belirlemeye yönelik olmuştur.

³ Çalışmada 18-24 yaş arası katılımcılar değerlendirildiğinden yaş açısından dağılım verilmemiştir.

Tablo 2. Katılımcıların Cinsiyet Dağılımı

Cevaplar	Sayı	%
Erkek	92	48,2
Kadın	99	51,8
Toplam	191	100,0

Katılımcıların cinsiyet özellikleri incelendiğinde katılımcıların, %48,2'si (92 kişi) "erkek", %51,8'i (99 kişi) ise "kadın" olduğu görülmektedir.

Tablo 3. Katılımcıların Eğitim Durumu

Cevaplar	Sayı	%
İlkokul	17	8,9
Ortaokul	46	24,1
Lise	96	50,3
Üniversite	32	16,8
Toplam	191	100,0

Katılımcıların eğitim durumu incelendiğinde; %8,9'unun "ilkokul mezunu", %24,1'inin "ortaokul mezunu", %50,3'ünün "lise mezunu", %16,8'inin "üniversite mezunu" oldukları saptanmıştır. Katılımcıların eğitim durumuna göre dağılımları incelendiğinde görece yüksek dağılımın "lise mezunu" olduğu görülmektedir.

Tablo 4. Katılımcıların Meslek Dağılımı

Meslek	Sayı	%
Öğrenci	147	77,0
Özel sektör çalışanı	13	6,8
İşsiz/İş arıyor	11	5,7
Devlet Memuru	6	3,1
İşçi	5	2,6
Ev Hanımı	5	2,6
Küçük Esnaf/Zanaatkar	4	2,1
Toplam	191	100,0

Katılımcıların sosyal statülerini belirleyebilmek amacıyla meslekleriyle ilgili bir soru yöneltilmiştir. Katılımcıların meslek dağılımları incelendiğinde; %77'si "öğrenci", %6,8'i "özel sektör çalışanı", %5,7'si "işsiz-iş arıyor", %3,1'i "devlet memuru", %2,6'sı "işçi", %2,6'sı

“ev hanımı”, %2,1’i “küçük esnaf-zanaatkar” olduğu tespit edilmiştir. Elde edilen bulgulara göre, katılımcıların büyük çoğunluğunun yaş dağılımı dikkate alındığında öğrenci olduğu tespit edilmiştir.

Katılımcıların sosyal statüsü ile ilişkilendirilerek sorulan bir diğer soru ise, katılımcıların gelir düzeylerini ölçmeye yönelik sorudur. Ancak katılımcıların büyük bir çoğunluğu öğrenci olduğundan gelir durumlarına ilişkin dağılıma yer verilmemektedir.

Katılımcıların Uyuşturucu Madde Sorununda Toplumsal Farkındalık Düzeyleri ve Düşünceleri

Katılımcıların uyuşturucu madde sorunu ile ilgili toplumsal farkındalık düzeyleri ve düşüncelerini tespit ve analiz edebilmek için bir dizi soru yöneltilmiştir. Sorulara verilen cevaplar aşağıda değerlendirilip, analiz edilmektedir. Bu bağlamda katılımcılara ilk olarak uyuşturucu madde bağımlılığının toplum nezdinde nasıl bir sorun olarak algılandığını tespit edebilmek amacıyla “Sizce uyuşturucu bağımlılığı aşağıdakilerden en çok hangisiyle ifade edilebilir?” şeklinde bir soru yöneltilmiştir. Verilen cevaplar Tablo 5.’de düzenlenmiştir.

Tablo 5. Katılımcıların Uyuşturucu Bağımlılığı Hakkındaki Düşünceleri

Cevaplar	Sayı	Cevaplar içindeki %	Katılımcılar içindeki %
Toplumsal bir sorundur	119	34,7	62,3
Sağlık sorunudur	55	16,1	28,8
Ahlaki bir sorundur	55	16,1	28,8
Eğitim sorunudur	53	15,5	27,8
Dini bir sorundur	21	6,2	10,9
Bu bir suç değildir	21	6,2	10,9
Güvenlik sorunudur	18	5,2	9,4
Toplam	342	100,0	-

Not: Bu soruda birden fazla cevap alınmıştır.

Uyuşturucu madde sorunu ciddi bir sağlık sorunu olmakla birlikte aynı zamanda katılımcılar tarafından önemli bir boyutta ahlaki ve toplumsal (sosyal) bir sorun olarak da algılanmaktadır. Uyuşturucu madde bağımlılığını katılımcıların %62,3’ü “toplumsal bir sorun”, %28,8’i “sağlık” ve “ahlaki bir sorun”, %27,8’i “eğitim sorunu”, %10,9’u “dini bir sorun”, %9,4’ü “güvenlik sorunu” olarak algılayarak, %10,9’u ise uyuşturucu madde bağımlılığını bir suç olarak görmediklerini belirtmektedirler. Katılımcıların görece büyük bir oranı uyuşturucu madde bağımlılığını toplumsal bir sorun olarak görmektedir.

Gençler uyuşturucu maddeyle ilk kez nerede tanışmaktadırlar? Katılımcıların bu konuda ne düşündüğünü belirleyebilmek için bu yönde bir soru yöneltilmiştir.

Tablo 6. Uyuşturucu Maddeyle İlk Kez Nerede Tanışılmaktadır?

Cevaplar	Sayı	Cevaplar içindeki %	Katılımcılar
Arkadaş çevresinde	144	39,9	75,4
Eğence mekânlarında	76	21,1	39,8
Sokakta kullanıcılar arasında	57	15,8	29,8
İlköğretim ve lisede	47	13,0	24,6
Üniversitede	24	6,6	12,5
Aile ortamında	13	3,6	6,8
Toplam	361	100,0	-

Not: Bu soruda birden fazla cevap alınmıştır.

Elde edilen bulgulara göre katılımcılar %75,4'ü "arkadaş çevresinde", %39,9'i "eğence mekânlarında", %29,8'i "sokakta kullanıcılar arasında", %24,6'sı "ilköğretim ve lisede", %12,5'i "üniversitelerde", %6,8'i "aile ortamında" uyuşturucuyla ilk kez tanışıldığını düşünmektedir.

Ayrıca; katılımcıların uyuşturucu madde kullanım alışkanlıklarını belirlemek için bir dizi soru yöneltilmiştir. Öncelikle kendisinin veya akraba, yakın çevresinde uyuşturucu madde kullananların olup olmadığı tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu bağlamda katılımcılara ilk olarak "Akrabalarınızda veya yakın çevrenizde uyuşturucu bağımlısı veya uyuşturucu kullanan biri var mı?" şeklinde bir soru yöneltilmiştir. Alınan cevaplar Tablo 7.'de gösterilmektedir. Daha sonra ise katılımcılara "Bugüne kadar herhangi bir uyuşturucu ya da uyarıcı bir madde kullandınız mı?" şeklinde bir soru yöneltilmiştir. Alınan cevaplar Tablo 8.'de gösterilmektedir⁴.

Tablo 7. Yakın Çevresinde Uyuşturucu Bağımlısı veya Uyuşturucu Kullanan Birey

Cevaplar	Sayı	%
Evet, çevremde var	48	25,1
Hayır, yok	143	74,9
Toplam	191	100,0

⁴ Uyuşturucu madde kullanım alışkanlıklarını tespit etmenin oldukça zor bir durum olduğu gözden kaçırılmamalıdır. Ayrıca konusu suç teşkil eden durumlarda genellikle vatandaşlar doğruyu söylemek yerine ideal olan cevabı söylemeyi tercih etmektedirler. Bu bağlamda elde edilen bulgular bu çerçevede değerlendirilmelidir. Çalışmada elde edilen bulgulara göre "evet, çevremde var", "evet, birkaç kez kullandım", "evet, bir kez kullandım" seçeneklerini tercih edenlerin oranı azımsanmayacak kadar yüksek bir oranda olduğu tespit edilmiştir. Bu nedenle bu sorulara verilen cevapların taban olarak kabul edilmesi daha yerinde bir yaklaşım olacaktır. Kendilerinin uyuşturucu madde kullanmasını ya da akrabalarının veya yakın çevresinin içerisinde uyuşturucu madde kullanan bireylerin varlığının katılımcıların tamamı tarafından açıkça belirtilmesini beklemek gerçeğci bir yaklaşım olmayacaktır.

“Akrabalarınızda veya yakın çevrenizde uyuşturucu bağımlısı veya uyuşturucu kullanan biri var mı?” sorusuna katılımcıların %74,9’u “hayır, yok” şeklinde; %25,1’i ise “evet, çevremde var” şeklinde cevap verdiği tespit edilmiştir. Uyuşturucu madde bağımlılığının bir kez kullanmak suretiyle bile gerçekleşebileceği ihtimali göz önüne alındığında ve bağımlı olan bireylerin genelde arkadaş çevresi vasıtasıyla uyuşturucu maddeyle tanıştığı düşünüldüğünde “evet, var” seçeneğini tercih edenlerin de birer potansiyel bağımlı adayı içerisinde değerlendirilmesi mümkün görünmektedir. Bu bağlamda, bu sonuçlar günümüzde uyuşturucu madde kullananların hiç de azımsanmayacak bir boyutta olduğunun göstergesi olarak değerlendirilebilir.

Tablo 8. Uyuşturucu veya Uyarıcı Bir Madde Kullanımı

Cevaplar	Sayı	%
Hayır, hiç kullanmadım	175	91,6
Evet, birkaç kez kullandım	7	3,7
Evet, bir kez kullandım	9	4,7
Toplam	191	100,0

Katılımcıların uyuşturucu madde kullanım alışkanlıklarını belirlemeye yönelik yöneltilen “Bugüne kadar herhangi bir uyuşturucu ya da uyarıcı bir madde kullandınız mı?” şeklindeki ikinci soruya “hayır, hiç kullanmadım” seçeneğini işaretleyenlerin oranı %91,6’dır. Bununla birlikte katılımcıların %3,7’si “evet birkaç kez kullandım” derken, %4,7’si ise “evet bir kez kullandım” demektedir. Elde edilen bulgular değerlendirildiğinde katılımcıların %8,4’sinin hayatlarında en az bir kez herhangi bir uyuşturucu madde kullandıklarını göstermektedir.

Son zamanlarda hem Türkiye özelinde hem de dünya genelinde uyuşturucu ve uyarıcı madde kullanımının giderek arttığı belirtilmektedir. Bu nedenle sık sık yazılı ve görsel medyada gün geçtikçe uyuşturucu maddeden mağdur olan, hayatını kaybeden her yaşta birçok birey konu edilmektedir. Katılımcıların bugüne kadar hiç uyuşturucu madde kullanan biriyle karşılaşmış karşılaşmadığını belirleyebilmek ve bu konudaki farkındalık düzeylerini tespit edebilmek için “Bugüne kadar hiç uyuşturucu bağımlısı bir kişiyle daha önce karşılaştınız mı?” şeklinde bir soru yöneltilmiş, elde edilen bulgular Tablo 9.’da gösterilmiştir.

Tablo 9. Uyuşturucu Bağımlısı Bir Kişiyile Karşılaşılma Durumu

Cevaplar	Sayı	%
Evet	103	53,9
Hayır	88	46,1
Toplam	191	100,0

Çalışmaya katılanların %53,9’u daha önce bir uyuşturucu bağımlısı biriyle karşılaştığını belirtirken, %46,1’i ise daha önce herhangi bir uyuşturucu bağımlısı biriyle karşılaşmadığını belirtmiştir. Bu bulgu katılımcıların yarısından fazlasının en az bir kez dahi olsa günlük

yaşantıları içerisinde uyuşturucu bağımlısı bir kişiyle karşılaştığını göstermektedir. Bu bulgu uyuşturucu madde ile mücadele konusunda gençlerin bilinçlendirilmesi ve farkındalık düzeylerinin artırılması gerekliliğinin ne denli önemli olduğunun bir göstergesi olarak değerlendirilmelidir.

Uyuşturucu madde bağımlılığı tedavi edilmesi gereken bir hastalıktır. Uyuşturucu madde kullanan biriyle karşılaşıldığında gösterilecek tepki kişiden kişiye göre değişmekle birlikte asıl olan doğru tepkinin gösterilebilmesidir. Herhangi bir şekilde uyuşturucu kullanımına başlayan bireylerin tedavisinin başarı oranı, bağımlılara karşı yaklaşımımızla da yakından ilgilidir. Bağımlı kişilere yönelik yanlış yaklaşım tarzları onları ailelerinden uzaklaştırmaktadır. Bu durum ise ailelerinden uzaklaşan gençlerin uyuşturucu bağımlılıklarının daha da şiddetlenerek artmasına neden olabilmektedir (Babuna ve Bayhan, 2009, s. 73). Bu bağlamda çalışmaya katılanlara “Bir yakınınızın, akrabanızın veya arkadaşınızın uyuşturucu bağımlısı olduğunu öğrenseniz ne yapardınız?” şeklinde bir soru yöneltilmiştir. Elde edilen bulgular Tablo 10.’da düzenlenmiştir.

Tablo 10. Tanıdığı Birinin Bağımlı Olduğunu Öğrendiğinde Gösterilen Tepki

Cevaplar	Sayı	%
Zararlarını anlatarak kullanmamasını tavsiye ederdim	46	24,1
AMATEM, ÇAMATEM gibi bir sağlık kuruluşuna götürürdüm	32	16,8
Hastaneye götürürdüm	29	15,1
Çok kızardım	23	12,0
Polise haber verirdim	21	11,0
Ne yapacağımı maalesef bilmiyorum	20	10,5
Önemsemezdim	14	7,3
Şiddet uygulardım (Dövmek, eve hapsetmek vb.)	3	1,6
Ayıplayarak gizlerdim	3	1,6
Toplam	191	100,0

Tablo 10. incelendiğinde katılımcıların büyük bir çoğunluğu uyuşturucu madde bağımlılarının tedavi olması konusunda olumlu yönde bir yaklaşım sergileyeceğini belirtirken, olumsuz davranış sergileyebileceklerin oranı ise azımsanmayacak derecede olduğu görülmektedir. Katılımcıların %24,1’i uyuşturucu madde bağımlısı olan akraba ve arkadaşlarına bunun zararlarını anlatarak kullanmamasını tavsiye edeceklerini belirtmektedirler. Uyuşturucu madde bağımlısı olan yakınlarını hastaneye veya AMATEM, ÇAMATEM gibi tedavi merkezlerine götürürdüm diyenlerin oranı yaklaşık %32’dir. Aslında bu yönde davranım diyenlerin oranının daha yüksek olması beklenmektedir.

Elde edilen bulgular gençlerin bu konudaki duyarlılıklarının düşük olduğu veya bu tür sağlık kuruluşlarının varlığından haberdar olmadıkları için ne yapacaklarını bilmediklerinden

de kaynaklandığını göstermektedir. Bu bağlamda uyuşturucu madde sorunu ile mücadelede oluşturulacak kamu politikalarında bu hususa daha çok önem verilmesi, gençler tarafından bu tür sağlık kuruluşlarının varlığının öğrenilmesi oldukça önem arz etmektedir.

Türkiye’de uyuşturucu madde ile ilgili yürütülen faaliyetlerin ve mücadele politikalarının etkili ve yeterli düzeyde gerçekleştirilip-gerçekleştirilmediği konusunda katılımcıların düşüncelerini öğrenebilmek için “Sizce ülkemizde uyuşturucu ile yeterince/etkin mücadele ediliyor mu?” şeklinde bir soru yöneltilmiştir.

Tablo 11. Katılımcıların Uyuşturucu İle Yeterince/Etkin Mücadele Edilip Edilmediği Hakkındaki Düşünceleri

Cevaplar	Sayı	%
Evet	32	16,8
Hayır	159	83,2
Toplam	191	100,0

Tablo 11. incelendiğinde katılımcıların büyük bir çoğunluğunun Türkiye’de uyuşturucu madde ile yeterince/etkin bir biçimde mücadele edilmediğini; bunun yanında sadece katılımcıların %16,8’i Türkiye’de uyuşturucu madde ile yeterince/etkin bir biçimde mücadele edildiğini belirtmektedirler.

Türkiye’de uyuşturucu madde ile yeterince ve etkin bir biçimde mücadele edilip edilmediğinin yanı sıra katılımcılara göre etkin bir mücadelenin ne tür bir kamu politikası ile sağlanabileceği de ölçülmeye çalışılmıştır. Bu bağlamda katılımcılara “Sizce ülkemizde uyuşturucu ile mücadelede nasıl bir kamu politikası daha etkin olur?” şeklinde bir soru yöneltilmiştir.

Tablo 12. Uyuşturucu İle Mücadelede Nasıl Bir Kamu Politikası

Cevaplar	Sayı	%
Uyuşturucunun satılmamasına (arzına) yönelik mücadele politikaları	58	30,4
Ceza oranlarını artıran politikalar	37	19,4
Tedavi edici politikalar	36	18,8
Talep azaltımına (önleme) yönelik politikalar	21	11,0
Rehabilitasyon (topluma yeniden kazandırma) politikaları	36	18,8
Cevap Yok	3	1,6
Toplam	191	100,0

Elde edilen bulgulara göre katılımcıların %30,4’ü “uyuşturucunun satılmamasına (arzına) yönelik mücadele politikaları”nın uygulanmasının mücadele kapsamında daha etkin

olacağını düşünmektedir. Diğer mücadele politikaları ise sırasıyla “ceza oranlarını artıran politikalar”, “tedavi edici politikalar”, “talep azaltımına (önleme) yönelik politikalar”, “rehabilitasyon (topluma yeniden kazandırma) politikaları” şeklindedir.

Uyuşturucu maddeyle mücadelede önleme tabanlı politikalar içerisinde uyuşturucu maddelerin zararlarını anlatan reklam ya da tanıtım filmleri, belgeseller de yer almaktadır. Bu bağlamda toplumun sosyo-kültürel özellikleri göz önünde bulundurularak her kesimine ayrı ayrı hitap edecek şekilde oluşturulmuş ve süreklilik kazandırılmış önleme çalışmaları uyuşturucu madde ile mücadele konusunda toplumsal farkındalığın artması için bir gerekliliktir. Bu nedenle katılımcıların farkındalık düzeylerini artıracak önleme tabanlı çalışmalara katılıp katılmadıkları veya medya organlarında bu yönde bilgilendirici içeriklere rastlayıp rastlamadıkları yönünde bir dizi soru yönetilmiştir.

Bu doğrultuda katılımcılara sorulan ilk soru “*Şimdiye kadar kaç kez gazete, tv, radyoda uyuşturucu maddelerin zararları ile ilgili reklam ya da tanıtım filmi ile karşılaştınız?*” şeklinde olmuştur. Alınan cevaplar Tablo 13.’de gösterilmiştir.

Tablo 13. Medyada Uyuşturucunun Zararlarıyla İlgili Reklam İle Karşılaşma Sıklığı

Cevaplar	Sayı	%
Bir iki kez	96	50,3
Hiç karşılaşmadım	69	36,1
Üç ve daha fazla	26	13,6
Toplam	191	100,0

Tablo 13.’de yer alan veriler incelendiğinde katılımcıların büyük bir kısmı yaşamları boyunca en az bir kez önleme tabanlı politikaların bir enstrümanı olarak yazılı ve görsel medyada yer alan reklam ya da tanıtım filmlerine rastladıklarını belirtmişlerdir.

Önleme tabanlı kamu politikalarının bir başka ayağı olan ve hayata geçirilen “*Uyuşturucu İle Mücadele Danışma ve Destek Hattı Alo 191*” uygulamasından haberdar olup olmadıkları ise katılımcılara, bu doğrultuda yöneltilen ikinci soru olmuştur. Elde edilen bulgular Tablo 14.’de gösterilmektedir.

Tablo 14. Alo 191 Hattının Bilinirliği

Cevaplar	Sayı	%
Evet, duydum	66	34,6
Hayır duymadım	125	65,4
Toplam	191	100,0

Katılımcıların “*Daha önce uyuşturucu ile mücadele danışma ve destek hattı “Alo 191”i hiç duymuş muydunuz?*” şeklinde yöneltilen soruya verdikleri cevaplar incelendiğinde “Alo 191” hattından haberdar olanların oranı %34,6 iken, daha önce böyle bir telefon hattını duymayanların oranı %65,4’dür. Uyuşturucu ile mücadele danışma ve destek hattı “Alo 191”i duymayanların oranı görece yüksek çıkmıştır. Bu durum önleme tabanlı kamu politikaları kapsamında hayata geçirilen uygulamanın toplum tarafından haberdar olunmadığını, gençlerin farkındalık düzeylerinin düşük seviyede olduğunu göstermektedir. Bu bakımdan ele alındığında ilgili kamu kurumlarının veya bakanlığın bu konuda daha fazla tanıtıcı materyal hazırlaması yararlı olacaktır. Özellikle günümüzde sosyal medya kullanıcılarının gün geçtikçe arttığı; ayrıca sosyal medya araçlarının gençler tarafından daha fazla kullanıldığı dikkate alınır; sosyal medya araçlarının gençlerin mevcut uygulamalar konusunda bilgi sahibi olmalarını sağlayabilecek bir araç olarak kullanılması yararlı olabilecektir.

Katılımcılara bu doğrultuda yöneltilen üçüncü soru ise “*Şimdiye kadar kaç kez uyuşturucu maddelerin zararları ile ilgili konferans, seminer ya da eğitim programına katıldınız?*” şeklinde olmuştur. Alınan cevaplar Tablo 15.’de gösterilmiştir.

Tablo 15. Uyuşturucunun Zararlarıyla İlgili Konferans vb. Programlara Katılım Durumu

Cevaplar	Sayı	%
Hiç katılmadım	132	69,1
Bir iki kez	52	27,2
Üç ve daha fazla	7	3,7
Toplam	191	100,0

Daha önce de belirtildiği gibi önleme tabanlı çalışmaların bütüncül bir yaklaşımla süreklilik arz edecek şekilde yürütülmesi hedeflenen amaca ulaşmak için gereken temel noktalardan biridir. Elde edilen bulgulara göre; şimdiye kadar uyuşturucu maddelerin zararları ile ilgili konferans, seminer ya da eğitim programına katıldım diyenlerin oranı yaklaşık %31 iken, katılımcıların oldukça önemli bir kısmı ise (%69,1) şimdiye kadar uyuşturucu maddelerin zararları ile ilgili konferans, seminer ya da eğitim programına hiç katılmadığını belirtmiştir.

Gençlerin uyuşturucu kullanma alışkanlıklarını ve uyuşturucu madde sorunsalında algılarını ölçmeye yönelik sorulan bir başka soru ise katılımcılara göre uyuşturucu ile mücadelede etkili bir kamu politikasının belirlenmesinden sonra uyuşturucu madde ile mücadelede alınması gereken önlemlerin tespitine ilişkin olmuştur. Bu bağlamda katılımcılara “*Sizce; aşağıdakilerden hangileri uyuşturucu ile mücadelede alınması gereken önlemler arasındadır?*” şeklinde bir soru yöneltilmiş, elde edilen bulgular Tablo 16.’da düzenlenmiştir.

Tablo 16. Uyuşturucu ile Mücadelede Alınması Gereken Önlemler

Cevaplar	Sayı	Cevaplar içindeki %	Katılımcılar
Okullarda gençlerin bu konuda bilinçlendirilmeleri	103	22,0	53,9
Toplumsal bilinç ve duyarlılık oluşturulmalı	75	16,0	39,3
Ailelere bu alanda bilgilendirme yapılması	72	15,4	37,7
Devlet tarafından toplumu bilinçlendirici politikaların izlenmesi	68	14,5	35,6
Yasak ve cezalara ağırlık verilmesi	68	14,5	35,6
Kolluk birimlerince önleyici tedbirlerin alınması	33	7,1	17,3
Madde bağımlılığının bir suç değil, sağlık sorunu olarak görülmesi	30	6,4	15,7
Yazılı ve görsel medyada bilinçlendirici yayınlara yer verilmesi	19	4,1	9,9
Toplam	468	100,0	-

Not: Bu soruda birden fazla cevap alınmıştır.

Katılımcıların uyuşturucu ile mücadelede alınması gereken önlemler konusundaki tercihleri elde edilen bulgulara göre dengeli bir dağılım göstermektedir. Katılımcıların; %53,9'u "okullarda gençlerin bu konuda bilinçlendirilmeleri" gerektiğini belirtmiştir. Sırasıyla katılımcılar, "toplumsal bilinç ve duyarlılık oluşturulması", "ailelere bu alanda bilgilendirme yapılması", "devlet tarafından toplumu bilinçlendirici politikaların izlenmesi", "yasak ve cezalara ağırlık verilmesi", "kolluk birimlerince önleyici tedbirlerin alınması", "madde bağımlılığının bir suç değil, sağlık sorunu olarak görülmesi", "yazılı ve görsel medyada bilinçlendirici yayınlara yer verilmesi" gerektiğini belirtmektedirler.

Sonuç

Çalışmada uyuşturucu ile mücadelenin Türkiye özelinde kamu politikası bağlamında değerlendirilmesi ve yürütülen kamu politikaları ile ilgili gençlerin farkındalık düzeyleri ve algıları tespit ve analiz edilmeye çalışılmıştır. Türkiye'de son dönemlerde uyuşturucu ile mücadele konusu en temel toplumsal sorunlar arasında sayılmakla birlikte, bu konuda yeterli çalışmanın yapıp, yapılamadığı son derece tartışmalıdır. Belirli kesimler tarafından tam olarak kabul edilmek istenmese de uyuşturucu madde sorunu ciddi boyutlardadır. Kurumsal anlamda farklı bakanlık ve kuruluşların aynı konuda görevlendirilmeleri koordinasyon ve işbirliği sorunlarına neden olmaktadır. Her bir kurum kendi bakış açısıyla meseleye yaklaşmakta, geniş bir alanda pek çok görevli tayin edilmektedir.

Elde edilen bulgular daha geniş kapsamlı bir projenin sadece bir bölümünü yansıtmaktadır. Ancak elde edilen verilerin Türkiye’deki uyuşturucu ile mücadelede uygulanan kamu politikaları konusunda gençlerin bakış açısı ve düşünceleri hakkında önemli ipuçları verdiği rahatlıkla belirtilebilir. Bu bağlamda çalışmada elde edilen bulgular aşağıda kısaca özetlenmektedir:

- Gençler, uyuşturucu bağımlılığını en çok toplumsal (sosyal) bir sorun olarak görmektedirler. Toplumdaki uyuşturucu madde bağımlısı bireylerin yaşamış oldukları sorunlar günümüzde bireysel bir sağlık sorunu olmanın ötesine ulaşmış durumdadır. Bu bağlamda çalışmada uyuşturucu madde sorununun günümüz itibarıyla tek boyutlu bir sorun olmanın ötesinde toplumu sosyo-ekonomik, sosyo-kültürel ve sosyo-politik yönlerden değişik şekillerde etkileyen çok boyutlu karmaşık bir sorun haline geldiği sonucuna ulaşılmıştır.
- Gençler, uyuşturucu bağımlılarının ilk kez bu tür maddelerle arkadaş çevresinde karşılaştığını/tanıştığını düşünmektedirler. Uyuşturucu ile mücadelenin en önemli ayağını sorunun ortaya çıkmasını engellemeye yönelik olan önleme politikaları oluşturmaktadır. Bu bağlamda uyuşturucu tuzağına gençlerin/kullanıcıların düşmesinin önüne geçilebilmesinde en büyük görev ailelere/ebeveynlere düşmektedir.

Gençlerin verdikleri cevaplar değerlendirildiğinde arkadaş seçimi, gidilen eğlence mekânı seçimi hususunda ailelerin tutumu oldukça önemli görülmektedir. Ebeveynler çocuklarının bu konularda daha dikkatli olmalarını sağlayabilir ve çocuklarının bilinçlenmesini sağlayabilirlerse uyuşturucu madde kullanımının önlenmesi konusunda önemli bir adım atılmış olacaktır.

- Gençlerin dörtte biri (%25,1) akraba veya yakın çevresinde uyuşturucu madde bağımlısı veya uyuşturucu kullanan bir yakınının/tanıdığının bulunduğunu belirtmiştir. Bu sonuç oldukça düşündürücüdür. Çünkü bu sonuç günümüzde uyuşturucu madde kullananların hiç de azımsanmayacak bir boyutta olduğunun göstergesi olarak değerlendirilmelidir.
- Bugüne kadar herhangi bir uyuşturucu ya da uyarıcı madde kullandığını belirten gençlerin oranı %8,4 olarak tespit edilmiştir. Elde edilen bulgu değerlendirilirken, konusu suç teşkil eden ve ahlaken toplum tarafından uygun görülmeyen konularda bireylerin doğru cevaplar yerine “toplumsal beklenti” yönünde cevap verebilme ihtimalinin olmasıdır.
- Gençlerin %53,9’u bugüne kadar uyuşturucu bağımlısı bir kişiyle karşılaştığını belirtmiştir. Bu sonuç, gençlerin önemli bir bölümünün günlük yaşamları esnasında uyuşturucu bağımlısı bir kişiyle karşılaştığını göstermektedir.

- Uyuşturucu madde kullanan bir kişiyle daha önce karşılaştığını belirten gençlerin oranı da dikkate alındığında; uyuşturucu bağımlısı biriyle karşılaşıldığında ona karşı gösterilecek olan tepkinin nasıl olduğu, bu sorunla mücadelenin etkinliği açısından oldukça önemlidir. Uyuşturucu bağımlısı bireylere karşı gösterilen tepki ya bağımlılığın artmasına ya da azalmasına etki edecektir. Katılımcıların %24,1'i uyuşturucu madde bağımlısı olan tanıdığına bunun zararlarını anlatarak bu tür maddeleri kullanmaması gerektiğini tavsiye edeceğini belirtmiş, yaklaşık %32'si ise hastaneye veya AMATEM, ÇAMATEM gibi tedavi merkezlerine götüreceğini belirtmiştir. Ayrıca elde edilen bulgular, gençlerin bir kısmının bağımlı bir kişiyle karşılaştığında ne yapacaklarını tam olarak bilmediklerini göstermektedir. Daha önce de ifade edildiği gibi uyuşturucu madde bağımlısı bireylere gösterilecek tepkinin yönü çok önemlidir. Bu yüzden gençlerin bu konudaki bilinç düzeylerinin artırılması, bağımlı biriyle karşılaştıklarında nasıl davranmaları gerektiği, nereye başvurabilecekleri konusunda bilinçlendirilmeleri oldukça yararlı olacaktır.
- Gençlerin %83,2'si Türkiye'de uyuşturucu ile yeterince mücadele edilmediğini düşünmektedir. Aslında Türkiye'de uyuşturucu madde sorunu ile mücadele edebilmek için yerinde ve etkin politikalar bulunmakta ve başarılı bir biçimde uygulanmaktadır. Türkiye'de yakalanan uyuşturucu madde miktarları göz önüne alındığında uyuşturucu madde sorunu ile mücadele politikaları kapsamında ele alınan arz yanlı politikaların birçok Avrupa ülkesinden daha başarılı sonuçlar vermesi bu durumun bir göstergesidir. Ancak bu alanda yürütülen faaliyetlerin gençler tarafından bilinmediği ya da bu politikaların vatandaşlara yeterince anlatılmadığı sorunu ortaya çıkmıştır.
- Gençler uyuşturucu ile mücadelede uyuşturucunun satılmamasına (arzına) yönelik mücadele politikalarının etkili olacağını düşünmektedirler. Elbette bu tür maddelerin arzının önüne geçilebilmesi uyuşturucu ile mücadele konusunda son derece önemlidir. Ancak bir asayiş sorununun çok daha ötesine ulaşmış olan problemin çözümü için polisiye tedbirler günümüz şartlarında yeterli olamamaktadır. Polis, jandarma ve gümrük teşkilatları aracılığıyla yapılan operasyonlar neticesinde yakalanan uyuşturucu maddeler sorunu ortadan kaldırmamaktadır. Bu nedenle bu tür maddelerin arzının yasal yollar ile olmadığı ve bu tür maddelere talep olduğu sürece arz eden birilerinin büyük olasılıklarla var olacağı gerçeği dikkate alınırsa bu konuda ne kadar çabalanırsa çabalansın başarı oranının sınırlı olacağı gözlerden kaçırılmamalıdır. Bunun yerine talep azaltımına yönelik önleme politikalarının daha işlevsel hale getirilmesi ve bu konudaki toplumsal bilincin oluşturulması daha yerinde olacaktır.
- Gençlerin önemli bir bölümü uyuşturucu madde kullanımını ölçmeye yönelik toplumsal farkındalığın oluşmasında önemli bir faktör olan gazete, tv, radyo gibi yazılı ve görsel medyada uyuşturucu maddelerin zararları ile ilgili reklam ya da tanıtım filmi ile karşılaştığını belirtmiştir.

- Toplumsal farkındalık konusunda Alo 191 uygulamasından haberdar olduğunu belirtenlerin oranı %34,6 olarak tespit edilmiştir. Bu oran da oldukça düşüktür. Bu konuda ilgili kamu kurumlarının bu hizmet ile ilgili bilinçlendirici faaliyetler gerçekleştirmesi oldukça yararlı olacaktır.
- Uyuşturucu maddelerin zararları ile ilgili konferans, seminer ya da eğitim programlarına daha önce katılmadım diyenlerin oranı %69,1 olarak tespit edilmiştir. Toplumsal farkındalık düzeyinin artırılabilmesi için bu tür faaliyetlerin tabana yayılması ve bu tür etkinliklere katılımların artırılması büyük önem arz etmektedir.
- Uyuşturucu ile mücadelede alınması gereken önlemler konusunda katılımcılar, okullardaki gençlerin bu konuda bilinçlendirilmelerini, devlet tarafından toplumu bilinçlendirici politikaların izlenmesi, yasak ve cezalara ağırlık verilmesi, ailelere bu alanda bilgilendirme yapılması gerektiğini belirtmişlerdir.

Uyuşturucu madde ve bağımlılıkla ilgili kamu politikalarının etkinlik ve başarı düzeyi toplum tarafından da benimsenmesi ve meşruiyeti ile doğrudan ilintilidir. Bu bağlamda uyuşturucu ile mücadelenin daha başarılı olabilmesi için mevcut kamu politikalarının gençlere anlatılması, benimsetilmesi ve bu konuda gençlerin farkındalık düzeylerinin yükseltilmesi gerekmektedir. Çünkü uyuşturucu madde kullanımı son yıllarda gençler arasında kullanım oranı olarak yaygınlaşmıştır. Bilgi iletişim teknolojilerinin günümüzde bu kadar yaygın kullanımı göz önüne alındığında internet teknolojisinin -özellikle sosyal medya- yardımıyla uyuşturucu ile mücadele politikalarının başarıya ulaşması sağlanabilir.

Çalışmada elde edilen bulgular genel olarak değerlendirildiğinde, bugünün gençleri, geleceğin anne ve babalarının uyuşturucu maddeler konusunda bilinçlendirilmeleri ve farkındalık düzeylerinin artırılması uyuşturucu ile mücadele politikalarının başarıya ulaşmasında kilit rol oynamaktadır.

Copyright © 2017 **Republic of Turkey Ministry of Youth and Sports**
<http://genclikarastirmalari.gsb.gov.tr/>
 Journal of Youth Researches • April 2017 • 5(1) • 150-158

ISSN 2147-8473
Received | 06 March 2017
Accepted | 09 April 2017

The Thoughts of the Youth in Turkey on Drug-fighting Policies*

Önder Kutlu**

Erhan Örselli***

Veysel Babahanoğlu****

Abstract

Analysing the use of drugs and emerging public policies in the struggle against this problem, which has become an important issue today and having a serious impact on the future of society, has vital importance in terms of determining the inadequacies in practice and putting more effective policies into effect. However, there is no adequate public policy analysis conducted in this field in Turkey. The main purpose of this study is to identify and analyse the level of awareness among young people (18-24 years) in the fight against drug use in Turkey. The questions require answers in the following areas are as follows: How much information do young people have about drugs? What is the awareness level and the perceptions of the young people about the measures taken and the public policies adopted in this respect? How many public institutions operating in the question are known by young people? The analysis is a quantitative one, applying survey method. A fully structured questionnaire was used as a data collection tool in the survey. After completing the application phase of the study, the data in the questionnaire forms with consistent responses were coded and loaded to the SPSS 16.0 program and then the analysis phase started. The empirical findings of the paper consist of the fieldwork carried out by the research project titled "Social Perception in Turkey's Policies on the Fight Against Drugs" in the Framework of Public Policy Approach, supported by Necmettin Erbakan University, Scientific Research Projects Coordination Office. In this context, in order to be more successful in fight against drug use, it is necessary that the existing public policies should be explained to the youth/citizens and the level of awareness of the citizens should be raised in this regard.

Keywords: Drug, Public Policy, Perception, Turkey, Youth.

* The empirical findings of the paper consist of the fieldwork carried out by the research project titled "Social Perception in Turkey's Policies on the Fight Against Drugs" in the Framework of Public Policy Approach, supported by Necmettin Erbakan University, Scientific Research Projects Coordination Office.

** Prof. Dr., Necmettin Erbakan University, Faculty of Social and Humanities, Department of Political Science and Public Administration, okutlu@konya.edu.tr

*** Asst. Prof. Dr., Necmettin Erbakan University, Faculty of Social and Humanities, Department of Political Science and Public Administration, eorselli@konya.edu.tr

**** Lecturer, Düzce University, Akçakoca Vocational School, veyselbabahanoğlu@duzce.edu.tr

In Turkey, where the proportion of young population is very high among the countries within the similar income category, the drugs and the problems arising from use of drugs increase and become dangerous day by day. Drug use eradicating the familial union, which is the basic dynamics of society, and the number of addicts living dependent on those harmful things among the society reveal the extent to which the danger has reached. In this context, the development and improvement of the public policies applied in the field of fighting against the drug problem is of great importance for all segments of the society.

Today, states and certain international organizations develops and implements various public policies in order to be able to cope with the problem. There are a number of public policies developed also in Turkey in the field of combating the drug problem. However, the existence of developed public policies solely by the states or public institutions is not considered sufficient. The ability to effectively fight against that problem and the success of current public policies are closely related to the level of citizens' awareness about the policies, and their way of perceiving on those policies. That is because, success on the public policies not adopted by citizens is achieved very difficult, and "those who are elected have the final word on the decision about the public policies" (Kutlu, 2006: 14). In this regard, it is very important to determine how the young perceive the issue of drugs and detect their awareness level about drug addiction and also formulate effective public policies or adapt them accordingly.

It is seen that the concept of "public policy" is dealt with and defined in many different ways and with different perspectives in the literature. It is difficult to take a generally accepted definition that is agreed upon in this context. Dye (1992) defines public policy as "anything that political power (the state) prefers to do or not to do" (1992: 2). Anderson (2010) argues that a definition of "what governments choose to do or not to do" is sufficient, while it is not enough for making a systematic analysis of public policy; for that reason he mentions the necessity of a more precise description. Therefore, he describes the concept of public policy as "a sequence of aimed actions or inactions developed by state organs and public officials, followed by an actor or actors in relation with a particular issue or problem" (2010: 6-7).

On the other hand public policy analysis might be defined as; "identifying public problems, proposing solutions for those problems, selecting one of those proposals as a solution alternative to be implemented by using a number of criteria, implementing the selected solution and evaluating whether the problem identified in the first stage in solved, and repeating the same process by redefining the problem if not solved" (Yıldız, Babaoğlu and Şahin, 2016: 135).

Drug use, possession and trade are prohibited by many countries. However, it is also a fact that drugs are used in almost all cultures and societies in all periods of history. The establishment of regulatory and supervisory mechanisms at international level on the issue of drug use and sale, which have exhibited very different dimensions over a period of about 150 years, became possible as late as early 20th century.

The word “addiction” is emphasized in defining narcotics. Therefore, addiction emerges as one of the most important concepts in the drug problem. In this context, addiction is defined as “the poisoning state consisting of the substances used as physical and psychological necessities in increasing proportion, resulting in the formation of an undesirable state, arising from the interaction of the patient organism, drug and environment” (Sevil, 1998: 7-11).

The drug problem has taken the form of a crime type defined in national and international terms as a trans-border problem. The worldwide increase in drug use, the high profit share in the drug trade, the attempts of terrorist organizations to get more shares from this profit at the point of providing financial income, and the technological developments have accelerated drug production and trafficking. A comprehensive struggle on a global scale with the drug problem has become a necessity. The solution of the drug problem is the one that can be solved with international cooperation. Turkey evaluates the fight against the drug problem in this perspective and supports the efforts to increase cooperation at the regional and global level as well as the national level (<http://www.mfa.gov.tr>).

The policy of our country to combat the drug problem can be dealt with in two different contexts: policies for avoiding the supply of narcotic substances such as trafficking, sales and production, and policies for minimizing drugs use, such as treatment, remediation and prevention. In this context, the framework document is the National Drugs and Strategy Document, which was put forward for the first time in 2006 in line with the European Union Strategies for Combating Drugs. The document was then revised to cover the years 2013-2018 (Pınarcı, 2014: 38-39).

The first organised studies on the drug problem in Turkey began with the Decision of National Security Council (NSC) dated 26.04.1996 and numbered 393. As a result of this decision, a recommendation was made to the Council of Ministers for the establishment of a “Supreme Board for the Suppression of Drug Use” and a “Sub-Committee on the Struggle against Drug Use” in order to ensure coordination of the activities to be carried out within the context of the fight against the drug problem. That board was established under the Board of the Family Research Institution by the Council of Ministers with the decision dated 25.07.1997 and numbered 97/9700 (<http://www.kom.pol.tr>).

Turkey, which has a law enforcement-oriented structure on the fight against drugs, has a better position than many European countries. In this context, very serious monetary resources and personel are allocated to prevent drug use and trade, and seizure rates of such substances are better than European countries (Pınarçı, 2014: 39).

When the activities carried out in the field of combat against addiction in Turkey are observed, it is seen that they mostly concentrate on prevention, prohibitive regulations and law enforcement. For that reason, a sense raises that the struggle with addiction is reduced to a pure order and health problem in the public. The work in the field of prevention, however, is not systematic. These studies are mostly informative and educational studies which consist of; preparation and dissemination of documents, posters, brochures, booklets, etc.; publishment of public spots; organizing seminars, conferences and symposiums in order for raising public awareness. In addition to these studies, it is not possible today to mention the existence of an effective early intervention mechanism, especially for disadvantageous and risky groups, aimed for early detection of substance use and the prevention of drug use before becoming addicted (Cumhurbaşkanlığı, 2014: 814).

In the study, a survey was designed and carried out, since the policies to combat the drug problem in Turkey were tried to be measured on the basis of the perception of young people/citizens. The survey was conducted within the scope of the research project titled "Social Perception about Turkey's Policy to Combat Drugs in the Framework of the Public Policy Approach". The study of the project was carried out on a total of 1001 participants in 51 districts of 15 cities¹. The data and findings used in this study involve a part of that project. Therefore, in this study only the views of 18-24 aged participants (191 participants) on the issue of drug-fighting policies in our country have been considered.

A fully structured questionnaire was used as a data collection tool in the survey. At the beginning of the questionnaire, it was stated that the research was made by whom and for what purpose. The research was supported by Necmettin Erbakan University Scientific Research Coordination Office and the obtained personal data were promised to be used in no way other than the research. The questionnaire form to provide the necessary data for the research involves two main sections. In the first part, there are questions about determining the socio-demographic characteristics of the participants and in the second part there are questions for measuring the public perception levels on the public policies applied in the field of combating the drug problem in Turkey.

¹ The Statistical Region Units Classification (NUTS) was used while determining the cities to conduct the questionnaire study and the number of interviews to be held in the cities was decided by stratifying them according to the number of voters in the General Parliamentary Elections on November 1, 2015.

The field study was carried out in accordance with the sampling plan determined during 03-20 June 2016. A total of seventeen interviewers and two field supervisors were involved in the questionnaire application. After completing the application phase of the study, the data in the questionnaire forms with consistent responses were coded and loaded to the SPSS 16.0 program and then the analysis phase began.

The findings of the study can be summarized as follows:

- Participants mostly regard drug addiction as a common (social) problem. The problems that individuals with drug addicts in the society experience nowadays have gone beyond an individual health problem. In this context, it is seen that beyond being a one-dimensional problem; the problem of drug substance has become today a multidimensional and complicated problem affecting society through different ways in socio-economic, socio-cultural and socio-political aspects.
- Participants think that drug addicts meet/know those kinds of substances in entourage for the first time. Prevention policies aimed to avoiding the emergence of the problem create the most important issue of fighting with drugs. In this context, the biggest task for preventing the young people/users from falling into the drug traps involves the family/parents.
- When the answers given by the participants are evaluated, the attitudes of the parents regarding the choice of friends and the choice of the entertainment place to be visited are considered to be very important. If the parents can ensure that their children are more cautious about those issues, and if they can raise awareness of their children, an important step will be taken to prevent the use of drugs.
- Approximately one quarter of the respondents (25.1%) stated that they had a drug addiction or drug using kinsmen/friends in their immediate surroundings. This result is very thought provoking. This result should be evaluated as an indication that the drug users today are at a level not to be underestimated.
- The proportion of respondents, who had ever used any drug or stimulant substance to date, is 8.4%. When the findings are evaluated, it is probable that individuals may have responded the questions, which constitute a subject of crime and morally undesirable by society, in the direction of “social expectation” instead of the correct answers.
- 53.9% of the respondents stated that they had met a drug addict before. This result shows that a significant proportion of young people are exposed to drug addicts during their daily lives.

- When the proportion of participants who stated that they had met a drug-using person was also taken into consideration; the reaction to be shown against her/him when a drug addict is encountered as very important for the effectiveness of the fight against that problem. The reaction towards drug-addicted individuals will have an effect on either increasing or decreasing the addiction levels. 24.1% of the respondents stated that they would advise to individuals with drug addicts around that they should not use such drug substances by describing their damages, while 32% of them stated that they would take them to hospital or to the treatment centres such as AMATEM or ÇAÇATEM. The findings also show that some of the young people do not know exactly what to do when they see or meet an addicted person. As already mentioned, the reaction shown to drug addicted people is very important. Therefore, it will be very useful to increase the consciousness of the young people in that aspect, and to raise their awareness of how to behave and where to apply when they meet an addicted person.
- 83.2% of the participants think that the fight against drugs is not sufficient in Turkey. In fact, there are efficient and effective policies to combat the drug problem and they are implemented successfully in Turkey. Given the drug seizure quantities in Turkey, it is an indicator that supply-side policies, which are dealt in the context of the policies on combating drug problems, are more successful than those of many European countries. However, a problem has arisen about being unable to inform the young people about those policies, and to adequately explain the activities carried out in this area to the citizens.
- The participants think that prevention policies against the sale of drugs in the fight against drugs will be effective. Of course, the prevention of the supply of such substances is extremely important in the fight against drugs. However, in order to solve the problem that has reached far beyond the problem of public order, policing measures are not enough in today's conditions. The drug seizure through the operations by the police, gendarmerie and customs agencies is not enough for eliminating the problem. Therefore, given the fact that the supply of such materials is not by legal means and that there is a possibility that there will be a great number of people who supply such materials as long as they are demanded, it should not be ignored that the success rate of the fight against will be limited. Rather, it would be more functional to make more appropriate prevention policies for demand reduction and to form social consciousness, in this context.
- A significant proportion of respondents stated that they encountered advertisements or promotional films, which are important factors in the development of social awareness to prevent drug use, related to the harms of narcotic substances in written and visual media such as newspapers, TV and radio.

- In terms of social awareness, the rate of those, who stated that they are aware of Alo 191, was found to be 34.6%. This rate is quite low. In this regard, it will be very useful for the relevant public institutions to carry out awareness-raising activities related to that service.
- The proportion of those who have not previously participated in conferences, seminars or training programs related to the damages of narcotic substances has been determined to be 69.1%. In order to increase the level of social awareness, it is of great importance that such activities are spread out to the public level and the participation in such activities is increased.
- Regarding the measures to be taken in the fight against drugs, the participants stated that the young people in the schools should be informed about the issue, the state should carry out policies to make the society be aware of the problem, the prohibition and punishment should be emphasized and the families should be informed on the issue.

The level of effectiveness and the success of public policies on the fight against drugs and addiction is directly related to citizen adoption about them and their legitimacy. In this context, in order to be more successful with the drug combat, it is necessary that the existing public policies should be told to the youth/citizens and the level of awareness of the citizens should be raised in this regard. Given the widespread use of information communication technologies today, the success of anti-drug policies can be achieved with the help of internet technology - especially social media. Raising consciousness and awareness levels of today's young people, the future's mothers and fathers on drugs play a key role in ensuring the future success of drug-fighting policies.

Kaynakça/References

- Akdoğan, A. A. (2011). Türkiye'de kamu politikası disiplininin tarihsel izleri. Filiz Kartal (Ed.), *Türkiye'de kamu yönetimi ve kamu politikaları içinde* (s. 75-98). Ankara: TODAİE Yayınları.
- Anderson, J. E. (2010). *Public policymaking*. Boston: Wadsworth.
- Babahanoğlu V. ve Örselli E. (2016). Kamu politikası: *Türkiye'de uyuşturucu ile mücadelede uygulanan politikalar ve toplumsal algı*. Konya: Çizgi Kitabevi.
- Babuna, C. ve Bayhan, N. (2009). *Uyuşturucu-bağımlılık afeti ve sorunları*. İstanbul: Karakutu Yayınları.
- Cumhurbaşkanlığı, DDK. (2014). *Madde ve diğer bağımlılıklar ile mücadele kapasitesinin ve bu bağlamda Türkiye Yeşilay Cemiyetinin değerlendirilmesi*. (Araştırma ve İnceleme Raporu Tarih 30/01/2014), Ankara.

- Demirci, B. (2014). *Uyuşturucu madde bağlantılı suçlar, uyuşturucu madde bağlantılı suçların önlenmesi ve cezaevleri*. (2014 Türkiye Uyuşturucu Raporu). Ankara: TUBİM.
- Devlet Kitapları, (1986). *Uyuşturucu salgını ve tedbirleri*. İstanbul: Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı Yayınları.
- Dye, T. R. (1992). *Understanding public policy*. New Jersey: Prentice Hall.
- Göçoğlu, V. (2014). *Kamu politikası ve sosyal medya ilişkisi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- <http://www.kom.pol.tr/tubim/Sayfalar/Tarih%C3%A7emiz.aspx>, Erişim tarihi: 11.06.2016.
- Işık, M. (2013). *Madde kullanımı ve stratejik iletişim*. Ankara: SAGE Yayıncılık.
- Karagöz, İ. (2008). *Sigara, alkol, uyuşturucu zararları ve dini hükmü*. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Koçak, N. (2011). *Uyuşturucu madde politikası: yasalar, stratejiler ve ekonomik analizler*. (2011 Türkiye Uyuşturucu Raporu). Ankara: TUBİM.
- Köknel, Ö. (1998). *Bağımlılık: alkol ve madde bağımlılığı*. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
- Kutlu, Ö. (2006). *Karşılaştırmalı kamu yönetimi: teorik çerçeve ve ülke uygulamaları*. Konya: Çizgi Kitapevi.
- Ögel, K. (1997). *Uyuşturucu maddeler ve bağımlılık*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Ögel, K. (2014). *Bağımlı aileleri için rehber kitap*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Pınarcı, M. (2014). *Uyuşturucu sorunu ve mücadele politikası*. Ankara: Adalet Yayınevi.
- Robins, P. (2009). Public policy making in turkey: faltering attempts to generate a national drugs policy. *Policy&Politics*, 37, 289-306.
- Sevil, H. T. (1998). *Uyuşturucu bağımlılığı tanımlar-sorunlar-çözümler*. Ankara: SABEV Yayınevi.
- T.C. Başbakanlık. (2013a). *Ulusal uyuşturucu politika ve strateji belgesi (2013-2018)*. Ankara.
- T.C. Başbakanlık. (2013b). *Ulusal uyuşturucu politika ve strateji belgesi'nin uygulanması için ulusal uyuşturucu eylem planı (2013-2015)*. Ankara.
- T.C. Başbakanlık. Uyuşturucu ile mücadele ile ilgili 2014/19 sayılı Başbakanlık genelgesi. <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2014/11/20141113-13.htm> Erişim tarihi: 05.03.2016.
- T.C. Dışişleri Bakanlığı, Türkiye'nin uyuşturucu ile mücadelesi. http://www.mfa.gov.tr/turkiye_nin-uyusturucu-ile-mucadelesi.tr.mfa Erişim tarihi: 11.03.2016.
- T.C. Gençlik ve Spor Bakanlığı. Ulusal Gençlik ve Spor Politikası Belgesi. <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/01/20130127-8-1.pdf> Erişim tarihi: 22.05.2016.
- T.C. Sağlık Bakanlığı (2012). *Stratejik plan 2013-2017*. Ankara.
- T.C. Sağlık Bakanlığı. "Alo 191 uyuşturucu ile mücadele danışma ve destek hattı eğitimi. <http://www.thsk.gov.tr/haberler/alo-191-uyusturucu-ile-mucadele-danisma-ve-destek-hatti-egitimi.html> Erişim tarihi: 05.08.2016.
- T.C. Sağlık Bakanlığı, Uyuşturucu ile mücadelede 'Alo 191 Hattı' hizmet vermeye başladı. <http://www.saglik.gov.tr/TR/belge/1-41399/uyusturucu-ile-mucadelede-alo-191-hatti-hizmet-vermeye.html> Erişim tarihi: 09.07.2016.

- T.C. Sağlık Bakanlığı, Uyuşturucu ile mücadelede acil eylem planı. <http://www.saglik.gov.tr/TR/dosya/1-96241/h/uy-muc-acil-eylem-planı.pdf> Erişim tarihi: 05.08.2016.
- Tozlu, E. (2015). TRT'nin Son Çıkışı'ını Yeşilay Hazırladı!. http://www.cafesanat.com/?p=content_haberler&gl=televizyon&cl=haberler&i=7017 Erişim tarihi: 11.07.2016.
- TUBİM (2011). *Türkiye uyuşturucu raporu 2011*. Ankara.
- UNODC (2016). *World drug report 2016*. United Nations.
- Yeşilay, Uyuşturucu maddelerden korunmak için. Türkiye bağımlılıkla mücadele eğitim programı (TBM). www.yesilay.org.tr/documents/file/yesilay/kitap/tbm/sunum/tbm-madde.pptx (Erişim Tarihi: 24.05.2016).
- Yıldırım, E. (2008). *Uyuşturucu kullanımının sosyolojik boyutu uyuşturucuya yönelik talep azaltımı*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Kırıkkale Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale.
- Yıldız, M.; Babaoğlu, C. ve Şahin, B. (2016). Kamu politikalarını türk idare tarihi üzerinden çalışmak. *Hacettepe Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 34, 133-158.

Copyright © 2017 T.C. Gençlik ve Spor Bakanlığı
<http://genclikarastirmalari.gsb.gov.tr/>
 Gençlik Araştırmaları Dergisi • Nisan 2017 • 5(1) • 159-169

ISSN 2147-8473
 Başvuru | 01 Mart 2017
 Kabul | 10 Nisan 2017

Hemşirelikte Doktora Eğitimini Sürdüren Öğrencilerin Doktora Eğitimine Yönelik Görüşleri*

*Mehtap Kızılkaya***

*Hatice Öner****

Öz

Doktora öğrenimi, kişilere bağımsız araştırma yapmak, bilimsel olayları derin bir bakış açısı ile yorumlayıp yeni sentezlere ulaşmak gibi yetenekleri kazandırdığı için çok önemlidir. Bu araştırma, hemşirelikte doktora eğitimine devam eden öğrencilerin doktora eğitimlerine yönelik görüşlerini belirlemek amacıyla yapılmıştır. Tanımlayıcı fenomenolojik tipte yapılan araştırma, farklı üniversitelerdeki hemşirelik doktora programlarında eğitimini sürdüren 15 öğrenciyle yapılmıştır. Veriler, nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi kullanılarak toplanmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde tümevarımcı içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Dokümanların incelenmesi sonucunda öğrencilerin görüşleri, doktora eğitimine yönelik olumsuz değerlendirmeler, doktora eğitimine yönelik beklentiler olarak iki temel kategori ve ilişkili tema ve alt temalar belirlenmiştir. Doktora eğitimine yönelik olumsuz değerlendirmeler kategorisinde; eğitime yönelik olumsuz değerlendirme, derslere yönelik olumsuz değerlendirme, eğitim koşullarına yönelik olumsuz değerlendirme üç tema, doktora eğitimine yönelik beklentiler kategorisinde ise eğiticiden beklentiler, eğitim yöntemi ve müfredata yönelik beklentiler, tez ve araştırma çalışmaları ile ilgili beklentiler, öğrenciden beklentiler, doktora eğitimi standartları, eğitimin verildiği mekana yönelik beklentiler olmak üzere altı tema saptanmıştır. Sonuç olarak, öğrencilerin doktora eğitimine başlama, sürdürme ve tez aşamasında standartların olmasını istedikleri, eğiticilerin süreç boyunca tutum ve yaklaşımıyla öğrenciye rol model olmasına yönelik planlamalar yapmaları önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Hemşirelik, Öğrenci, Lisansüstü, Doktora, Eğitim.

* Bu çalışma Quality Indicators of Nursing Phd Education: International Symposium /İzmir, poster bildirisi olarak sunulmuştur.

** Yrd. Doç. Dr. Adnan Menderes Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi, mehtap.kizilkaya@adu.edu.tr

*** Yrd. Doç. Dr. Adnan Menderes Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi, honer@adu.edu.tr

Giriş

Lisansüstü eğitim; lisans eğitimine dayalı olan yüksek lisans, doktora, sanat dallarında yapılan sanatta yeterlilik çalışması ve tıpta uzmanlık ile bunların gerektirdiği eğitim, öğretim, bilimsel araştırma ve uygulama etkinliklerinden oluşan eğitim programı olarak tanımlanır (Sevinç, 2001, s.25-40; Oğuzkan,1993). Lisansüstü eğitimin temel amacı; bilgiyi üreten, kullanan, eleştiren ve üreten bir düşünce tarzıyla problem çözebilecek nitelikte insan gücü yetiştirmektir. Bu nedenle lisansüstü eğitimin planlaması ve etkin şekilde yürütülmesi, o ülkenin gelişmişlik düzeyi ile yakından ilgilidir (Karaman ve Barkırcı, 2010, s. 94-114). Türkiye’de lisansüstü eğitim 1982 yılından itibaren Yükseköğretim Kurulu (YÖK)’na bağlı olarak enstitüler aracılığıyla yürütülmektedir. Yapılan son düzenlemelerle yüksek lisans programı açmak için en az ikisi profesör ve/veya doçent ünvanına sahip olmak üzere üniversite kadrosunda asgari üç öğretim üyesi, doktora programı açmak için ise söz konusu öğretim üyelerinin, en az dört yarıyıl bir lisans ya da iki yarıyıl boyunca tezli yüksek lisans programında ders vermiş olması gerekmektedir (YÖK, 2015 Yüksek lisans ve Doktora Açma Kriterleri Güncellendi, İndirme Tarihi:11.07.2016) Yükseköğretimde hemşirelik eğitiminin başlaması bir ihtiyaçtan kaynaklanmamış, uluslararası kuruluşların etkisi ile olmuştur. Türkiye, üniversite düzeyinde temel hemşirelik eğitimi veren beş Avrupa ülkesinden biridir (Ergöl, 2011, s. 152-155). Ülkemizde hemşirelik eğitimi ilk olarak 1955 yılında Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu ile başlamış, bunu 1961 yılında Hacettepe Üniversitesi ve İstanbul Üniversitesi Florence Nightingale Hemşirelik Yüksekokulu takip etmiştir. Hemşirelik yüksek lisans eğitimi, 1968 yılında, doktora eğitimi ise 1972 yılında Hacettepe Üniversitesi’nde başlamıştır. Yüksek lisans programları Hemşirelik Esasları, İç Hastalıkları Hemşireliği, Cerrahi Hemşireliği, Kadın Hastalıkları ve Doğum Hemşireliği, Çocuk Hastalıkları Hemşireliği, Psikiyatri Hemşireliği, Halk Sağlığı Hemşireliği ve Hemşirelikte Yönetim şeklindeki 8 anabilim dalında başlamıştır (Dal ve Kitiş, 2008, s. 27-32). Hemşirelikte yüksek lisans programları 2009 yılı itibarıyla 12 anabilim dalına çıkmıştır (Yavuz, 2004, s. 553-9). Tezli yüksek lisans programını tamamlama süresi dört yarıyıldır. Tezsiz yüksek lisans programını tamamlama süresi en fazla altı yarıyıldır. Hemşirelikte yüksek lisans programlarının çoğunluğu tezli yüksek lisans programlarıdır (Ünsal, 2010; Akdemir, 2011, s.130-139; Ergöl, 2011, s. 152-155). Doktora öğrenimi, kişilere bağımsız araştırma yapmak, bilimsel olayları derin bir bakış açısı ile yorumlayıp yeni sentezlere ulaşmak gibi yetenekleri kazandırdığı için çok önemlidir. Ayrıca, bilimin ilerlemesi, yükseköğretimdeki eğitimin kalitesi ve akademisyenlik eğitimi açısından da doktora eğitiminin önemi büyüktür (Tosun, 1997, s. 7-8; Özmen ve Güç, 2013, s. 214-219). Sağlık bakımı, insanın temel haklarından biridir. Temel sağlık hizmetlerinin başarısı, sağlık bakım sistemindeki değişikliklerin hastanın bakım standardını arttıracak şekilde kullanılmasına, bakım verecek hemşirenin iyi yetiştirilmesine bağlıdır (Bayık, 1991, s. 29-40). Bu bağlamda hemşirelikte doktora eğitimi; bilimsel gelişmenin yanı sıra gelecekteki eğitimcileri, aka-

demisyenleri, liderleri ve politika yapıcıları hazırlamak içinde gerekli olduğundan oldukça önemlidir (Yavuz, 2004, s. 553-9). Dünya’da hemşirelikte doktora eğitimi veren 333 okul bulunmaktadır. Bu okulların 165’i Amerika’da, 67’si Avrupa’da, 60’ı Asya’da, 21’i Avustralya’da, 20’si de Afrika’da bulunmaktadır. Türkiye’de ilk olarak 1972’de Hacettepe Üniversitesi bünyesinde doktora programı açılmıştır. Doktora programı, yüksek lisans derecesi olan öğrenciler için toplam yirmi bir krediden az olmamak koşuluyla en az yedi adet ders, yeterlik sınavı, tez önerisi ve tez çalışmasından oluşmaktadır (Ünsal ve Akdemir, 2010, s.130-139). Hemşirelik doktora programları, hemşirelik felsefe doktorası, hemşirelik bilim doktorası, eğitim doktorası ve hemşirelik uygulama doktorası şeklinde sınıflandırılmaktadır. Ülkemizde 2009 yılından beri doktora programları 8 ana-bilim dalında yürütülmektedir (Yavuz, 2004, s. 553-9). Bununla birlikte lisans düzeyinde hemşirelik eğitimi tamamlayan öğrenciler arasında, her geçen gün lisansüstü eğitime yönelik ilgi artmaktadır. Bununla ilgili olarak yapılan çalışmalarda, öğrencilerin hemşirelik alanında lisansüstü eğitimi yapmak isteme nedenlerinin; kariyer yapma, bilgilerini arttırma, mesleki etkinlikte artma ve eğitimci olma istekleri olduğu vurgulanmıştır (Ünsal, 2010; Akdemir, 2011, s.130-139; Ergöl, 2011, s.152-155). Öğrencilerin lisansüstü eğitimine yönelik ilgilerindeki artışa paralel, son yıllarda, lisansüstü düzeyinde hemşirelik eğitimi veren birimler hızlı bir şekilde artış göstermiştir. Bu artışla birlikte, eğitimin kalitesini olumsuz etkileyebilecek öğretim elemanı, alt yapı yetersizliği gibi sorunları ortaya çıkarabileceği düşünülmektedir. Eğitimin niteliğini iyileştirebilmek için bu olumsuz koşulların oluşmasını engellemek ya da ortadan kaldırmak için tedbirler alınması gerekmektedir (Ergöl, 2011, s.152-155). Doktora eğitimindeki niteliği arttırmada eğitici ve öğrenci gözüyle eğitim sürecindeki yaşantıların ortaya konmasının ve bunların bir ortak zeminde yeniden değerlendirilmesinin eğitimin kalitesini arttırmada çok büyük katkılar sağlayacağı düşünülmektedir. Bu kapsamda araştırmada, hemşirelikte doktora eğitimine devam eden öğrencilerin doktora eğitimine yönelik görüşlerini ortaya koymak amaçlanmıştır.

Yöntem

Araştırmada hemşirelik doktora eğitimine devam eden öğrencilerin doktora eğitimlerine yönelik görüşlerini belirlenmek amaçlanmıştır. Araştırma, Ağustos 2012 - Eylül 2012 tarihleri arasında tanımlayıcı tasarımda niteliksel olgu bilim (fenomenolojik) tipte yürütülmüştür. Olgu bilim sadece bir felsefi yaklaşım değil aynı zamanda, bireyin kendi yaşantısına olan algısını, ilgi ve yaşantılarını anlayabilmek için özel yöntemlerin kullanıldığı bir araştırma yöntemidir (Hesse-Biber ve Leavy, 2006). Olgu bilim araştırmalarında veri toplama yöntemlerinden birisi de doküman analizidir. Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsamaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2005, s. 187-273).

Araştırmanın örnekleme, nitel örnekleme yöntemlerinden biri olan amaçlı örnekleme yöntemlerinden **ölçüt örnekleme yöntemi** kullanılarak oluşturulmuştur. Ölçüt örnekleme, örneklemin problemle ilgili olarak belirlenen niteliklere sahip kişiler, olaylar, nesnelere ya da durumlardan oluşturulmasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2005, s. 187-273). Çalışmanın örneklemini farklı üniversitelerde hemşirelikte doktora eğitimini sürdüren ve çalışmaya katılmayı gönüllü olarak kabul eden 15 kadın öğrenci oluşturmuştur.

İşlem; Veri toplama işlemine başlamadan önce, hemşirelikte doktora eğitimine devam eden öğrencilere araştırmanın amacına yönelik kapsamlı olarak bilgilendirme mesajı e-posta ile gönderilmiştir. Bu bilgilendirme mesajına olumlu cevap veren ve çalışmaya gönüllü olarak katılmayı kabul eden öğrencilere, araştırmacılar tarafından ilgili literatür incelenerek yaş, cinsiyet, doktora eğitiminin hangi aşamasında olduğu, doktora eğitimine başlama nedeni ve her hangi bir kurumda çalışma durumu gibi sorulardan oluşan bilgi formu ile öğrencilerin doktora eğitimlerine yönelik görüşlerini ortaya koymak amacıyla iki adet açık uçlu sorudan oluşan soru formu gönderilmiştir. Öğrencilere sorulan açık uçlu sorular;

1. *Daha kaliteli bir doktora eğitimi nasıl olmalı? Yazınız.*

2. *Eleştirilerinizi, görüş ve önerilerinizi yazar mısınız?*

Çalışmaya katılan gönüllü kişiler iki hafta içinde yukarıda belirtilen bilgi formunu ve soru formunu doldurup e-posta aracılığı ile araştırmacılara iletilmişlerdir. Veriler toplandıktan sonra verilerin ham dökümü bilgisayara araştırmacılar tarafından yazılmıştır. Analiz için veriler anlamlarına göre bölünerek kodlanmıştır (açık kodlama), belirli bir anlam etrafında birbiri ile ilgili kodlar bir araya getirilerek (dikey kodlama) dikey kodlamada belirlenen çekirdek kategoriler birleştirilerek temalar oluşturulmuştur (seçici kodlama) ve yorumlanarak anlamlı hale getirilmiştir. Bulguların yorumlanmasında olası yönlendirmeleri engel olmak amacıyla herhangi bir kategoriye yerleştirilemeyen ayrılık gösteren veriler de göz önünde bulundurulmuştur. Bu çalışmada amacımıza uygun olduğu düşünülen içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Çünkü içerik analizi birbirine benzeyen verileri belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirmek ve bunları okuyucunun anlayabileceği bir biçimde düzenleyerek yorumlamaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2006, s. 187-273). İçerik analizi, belirli kurallara dayalı kodlamalarla bir metnin bazı sözcüklerinin daha küçük içerik kategorileri ile özetlendiği sistematik, yinelenebilir bir tekniktir (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2009). Araştırmacıların her biri nitel araştırmalar konusunda kurs almışlardır. Toplanan verilerin içerik analizi her bir araştırmacı tarafından ayrı ayrı yapılmış olup, ardından araştırmacılar tarafından veriler, kategori tema ve alt tema boyutlarında tekrar değerlendirilmiş ve veriler yeniden düzenlenmiştir. Daha sonra veriler araştırmacılar tarafından organize edilip, yorumlanarak rapor haline getirilmiştir.

Araştırmanın geçerliği ve güvenilirliğini artırmak için bazı önlemler alınmıştır. Bunlar;

1. Yapılan içerik analizinde kategoriler, temalar ve alt temaları kapsayacak kadar geniş ve ilgisiz kavramları dışarıda bırakacak kadar dar kapsamda belirlenmeye çalışılmıştır. Bu kategoriler, temalar ve temaları oluşturan alt temaların kendi aralarındaki ilişkisi ile her bir temanın diğerleriyle ilişkisi kontrol edilerek bütünlük sağlanmıştır.
2. Araştırmanın dış geçerliğini (aktarılabiliğini) artırmak için araştırma süreci ve bu süreçte yapılanlar ayrıntılı bir şekilde açıklanmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda araştırmanın modeli, çalışma grubu ve veri toplama aracı, veri toplama süreci, verilerin çözümlenmesi ve yorumlanması ayrıntılı bir şekilde tanımlanmıştır.
3. Araştırmanın iç güvenilirliğini (tutarlılığını) artırmak için bulguların tamamı yorum yapılmadan doğrudan verilmiştir. Ayrıca doküman analizinden elde edilen veriler üzerinde iki farklı araştırmacı ayrı ayrı kodlamalar yapmış ve kodlamalar karşılaştırılarak ortak kararlar kategori, tema ve alt temalar belirlenmiştir.
4. Araştırmanın dış güvenilirliğini (teyit edilebilirliğini) artırmak için süreçte yapılanlar ayrıntılı bir şekilde tanımlanmıştır. Ayrıca elde edilen ham veriler ve kodlamalar, başkaları tarafından incelenebilecek şekilde araştırmacılar tarafından saklanmaktadır.

Araştırmanın amacı, araştırmanın eğitim sürecine ve hemşirelik mesleğine olacak katkısı açıklandıktan sonra araştırmaya gönüllü olarak katılmayı kabul eden öğrencilerden sözlü onam alınmıştır.

Araştırmanın Sınırlılıkları; Araştırma, nitel araştırma yöntemi kullanılarak yapıldığı için bulgular diğer araştırmalar için genellenemez. Ayrıca araştırma; farklı üniversitelerde hemşirelik alanında doktora yapan ve araştırmaya katılmaya kabul eden kadın öğrencilerle sınırlıdır.

Bulgular

Araştırma sonuçlarına göre öğrencilerin yaş ortalaması 32.8 olarak saptanmıştır. Katılımcıların tamamı kadın ve çalışıyor olup %66.6'sı öğretim görevlisi olarak çalışmaktadır. Öğrencilerin % 53.3'ü doktora tezi uygulama aşamasındadır. Hemen hemen tamamına yakını (% 86.6)doktora eğitimine başlama nedeni olarak kişisel ve mesleki gelişimlerine katkı sağlayacağını düşünmeleri olarak belirtmektedirler. Öğrencilerin "*Daha kaliteli bir doktora eğitimi nasıl olmalı?*" ve "*Eleştirilerinizi, görüş ve önerilerinizi yazar mısınız?*" sorularına öğrencilerin verdikleri cevaplardan birbiriyle ilişkili iki kategori tema ve alt temalar tabloda gösterilmiştir. Bulgular, kategoriler, temalar ve alt temalar doğrultusunda gruplandırılarak incelenmiştir. Buna göre temel iki kategori, her bir kategori ile ilgili tema ve alt temalar ortaya çıkmıştır. Kategorilerden ilki "*doktora eğitimine yönelik olumsuz değerlendirmeler*" ikincisi "*doktora eğitimine yönelik beklentiler*" olarak belirlenmiştir. Öğrenciler, deneyimlerine ilişkin olarak oluşan görüşlerini bu kategoriler temelinde açıklamışlardır.

Tablo1. Öğrencilerin Doktora Eğitimine İlişkin Görüşleri

KATEGORİ	TEMA	ALT TEMALAR
1. Doktora Eğitimine Yönelik Olumsuz Değerlendirmeler	Eğiticiye Yönelik Olumsuz Değerlendirme	<ul style="list-style-type: none">• Hoca konuya yönelik yorum yapmıyor• Ders notları değiştirilmiyor• Hocalar eleştirilemiyor• Danışmana bağımlı çalışılıyor
	Derslere Yönelik Olumsuz Değerlendirme	<ul style="list-style-type: none">• Az sayıda öğrenci ile dersler verimsiz• Ezber ve sadece anlatıma dayalı
	Eğitim Koşullarına Yönelik Olumsuz Değerlendirme	<ul style="list-style-type: none">• İl dışı doktora eğitimi maddi ve manevi olarak sıkıntılı
2. Doktora Eğitimine Yönelik Beklentiler	Eğiticiden Beklentiler	<ul style="list-style-type: none">• Hoca alanda yeterli ve yönlendirici olmalı• Derslerde hoca ile iletişim ve tartışma ortamı olmalı• Öğrenciyi olumlu yönde desteklemeli• Sunumlar, kitap çevirisi öğrenciyi yüklenmemeli
	Eğitim Yöntemi Ve Müfredata Yönelik Beklentiler	<ul style="list-style-type: none">• Felsefe ve araştırma eğitimi temelli dersler olmalı• Kanıta dayalı hemşirelik dersleri olmalı• Üst düzey eleştiri, problem çözme becerisi ve yorum yapma yeteneğini geliştiren nitelikte dersler olmalı• Teorik konu dışında istatistik ve dil gelişimine önem verilmeli• Makale yazımını geliştirici dersler olmalı• Öğretim elamanı aday olarak öğrenci en az bir yıl dersin teorik ve uygulamasında izleyici olmalı• Lisans öğrencisinden sorumlu olarak görevlendirilmemeli
	Tez Ve Araştırma Çalışmaları İle İlgili Beklentiler	<ul style="list-style-type: none">• Tez konusunu öğrenci seçmeli• Tez çalışması ders aşamasının 1.yılında başlamalı• Danışmanlar tez konularına göre seçilmeli• Tez öncesi danışman ile bilimsel araştırma yapmalı• Doktora eğitiminde araştırmalar esnek olmalı ve ülke sorunlarına göre belirlenmeli• Multi disiplinler projeler oluşturulmalı
	Öğrencinin Doktora Eğitimine Yönelik Kendisinden Beklentiler	<ul style="list-style-type: none">• Yaratıcılık artmalı• Eleştiri yapabilmeli, görüş geliştirebilmeli• Tek başına araştırma yapabilmeli• Politika, öğrenci sorunları ve akademik ortama yönelik görüşleri olmalı
	Doktora Eğitimi Standartları	<ul style="list-style-type: none">• Kurumlar arası izinler standart olmalı• Araştırma, istatistik, etik, kuram ve iletişim becerileri gibi dersler tüm üniversitelerde standart olmalı• Yurt dışı eğitimler desteklenmeli• Mezuniyet öncesi en az iki makale yayınlanmalı• Doktora eğitimi yüksek lisans temelli olmalı• Yabancı dil zorunlu ancak dil puanı üniversitelerde standart olmalı• Mezuniyet öncesi formasyon alınmalı• Kongre, kurs ve eğitimlere ücretsiz katılım olmalı• Teori ve model temelli eğitim olmalı• Doktora eğitimi birden fazla hoca ile yürütülmeli• Öğrencinin danışman seçme hakkı olmalı• Ders seçimleri öğrenciyeye bırakılmalı• Staj alanı bilgi ve donanımı artıracak nitelikte olmalı• Doktora giriş sınavı ve öğrenci seçim kriterleri standart olmalı• Performansa göre değerlendirilme yapılmalı
	Eğitimin Verildiği Mekana Yönelik Beklentiler	<ul style="list-style-type: none">• Hoca ile öğrencinin düzenli olarak çalışabileceği ortam olmalı

1. Doktora Eğitimine Yönelik Olumsuz Değerlendirmeler; Öğrencilerin **doktora eğitime yönelik olumsuz değerlendirmeler** kategorisine ilişkin, eğiticiye yönelik olumsuz değerlendirme, derslere yönelik olumsuz değerlendirme, eğitim koşullarına yönelik olumsuz değerlendirme olmak üzere üç tema ortaya çıkmıştır. Bu kategoriyle ilgili olarak öğrencilerin ifadeleri incelendiğinde büyük çoğunluğunun aldıkları doktora eğitiminde yeterli olmayan alanlar olduğunu düşündüklerini belirtmişlerdir. **Eğiticiye yönelik olumsuz değerlendirmeler teması** kapsamında 2 nolu öğrenci, “Yıllarca aynı notlar kullanılarak çok fazla değişiklikler yapılmadan her yıl aynı konular işleniyor” diye ifade etmiştir. 4 nolu öğrenci, “Hocalar konuya yönelik biraz daha yönlendirici ve bu konuda eğitici olmalı” diye ifade etmiştir. Aynı temayla ilişkili olarak 10 nolu öğrenci “Derslerde daha çok hoca ile öğrencilerin iletişimde olabildiği, fikir paylaşımlarının yapılabildiği bir ortam sağlanmalı” diye belirtmiştir. 15 nolu öğrenci ise “Daha çok danışmana bağımlı olarak çalışılmasını eleştiriyorum” diye ifade etmiştir. **Derslere yönelik olumsuz değerlendirme** temasına yönelik 3 nolu öğrenci “Ezberden uzak bir eğitim olmalı” diye ifade etmiştir. 4 nolu öğrenci “dersler ve çoğu zaman hocanın bir kez bile yorum yapmadığı boşuna geçirilen saatlere dönüşüyor” diye belirtmiştir. **Eğitim koşullarına yönelik olumsuz değerlendirme** temasıyla ilişkili olarak bir öğrenci (8), “Ben ve çoğu arkadaşım çalıştığımız ilin dışında bir ilde doktora eğitimine devam ediyoruz. Bu durum bizleri hem maddi hem de manevi anlamda insanı sıkıntıya sokuyor” demiştir.

2. Doktora Eğitimine Yönelik Beklentiler; Bu kategori ile bağlantılı olarak; eğiticiden beklentiler, eğitim yöntemi ve müfredata yönelik beklentiler, tez ve araştırma çalışmaları ile ilgili beklentiler, öğrenciden beklentiler, doktora eğitimi standartları ve eğitimin verildiği mekana yönelik beklentiler temaları belirlenmiştir. **Eğiticiden beklentiler temasıyla** ilgili olarak farklı öğrenciler görüşlerini ifade etmişlerdir. 1 nolu öğrenci, “Hocalar öğrencinin kendini geliştirebileceği ve ifade edebileceği bir tartışma ortamı oluşturmali” diye ifade etmiştir. 4 nolu öğrenci, “Hocaların mutlaka alanla ilgili okunması gereken kitapları okumak konusunda yönlendirici ve teşvik edici olmaları gerektiğini düşünüyorum” diye belirtmiştir. 6 nolu öğrenci, “Hocalar öğrencinin kişisel gelişimini de desteklemeli” diye ifade etmiştir. 14 nolu öğrenci de bu görüşe benzer şekilde “Öğrenci olumlu yönde desteklenmeli” diyerek eğiticiden beklentisini iletmiştir. 10 nolu öğrenci, “dersi veren öğretim üyesi de en az öğrenci kadar dersle ilgili tarama ve araştırma yapmalı, öğrencinin öğrenmesine katkı sağlayacak yeterli bilgi ve deneyime sahip olmalı” derken 11 nolu öğrenci “Hocalar doktora öğrencilerini daha aktif kılmalı” diye söylemiştir. **Eğitim yöntemi ve müfredata yönelik beklentiler teması** kapsamında söylenenlere bakıldığında; 1 nolu öğrenci, kalp yetmezliğinin fizyopatolojisini doktorada 50 slaytta anlatmak yerine kalp yetmezliğindeki hemşirelik bakımı kanıta dayalı olarak anlatılmalı” diye ifade etmiş “ders içeriği lisanstan farklı olmalı” diye eklemiştir. 2 nolu öğrenci, “sadece teorik bilgiye dayalı olmayan üst düzey eleştiri yapabilmeyi sağlayacak, problem çözme becerisi ve yorum yapma yeteneğini geliştiren, ezberden uzak, sadece anlatıma dayalı olmayan

farklı yöntem ve tekniklerin kullanıldığı farklı alanlarla işbirlikçi bir eğitim olmalıdır” diye ifade etmiştir. 7 nolu öğrenci “doktora eğitimi teorik derslerin yanında ve daha ağırlıklı olarak makale yazma, yazılmış olan makaleler üzerinde inceleme yapmaya dayanmalı” diye belirtmiştir. 11 nolu öğrenci “ders aşamasında konuyla ilgili uzmanlar tarafından konular sunulmalı ve tartışma ortamı yaratılmalı” diye söylemiş “doktora programı içerisinde hemşirelik model ve teorileri mutlaka entegre edilmelidir” diyerek eklemiştir. **Tez ve araştırma çalışmaları ile ilgili beklentiler** teması kapsamında 6 nolu öğrenci “öğrenciler teze geçmeden önce danışmanı ile birlikte bilimsel araştırma yapmalı, böylece tez aşamasına geldiğinde teze hazır olmalıdır” demiş “tez çalışması doktora girişten itibaren araştırılmaya başlanmalı, gerekirse ders döneminde alınacak dersler tez konusuyla bağlantılı olmalıdır” diye eklemiştir. 11 nolu öğrenci “tez konularının anabilim dalındaki öğretim üyelerinin uzmanlık alanıyla ilişkili olması sağlanmalı ve danışmanların tez konularına göre seçilmesi sağlanmalıdır” diye söylemiştir. 13 nolu öğrenci “Dokuz Eylül Üniversitesi modelinde olduğu gibi tez önerisinin doktora girişte sunulması başlangıçta zorlayıcı da olsa, bence çok iyi bir uygulama böylece tüm doktora eğitimi süresince tezinize odaklanıyorsunuz” diye belirtmiştir. 15 nolu öğrenci “tez çalışmaları multi disiplinler projeler olmalı” diye ifade etmiştir. **Öğrenciden beklentiler teması kapsamında**, 2 nolu öğrenci “öğrenci doktora eğitimine başladığında 4 yıllık sürecin hangi döneminde ne yapacağını ne öğreneceğini ve ne yapması gerektiğini bilmeli” diye belirtmiştir. 4 nolu öğrenci “Politika, eğitim, öğrencilerin sorunları, akademik ortamlar hakkında da yeterli bilgisi olmalı” diye ifade etmiştir. 6 nolu öğrenci “araştırma yapma konusunda yeterli ve tek başına bir araştırmayı baştan sona rahatlıkla götürebilecek düzeyde olunmalı” diye belirtmiştir. **Doktora eğitimi standartları teması** kapsamında, 2 nolu öğrenci “doktora eğitimi sadece teorik konu değil istatistik ve dil gelişimini de sağlayacak şekilde bütüncül düşünülmeli” diye ifade etmiştir. 4 nolu öğrenci “doktorada derslerden sınav yapılmasını çok gereksiz buluyorum. Çünkü sınavda sadece ezber sorular soruluyor ve lisans eğitiminde bile artık terk edilmeye başlanan ezber yöntemi doktora eğitiminde devam ediyor. Sınav yerine gerçekten iyi hazırlanmış ve içselleştirilmiş konular anlatılmalı bu durum tüm üniversitelerde standart olmalı” diye belirtmiştir. 5 nolu öğrenci “ülkemizde verilen doktora eğitiminde standardizasyon sağlanmalı. Üniversite veya hocalara göre verilen eğitimin kalitesi değişmemeli” diye söylemiş “doktora eğitiminde sadece ilgili alana yönelik konulara odaklanılmamalı. Aynı zamanda akademik duruş, akademik bakış açısı geliştirmeye yönelik ders/seminer vb düzenlenmeli” diye eklemiştir. 6 nolu öğrenci “doktora eğitimine öğrenci seçim kriterleri daha net ve standart olmalıdır” diye belirtmiştir. 7 nolu öğrenci “doktora eğitimi teorik derslerin yanında ve daha ağırlıklı olarak makale yazma, yazılmış olan makaleler üzerinde inceleme yapmaya dayanmalı” diye ifade etmiştir. Bir başka öğrenci (8), “doktora eğitimine başlamada kurumlar arası izinler standart olmalı” diye söylemiştir. 9 nolu öğrenci ise “her üniversitede araştırma yöntemleri, istatistik, etik, hemşirelikte kuram ve iletişim becerileri ortak zorunlu dersler olmalı” diye belirtmiş “mezun olmadan önce mutlaka formasyon alınmalı” diye eklemiştir. 10 nolu öğrenci “yabancı

*dil zorunluluğu olmalı fakat tüm üniversiteler için standart bir puan belirlenmeli” diye vurgulamıştır. 11 nolu öğrenci “doktora eğitim sürecinde öğrencilerin kongre, kurs ve panelere katılımları desteklenmeli, enstitülerce maddi kaynak ayrılmalıdır” diye belirtmiştir. 14 nolu öğrenci “doktora eğitim kalitesi için öğretim ve araştırma birbirini tamamlamalıdır ve verilen teorik bilgilerin uygulaması mutlaka yapılmalı ve doktora öğrenci adayının bu bilgiyi uygulamaya geçirebildiğinden emin olunmalıdır” diye belirtmiştir. 15 nolu öğrenci “uluslararası üniversitelerle anlaşmalar olmalı ve doktora öğrencileri o üniversitelerin imkanlarından yararlanabilmeli” diye ifade etmiştir. **Eğitimin verildiği mekana yönelik beklentiler teması** kapsamında 5 nolu öğrenci “öğrenci ve hocanın birlikte çalışabileceği mekanlar olmalı” diye belirtmiştir.*

Tartışma

Öğrencilerin doktora eğitimine yönelik olarak olumsuz değerlendirmeleri ve doktora eğitimine yönelik beklentiler olmak üzere iki temel kategori belirlenmiştir. Olumsuz değerlendirmeler kategorisine yönelik olarak, eğiticiye yönelik olumsuz değerlendirme, derslere yönelik olumsuz değerlendirme, eğitim koşullarına yönelik olumsuz değerlendirme olmak üzere üç tema; beklentiler kategorisine ilişkin olarak ise eğiticiden beklentiler, eğitim yöntemi ve müfredata yönelik beklentiler, tez ve araştırma çalışmaları ile ilgili beklentiler, öğrenciden beklentiler, doktora eğitimi standartları ile eğitimin verildiği mekana yönelik beklentiler temaları ortaya çıkmıştır. Her bir kategori ve ilişkili tema ve alt temalarla ilgili tartışma aşağıda sunulmuştur. Lisansüstü eğitim, bir ülkenin geleceğinde çeşitli yönlerden bilimin gelişmesini ve teknolojinin ilerlemesini sağlayacak akademisyenlerin ve bilim adamlarının yetişmesi için önemli bir eğitim basamağıdır (Özmen, 2013, s. 214-219). Doktora programları, dünya ölçeğinde bilimde en üst dereceyi ifade eder. Doktora programları, üniversitelerde öğretim üyeliği yardımcılığından öğretim üyeliğine geçiş aşamasını oluşturmaktadır (Balci, 2013, s.1-18). Doktora eğitimi ise akademik uygulamaların merkezidir (Pyhalto, Toom, Stubb ve Lonka, 2012). Hemşirelikte doktora programının amacı, öğrenciye bağımsız araştırma yapma bilimsel olayları geniş ve derin bir bakış açısı ile irdeleyerek yorum yapma ve yeni sentezlere ulaşmak için gerekli adımları belirleme yeteneği kazandırmaktır (Ergöl, 2011, s. 152-155). Araştırma sorularının ayrı ayrı incelenmesi sonucunda ortaya çıkan doktora eğitimine yönelik olumsuz değerlendirmeler kategorisinden eğiticiye yönelik olumsuz değerlendirme temasına ilişkin olarak, öğrenciler hocalarını eleştiremediklerinden ve danışmana bağlı çalışmak durumunda olmaktan duydukları rahatsızlığı ifade etmişlerdir. Benzer bir şekilde Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Yüksek Okulu tarafından 2002 yılında düzenlenen sempozyumda hemşirelikte doktora eğitimi tartışılmış ve öğrencilerin danışman seçme özgürlüğünün olmadığı, öğretim üyesi ve danışmanlık kriteri ile ilgili sorunlar olduğu belirtilmiştir (Akdemir, Özdemir ve Akyar, 2011, s.50-58). Farklı bir çalışmada Özmen ve Güç (2011,s. 214-219), doktora öğrencilerinin danışmanlarına ulaşmalarında zorluk

yaşadıklarını ve danışman tarafından yeterince yönlendirilmediklerini ifade ettiklerini vurgulamışlardır. Kocaman ve arkadaşları (2015), çalışmalarında; 2014-2015 öğretim yılında yüksek lisans programı sayısının 57'ye, doktora programı sayısının ise 30'a ulaştığını tespit etmişlerdir. Aynı çalışmada, son 20 yılda, lisans öğrenci sayısının hızla artmasına karşın eğitici sayısındaki artışın bunun gerisinde kaldığı belirtilmiştir (Kocaman ve Yürümezoğlu, 2015, s. 255-262). Bu çalışmada öğrencilerin ders veren eğitici ile ilgili eleştirileri “*Hoca konuya yönelik yorum yapmıyor*”, “*Ders notları değişmiyor*”, “*Aynı konular işleniyor*”, “*Hocalar eleştirilemiyor*”, “*Danışman bağımlı çalışılıyor*” şeklinde sıralanmaktadır. Devebakan ve arkadaşlarının (2003) yaptığı çalışmada bir Sağlık Bilimleri Enstitüsünde doktora eğitimine devam eden öğrencilerin, öğretim üyelerinin uzmanlık alanları ile iletişim becerileri ve motivasyonlarının olumlu olduğunu belirtmişlerdir. Akademik çalışma yapan bireylerin karşılaştığı sorunlardan biri de rahat çalışabilecekleri iş ortamının olmamasıdır. Akbulut ve arkadaşlarının (2013) yaptıkları çalışmada bu çalışmaya benzer sonuçlar elde edilmiştir. Öğrenciler eğitim koşullarına yönelik yaptıkları eleştiride il dışı doktora eğitimi maddi ve manevi olarak sıkıntılı olduğunu belirtmişlerdir. Akdemir ve arkadaşlarının (2006) yılında mezuniyet sonrası eğitimleri değerlendirmeye ilişkin öğretim elemanları ile yaptıkları çalışmada da dışarıdan doktora eğitimine gelen öğrencilerin başarısız olduklarına yönelik görüş belirttikleri saptanmıştır. Bu durum çalışmanın sonucuyla paralellik göstermektedir.

Doktora Eğitime Yönelik Önerilerle İlgili Bulguların Tartışılması; Ülkemizde yapılan bir araştırmada (Aslan, 2010) lisansüstü eğitim yapan öğrencilerin araştırma yapma, proje yazma, tez konusu saptama ve tez yazma süreçlerinde kendilerini yetersiz buldukları saptanmıştır. Bu sonuç çalışmamızla benzerlik göstermektedir. Elde edilen bu sonuçların tam aksi elde edildiği çalışmalarda bulunmaktadır. Bunlardan biri Saracaloğlu'nun (2008, s. 179-208) yılında lisansüstü öğrencilerin akademik güdülenme düzeyleri ile araştırma kaygıları arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmasıdır. Araştırma sonucunda lisansüstü öğrenim gören öğrencilerin genel olarak araştırma yeterliğine sahip oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Karaman ve Bakırcı (2010, s. 94-114), lisansüstü öğrencilerin bilgi paylaşımı sağlayan kongre, sempozyum ve benzeri bilimsel toplantılara yeterince katılmamasının kendi kişisel ve profesyonel gelişimleri açısından bir eksiklik oluşturmakta olduğunu, bu sebeple bu tür öğrenme ortamlarına katılımlarının desteklenmesi gerektiğini belirtmektedir. Bu çalışmada öğrencilerin; multidisipliner projelerde yer almak istedikleri sonucu ve buna ilişkin kolaylaştırıcı yöntemlerin olması önerisine benzer şekilde, Sezgin ve arkadaşları (2011, s.161-169), disiplinler arası bir yaklaşımın zorunlu olduğunu belirtmişlerdir.

Sonuç olarak; Öğrencilerin sorulan iki açık uçlu soru temelinde görüşleri değerlendirildiğinde, doktora eğitimine ilişkin olarak iki farklı görüş ortaya çıkmıştır. Bunlar doktora eğitimine yönelik olumsuz değerlendirmeler ve eğitime yönelik beklentiler şeklindedir.

Genel olarak öğrencilerin eğitim sürecinde, eğitici, dersler ve eğitim koşulları temelinde bazı sorunlar yaşadıkları ve devamında da eğitici, eğitim yöntemi ve müfredatı, tez ve yayınlar, kendisiyle ilgili, eğitim standartları ile mekan boyutlarında pek çok görüşlerinin olduğu ortaya çıkmıştır. Bu kapsamda bakıldığında öğrencilerin görüşleri aynı zamanda öneri niteliğindedir. Bununla birlikte bu araştırma sonucunda;

- Hemşirelikte doktora eğitimi veren üniversiteler arasında ulusal düzeyde ortak standartların belirlenmesi için düzenli olarak bilimsel toplantıların yapılması,
- Doktora eğitiminde eğitici/danışman olarak görev alan öğretim üyelerinin yeterliliği ile ilgili ulusal düzeyde standartların oluşturulması,
- Doktora eğitiminin multidisipliner bir anlayış içinde yürütülmesi,
- Bu araştırmadan farklı olarak, hem eğitici hem öğrenci boyutları açısından daha geniş bir örneklem grubuyla yeni araştırmaların planlanması ve konunun güncelliğinin sağlanması önerilir.

An Analysis on the Opinions of Nursing Students About Their Doctoral Education*

Mehtap Kızılkaya**

Hatice Öner***

Abstract

Ph.D. is very important because it gives students the ability to conduct independent research on individuals, to interpret scientific events with a deep perspective and to reach new syntheses. The study aims to reveal opinions of doctoral nursing students on their doctoral education. This descriptive phenomenological study was conducted with 15 doctoral students from different universities. The document review, which is a qualitative method, was used for data collection. The inductive content analysis method was used for data analysis. As a result of the document review, two main categories, negative opinions regarding doctoral education and expectations from doctoral education, and relevant themes and sub-themes were found. The negative opinions regarding doctoral education category involved three themes; negative opinions regarding the educator, negative opinions regarding classes, and negative opinions regarding educational condition, whereas the expectations from doctoral education category involved six themes; expectations from the educator, expectations from the educational method and the curriculum, expectations from thesis and research efforts, expectations from the studentship expectations of the standards of doctoral education expectations of the standards of doctoral education, and expectations from the educational institution.

It was found that the students desired standards in place at the beginning, continuation and thesis stages of doctoral education should be restated. It is recommended that educators shape their plans in a way that will allow them to stand as role models for students throughout the process with their attitude and approach.

Keywords: Nursing; Student; Doctoral Education.

* This study has been presented as a poster in Quality Indicators of Nursing PhD Education: International Symposium.

** Asst Prof. Dr., Adnan Menderes University, Faculty of Nursing, mehtap.kizilkaya@adu.edu.tr

*** Asst Prof. Dr., Adnan Menderes University, Faculty of Nursing, honer@adu.edu.tr

Postgraduate education is defined as the educational program involving graduate education, doctoral education and education, teaching, scientific research and practice in branches of art (Sevinç, 2001, pp. 25-40; Oğuzkan, 1993). Doctoral education is of great importance for advancement of science, quality of education in higher education and education of academics (Tosun, 1997, pp. 7-8; Özmen, Güç 2013, pp. 214-219). For this reason, effective planning and operation of the postgraduate education is closely related with the development level of a country (Karaman & Fehim Bakırcı; 2010, pp. 94-114). Postgraduate education in Turkey is carried out by institutes under the supervision of the Council of Higher Education since 1982. Doctoral education in nursing is important because it is necessary to create future educators, academics, leaders and policy-makers as well as to ensure scientific advancement (Yavuz, 2004, p. 553).

Method

The study aims to reveal the opinions of doctoral nursing students on their doctoral education. The study was carried out as a descriptive and qualitative phenomenological research between August-September 2012. Document analysis is one of the data collection methods used in phenomenological studies. Document analysis involves the analysis of written materials containing information about the target phenomenon or phenomena (Yıldırım and Şimşek, 2005, pp. 187-273).

Study Group

The sample of the study was created using the criterion sampling method, which is one of the purposive sampling methods. Criterion sampling is the formation of a sample consisting of individuals, events, objects or incidents with the qualities determined for the problem (Yıldırım and Şimşek, 2005, pp. 187-273). The sample of the study was made up of 15 nursing students continuing their doctoral education who voluntarily agreed to participate in the study.

Data Collection Tool

The document review (narrative), which is a qualitative method, was used for data collection (Carpenter, 2003). Before starting the data collection process, the students were explained the purpose of the study via e-mail. The information form consisting of 6 questions and the question form consisting of 2 open-ended questions were submitted to students who voluntarily agreed to participate in the study. The open-ended questions which the students were asked to reveal their opinions about their doctoral education are as follows:

1. How do you think a higher quality doctoral should be? Please write.
2. Please write your criticisms, opinions and suggestions.

Process

After the data collection, the data were coded by dividing them according to their meanings (open coding). The codes related with each other were brought together around a certain meaning (vertical coding) and themes were created by combining core categories determined through vertical coding (selective coding). In order to improve the validity of the study, the same process was performed by another expert and the data were reorganized by the researchers and the expert. New themes and codes were added as necessary. Then, the data were interpreted by the researchers and put into report form. The findings cannot be generalized for other studies since this study was performed using the qualitative research method. Also, the study is limited to nursing students continuing their doctoral education in various universities and agreed to participate in the study. After explaining the purpose of the study and its possible contributions to the educational process and the profession of nursing, informed consent was received from the students who voluntarily agreed to participate in the study.

Findings

According to the results of the study, the average age of the students was 32.8. All of the participants were female and employed, while 66.6% of them were employed as faculty member. 53.3% of the students were in the doctoral thesis phase of their education. Almost all of the participants (86.6%) stated that the reason why they started doctoral education because they thought that it would contribute to their personal and professional development. Two interrelated categories found as a result of student answers to “How do you think a higher quality doctoral education should be?” and “Please write your criticisms, opinions and suggestions.” were given above presented in tables together with themes and sub-themes. The findings were examined with regard to categories, themes and sub-themes. Accordingly, two categories emerged together with relevant themes and sub-themes. The first category was determined to be “negative opinions regarding doctoral education” and the second category was “expectations from doctoral education”.

1. Negative Opinions Regarding Doctoral Education: The negative opinions regarding doctoral education category involved three themes: negative opinions regarding the educator, negative opinions regarding classes, and negative opinions regarding educational conditions. Considering student statements regarding this category, it can be stated that most of the students expressed that there were inadequate aspects of their doctoral education. Student No. 2 used the following statement about the negative opinions regarding the educator theme: “The same notes are used and the same subjects are taught for years without much change.” About the negative opinions regarding classes theme, Student No. 4 said: “The professor does not make a single comment and classes turn into wasted hours.” Student No. 8 used the following words for the negative opinions regarding educational condition theme: “I and most of my friends continue our doctoral

education in somewhere other than the city where we work. This causes both financial trouble and emotional distress.”

2. Expectations From Doctoral Education; Use the expectations from doctoral education involved the following themes: expectations from the educator, expectations from the educational method and the curriculum, expectations from thesis and research efforts, expectations from the studentship the expectations of the standards of the doctoral education, and expectations from the educational institution. The students made various statements about the expectations from the educator theme. Student No. 1 expressed her opinion as follows: “Educators should create an environment of discussion where students can improve and express themselves.” Student No. 6 said: “Educators should support students’ personal development.” Within the scope of the expectations from the educational method and the curriculum theme, Student No. 1 added: “The curriculum should be different from that of the undergraduate program.” Within the scope of the expectations from thesis and research efforts theme, Student No. 11 said: “It must be ensured that the subject of the thesis is related with the expertise of the faculty members in the department and advisors should be assigned according to the subject of the thesis.” Student No. 2 expressed her opinion about the expectations from the student theme as follows: “When starting their doctoral education, students should know what they should do on which step of the 4-year doctoral education.” Within the scope of expectations of the standards of the doctoral education theme, Student No. 5 said: “It should be ensured that the doctoral education in our country has standards. The quality should not change according to the university or professors.” Student No. 5 expressed her opinion about the expectations from the educational institution theme as follows: “Educational institutions should be placed where the student and the professor can work together.”

Discussion

Within the scope of the negative opinions regarding the educator theme under the negative opinions regarding doctoral education category which was created as a result of examining research questions separately, the students expressed their discomfort due to not being able to criticize their professors and having to be dependent on their advisors. Similarly, the doctoral education in nursing was discussed in a symposium held in the High School of Nursing, Dokuz Eylül University in 2002 and it was noted that the students did not have the freedom to choose their advisors and experienced problems related to faculty membership and advisory criteria (Akdemir, Özdemir, Akyar 2011, pp. 50-58). In the light of the aforementioned, we recommend that the programs which have an insufficient number of educators should not accept students for nursing education, the need for qualified faculty members should be satisfied urgently and planned manner and promotive measures should be taken to eliminate the imbalance between higher educational institutions in terms of the number and the competence of faculty members.

Discussing The Findings Related to Recommendations Regarding Doctoral Education

It was identified by Aslan (2010) in a study conducted in Turkey that students continuing their postgraduate education found themselves to be incompetent in terms of making researches, writing projects, determining thesis subjects and writing theses. This result is consistent with the findings of our study. Karaman and Bakırcı (2010) noted that insufficient participation of postgraduate students in congresses, symposiums and similar scientific meetings which allow students to share knowledge caused a deficiency for their personal and professional development and their participation should be encouraged for this reason.

Kaynakça/References

- Akbulut, H., Şahin Ç., Çepni, S. (2013). Doktora Tez Sürecinde Karşılaşılan Problemlerin Belirlenmesi: Eğitim Fakültesi Örneği. Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi, 20, 50-69.
- Akdemir, N., Özdemir, L., Akyar, İ. (2011). Türkiye’de Mezuniyet Sonrası Eğitim Kapsamında İç Hastalıkları Hemşirelik Eğitiminin Durumu, Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi, 14 (1), 50-58.
- Aslan, C. (2010). Türkçe Eğitimi Programlarında Lisansüstü Öğrenim Gören Öğrencilerin Akademik Özyeterliliklerine İlişkin Görüşler. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 10(19), 87-115.
- Balcı, A. (2013). Doktora Programı: Türk Üniversiteleri Doktora Programları İçin Bazı Öneriler. Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi, 3(2), 1-18.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2009). Bilimsel araştırma yöntemleri (5. bs.). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Bayık, A. (1991). Ülkemizde Hemşirelik Eğitiminin Gelişimi ve Öğretimi İlişkin Sorunlar. Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi, 7(3), 29-40.
- Carpenter S.H.J.S. (2003). Qualitative Research In Nursing, Third Edition. Philadelphia: Lippincott; 31-32.
- Dal, Ü., Kitiş, Y. (2008). The Historical Development and Current Status of Nursing in Turkey, The Online Journal of Issues in Nursing, 13(2), 27-32.
- Deveci, N., Koçdor, H., Musal, B., Güner, G. (2003). Dokuz Eylül Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsünde Lisansüstü Eğitim Kalitesinin Artırılması Kapsamında Öğrencilerin Eğitime İlişkin Görüşlerinin Değerlendirilmesi. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 5(2), 30-43.
- Ergöl, Ş. (2011). Türkiye’de Yükseköğretimde Hemşirelik Eğitimi. Yükseköğretim ve Bilim Dergisi, 1(3), 152-155.
- Hesse- Biber S, Leavy P. (2006). The Practice Of Qualitative Research California: Sage Publications.
- Karaman, S., Bakırcı, F. (2010). Türkiye’de Lisansüstü Eğitim: Sorunlar ve Çözüm Önerileri. Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi, 5(2), 94-114.
- Kocaman, G., Yürümezoğlu, H. (2015). Türkiye’de Hemşirelik Eğitiminin Durum Analizi: Sayılarla Hemşirelik Eğitimi (1996-2015). Yükseköğretim ve Bilim Dergisi, 5(3), 255-262.
- Oğuzkan, F. (1993). Eğitim Terimleri Sözlüğü. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayını.

- Özmen, Z, M., Güç, F. (2013). Doktora Eğitimi ile İlgili Yaşanan Zorluklar ve Baş Etme Stratejileri: Durum Çalışması. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi* 3(3), 214-219.
- Pyhalto, K., Toom, A., Stubb, J., Lonka, K. (2012). Challenges of Becoming a Scholar: A Study of Doctoral Students' Problems and Well-Being. *International Scholarly Research Network*. Article in press.
- Saracaloğlu, S.(2008). Lisansüstü Öğrencilerin Akademik Güdülenme Düzeyleri, Araştırma Kaygıları Ve Tutumları İle Araştırma Yeterlikleri Arasındaki İlişki. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi*, V(II), 179-208.
- Sevinç, B. (2001). Türkiye'de Lisansüstü Eğitim Uygulamaları, Sorunlar ve Uygulamalar. *DEÜ Eğitim Fakültesi Dergisi*, 34(1), 25-40.
- Sezgin, F. ve ark (2011). Türkiye'de Eğitim Yönetimi ve Denetimi Lisansüstü Öğrencilerinin Öz Değerlendirmeleri. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 1(3), 161-169.
- Tosun, İ. (1997). Bilim Adamı Yetiştirme: Lisansüstü Eğitim. *TÜBA Bilimsel Toplantılar Serisi*, No: 7, 7-8.
- Ünsal, A. (2010). Lisansüstü Eğitime İlişkin Yapılan Eğitimin Hemşirelik Öğrencilerinin Bilgi Düzeyleri Üzerine Etkisi, *Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi*, 5(15), 130-139.
- Yavuz, M. (2004). Nursing Doctoral Education in Turkey, *Nurse Educ. Today*. Oct; 24(7), 553-9.
- Yıldırım, A., Şimşek, H. (2005). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Genişletilmiş 5. Baskı. Ankara: Seçkin Yayıncılık; 187-273.
- YÖK. (2015). İndirme Tarihi: (11.07.2016). <http://www.yok.gov.tr/web/ogrenci/yuksek-lisans-ve-doktora-kriterleri-guncellendi>.

GENÇLİK ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

Yazarlara Notlar

Gençlik Araştırmaları Dergisi, T.C. Gençlik ve Spor Bakanlığı'nın "gençlik" konusunu disiplinler veya disiplinlerarası açıdan ele alan kuramsal ve uygulamalı çalışmaları yayımladığı akademik, resmî yayınıdır.

Bu çerçevede; (i) gençlerin eğitim yönelimlerini ve bilgilenme kaynaklarını ortaya koyan, (ii) gençlerin meslek edinme süreçlerine, iş piyasası içerisindeki konumlanışlarına ve ihtiyaçlarına odaklanan, (iii) gençlere yönelik psikolojik, psikiyatrik, sosyolojik ve antropolojik içerikli sorunları tespit eden, çözüm arayışlarına katkı sunan,

(iv) gençlerin kimlik oluşumlarını, boş zaman tercihlerini, suç yönelimlerini, sosyalleşme pratiklerini ve akran ilişkilerini irdeleyen vb. yazılara yer verilmektedir.

Gençlik Araştırmaları Dergisi'nde;

- Gençlik alanı ile ilgili nicel, nitel araştırmalara, en son literatürü kapsamlı biçimde değerlendiren derlemelere, meta-analiz çalışmalarına, model önerilerine ve benzeri özgün yazılara yer verilir.
- İleri araştırma/istatistik yöntem ve teknikleri kullanılan güncel çalışmalara öncelik tanınır.
- Çalışmaların yöntembilim açısından yetkinlikleri kadar alana orijinal ve yeni katkı sunmaları da temel yayımlanma kriteridir.
- Yayımlanan yazıların sorumluluğu yazarına aittir. Yayımlanan yazılar, düşünsel planda Gençlik Araştırmaları Dergisi'ni bağlamaz.
- Yayımlanmış yazıların yayım hakları T.C. Gençlik ve Spor Bakanlığı'na aittir.
- Gençlik Araştırmaları Dergisi ve yazar/ların ismi kaynak gösterilmeden alıntı yapılamaz.
- Gençlik Araştırmaları Dergisi'nin yayın dili Türkçe ve İngilizce'dir.

Dergiye gönderilecek yazılar;

- A4 boyutlarındaki kağıda üst, alt, sağ ve sol boşluk 2,5 cm bırakılarak (16 x 24,7 cm'lik alana) 1,5 satır aralıklı, iki yana dayalı, satır sonu tirelemesiz ve 10 punto Times New Roman yazı karakteri kullanılarak yazılmalıdır.
- Gönderilen tablo, şekil, resim, grafik ve benzerlerinin derginin sayfa boyutları dışına taşmaması ve daha kolay kullanılmalrı amacıyla 10 x 17 cm'lik alanı aşmaması gerekir. Bundan dolayı tablo, şekil, resim, grafik vb. unsurlarda daha küçük punto ve tek aralık kullanılabilir.
- İngilizce uzun özet de dâhil olmak üzere çalışmalar 35 sayfayı aşmamalıdır.
- Çalışmanın, MS Word ile yazılmış bir kopyasının dergi e-posta adreslerine ekli dosya olarak gönderilmesi editoryal sürecin başlaması için yeterlidir.
- Çalışma gönderildikten sonra en geç bir hafta içinde alındığını teyit eden bir elektronik posta mesajı gönderilir.

Gönderilen çalışmaların aşağıda koyu yazılan bölümleri içermesi gerekmektedir;

- Türkçe Başlık Sayfası (makale başlığını, yazar/lar/ın tam adlarını ve unvanlarını, çalıştıkları kurumlarını, adres, telefon, faks ve elektronik posta bilgilerini içermelidir)
- Türkçe Öz (150-200 kelime arası)
- Anahtar Kelimeler (5-8 kelime arası)
- Ana Metin (Nicel ve nitel çalışmalar giriş, yöntem, bulgular, tartışma bölümlerini içermelidir)

Yöntem kısmında ise eğer yeni bir model kullanılmışsa model alt bölümü ile mutlaka örneklem/ çalışma grubu, veri toplama araçları ve işlem alt bölümleri bulunmalıdır. Derleme türü çalışmalar ise problemi ortaya koymalı, ilgili literatürü yetkin bir biçimde analiz etmeli, literatürdeki eksiklikler, boşluklar ve çelişkilerin üzerinde durmalı ve çözüm için atılması gereken adımlardan bahsetmelidir. Diğer çalışmalarda ise konunun türüne göre değişiklik yapılabilir, fakat bunun okuyucuyu sıcakak ya da metinden faydalanmasını güçleştirecek detayda alt bölümler şeklinde olmamasına özen gösterilmelidir.

- Tablo, şekil, resim, grafik vb. metin içerisinde yer almalıdır.
- İngilizce Başlık Sayfası (makale başlığını, yazar/lar/ın tam adlarını ve unvanlarını, çalıştıkları kurumlarını, adres, telefon, faks ve elektronik posta bilgilerini içermelidir)
- Abstract (150-200 kelime arası)
- Key Words (5-8 kelime arası)
- İngilizce Ana Metin (En az 2,000 kelimelik çalışma Türkçe metindeki alt bölümlerini ve kaynakçada yer alan her bir referansı içermelidir. İngilizce ana metin çalışma yayıma kabul edildikten sonra gönderilir)

Kaynakça (Hem metin içinde hem de kaynakçada Amerikan Psikologlar Birliği (APA) tarafından yayınlanan Publication Manual of American Psychological Association adlı kitapta belirtilen yazım kuralları uygulanmalıdır).

Yayın Süreci Üzerine Notlar

- Yazar ya da yazarların tamamının ıslak imzasını taşıyan aşağıdaki içeriğe sahip bir mektup yayıncıya posta ile gönderilmelidir: yazının tüm yazarlarca okunduğu, onaylandığı, başka bir dergiye gönderilmemiş olduğu, yazının hazırlanmasının her aşamasında bilimsel etik kodlara uyulduğu, yazı yayımlandığı takdirde tüm yayın haklarının yayıncıya devredildiği.
- Birden çok yazarlı makalelerde editoryal yazışmanın kiminle yapılacağı belirlenmeli ve açık bir şekilde belirtilmelidir.
- Yayınlanan yazıların içeriğinde ya da alıntılarında olabilecek çarpıtma, yanlış, telif hakkı ihlali, intihal vb. hususlardan yazar/yazarlar sorumludur.
- Yayınlanan yazıların içeriğinden yazarları sorumludur. İlgili çalışmada, eğer etik onay alınması gereken durumlar söz konusu ise yazarların etik kurullardan ve kurumlardan onay aldığı var sayılmaktadır. Hem metin içinde hem de kaynakçada TDK Yazım Kılavuzu (Yazım Kılavuzu, 2009, Türk Dil Kurumu, Ankara) veya www.tdk.gov.tr adresindeki online hali yazım kuralları, akademik atf ve gelenekler bağlamında ise Publication Manual of American Psychological Association [6. Baskı] esas alınır.

JOURNAL OF YOUTH RESEARCHES

Notes for Contributors

Journal of Youth Researches, founded in 2012, is the official open-access, double-blind peer-reviewed, international journal of The Republic of Turkey Ministry of Youth and Sports.

Journal of Youth Researches is a scientific journal for the publication of research and studies covering all aspects of youth and related issues.

The journal's aim is to facilitate both international and interdisciplinary scientific communication, to strengthen the links between scientific research and management policy in Turkey, and to stimulate and enhance the quality of debate.

Representing an interdisciplinary forum for the exchange of recent data and expert opinions, it reflects the importance of a comprehensive approach to resolve the problems of youth in Turkey.

Journal of Youth Researches publishes peer-reviewed research reports on youth, bringing together research conducted within a variety of disciplines. Articles include theoretical, philosophical, and political essays; research papers; case reports; and historical research related to all youth issues. In addition to original research, the journal features articles.

Studies that clearly contribute to the current knowledge of youth issues, social policy are given priority. Scholarly commentaries on topical issues and systematic reviews are also encouraged.

Journal of Youth Researches publishes its research articles unrestricted with open access as early as possible after acceptance of a manuscript.

Contributors submitting their work to Journal of Youth Researches (JYR) Journal should be informed that:

- JYR seeks to publish articles from all areas of youth. Articles should include quantitative, qualitative research, comprehensive literature reviews, meta-analysis, model proposals and original writings of similar quality.
- JYR gives priority to current studies using advanced research and statistical methods and techniques.
- JYR considers original contribution to the field and competency in methodology the main criterion for publication.
- Authors bear responsibility for the content of the published articles.
- Authors are assumed to have conformed to an ethical code of conduct during research. Ethical problems that may arise after publication are binding for authors only.
- Published articles are not intellectually binding on JYR.
- Publishing rights of the manuscripts belong to JYR.
- Articles may not be quoted without citing JYR and the author(s).
- JYR publishes manuscripts in Turkish and English.

The manuscripts that have been submitted to JYR are first assessed by the editorial board in terms of purpose, topic, content, presentation style and mechanics of writing.

As part of the submission process, authors are required to ensure their submission's compliance with all of the following items;

- Manuscripts should be typed on a A4-sized paper, with top, bottom, right and left margins 2.5 cm (16 x 24.7 cm area), 1.5 line spacing, justified, no end of line hyphenation, using Times New Roman font 10.
- Tables, figures, pictures, graphics, and the like should not exceed an area of 10 x 17 cm, and a smaller font and single spacing is recommended.
- Manuscripts must not exceed 25 pages,
- The editorial process starts when a copy of the manuscript is forwarded to the following e-mail address as an attached file written in MS Word: editor@genclikarastirmalari.gsb.gov.tr
- Within one week after the submission of the manuscript an electronic mail message is sent to confirm receipt.
- Submitting authors will be asked to mail, fax or e-mail a letter to the publisher bearing the signatures of all authors, with the following content: This letter should clearly indicate that the manuscript is the product of a collaborative study of the authors; it has not been submitted to another journal; and ethical codes have been complied with at every stage of the study. If there are co-authors, the letter should specify with whom editorial correspondence will be conducted.
- All submissions will be first reviewed and assessed by the Editorial and Advisory Boards in terms of subject matter, contents, suitable presentation and accordance with spelling rules.
- The manuscripts which are found suitable and acceptable by the mentioned boards will be submitted for scientific assessment to referees who are well- known and distinguished by their works in related branches.
- Referees' reports are secret. Authors have to take into consideration the suggestions, criticisms and corrections made by both Referees and Editorial- Advisory Boards.
- Authors are responsible for opinions expressed in the articles.
- Quotation from the articles in the journal is allowed in condition that the journal should be indicated and acknowledged as source.
- Quoting person or institutions are responsible by law for distortions.
- No payment will be made for published articles.

The manuscripts submitted should comply with the sample manuscript format and contain the following sections:

- English Title Page (article title, author(s)' full names and titles, address, phone, fax and electronic mail)
- Abstract (between 150-200 words)
- Key words (between 5-8 words)
- Main Text (quantitative and qualitative studies should include introduction, methodology, findings, and discussion sections. If the study has used a new model, the methodology section must include sample/working group, data collection tools and subdivisions of the procedure. Papers that are based on compilation of other studies should lay down the problem, analyze the relevant literature comprehensively, underline the gaps and contradictions in the field, and discuss the solution to the problem. Other studies may vary the sections depending on the subject, but there should not be too many subsections that will impede fluency. Tables, figures, pictures, graphics and so on should be included within the text.)
- References (for in text citations and references section, APA style (Publication Manual of the American Psychological Association [6th edition] published by the American Psychological Association) must be used.

BU SAYIDA

Dr. Senem Aslan

Sosyal Dışlanma ve Genç Suçluluğu
Social Exclusion and Youth Delinquency

Prof. Dr. Oya Hazer & Dr. M. Serhat Öztürk

Ailelerde Nesiller Arası Normatif Dayanışma: Gençlik Üzerine Bir Araştırma
*Intergenerational Normative Solidarity in Turkish Families:
A Research on the Youth*

Dr. Yaser Snoubar & Salisu Musah

The Impact of War and Conflict in Worsening the Problems of Middle Eastern
Youngsters: A Proposal for Future Social Policies
*Ortadoğu Gençlerinin Sorunlarının Kötüleşmesinde Savaş ve Çatışmanın Etkisi: Gelecek Sosyal
Politikalar İçin Bir Öneri*

Prof. Dr. Ejder Okumuş

Modern Toplumda Ahlâk ve Gençlik
Ethics and Youth in Modern Society

Dr. Yaser Snoubar

University-Based Social Work Intervention with International Students:
Using a Multicultural Approach
*Çok Kültürlü Yaklaşımı Kullanılarak Uluslararası Öğrenciler ile
Üniversite Tabanlı Sosyal Hizmet Müdahalesi*

Doç. Dr. Ali Eryılmaz & Uzm. Psk. Fatma Altınsoy

Okula Aidiyet ve İhtiyaç Doyumu Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi
*The Examination of the Relationships Between Belonging to
School and the Need Satisfaction*

Prof. Dr. Önder Kutlu & Yrd. Doç. Dr. Erhan Örselli & Öğr. Gör. Veysel Babahanoğlu

Türkiye’de Gençlerin Uyuşturucu ile Mücadele Politikaları
Hakkında Düşünceleri
The Thoughts of the Youth in Turkey on Drug-fighting Policies

Yrd. Doç. Dr. Mehtap Kızılkaya & Yrd. Doç. Dr. Hatice Öner

Hemşirelikte Doktora Eğitimini Sürdüren Öğrencilerin
Doktora Eğitimine Yönelik Görüşleri
An Analysis on the Opinions of Nursing Students About Their Doctoral Education

